

УК 1237
1 12

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
Бр. 15797

Д 620442

ANTOLOGIJA

SAVREMENE

JUGOSLOVENSKE LIRIKE

Dr. MIRKO ĐEANOVIĆ i ČANTE PETRAVIĆ

IZDANJE КЊИЖАРЕ VINKO JURIĆ - SPLIT.

1922.

NASLOVNI LIST OD R. TOMMASEA

BRZOTISAK NARODNA TISKARA - SPLIT

Predgovor.

Opća želja za uzajamnim upoznavanjem tekovina svih delova našega naroda navela nas je, da se latimo ovog pokušaja. Budući da do sada nismo imali antologije, u kojoj bi bio skupno sabran izbor iz sva tri dela naše književnosti, hteli smo da ovom knjigom u prvom redu pridonesemo našem međusobnom poznавању i zbliženju na književном polju.

Nismo išli za tim da dademo potpun pregled razvitka naše novije lirike, već smo voleli da pružimo strogim izborom ono, što je po našem sudu najbolje u našoj savremenoj lirici. Vođeni ovim estetskim kriterijem morali smo ili potpuno izostaviti ili uvrstiti tek neke pesme izvesnih pesnika, koji su samo za svoje doba mogli nešto da znače, te im poezija nije mogla da preživi ukus periode, u kojoj je nastala. Pri izabiranju pesama pojedinih pesnika bio nam je takođe uvek merodavan estetski momenat, i zato se nije moglo svakog pesnika ujedno i potpuno prikazati i okarakterisati, kako bi to zahtevale književna kritika i povest književnosti.

Ogrančili smo se na savremenu liriku nešto zbog toga, što su starija kao i novija lirika već bar nekako poznate i po dosadanjim antologijama, a nešto i zato, što su one danas više predmetom specijalnijeg zanimanja, dok je savremena poezija donekle najak-tuelnija, te može više da zanima i našu šиру publiku. Zato smo i počeli tek sa pesnicima iz doba realizma, koji je prvi pokušaj modešnjeg izražavanja u poeziji kao i uopće njena zbliženja realnom životu. Ta se uža veza doista ne ispoljava jače ni u našoj savremenoj lirici, te u njoj ne nalazimo punog odjeka ideja vodilja, struja, velikih doživljaja našega društva i naroda. Njena najbolja strana nije u tome, jer je

ona živila i razvijala se donekle zasebno ne slušajući uvek razne glasove života, koji je tekao pored nje same. Zato je u ovu antologiju uvrštena većinom lirika, koja je potekla iz večnog izvora poezije, ka kojemu i čovek-pesnik neminovno uvek prilazi; to je najbolji deo naše lirike. I usled toga ne će biti toliko uzrokom naš ukus, koliko predominantni duh naše lirike, ako ova zbirka ne uzbude mogla dati potpuniju sliku vremena, u kojem je nastala ta poezija, te uzbude prikazivala donekle epohe lirike same, a slabo ili nikako epohe duševnog života našega naroda uopće.

Jugoslovenska je lirika XX. veka veoma slabo prikazana u našim dosadanjim antologijama, jer su one ili sastavljene na početku samog veka ¹⁾, ili, ako su kasnije izrađene, ne daju ipak potpunije slike cele naše lirike drugog decenija ovog veka ²⁾. Stoga je i to bio jedan od razloga, da svratino veću pažnju na njenu najnoviju fazu. — Preveć je velik jaz između naše novije i najnovije, predratne i poratne lirike, koje deli jedan veliki i sudbonosni događaj, te je očita poteškoća, da se one, dok se uzajamno gotovo negiraju, po jednom estetskom kriteriju prikažu jedna do druge. Nastojali smo da pređemo i preko ove poteškoće kloneći se uskogrudnosti i apriorističkih sudova. Tražili smo i kod najmlađih samo pravu poeziju, te smo nastojali da je nađemo odbacujući sve ono, što smo smatrali pukom manirom u ovoj njihovoj borbi za novim izrazom. Smatrajući taj preokret kod mnogih iskrenih pesnika-revolucionera jednim korakom k daljoj evoluciji naše poezije, dali smo mesta i nekojim njihovim pesmama, čija bi vrednost inače mogla biti problematična, te možda pojedine drukčije ne bi bile ni ušle u ovu antologiju.

¹⁾ J. Milaković izdao je svoju antologiju god. 1905.; Matica Hrvatska onu F. Pešića god. 1906., a B. Popovića god. 1911.

²⁾ *Hrvatska mlada lirika*, D. H. K., Zagreb 1914. — Ph. Lebesgue et B. Tokine: *Anthologie de poèmes yougoslaves contemporains*, Paris, 1919. — В. Илић-Млађи: *Јанчије спаске лирике од Транка до данас*, Београд 1920. — U antologijama J. Ljorenčića (1918.) i C. Golara (1920.) nije nopravljeno ni uvrštena poezija iz XX. veka.

Jedna među najvećim poteškoćama pri sastavljanju ovog prvog pokušaja, da se u jednoj antologiji skupno prikažu sve tri grane naše lirike, bila je tome, što još nemamo jedne povesti književnosti, koja bi zahvatila i skupno obradila celu našu troimenu književnost¹⁾. Zato smo svrstali zasebno i paralelno pojedine skupine, srpsku, hrvatsku i slovensku, prema tome kako su se one zasebno i paralelno razvijale, iako su bile u međusobnim vezama. Dručije se i ne može prikazati dosadanja jugoslovenska književnost, jer bi se ona tek u svojoj najnovijoj fazi mogla smatrati donekle jednom celinom usprkos jezičnih i inih razlika između pojedinih njenih delova. Stoga smo tek u III. odelku antologije mogli da grupišemo ujedno bar one pesnike, koji pevaju u jednakom jeziku. — U tom se smislu mora shvatiti i sam naslov knjige, kojim se htelo da pod skupnim imenom obuhvati sve tri grane naše lirike, koje — iako su tri raznoimena dela — ipak skupa sačinjavaju jednu jugoslovensku liriku.

Razdelili smo zbirku u tri dela prema historičkim periodama, koje teku donekle paralelno kod sva tri dela naše književnosti. Od realizma, preteče novog pokreta u poeziji, prelazimo preko Moderne na današnji stadij naše najnovije lirike. Ovakova je razdeoba ispravnija, kada se prikazuju skupno sve tri grane naše lirike, jer pesnički proizvodi jedne periode imaju međusobno više srodnosti, pa bili iz kojeg dela naše troimene lirike, nego li pesme dviju raznih perioda, a istoimenog ogranka. Premda karakteri ovih dviju srodnosti nisu jednaki, ipak smatramo, da se u ovom slučaju principu srodnosti po periodima može dati prednost nad principom historičkog razvoja.

Nujno ograničenje opsega knjige onemogućilo nam je da uvrstimo nekoje dobre, ali odulje pesme (n. pr. Zupančićevu »Dumu«, Nazora »Kiklop«, i dr.). Jednako je izostala i po koja dobra pesma dobrih

¹⁾ U Jugoslovenskoj književnosti Pavle Popovića (Cambridge, 1918.) dat je samo mali pokušaj skupnog pregleda književnosti, u kojem se savremenoj ne posvećuje osobite pažnje.

pesnika, da ustupi mesto relativno slabijoj, iako dobroj pesmi kojeg manjeg pesnika, jer bismo se inače bili morali ograničiti na premalen broj pesnika.

Zbog pomanjkanja prostora morali smo izostaviti i biografije i ocene i bibliografije pesnika, kao i tumače, te smo se morali ograničiti na popis zbirki lirske pesama samo onih pesnika, koji su uvršteni u ovu antologiju. Osem zbirki i časopisa, koje donosimo u popisu, pregledali smo takođe mnoge zbirke i neuvrštenih pesnika, u kojima nismo mogli da nađemo ni jedne pesme, te bi nas potpuno zadovoljila.

Tekst je pesama posve veran izvorima, te je ostala nepromenjena i ortografija i izgovor i interpunkcija, budući da nažalost još ni danas nije rešeno pitanje našeg jedinstvenog književnog jezika. Ako je bilo više redakcija pojedine pesme, uzeli smo uvek poslednju. U retkim slučajevima, gde donosimo fragmente, naznačili smo crticama, gde je što ispušteno.

Dajemo javnosti ovaj pokušaj, iako svesni nemogućnosti da se ovakovom radnjom zadovolji ijednog pesnika, ipak u nadi da će ovaj prvi pokušaj pospešiti i olakotiti dalji rad na ovom polju te da će ga se uskoro moći doterati i upotpuniti.

U Splitu decembra 1921.

I.

Vojislav J. Ilić.

(1862.—1894.)

Ljubičica. 43

Med' gustom travom, skrivena od celog sveta,
Mirno i tihoo ljubica cveta plava,
I lepo lisje nežnog i bajnog cveta
Strnjika krije i gusta, visoka trava.

Nit' potok teče tuda, nit' slavui pesmice poje,
Priroda divlja sumorna krila širi;
A lepi cvetak ne svija lisje svoje,
Već diže stablo i cveta, i slatko miri.

E, tako i ti razvedri andelsko lice,
I budi srećna u divljoj i pustoj strani —
Kô plavi cvet pitome ljubičice;
Strpljenjem svojim što sebe štiti i brani!

Tibulo. 3

Pred hladni Venusov kip, pod senkom pitome noći,
Tibulo, kvirit mlad, začuden zastade nemo,
I čudni gledaše lik Na krilu odmora svoga
Romula večni grad spokojno, taho je dremo,
A kvirit stoji mlad,
I s čudne statue te sanjive ne svodi oči.
I gleda bajni rad. —

I zora sinu već, a on je stojaо budan;
I s nova tavanaugh noć raspusti čarobne vlas,
A on je snevao san — i prekor iz sna ga trže,
Kroz burni, celi grad. Što tajni zborahu glasi,
I on je čuo sam:
Nesrećni Tibulo naš, bogovi neka ga štite!
On ljubi hladni kam.

Jesen. 44

Kô gorda carica i bajna, sa snopom zlatnoga klasja,
Na polju jesen stoji. Sa njene dražesne glave
Lisnatih vreža splet čarobno spušta se dole,
Do same mirisne trave.

Puhrom posut grozd u jednoj podigla ruci,
I slatko smeši se na nj. Pitome i blage čudi,
Priprema ona sad spokojne večeri i dane,
I žetvu bogatu nudi.

Kako je mamljivo sve! Na starom ognjištu mirno
Pukara crvenkast plam. Kad magla pokrije ravni
I vlagom ispunji zrak, tu prošlost vaskrsne drevna
I gatke vremena davni.

I pozno u tavnu noć razgovor spokojno hrnji,
Dok dremež ne sylada sve. I strasno šaptanje tada
Kroz mirni prošušti dom — al' i to gubi se brzo,
I san lagano pada . . .

V e ċ e.

Rumene pruge već šarađu daleki zapad,
Klonuo počiva svet. Sa mirnih dalekih polja
Umorni ratar s pjesmom žurno se noćištu spremi,
I samo čas po čas zajeći šarena dolja

Od škripe točkova kolskih. Goneći vesela stada
Bezbržno pastir mlad u zvučne dvojnice svira,
A njegov kosmati pas, podvivši repinu leno,
Korača upored s njim. Koprena dubokog mira

Uvija polja i ravni. Rumene pruge se gase —
I bledi mesečev zrak, svetilo nebeskih dvora,
Kroz maglu diže se već — i nema, duboka tama
Dovodi bajnu noć sa sinjeg neznanog mora.

Sve grli mir i san. Po kašto zaumlja samo
Susedov stari pas, il' pozno došavši s rada,
Ispreže ratar plug i steku umornu poj, —
I deram škripi sve i voda žuboreć' pada.

G r m.

Munjom opaljen grm na surom proplanku стоји,
Kô crn i mračan div. I guste travice splet
Gordi mu uvija stas — i gorski nestašan lahor
Lelija šaren cvjet.

I zima dođe već, i svojom studenom rukom
Pokida nakit sav i goru obnaži svu,
Al' mnoga zima još sa hladnim vетром će doći,
A on će biti tu.

Prvi sneg.

U osvitu zore, kroz sumračak tavní,
Pokriveni snegom počivaju ravni.

A studeni luhor kroz doline mirne
Preko pustih polja kad i kada pirne —

I s vihorom lakim seoca se hvata,
Pa zasiplje snegom i strehe i vrata,

A u selu jošte u prozorje milo
Noć, vedra i hladna, ne podiže krilo.

Iz daljine samo lisica se krade,
Pa kokoši vreba i piliće mlade —

I od njenih šapa i tunu i tamo
U prvome snegu trag se vidi samo . . .

U noći.

Za daljna brda beli dan se skriva,
I tavné noći povija se sen;
Dubrava nema, kô da večnost sniva
Potmulo hujt . . . U zasenak njen

Po uskoj stazi ja se budan krećem,
I slušam šumor kroz duboki mrak,
I gledam zemlju, okičenu cvećem,
I žudno pijem mirišljavi zrak.

Pređa mnom potok vije se i krađe
Kô sjajna pruga, svetao i čist,
I bacu iskre na granice mlade,
Na šaren cvetak, na zeleni list.

Uokrug mene tišina je samo,
Kroz brsno granje bledi mesec sja —
Ja bludim dalje . . . Al' kuda? i kamo?
Nit' razum kaže, niti srce zna!

Počiva zemlja, počivaju ljudi,
Osećam čisto kako diše noć;
Al' moje srce, ali moje grudi,
Spokojsvta slatkog ne poznaju moć.

Pa ipak, ja bih do zorice rane,
Bludio tako po tišini toj,
Slušajuć kako dotiču se grane,
I tihom šire tajni šapat svoj . . .

Sivo, sumorno nebo ...

Sivo, sumorno nebo... Sa starih ograda davnog
Uveli ladolež već je sumorno sputio vrežu,
A dole, skrhane vjetrom, po zemlji grančice leže;
Sve mračna obori jesen, i sve je pusto i tavno.
Bez života je sve.

Izgleda, kao da samrt umornu prirodu steže
I ona tiko mre...

A po kaljavom drumu, pogružen u smernoj tugi,
Ubogi sprovod se kreće. Mršavo, maleno kljuse
Lagano taljige vuče, a vrat je pružilo dugi —
I kiša dosadno sipi, i sprovod prolazi tako,
Pobožno i polako.

* * *

Ciganče.

Bezbrižno i milo dete, podigni vitice svoje...
Kako si čupava strašno! Ah, tvoje usnice rujne
I strasno, vatreno oko, i grudi sveže i bujne
Vesele oko moje.

Dodaj mi zlatni pehar. Iz tvojih očiju, lame,
Ja čitam strasnu povest, koje se mnogi još seća,
Kad Bahus podiže vojsku na plodne indijske strane,
Na zemlje mirisnog cveća.

U vihorima strasti, sa divljom, pomaminom vikom,
Skakaše bezumna vojska od ljudi, žena i zveri.
I drevne indijske gore oglašavaju krikom,
Istoka bujne kćeri.

Ciganče, tako mi Baha! i ja sam međ' njima bio...
No ti mi oljasni sada, šta činim ovo i gđi sam?
Ja vidim da sam pijan, i ako. — zašto bih krio? —
Dirnuo pehar nisam.

* * *

Zimska idila.

Zima je pokrila snegom doline i polja ravna,
I tavne, visoke gore. Vihori snežnoga praha
Po pustom viju se polju i cesta priroda čuti.
I listak poslednji vene od zimskog studenog daha.

Veselo puckara plamen u skronnoj izbici našoj,
I mačak na banku drema. Kroz tamu večeri blede
Dugačke i svetle senke po zida čudno se viju,
A oko ognjišta sniskog ozebla dečica sede.

Deda uzeo lulu i s pažnjom o dlan je bije,
Pa ispod pojasa radi listove duvana suva,
I kad ih izgnjavi dobro, on onda napuni lulu,
I mirno pušeći sluša vetrinu što poljem duva.

Po kašto zaškripe selom volujska drvena kola,
I gavran nad njima grakne. Za tim se razgovor čuje,
To se komšija Panta, sigurno, iz gore vraća,
Pa žurno ispreže stoku i čeljad po kući psuje.

A deda ovako priča: »Odavna, u selu našem,
Življaše uboga žena sa malim jedincem svojim.
To beše nemirni Pavle. Pamtim ga i sada lepo,
I ako to beše davno, u mlađim danima mojim.

Hiljadu osam sto... (Sad ne znam kojega leta,
Al' Bunaparta je onda na Rusa pošao bio) —
Zima je velika bila. Reke se zamrzle rano,
A sneg od osam stopa polja je i gore krio.

U jedno studeno jutro, kad majke ne beše doma,
Mali se podiže Pavle i ode van našeg sela —
I nikad ne dode više. Ljudi ga tražili vazdan,
A jadna njegova majka plačući život je klela.

Tako je plakala ona vazdan i svu noć gorko,
Vrteći vreteno tanko. Ona je molila Boga,
Da joj bar mesto kaže, na kome okonča Pavle,
Te jednom da vidi jošte umrlog jedinca svoga.

Bogu se dosade molbe, ogrne svoj topli čurak,
I zovne Svetoga Petra. Petar mu istinu kaže,
Zašto ta žena plače. To bude Gospodu krivo,
Uzme palicu, dakle, i podu, da Pavla traže.

Nadu ga u samom raju... On se popeo lepo
Na rajsку lisnatu voćku, pa zlatne jabuke jede;
A dole, na cvetnom podu, u belom i čistom rahu,
Još mnoga nekakva deca jabuke jedu i sede.

Med' njima jaganjci bleje i zvonca srebrna zvone,
I mnogi leptiri lete po rajscom mirisnom cveću;
Kroz cvetne poljane rajske biserne protiću reke,
I rajske, šarene tice na mirne obale sleću.

A Gospod podviknu tada: »O Pavle, čapkune jedan,
Ko te ja doveo amo, da rajske jabuke mlatiš?
Silazi sa voćke dole! Obuj se i natrag idи,
Pa majku da slušaš lepo, kad stvome domu se vratiš».

Jedne večeri, deco, Pavle se povrati kući;
Kiridižije ga našli, što često prolaze selom:
Polumrtav je ležio na snežnom seoskom drumu,
Umoran, bled i zanet sa jako prozeblim telom!

Mi smo od njega čuli, kako je na nebu bio,
Jer nam je pričao uvek o rajskom životu svome;
Ali od toga dana majku je slušao lepo,
Posle je, zanata radi, u varoš otišo s njome..

Štekće lisica gladna i vihor poljanom duše,
A oko pojata selskih sa rikom oblaze vuci;
U selskoj čadavoj krčmi svirka se i pesma čuje,
I jednoliko, sitno hore se njihovi zvuci. —

I tonu u jasnoj noći... Na sniskom ognjištu starom
Ogroman mačak drema kraj ogorelog panja.
Kad vihor naleti jače, on leno otvori oči.
Pa zevne nemarno dvared i opet spokojno sanja.

* * *

U poznu jesen.

Čuj, kako jauče vetar kroz puste poljane naše,
I guste slojeve magle u vlažni valja dō...
Sa krikom uzleće gavran i kruži nad mojom glavom,
Mutno je nebo svo.

Frkće okisō konjic i žurno u selo grabi,
I već pred sobom vidim ubog i stari dom:
Na pragu starica stoji i mokru živicu vabi,
I s repom kosmatim svojim ogroman zeljov s njom —

A vetar sumorno zviždi kroz crna i pusta polja,
I guste slojeve magle u vlažni valja dō...
Sa krikom uzleće gavran i kruži nad mojom glavom,
Mutno je nebo svo!

Milorad J. Mitrović.

(1867.—1907.)

Dva lista.

Seda jesen goru kosi, —
Dva lističa vihor nosi.

Jedan tužan žut i sveo,
Drugi ljubak kô dan beo.

Dok ne mahnu vihor krili',
Na jednoj sa grani bili.

Jednom sjala sunca zraka,
A u tami drugi plaka.

I to prode. Sudba ista
Sad je stigla ta dva lista.

Tamo dole grob do groba,
Tu će pasti lista obo.

Nenapisana pesma.

Ona je nikla o ponoci nemoj,
U času mira i tišine svete,
I ja je pevah razdragan i srečan,
Kô tica gorska il kô malo dete.

Nju niko nije ni slušo ni čuo,
Nju mi je duša sanna sebi plela,
Kliktaše srce iz ranjenih grudi,
I mračne bore nestajahu s čela.

Da, ja se bejah izmirio s tugom
Sa patnjom mojom i sa jadom inim,
I pesma moja zvezdama se vila
I gubila se u zracima njinim.

I ja joj htetoh da pohvatam zvuke,
Ali' zasta ruká, što ih bezbroj spisa,
To beše pesma ljubavi běskrajne,
Neznana zemlji, san nebeskog visa.

Daleko, daleko da mi je da bežim
U predeo neki, i sam neznam kuda,
I pod jasnim nebom i zracima svežim
Da se tiho gubim kô ledena gruda
Pod prolećnim dahom." Ja zamisljam sada:
Kô jelova šuma nadu mnom se niše,
Šumi pesma gorska, a kroz lišće pada
Zrak rumen i zlatan od sunčane kiše
I nad travom lebdi... I po kraju celom
Cveće nešto šapče sa suzom na lieu:
A i ona tu je, u odelu belom,

Pored mene kleći i poslednju žicu
Sa uždahom kida. A ja mrk i ledan.
Moj se pogled diže gore, nebu, više,
I pod nehom gledam na dah plavi jedan
I umirem tako taho, taho, tiše.

— 25 —

Bila jednom ruža jedna.

U majke je čerka bila,
Kô dan lepa, kô cvet čedna,
Pa zavole jedno momče, —
Bila jednom ruža jedna.

Al' to momče leptir beše
I nju prezre srca ledna,
Drugoj momi ruku dade, —
Bila jednom ruža jedna.

U crkvu se svati kreću,
Razleže se pesma medna,
A sa crkve zvono jeca, —
Bila jednom ruža jedna.

Mileta Jakšić

(* 1869.)

Letnja noć.

Od kud dolaziš razbludna noći
Te vlagom mire tvoje tamne vlasi ?
Da li iz hladnih struja okeana,
Gde si plamen letnjeg dana
Provela na grudi
Vodenog duha ? —
I sad se dižeš... u tvojoj kosi
Gore korali, sija se biserje,
Rize su tvoje oblivene
Svetlošću blagom i dahom morske trave,
I grudi mirisave
Rosne i meke
Ko labudovo paperje !...
Zaštitnice dobra !
Ljubavnik se tebi klanja,
A ti ga blagosiljaš
Sanjiva, umorna
Od milovanja...
Noći ! Ne toni skoro u morske struje :
Ja ljubim
Pod tvojim okriljem blagim :
Zlato mi spava na ruci,
Draga mi spava, sklopila je oči...
Produži vlast noći čarobna,
Skoro će zora doći,
Već dišu jutarnji lahoti
I ja neću moći
Pocrstti bogatstvo slasti,
Kojim su prepunjene
Usne i grudi njene.

748

Prvo cveće.

Poslednje ostatke od žute jeseni.
Na golim granama povatarac njih;
Mlada lišća nema da staro zameni —
Trepte slabe senke, spava šuma tiba.

Al' već šumsko zelje mlada pera svoja
Iz zemlje pomalja, već ispod treseta
Prvenac proleća sa gorskog prisoja
Procepak se javlja, visibaba cveta.

Pokolenje mlado možda onog eveča,
Što si nekad kao zalog družbe nezne
Brao u tajnosti jednoga proleća. —
Družbe, što bi žrtvom sudbe neizbezne.

Ali' je rušilačko vreme davno vrlo
Prešlo preko tebe kao bura plaha.
Ubilo ti spomen, sećanje satrlo,
Sad za prošlost nemaš ni jednog uzdalja.

Zalud te podseća cvet na tvojoj stazi
I podiže na te svoje oči neme,
Njega ravnodušno troja stopa gazi.
Tupo, bez žalosti kô i samo vreme.

* * *

Medu gorama.

Listaju šume, gajevi zeleni,
Kukavica se čuje već u gori,
Slavuj cvrkuće u sumračnoj seni
U hladu bistar potoći žubori.

Sve buja: list i trava; eveće cveta,
Mahovinom se kiti suro stenje,
Bršljanom davno umrla drveta —
Kako proleće miluje kićenje!

Kud kročim samo, eveće mi se nude,
Niče kraj mene, pred mnom ga ima,
Njin i ja kitim svoje puste grudi:
Sad je proleće i po grobovima

* * *

Veselo je —

Veselo je mlado jutro
Ptice dižu graju,
Šuma lista, trava gori
U sunčanom sjaju.

Na mom krilu započeta
Tužna pesma stoji,
I belog lista glednju me
Crni jadi moji.

Nada mnom se vetrić nagô
Pa u strofu viri —
Veselije sapnu, duhnu
Pa listak otpiri.

Aleksa Šantić.

(* 1868.)

Proljeće.

Nemoj, draga, nočas da te san obrva,
I da sklopiš oči na dušeku mekom,
Kada mjesec sine nad našom rijekom,
I na zemlju pane tiba rosa prva,

Rodiće se mlado proljeće ! I svuda
Prosuće se miris plavih jorgovana ;
I pahulje snježne padače sa grana
U naš bistri potok što baštom kriyuda.

Uzviće se Ljeljo nad našim Mostarom,
I svaki će prozor zasuti beharom,
Da probudi srca što ljube i gore...

Zato nemoj draga, da te san obrva !
Dodi, i u bašti budi ruža prva,
I na mome srcu miriši do zore !

Pod jorgovanom.

Ko ti, ščeri, pokida đerdane ?
Ko ti prosu biser i merdžane ?

„Jutros, rano, ja u baštu, mati,
Odoh prve jorgovane brati :

„Za đerdan mi zape rosna grana,
Pa se prosu ispod jorgovana...“

A što su ti mutne oči tako ? !
Kô da nisi spavala nikako ? ...

„Nedjje slavuj pjevaše sa grane,
Pa ga slušah sve do zore rane...“

Moja ščeri, moja flago, jao.
A ko ti je njedra raskopčao ? !

„Ne karaj me, ne ljuti se na me ;
Puce, majko, popucale same...“

Na mermernu česme.

Na mermernu česme sjedim, kafu pijem,
I pušim — preda mnom nargila klokinja.
Rani pramen sunca u drveću tinja
I dindluve baca po baštama svijem.

Tamo, gdje kržljava smokva uz mlin kunja,
Moj komšija Ibro, s čibukom u ruci,
Čuči, vodu gleda i kako po luci
Rasipa se behar s jabuka i dunja.

Sve pjeva. Svrh granja, što se gusto splelo,
Meka, rana svila lagano se vije.
No ja bih se kléo, ono svila nije — :

Sa mojom Šerifom to se sunce srelo,
I za njegov carski purpur zaplelo se
Nekoliko zlatnih nita njene kose...

— 24 —

Pod vrbama.

Sjaj đurdevske zore rane
Padao je preko strana.
A ti kradom gazila si
U rijeku ispod grana...

Vranu svilu tvoje kose
Mrsio je vjetar tio:
Ja dršćući, kao trska,
Pod vrbom sam skriven bio...

Srebrn talas o hrid goln
Rasipò se meko, mekše;
Ja na tvoja njedra bacih
Struk vrijeska i melekše...

Ti zatrepta, mila, naga,
I u vodu sva se skupi...
U ljiljane lice tvoga
Purpurna se vatra upi...

I dok lepić kružio te
Kô vodení cvijet mio,
Ja dršćući, kao trska,
Pod vrbom sam skriven bio...

Jesen.

Prošla je bura, stišale se strasti,
I ljubav s njima sve je bliže kraju;
Drukčije sada tvoje oči sjaju —
U njima nema ni sile ni vlasti.

Ja čujem: naša sreća biju tiše,
Tvoj stisak ruke nije onaj prvi.
Hladan, bez duše, bez vatre i krvi,
Kô da mi zbori: nema ljeta više!...

Za društvo nekad ne bješe nam stalo,
O sebi samo govorismo dugo,
No danas, draga, sve je, sve je drugo:
Sada smo mudri i zborimo malo...

Prošlo je ljeto!... Mutna jesen vlada...
U srcu našem ni jednog slavulja.
Tu hladan vjetar svele ruže ljuča,
I mrtvo lišće po humkama padu...

Ostajte ovdje.

Ostajte ovdje!... Sunce tugeg neba
Neće vas grijat kô što ovo grije;
Grki su tamo zalogaji hljeba
Gdje svoga nema i gdje brata nije.

Od svoje majke ko će naći bolju?
A majka vaša zemlja vam je ova.
Bacite pogled po kršu i polju
Svuda su groblja vaših pradjedova.

Za ovu zemlju oni bjehu divi,
Uzori sveti što je branit znaće;
U ovoj zemlji ostanite i vi,
I za nju dajte vrelo krvi vaše.

Kô pusta grana, kad jesenja krila
Trgnu joj lišće i pokose ledom,
Bez vas bi majka domovina bila;
A majka plače za slijepim čedom.

Ne dajte suzi da joj s oka leti,
Vratite se njojzi u naručju sveta;
Živite za to da možete mreti
Na njenom polju gdje vas slava sreta!

Ovdje vas svako poznaje i voli,
A tamo nikao poznati vas neće;
Bolji su svoji i krševi goli
No cvjetna polja kud se tudi kreće.

Ovdje vam svako bratski ruku steže, —
U tudem svijetu za vas peLEN cvjeta;
Za ove krše sve vas, sve vas veže:
Ime i jezik, bratstvo i krv sveta.

Ostajte ovdje!... Sunce tugeg neba
Neće vas grijat kô što ovo grije;
Grki su tamo zalogaji hljeba
Gdje svoga nema i gdje brata nije...

Novo pokolenje.

Na vrelu bratstva oprasmo očiju viđ,
I više mi nismo slepi...
Oprasmo mrlje, i krv, i greh, i stid,
I sad smo kô bogovi lepi!

Gle duše, što ih vekovni točio crv,
U jedan splete se venac — :
Jedna je loza i jedna kraljevska krv
Srb, Hryat i Slovenac.

Sa naših nîva jedan se hori poj
Uz naša rala i brâne — :
Tri stara hrasta razdira magleni sloj
I suncem ogrću grane...

U pokajanju prošle su ranе i vred
Što smo ih borbama dugim,
Kada se kobno smeja satana bled,
Zadali jedni drugim...

S temeljom vere sagradili smo hram,
Podigli stubove trajne;
U kandilima zažegli svešteni plam
Vaskrsne misli sjajne...

U sveto kuge molitve diže se glas
Iz grla milijonâ:
Bože bratimstva, Ti večno vodi nas
I štiti od Faraona !...

Tamo, gde maše lovora zlatni splet,
Sad naši brodovi brode
Svrh bela jedra olujni šireći let,
Klikće orô slobode.

Na vrelu bratstva oprasmo očiju viđ...
I više mi nismo slepi...
Oprasmo mrlje, i krv, i greh, i stid,
I sad smo kô bogovi lepi!...

Sijači.

Jutro. Bik riče. Iz široke nozdre
Para mu bije. Odjekuju strane.
Zlatno, kô kla-je zlatno kada dozre.

Izbija sunce, navješćuje dane
Ljiljana skorih. Šume pjesme vrela,
I ranim pupkom pupe gole grane.

Ovo su časi velikih djela —
Sirom oranih, zamagljenih njiva
Vide se jaki roditelji sela.

U plaštu magle, poput mirkih diva,
Polako kroču, kô da svaki stupa
Kovčegu svetom gdje ugodnik sniva.

Polako kroču, I dok magla tupa
Rastanjuje se, i dok sunce lije
Radosti zlatne iz crvenih kupa,

Svi mašu rukom iznad brazda tije' — :
I prodrti im peševi rukava
Lepršaju se, šume, kô kad vije

Vjetar u spletu sasušenih trava.
Meni se čini: kô da ruke sklope
Pevači raja, i svrh ovih glava

Lebde i poje, a iz svake stope
Rađnika krotkih, röblja naših dana,
Loveri sjajni kô zlato kad stope,

Rastu, sviju se, pa vrsina grana
Poljube crna i znojava čela.
I kô da čujem, kako sa svih stranâ

Horovi zvome, i kô suha vrela
Svetlost čudesna polako se sliva
Po prodrtijem krovovima sela.

I svaki slijăć kô da viši biva.
Raste, i svaki pod krstom se diže
Nebu... I na me, usred ovih njiva,

Kô razdrobljene zvijezde, sve stiže
I pada sjeme iz žuljavih ruka;
A ozgor Otac silazi sve bliže.

Uz pratnju silnih i čudesnih zvuka
Oreol sjajni On polaže viš' njih...
I svud iz neba, s vrhova i luka,

Zvoni i zvoni: »Osna vo višnjih!«
... Sja sunce, zlatno kô klasja što dozre;
Bik riće ispod jela stogodišnjih,

I jutro kadi dimonu jake nozdre...

Proljetne tercine.

Nabreklo drvlje mladošću i silom —
U svakom stablu ja čujem gdje bije
Po jedno srce dubokijem bilom,

I čutim kako puni izvor lije
Novog života iz svakog udara,
Što korjen trese, budi ga i grije.

Sve cvjeta, diše. Vijence behara
Povija vjetar i pahulje nosi.
I svuda trepti prva, mlada jara.

Blistaju strane u suncu i rosi;
Izbija loza, soče zdravi trsi,
I leptir kruži po polju i kosi.

Motika tuče i u gole prsi
Suhog težaka duša neba vije.
I znoj mu briše... Odjekuju yrsi —

Proljeće pjeva. No dok Gospod bdije,
I na svoje toplo sree zemlju stiska:
Ja vidim kako jedan crv se vije,

Gmiže i puži, i polako griska,
Ovdje po dolu, i tu po vrhuncu,
Travku i cvijet i korjenja niska,

Stabla, i grane, zametak, i truncu
Svaku; i gvožđe, zemlju i kam goli,
I sve... I vidim gdje se penje suncu,

I crvotočina zlatna pada dolu...

Veče na školju.

Pučina plava
Spava,
Prohladni pada mrak.
Svrh hridi crne
Trne
Zadnji rumeni zrak.

I jeca zvono
Bono,
Po kršu dršće zvuk,
S uzdahom tuge
Duge
Ubogi moli put.

Kleće kosturi
Suri
Pred likom boga svog —
Istu... No tamo
Samo
Cuti raspeti Bog...

I san sve bliže
Stiže;
Prohladni pada mrak.
Svrh hridi crne
Trne
Zadnji rumeni zrak.

Na pripeci.

Skunjeno i žedno čuti stablo svako :
Ispucala zemlja, suhi ječam strši.
Vrelu jaru siplju i polja i krši,
I nigdje ni jedan list da bi se makō.

Ovdje uz rijeku, uz kupine mrke.
Prikrlila se stoka pa umorno drše ;
A tamo, u strani, osamljeno rašće
Gdje prostire sjenku : uz rapave škrke

Pribilo se selo pa ubogo čuti.
Staze prazne. Samo, prahom ogrnuti,
Niz drum, s kljusadima, odmiču čergaši —

Uz čupave majke, gola, crnpurasta,
Priskakuju djeca... Cvrčak evrči s hrasta ;
I karavan miće. Stari drum se praši.

— 24 —

Pretprazničko Veće.

Sjutra je praznik. Svoju svjetlost meku
Kandilo baca i sobu mi zari.
Sam sam. Iz kuta bije sahat stari,
I glusi časi neosjetno teku.

Na polju studen. Peć pucka i grije.
Ja ležim. Ruke pod glavom, pa čutim,
I slušam kako granjem zamrznutim
U moja okna goli orah bije.

Tako na vrata sumornog mi srca
Sjećanje jedno udara i čeka
Ko drug i sabrat, kao duša neka
Što sa mnom plače i u bolu grec.

Nekad u take čase, kada otka
Pomrlom granju zima pokrov ledan,
Ova je soba bila ko vrt je lan,
Gdje je ko potok tekla sreća krotka.

Kao i sada, pred ikonom sjaji
Kandila svjetlost. Iz ikonostasa
Suh bršljan viri. Lako se talasa
Izmirne pramen i blagoslov taj.

Sva okadena miriše nam soba.
Mi, djeca, sjeli okolo čiraka;
Sreća nas grije iz svakog budžaka,
Jer grndanj je došlo milo doba..

Pod tankim velom plavkastoga dima,
U peći vatra plamti, punim žarom,
I sjajne pruge po čilimu starom
Veselo baca i treperi njima.

U vrh, na meku šiljtu, otac sio,
Pružio čibuk, i dian se koluta;
Njegova miso na daleko luta.
I pogled bludi sanjiv, blag, i mio.

Uza nj, tek malko na šiljetnu niže,
Kô simvol sreće, naša majka bdije;
Za skori Božić košulje nam sije,
I katkad na nas blage oči diže!

U to bi halka zakucala. — »Petar!«
— Uskliknu otac; — »on je zacijelo!«
On vazda voli govor i sijelo —
Otvorite mu! I mi svi, kô vjetar,

Trëi i vratâ prijevor izvuci.
I stari susjed, visok kao brije,
Tresući s ruka napanuli snijeg,
Javio bi se fenjerom u ruci.

Svaki mu od nas u zagrijaj hita,
Majka ga krotko susreta i gleda,
A on se javlja, pa do oca sjeda,
I brišnici ēelo za zdravlje ga pita.

Sva bojom srećom ograne nam soba!
Na svakom licu sveto, -jajno nešto —
Sućući brke, stari susjed vješto
Počo bi pren iz dalekog doba

I dokle prozor bladna drma ciča.
Mi svaku riječ gutamo nijemi;
Srca nam dršću u radosnoj tremi,
Sve dogod ne bi dovršio ciča...

Zatim bi otac, vedar kô sjaj dana,
Uzeo gusle u žilave ruke,
I glesno počo, uz ganjive zvuke,
Lijepu pjesmu Strahinjića Bana.

Meni je bilo kô da pjesme ove
Svaki stih posta pun behar u rosi,
Pa trepti, sjaje, i meni po kosi
Prosipa meke paliuljice nove...

O mili časi, kako ste daleko!
Vi dragi lica iščezla ste davno!
Pusta je soba... moje srce tajno...
I bez vas više ja sreće ne stekô...

Kandilo i sad pred ikonom tinja,
I sad je pozno predboženje doba —
Ali' gluha jama sad je moja soba,
A ja list sveo pod bjelinom inja!

Uzalud čekam... U nijemoj sjeni
Nikoga nema. Sam, kô kamen, čutim.
Samo što orah graňjem zamrznutim
U okna bije i javlja se meni...

No dok mi mutni boli srce kose,
Kô studen travku u vrh krša gola, —
Iz mojih knjiga, sa prašljiva stola,
Ja čujem šušanji kô viline kose...

Gle! Sad se redom rasklapaju samæ,
Sve knjige stare, snovi čeznje duge —
Miču se, trepte jedna pokraj druge,
I njihov šumor kô da pada na me...

Sanjam li? Il' bi ovo javna bila?
Iz rastvorenih listova i strana
Prhnuše lake ptice, kô sa grana,
I po sobi mi svud razviše krila...

Sve su svijetle! Sve u blesku stoje!...
Jedna oko kandila se vije,
A neka bolno, kô da suze lije,
Pred slikom dršće mrtve majke moje;

Neke bijele, kao ljiljan prvi,
Samo im zlatno meko perje grudi;
Neke sve plave, tek im grlo rudi,
Kao da kanu kap zorine krvi...

Neke mi pale tu na srce svelo,
Pa krilma trepte i šušte kô svila;
A jedna lako, vrhom svoga krila,
S cvrkutom toplim dodirnu mi čelo,

Kô da bi htjela zbrisati sjen tuge..
I slušaj! Redom zapjevaše one!...
I glasi dršću, tresu se, i zvone,
Mili i sjajni kô luk mlade duge:

• Ne tuži! S bolom kuda ćeš i gdje bi?!!
Mi pjesme tvoje, i drugova sviju,
Što svoje duše na zvjezdama griju, —
Sveta smo živa porodica tebi!

• Mi, kao rosa na samotne biljke,
Padamo tiho na sva srca bolna.
I u noć hladnu mnogih miliona
Snosimo tople božije svjetiljke.

Mi združujemo duše ljudi svije'!
Mrtve sa živim vežu naše niti:
I s nama vazda uza te će biti
I oni koje davno trava krije!

Prigrli ova jata blagodatha!...
I kada jednom dode smrti doba,
Naša će suza na kam tvoga groba
Kanuti toplo kô kap sunca zlatna...

I akord zvoni... Sve u sjaju jačem
Kandilo trepti i sobu mi zari.
Iz kuta muklo lije sahat stari.
Ja sklapam oči, i od sreće plačem...

— 27 —

Prazna koliba.

U kadulji gustoj prva zuji pčela,
Razmiče se tanka magla više sela.

Svud uz raštrkanih koliba dim plavi
U nebo se penje, da se jutru javi.

Samo u pristranku, na domaku hrama,
Istruhloga krova stoji kuća sama.

Iz nje nema dima da izbije stranom;
Jedno suho stablo pokrilo je granom...

I dok vrhom titra rani plamen zore,
I u polju trepti zlato žetve skore:

Ona sama tako truhne, čami, preda,
Prisluškuje, dršće, i u groblje gleda.

Milorad M. Petrović.

(1875—1921.)

Celo mi selo omilelo...

(Iz: »Seljančica«).

Celo mi selo omilelo,
Sto ču, kojoj ču, jagnje belo?
Svako je janje za sebe,
Svaka je kitka od cveća,
Svaka je zora s proleća,
Svaka je voda s izvora,
I laka pena sa mora,
Svaka je rosa Đurđeva;
Svaka je zraka sunčeva,
I laka tica grlica.

Celo mi selo omilelo,
Što ču, kojoj ču, jagnje belo?
Smiljanu hoću, kako ču,
Ona je lepa, najlepša;
Jagoda lepša od sviju;
Divna je divnih očiju;
Mirjana pesmom zanosi;
Rakita snagom prkosí;
Stana tri sela zanela;
Jana mi pamet odnela.

Celo mi selo omilelo;
Što ču, kojoj ču, jagnje belo?

Duro Arnold.

(* 1854.)

Kud zirnem samo...

Kud zirnem samo — svuda stoji smrt :
U šumi list . . . u bašti cv'jetak strt . . .
A vjetar huiji preko poljskog drača
Kô b'jesni zamahi krvnikova mača.

Trenutak još — i past će stidan sn'jeg,
I pokrit golo rašće . . . dol i br'jeg —
I dragi humak ponad grobne jamе,
Gdje srce trnne, što je bilo za me.

Na zapadu s tiba...

Na zapadu s tiba sunce dogor'jeva,
Sa modrinom neba rumen mu se sl'jeva.
A u morn čarnih, nebesnijeh boja —
Kao kaplja tone svaka miso moja . . .

Ne znam ni sam zašto — ali mi je pri duši,
Kô da mi se teško t'jelo u grob sruši, —
A ja letim nekud beskrajnim svemirom
I uživam jednom rajsку sreću s mirom.

Kopni snijeg . . .

Kopni sn'jeg, a gorsko vrelo
Opet bući dolom ;
Proljetna se pjesma ori
Šumom jošte golom.

Prvo cv'jeće željno srće
Trake sunca jasna ;
Kud god zirneš, priroda se
Trga sva oda sna.

Moja samo ruža ne će
Više da se budi, —
Jerbo su ju preduboko
Zakopali ljudi !

Na brvi.

U predvečerje bilo dana ljetna,
Ni dašak da bi igdje travku njihô;
Tek potočić se preko polja cvjetna
Kô zamirneci šuljô tromo, tiho.

Ja umoran sam susto mu na brvi
I gledo, kako val za valom gmizi;
I bilo mi je — kô da svoje krvi
Promatram t'jek: već svojoj svrsi blizi.

Ah, nekoć burno tekla ni po žilam
Kô otkinutu noseći me granu;
Sve brvi sruši bujičavim silam, —
Na drugu niti da bi mislit stranu!

A sada mirno ispod brvi teče
Bijući poput trošne ure stare;
Na život s tih spušta mi se veće
I njeg've redom zastire mi čare.

Jos čas — — i kao velo će se sleći
Duboki mrak po obzoru mi svuda;
A ja ēu mirno preko brvi pr'jeći, —
Al' samo, pjesmo, nemoj pitat: kuda?

248

M a k.

Sparna dana u polje sam pao,
Svud po srni divlji mak je crao.

Cv'jet za cv'jetom ja sam žurno trgo,
Za svoj šešir sve ih redom vrgo.

U srnu mi-sreća stala blistat:
Kako li će tvojoj kosi pristat . . .

Ali kada k tebi sam se vio,
Iznenađa kraj je smrknô cio.

Vijor, što je b'jesan s gore dunô,
Latice je maku mom otpunô.

Mjesto k tebi — ja se domu vrnuh.
Da prospavam tu nedraču crnu.

Ali u san kad sam žuden pao —
Oko mene svuda mak je crao.

248

August Harambašić.

(1861—1911.)

Noć.

Noć je . . . tek s daleka
Čujes romon poja,
A vazda mu mila jeka :
Oj djevojko, dušo moja !

Noć je . . . tek s daleka
Momak kući hrli,
I pjesmicom ljubeznicom
Vjerenuću svoju grli.

Noć . . . tek što d'jeva
Mišlu u dalj bludi,
Čudno li joj oko s'jeva,
Sreće li su punе grudi !

Noć je . . . tek na nebu
Drhtnu zv'jezda mala . . .
Oj da l' znade, da su sada
I dva srca zadrhtala ? !

Iz „Ružmarinka“.

Cvati, cvati,
Ružice,
Posred male
Baščice ;
Ti češ brzo
Ocvasti,

Ti češ brzo
Propasti ;
Ti češ svenuti
Za mlada :
Moja ljubav
nikada !

Sitne pjesme.

I.

Tiho, noći,
Moja draga sniva,
San se njoži
Pričom ulagiva ;
On joj šapće
O dalekom sv'jetu,
O klinčacu,
Zaljubljenom cv'jetu,
Gdje pun milja
Planō divnom bojom,
I za ružom
Povenuo svojom.

II.

Moje nebo,
Ali bez vedrine ;
Moje sunce,
Ali bez topline ;
Moje ptice,
Al' sve tužno šute ;
Moje ruže,
Al' sve povenute ;
Moje polje,
Al' bez cv'jeća šara ; --
Moja tuga
I nevolja stara !

VIII.

Moje pjesme smjerne
Ružice su male,
Što su prije reda
Tiko procvjetale.

Pa im zima ne da
Do ljepote bujne,
Već su evo tako
Turobne i nujne.

Venu, tiho venu,
Pa se s drška krnje,
Pa će brzo od njih
Ostat' samo trnje.

Silvije Str. Kranjčević.

(1855—1908.)

Mramorna Venus.

Divna je bašta — kô istočna sanja,
Što hašiš je prede i ljubavna mâmâ
I paome šuštaj i tajna mila,
Skrovita negdje kraj Ganga i Nila.
Divna je bašta — njoj u srijedi
Cjeliva mjesec mramor blijedi :
Boštvo lj-pote punom u jeku
Kao da si uđa kupa u ml'jeku.
Kroz toplo noćno magleno velo
Sav svijet puni bujno joj t'jelo.
I tko je vidi, krv mu se gruša,
Pod grlom žarka staje mu duša
I srce staje i trne noge.
Pod plaštem noći, — svodilje tajne --
Čuti je često uzdahe vajne :
O vrati mi mir moj i Boga !

Tamo sam i ja nekada upo . . .
Ah i od tada mnoga me zora
Srvana nade kraj mramorna stvora,
Gdje plačem — skupo !
A lik joj gordi sjajem kristala
Ponosno u noć ml'ječnu se koči,
Pobjedno u me upire oči
S kraljevskog piedestala — — —

— — — Ta bijah pjesnik — u pola luda ;
Sitna mi bila rođena gruda
I usko leglo sred majčina gn'jezda,
Pa htjedorh sjesti na stotinu zv'jezda ?
Sta obzor t'jesni i zemske mede,
Sta vđrog neha krugovi plavi ?
Vjetropir sve to pjesnički pravi
Od jednoć strpa pod vjede !
Pjesničku brižno smotra prtljagu,
Cjelunuh zemlju — majčicu dragu,
Strpah u kovčeg sve ideale,
Spu-tih još jednu suzicu bođnu,
Ne znam od zbilje ili od sale
I . . . digoh se u balonu !

. . . Zbogom, vi zemske prašnjave ceste,
Evo se sunca mašam ;
Za mene jeste više i n'jeste,

Svemirski građanin ja sam !
I dok to rekoh, kolo me ovi
Novijeh, drukčijih bića,
Klikujuć: ajde, građane novi,
Kušaj i našega žiča !

Ne rekoh ništa, nikog ne pitah
Tko je i okle i gdje je:
Tek mi se cjels pričini svita
Kô apsolutue ideje !
Ah tamo nad zemljom prekrasno sve je,
Posebnom osuto slašen — —

I onda na koncu ja i ideje
U čarnu podosmo baštu . . .
Divna je bašta — kô istočna sanja,
Sto hašiš je prede i ljubavna mâma
I paome šuštaj i tajna mila,
Skrovita negdje kraj Ganga i Nila.
Divna je bašta — njoj u srijedi
Cjeliva mjesec mramor blijedi :
Boštvo ljepote u punome jeku
Kan da si uđa kupa u ml'jeku.
Kroz toplo noćno magleno velo
Vaskolik svijet puni joj t'jelo . . .
I tko je vidi — krv mu se gruša,
Srće mu staje, staje mu duša
I tako mrije
I živ je i — nije —

Dugo san ondje besvjestan ležđ,
Bježala noć je i dan je bježđ.
I mnoge noći i mnogi dani
Odoše tako kô prospavani — —
A sa mnom cjeli svijet se klanja
U divotnoj bašti kô istočna sanja
Tek lik se gordi sjajem kristala
Ponosno u noć mlijecnu koči,
Pobjedno u nas upire oči
S kraljevskog piedestala — —
A oko gorda, ponosna lika
Mnogi se suše, u suzam gube,
Cjelovom zadnjim ah — samrtnika
Punaru nogu joj ljube.

Vjerujuć u strast, stisnusno ūbo
Vapijuć: Bože, s nebesi !
I nikoga nema tko bi ga čuo,
Gdje grmi : Adame, gdje si ?
Tek jedva . . . jedva glava se mîće
Nategom, uporno . . . zadnje . . .
Već gotovo hladna se usnica tiče

Kamena, umiruć rad nje !
A ona . . . ? Stoji nogom na glavi
I vrat nam grije i vrat nam davi,
Gleda nas pogledom zmije — —
A ja sam srećan, ako još dublje
Tisne mi u grud dvje paklene zublje,
Te ledene oči dvije !

— 25 —

Iza spuštenih trepavica.

Nikada ljepše, neg kad ovako
Naklonim glavu lagodno, meko,
A negdje šuška granata lipa
I veselo cvrći vrapčije jato
U mladom lišeu . . .

Divno je, divno

Sklopiti oči, a tamo, s neba,
Glatko se duga otegla traka
I mekano plazi niz trepavke tanke,
Draškajuć blago zavjesu svilnu
Između mene i između svjetla
O ala je hitra ta šarna igra,
Što mi je sunce stovrsnjim vezom
Veze i sara kô vir i oblak
Na tamnoj mreži mojega oka.
I igra tako: u crvenom moru
Pliva i tone zeleni kotač
I bude od jednoć žutijem dimom,
Iz kojeg prste srebrne i-kre — —
Kao kad rumen zlaćane zore
Struji niz greben alema samih,
A od te pjene da bude magla,
Što trepti za blage sutoni majske
Nad mladim žitom.

I to su časi,

Kad priroda slatko srcu ti tepe,
Kad čutiš lako i talas onaj,
Što ga u r'jetkom vazduhu diže
Krilo u muhe, kad naoko ljeće.
I sitna buba, što negdje zriće
Vazda jednako, al' dosadno nikad,
I cvjetni pelud, što pada zrio
Od želje da drugi oplodi cv'jetak,
Pa lutne katkad, kada mu vjetrić
Bračno veselje ob'jesno sprjeći.
Te on, siromab, visi o dlati
Koprive ljute i suši se tako,
Jalovo suši odlično sjeme —
Svakako gorka, vajna sudbina ?
Dà i ta buba i pelud onaj
I bezbroj drugih nevida jošte,
Što u toj zračenoj prašini titra,

O sve ti, sve ti govorи bratski,
I poludr'jeman bez sv'jesti plivam
Opojnim virom svemirske pjesme
Lebdim nad strujom, što se lelija
Od rajske harfe i tamjana svježa,
Što se kroz devet vije nebesa
I desetom ovom majčicom zemljom,
Dokle mi kakva bezočna osa
Ne sjedne na nos! — A na krik bola
Namah se rajska sklapaju vrata,
A oči ljudske glupavо zinu . . .

I evo — još bih mogo u sv'jetu
S udesom nekud primirje svezat,
Kad ne bi vila ljudskog užitka
Plašiva, mala košuta bila,
Al' u te je vile zečije srce!
I dok te, plaha, ostavi sama,
Istom dok kakva osa te bocne,
I dokle širom otvoriš oči,
A pusta proza u srce ude,
Svud vidiš, kako bezumna ob'jest
Po l'jepom tvojem Edenu hara,
Kako se ptica s ptićicom čupa
O ciglo-sitno proseno zrnce,
I kako kobac grlće peruša,
I žaba zlatne ljubice guta,
Pa onda sita sa hrpe mulja
Krekeće krjepko, i sve to jeći
Kô himna valjda divna i sveta
U slavu vječnog svemirskog sklada!
Ah, mrzim silno gласне ideje,
Koje su vazda žabam na usti,
A svak ih od nas na pamet znade!
I svakom od nas probiše uši!
I kad se onda bezvoljan vraćam
Kući od moje gran-te lipe
I mislim: što to priroda sebe
Zdere i gradi, gradi i ždere,
A sve, što je l'jepo, skladno i pravo,
Tek da je čedo maštanja našeg,
O onda mi biva, da leden stojim
Pred strašnom sfingom, a moje usne
Ne mogu pred njom moliti više
Kô čedo malo, kad sveto kleći
U zipci svojoj ručice dižuć
Tamo spram stare slike o zidu;
Već šutim i mislim i — ne mislim ništa!
Ah, zar je za to, što mi nijesu
Sklopljene vjede i što mi sunce
Ne draška više zavjese svilne
Između mene i između sv'jeta,

Ah, zar je za to, što ode od mene
Dalko, daleko — o vilo šarna —
Što si mi slatke bajala priče
I tankom predom leptirskeh krila,
Skrivala vječni, ogavni kostur,
A ja ga ljubljah kroz tvoju predu
— Sklopljenih vjeda ?!

—

U maskiranoj gomili.

Pjan je karneval — divljem u b'jesu
Alkohol i noć šakljiv u mesu —
Šapču se laži kroz vino i pivo,
Koljena dršću, dižu se grudi...
Veselo sve je srećno i živo,
Što tren im presto — ne biti ljudi !

O alaj blješte, gore i sinu
Te ženske oči u poludimu !
Opojno gore iz polumaske :
Žeravka čas kô munjevna letnja,
Fosfor što tinja Ivanske noći :
Čas sn kô iskra, trule u daske
Što je zar ruka zlotvorna metnja !

Ciliću gusle . . . Pean užitka
Hvata se pasa, tijela vitka —
Vitla se, vitla . . . ciliću gusle — —
Resko i drsko, razbljndno — milo.
Valom širokim omamna žara
Na oči, uši ravnö su ušle
Opojne slasti željno u krilo — —
Smanuše već mu mitna stražara !

Dë, i ja žđdam ! Nazdravit žđdim
U ovoj noći bijelim grndim',
Plećima što su mramor kô parski,
Rukama gojnim, očima sjajnim :
Svevlasti ženskoj, što sjedi carski,
Trepavkam vještim migom pod bajnim.

— I htjedoh piti i — nisam mogò !
— — — O čedo malo, čedo o b'jelo,
Zašto je tebe dovela mati,
Rulja gdje ova krila ti blati,
Peto što ljeto kite ti t'jelo ?!
Smijeh da slušas nervozne žudnje,
Pogled da gledaš propale bludnje — — ?
— I htjedoh piti, i — i nisam mogò.

* * *

Amo te, svjeta udesu kruti,
Sfingo ledena usnama makni,
Mramornom pandžom srca se takni,
Rad sam te čuti !
Tuži te ovdje — ne znajuć ništa —
Ovo anđelče — pet mu je ljeta —
Tuži te rose kapljica čista,
Što se na percu ljubice blista . . .
Čelo i vlas joj, stasić joj viti
Tuže te ovdje — u što će biti,
Sesnajsto kad joj ljeto procvjeta ?
N'jema je stala besrdna avet,
Vjeri i unu podla rugavet :
Stoput anđelku strgaše krilo —
Igrački bit će, košto ih bilo !
I lijer cvate, cvijet se razdā,
Jedan se truni, a drugi cvjeta ;
Pjesnik što pliče, ne pliču vazda
Curice mlade šesnajst od ljeta !

— Našto li — tišnuli — onda je meni
Srce da vene, život da grkne ?
Čemu se moja krve jedeni
Sluteći njenu zvjezdu gdje mrkne ? !
Čemu mi čuvstva udaljmu ova,
Plakat da moram lude i lude
Tudih grijeha, tudih grobova
Zločine tude ?

— — N'jema je stala besrdna avet;
Ja uzeh čašu suza i krví,
Lupih je o tu podlu rugavet —
— Sve nek se mirvi!

Ehi ! Ehi ! Imaš azávtani ?!

Na Golgoti je umrō — a za kog je izdǎnō ?
Je li pala žrtva ova il' kasno ili rano ?

Na Golgoti je umrō i svijet za to znade,
Al' od te žrtve davne još ploda ne imade.

A krv je tekla mnoga i srce tu je stalo,
Što nikad nije više onako zakucalo . . .

I v'jekovi su prošli daleki, strašni, crni,
Osušila se krvca i suba još skvrni

Prošetala se pov'jest u sramotničkoj halji
I što smo nebu bliži, sve od neba smo — dalji !

Na Golgoti je staro prelomilo se drvo,
Po kradoše mu čevle, — i to je bilo prvo !

U ime čovječanstva i bratstva i slobode
Počeo krvno kolo da bezbožnički vode — — —

I derala se družba od gadne strasti pjana ;
Mi ubijamo, Bože, sve zbog Tebe — Hosana !

Na Golgoti je mrtvo i vjetrič tamo tajni
Tek evili : Eli ! Eli ! lamā azāvtani ?

A pokraj krvi davne i ispod drva suha
Sve milijuni vase : O pravice, o kruha !

Da, ukidoste ropstvo i cirkus i hijenu,
Pa odvedoste ljudstvo u kršćansku arenu !

I tu u sjajnim ložam, u zlatu i u slavi,
Pod vjencem i pod mitrom na debeo si glavī,

Zapremili ste i vi i vaše gospe b'jele
Na pozornici svjetla sve najprve fotelje !

I gledate u igru od b'jede i od jada,
Gdje čovječanstvo mučno kô On pod drvom pada !

I tamnice o crne, gdje mnogi plač se gubi,
Kad takovi su ljudi : il' umri ili ubi !

I djevojčice gole, a ispred sita suca,
Ah imale bi obraz, da nemaju želuca !

I sramotu i b'jedu i uvrede i varke
I uzdahe i laži i mnoge suze žarke.

A usred bare ove, gdje trovna gamad pliže,
Uzvisilo se drvo i Hrist se na njem diže.

I gleda gdje su ljudstvu sve gori crni dani,
I plače : Eli ! Eli ! lamā azāvtani !

Badava gordo kuge i mramor Panteona,
I papuče od zlata i orgulje i zvona !

Badava tamjan mnogi i pofojni oltari, .
Badava alem gori na kruni i tiari !

Ah Golgota je pusta i vjetrič tamo tajni
Tek evili : Eli ! Eli ! lamā azāvtani ? !

Zadnji Adam.

Ta ista nikad nevidena usta,
Što nekada su životvorno rekla :
"Nek bude svjetlo ! " — i to svjetlo bi ;
Ta ista nikad nevidena usta
Zanjemila su ; krvea što je tekla
Kroz žile svjetla smrznu se i susta,
A zemlja bje kô stožer ledeni . . .
Svetlonoša se izmorio s'jedi
I mrča mu se lice,
Niz zlaćane mu nekad trepavice
Za suzom samo suzica se ledi.
Bez smrtnog svjeće, bez samrtnog zvona
Mru bozi, svjetlo, vasiona . . .
— — — Oj zbogom, Febo ! — glasi se Geje struje,
Oj zbogom, Gejo ! — pozdrav je od Feba,
A n'jemi Fatum grdan sanduk kuje
I leden prevjes tke im preko čela.

Mru bozi ! čudno kako brzo bljede
Te sjeni, što ih strah i varka sprede
Pod Himalajom il' na vodi Nilu,
Na pjesku puste, na Olimpu gori
Kô Moloha il' čarovnu idilu,
Kad čovjek poče da nebesa tvori.
Da vječni Svedni nedomašan nikad
Sve čudno se je smješkao kadikad.

Mru bozi — košto magla vrh pučine,
Mru — košto sanja u prozorje mre,
Mru — košto svijest na smrtri gine
I s njome ljudske tlapnje sve !

— — — Tek tko se ono potruške svija
Ne lednoj kori miramorna vedraca ? *)
Za njime smrt se kô lavina vija,
Da sn'jegom zadnjeg zasiplje mrtvaca,
A on još diše zadnjim d'jelkom pluća
I još se giba zadnjom kapljom krvi ;
Božanstva gdje su pada umiruća,
On ne da da se smrvi !

Vrhunci brda, mora i doline
Pod krutim ledom leže izravnana,
A on zar sami grobne sred tišine
Da zadnji bude krajem zadnjeg dana ??
I tko je taj što živio je dovjek,
Da vidi konac svjetskim mirijadom ?
Je li Bog ? Ne, slabii, posljedni je čovjek.
Na odru svjetla izdišući Adam.

*) Kristal.

I tu je pao ! Žile mu se koće,
I savija se zgrčenijeh žaka.
A suha rebra uporno se hoće —
Ah zraka ! zraka ! zraka !
I ne će mrjeti ; ne će ! ne će ! ne će !
Nek mriju bozi, vasioni svemir,
Nek mrije sve, al' ljudstvo prkoseće
Svoj danulo mu nemir.
Pa on je tu kô zadnji od Titana,
Kô zadnji svjetlac prometejske vatre,
Da pita, prije nego smrt ga satre :
Za čega ta nirvana ?
Buntovnik mrtve što bogove dira,
I — tužitelj svemira ! — —

— — Ah nekada, što ne vidje mu oko,
Ti bajni luzi — gdje su ?!
I tropске palme do neba visoko
I sjajne zvjezde u majske krjesu
I brže rjeke — kô da biser teče
I more silno, jedino i samo,
Oblačci laki n zorn i veće,
Gdje su . . . kamo ?

Slavujak mali, mjesecina bajna
I vrela krvea i milje života
I ejelov žarki i još mnoga tajna,
Tajna i divota !
I radost slatka — ta sve raduje se,
I ob'jest laka — ta sve ob'jesno je,
Vjekovit blagdan — ta sve miluje se —
Kud je — što je ?!

Cijela povjest pokopana krví.
Jednakost, bratstvo i sloboda ►►
Da čovjek bude do nebesa prvi,
Da Bogu ruku poda ?!
I sve na zemlji što se rajem zvalo,
A čovjek svojim stvorio je znojem,
Sagradiy carstvo Edenovo palo
O trudu samo svojem ?!

— — — Tek vječni jed ! I žile mu se koće
I savija se zgrčenijeh žaka,
A suha rebra uporno se hoće,
Ah zraka ! zraka ! zraka !
Još ne će mrjeti : ne će ! ne će ! ne će !
Nek mriju bozi, vasioni svemir ;
U njemu vapi ljudstvo prkoseće,
I vječnog duha nemir !
Da pita : kud je što se rajem zvalo,
A čovjek svojim stvorio je znojem,
Sagradiy carstvo Edenovo palo
O trudu — samo svojem !

Al gle! s daleka sjevera onamo
Na polutnik se silna santa skliže.
Niz led i snijeg prasti nino tamo
I juri sve to bliže
A na njoj čudnim odrazom se sije
Sred pustog leda ukočeni krst,
Sa Svetog Petra možda il' Sofije
Oborio ga sverazorni prst
Oborio ga pred hiljade davne
Sa gordog visa, s ponosnih kubeta,
I odylači ga preko puste stravne
Na odar zadujeg Adama i svjetja.

I zadnjim kretom ruke
On grabi krst, al' žle mu se smrznu,
Uz zadnji jecaj samrtničke muke
Tek nemoćno se trznu,
A usna samo ukoči se n'jemaju
U gorki smješak beznada i jada;
Na tvrdi led mu mrtva glava pada,
Kô pitanje što odgovora nema.
Tek gorki grč kô ocjena božanstva
Na zadnjoj mrznoj usni čovječanstva.

I prostrò se je izdanuvši tako
Cijelog ljudstva oboren i lik,
A bljedim noktom zaduje što je makò:
Napisao je u led — upitnik! — — —

— — Praminja snijeg i pokriva žurno
Taj zadnji znak, što čovjek ga je pisò,
Kô svjedočanstvo očito i burno,
Na zemlji da je bio i bitisò!
Praminja snijeg, sipa inje gusto
I silne grude naokolo bacá
I krije znak pod noktima mrtvaca,
Sve više nadu nj brdo valja pusto:
Spomenik svjetju, što ga više nema,
Do neba gruda ledena, golema!
A pod njom spava kao linda sanja
Sve, što je bilo, da isprazno pređe
Bez glasna traga, dokle opet dođe
Nov kaos munti do — drugog izdanja?

— —

Ditiramb.

Prekrasan život!
Kaljava cesta ode u maglu —
Digneš li glavu tamo k nebesim,
Past će ti na nos kapljica kiše!

Prirodo majko, — kako je tužno
Gledat te tako mamurna lica!
Kako su dosadne mojemu oku
Haljine blatne,
Mačeha zemlja što ih navnče
Plešnje uz svirku eterских sfera
Okolo sunca . . .

Ah kô da mari žarki vjerenik,
Što mu se baka dronjeima kití?
Ta vječni svemir
Na njeg se sm'ješi
I na bezbrojne očice bistre
Vječna praznina, djevica čista,
Plamen mu slatkih cijelova pije..

A on je ljubi —
Ljubi i dugim trakama žarkim
Sebi je svija.
I u nijemom cijelovu tako
Vjekovi ginu kano i časak,
Časak kô vječnost — — —
A ja na ovom kaljavom danu
Iz bare ove mislima plijem
Tamo nad oblak tebi, o Sunce,
I vama tijne pokretne sile,
Svemirski sklade, da vašeg mira
Udahnem tamjan!

Ah tamo nema varave laži,
Ni suza ni ljudi;
Tamo me talas eterni ziba
I ja u tihom, opojnom času,
Neznajuć za se uživam onu
Zaborav slatku, s koje se mrtvium
Otvara nebo

Gorko je, gorko
Stajat uz odar vlastite volje!
A srce bješe žarko, kô svjetlo,
Plameno sunce,
Cisto kô božje biserne zvjezde;
Želje, kô miris otajnog raja,
Da svijet grle, s njime da plaču
I da se smiju s njegove sreće;
Rođen, da živiš na krilu lakom
Slobodne misli i da se kriliš
Navijek više — tražeći tamo
Edena kutić, najmanji za se, —
Survaš se onda . . . u kalnoj bari
Kô stranac gacaš med svojom krvju,
Kô munja, koju nguši blato,
A ona je mogla da razbijja oblak!

Al' opet — Zemljo majko, oprosti,
Ako ti gorku rekoh !
Ta ja bih rada, da divna evjetaš
Ljiljanom pravde, ružom slobode,
Da budeš prvi svemirski alem
I prvi evijet božje misli !
Kroz duge dane tekla je krvea
Napretku tvoju, zlatnoj slobodi,
A dobro znadeš, kapi kolike
Nikad ti rasna pršina popi !
I suze gdje su i genija smijeh.
Koji su s tvojih premudrih hira
Došli na luda kucati vrata ?!
I gdje su drugi, gdje mnogi jadi
Teži no cijeli svemir — — ?!

Al' opet

Majko, oprosti !
Pusti mi samo, iz tvog da skuta
Na tužnu harfu istisnem koju
Iskrenu suzu — dar čovječanstvu.
A kada puknu i harfa i srce,
Onda nam budi mrtvima barem
Majčica bolja, kada za vjeku
Tebi smo samo pastorci bili !

Ante Tresić-Pavičić.

(* 1867.)

Pjesnik i lijer.

U pjesmi svježeg svjetla od zore ishlapljene,
Pod zagrljajem sunca, što cjelovom je splinu,
Na mekoj l'jesi l'jera procvatio je struk,
I širi divsko cvjeće put vedre vaselene :
Po snježnom lišću rosa, kô živi biser, sinu,
U kom se šarne duge svih boja ljeskaju.

Pram suncu čaške snježne kô da se širec smiju
I raskošno se njišu na dabu lipnja strasna,
Kô žarki cjelov piju sunašca topli zrak,
I rastopljeni alem na počast suncu liju,
Što za ljepotom čeznuć isuzi noječa krasna
U b'jelo cvjeće, dok je ne progna sunca trak.

Kraj l'jera pjesnik stoji i zadivljen ga gleda,
A l'jer, kô da razumi, ponosito se koči,
Te mirisom i čaškom pjesniku reče tad :
»Oh, divi mi se, divi, jer tebi sunce ne da
Ovako divsko cvjeće, najljepše zemlje oči,
Ni miris, ni sa snjegom zelena lišća sklad«.

Al' pjesnik mu odvrati : »Jest, l'jep si, brate l'jere :
Ti imas b'jelo lišće; ja imam čarne r'ječi,
I misli b'jela krila za uvrišeni let;
Ti miris, a ja čuvstvo, što beskrajem se stere :
Tvoj bog je sunce, mojem i ime reć se pr'jeći,
Al' voli neg tvoj miris mog srca miris svet!«

— 78 —

Zuk.

Na onoj hridi, što nad morem strši
Samotan bokor žuta žuka cvate,
I kad mu lahor njihue brsne/zlate,
Mirisnom dušom oko mene prši.

Oh, nujan li je povrh ljute krši,
Osamljen! B'jesno u zimi ga mlate
Sibike bure; al' netom se vrate
Proljetni dasi, svoj zadatak vrši;

I, ne tužeć se, cvate i mirise...
Kad njegov slatki miris me ovija,
Tad nejasna me hvata nostalgija;

Sva moja duša sjetom zamiriše,
Kô njegva, s ove pustosi i čezne
Da u Otajstvu počinka iščeze.

* * *

Lacrimae rerum.

Sa maglom sutan jesenski se grli
U zagrljaju neutješne боли.
Iz sviju stvari po prostorju hrli
Duboki uzdah kroz sumorne doli.

Grmečak svaki, kô da bi ga trli
Očajni jadi, stresa, dok ogolfi,
List po list, cvjeleć Cvjetovim su strli
Mrazovi lišće, sad ih rone doli.

Sve pada, sve se odriče života,
I sve je vlažno kô od skrovnih suza;
Dah smrti sujmom prirodu omota:

I svaka travka, svaki list, što puza
U vječnost s grane, hladna stjena svaka
Orošena je suzam nujna zraka.

* * *

Veliki Pan.

Podne je vedro lipanjskoga dana:
Svečano doba Pana.
Zrak drhće s omačine
Nad sinjim morem i nad gorskim vrhom,
Kô živci od miline
Ljubavnim vrućim srhom.
Vjetrića krilca, pijana od milja
Mirisne cvatne gore,
Počivaju na žutim brsnam' smilja,
Na ljubičnomet kaduljinu ev'jeću,
Po borovu drveću,
Po maslinama, raspucane kore.
Čvrčaka čut je nebrojene zbore.
Neumorno im brenčanje
Sunca sa zemljom pjeva plodno vjenčanje,
Od pusta milja zemlja omilava,
I izmorena spava.

Sa potpune čistine sunce s'jeva,
Života r'jeka sl'jeva. Sve je mirno,
Safirno nebo i more safirno.
Ni da bi lahor pimnuo
S pučine, svjež i mio,
I lakim krilom dirnuo
Šuštave grane borove;
II' časkom preplašio
Čvrčaka mirne zborove.
Sve zablenuto, začarano stoji,
Cjelovom sunca zgrijano,
Ljubavlju višnjom pijano.
U ljubavnom se zagrljaju znoji
Vinograd grozni, šuma i rudina.
Iz najdubljih dubina,
Iz pažilica do lista na vrhu,
A s mlada lista do najtanjih žila,
U vrućem slatkom srhu.
Života struji sila,
Da brizga ml'jeko s nabujalih dojka
Matere Žive, vječne,
Kroz srčiku i liko; mezgre ml'ječne
Sibaju mlažono do najmladih hvejka.
Pnacju pupei, ev'jeće se razvija,
Sipa se pelud, vazduh se opija
Mirisom evatne gore
I smolom, što 'no euri boru s kore.
Dubine mora prolaze ježuri,
Dok siže sunca zraka.
Ribe se mr'jeste posred gusta braka;
A brák pucketa: dižu se mjehuri
Na površinu glatku;
A površina hlapi
U žarkog sunca zagrljaju slatku.
Priroda c'jela o ljubavi tlapi.

Pod žarkim suncem moja duša s'jeva,
Plava i čista, kô pučina mirna.
Duboka, neprozirna;
Što s tisuću ga zrcala ods'jeva,
Plava, kô neba eterska vedrina,
Plava, kô beskraj . . . sred čijih dubina
Kupe se zv'jezda izbljeskane sile;
I čine joj se da se sakupile
U nju sve sile sunca; da je lira,
Na kojoj sunec nape svjetle, zrake,
Te sveopćem životu himnu svira;
Da vaselenu njene zrake jakе,
Kô drugo sunce grijу,
I po njoj radost i veselje siju.
Kô duša mora hlapi moja duša
K božanskom suncu sve više i više,

Da pane, poput kiše
Po cvjeću i po travi,
Gdje ljudska čuvstva davi kobi susa.

I kô pod suncem miris gore čarne
Duše se miris širi,
Da druge duše razdraga od sparne
Vrućine kobi i s njom ih izmiri.
I čini joj se kô da pušta žile
U život zemlje sve dublje i dublje,
Kô mlado borje, il' stoljetno dublje.
I diže grane u nebesa čite,
I buji, raste, klije, pupi, cvjeta,
Te miris k suncu na srđlove mota;
Osjeća da se m'ješa s dušom svjetla,
U ritmičkome kucaju života,
Od iskona u iskon jednim trenom;
I da u biću njenom
Sva bića žile pletu; da je s njima
Sve jedno ona svima.

"*

Vojga. *)

Još trenom zlatni rošćić mjeseca mrakom sinu;
Za otočićem minu; još nad brežuljkom cvate
Njegova svjetla bokor kroz ljubičnu modrinu,
Kô cvjetan grm čemina; sad »mjelije se jate
Zv'jezde kroz plavu tmunu.

Po moru se, kô dušom pjesnika, mujnost p'jeva,
Ljepote kad mu tračak svjetlomrcne u mašti,
Pa ugine u bestrag s nedovršena p'jeva:
Mjesečni sutan svenn u zv'jezda zlatnoj bašti,
I nadom već ne s'jeva.

Duboka zamišljenost u mora je maini,
Tajanstvenu kô molbu u vastrgu da moli;
Svemirnih misli bljesak u njegovoj dubini
Trepetom zv'jezda titra. Nejasno čuvstvo proli
Čeznuće po tišini.

Vjetrića katkad čuhom uzdalne vlažna gora,
Kô sjetna duša čuvstvo prol'jeva miris smilja;
A gaj borova pjesmu šapuće pokraj mora
Neshvatljiva čeznuća i nestižna milja,
Pod brzim krilom Hora.

*) Vrst mjesje, kojom se love srdele.

Umorna zbiljom zemlja pod uskim svodom dana
Sanjari sanje noći, i vlastitu kroz sjenu
Stremljenjem se zal'jeće u zv'ježđa rasvjetana ; .
U morn ih zreali, kroz svoje duše zjenu,
Od nade razdragana.

Nad Mosorom iz magle Algol se sjajni budi,
Oda sna kano oko, i jasniji sve biva;
A zraku mu lelija dubina modrom grudi,
Vrhovnu kano miso pjesnika mašta živa,
Za kojom vječno žudi.

Prožeta je kô sokom ljubica modra tama ;
Tajnovit iz nje Mosor veličajan se diže,
Kô miso neotkrita, otajstvo što prolama
Kroz magle svjesti k umu sve jasnije i bliže,
Kad sanja duša sama.

Tišina prisluškiva gdje brak u moru puca,
Kô da se gase zv'jezde — i ritmički šum vala
Po uvalama; kano da srce Zemlji kuca,
I ljubavnoj u sanji cijeliva siva žala
I fosforom svjetluka.

Zapaljuju se redom sv'jećala modrom tminom ;
— Zar padoše s nebesa na pučinu planeti ? —
I lagano se miču lazurnom površinom ;
Kô sjena levnt puzi svjećarica kud svjeti,
Kô duhovi tišinom.

S resina procvjetalih, sa braka na dnu mora
I drugog bilja nebrojeno se stado
Srdela diže prama svjetlina, što čara s gora,
Ostavlja meki krevet, gdje noć prospava rado,
Misleć da zove zora.

Pod sv'jećaloni se more bljeskanjem zasrebreni,
Kô MI'ječna Staza laska : Već ribar vojgu suče ;
Sva površina vrije, svjetluka se i pjeni.
Veseo svjećar stado pram vojgi tiko vuče,
Gdje vrba smrt i pljeni.

"
Svemožno svjetlo, sjeta noći i uma što je,
Neg za tobom čeznuće, za izvorom života ?
Prirode svaki atom, kô čest bitnosti tvoje,
Počelom tinja svjesti, a vabi ga ljepota,
Da sveje biće spoje.

Sve teži u vis k tebi, i miso uzvišena,
I lepir, crv i cvjetak i gorska hrid i zmija
I more pjenom vala; a kad si sakrivena,
Cvjet sklapa tugom čašku, duša se u se zbijala,
Sirota zapuštena.

O zvjezde, vi nas b'jedne čarate u dubinam',
I vučete nas k sebi; za svjećalom nam nade
K vječnosti srce dipi i k beskrajnim visinam',
Dok vojga Kobi vuče pram kraju naše jude,
I opliće nas tminam'.

Tugomir Alaupović.

(* 1871.)

Svelo lišće.

Otpalo si suho lišće,
Mili cvijete,
Bog zna, kud ga vihor hladni
Raznosi i mete ! —

U sumračju, kad se zapad
Zadnjim žarom sunca rudi,
Zalijevō sam, mazio te,
Kô da si mi rastō s grudi.

Došla jesen,— niti meni,
Niti tebi nije krivo :
Ti mirisō, — ja uživō...
To je sve !
Sad se vrši sud ledeni,
Da se vene, da se mre.

Třsi vičan vječnoj mijeni,
Tvoja smrt je slatki san, —
Zar ne? Ti već sada snivaš
Pramaljetni, svijetli dan ?

Krenut će se vjetrič laki,
Da ti dahne život novi !
Ali zar će s novim cvijetkom
Da oživu moji snovi ?

O, sa srca polagano
Ljubavi mi lišće pada, —
Ali zar će da prolista,
Da ožive jošte kada ?

Ako tebi, cvijete mili,
Svene klica ;
Ako tvoje grane slomi
Ljuta vijavica :
Živo sjeme već je našlo
Toplo krilo,
U proljeti da prolista
Dražesno i milo.

S mega srca polagano
Još zeleno lišće pada,
Da već nikad ne prolista
U proljeću slatkih nada.

Usred duše salomljene
Otvara se grdna rana :
To su plodi izgubljenih
I sanljivih mladih dana.

Trulo sjeme bez života,
Što sve vene, a ne svene,
Mi zovemo bučnom rijeći :
Uspomene . . .

Sumornost.

Izdiše dan. Kô krpe teške i makre
Oblaci vise savitih krila
Mrtvo je, glnho kô neman da glnhu
Pojoka zemlji život iz žila.
Bilo joj staje, guši se, baca
Utroba mrtva debele tmine
Kô kad propišti iz snježanih gruda
Jugova voda kroz dô i planine.

Pomračan sjedi duh na kamenu golu :
Odmiču pufovi dragi i livade rosne ;
Zamiru glasovi s atki u niskome dolu,
Božićne pjesmice svete i molitve posne.
Gube se zelene jele, do neba vite.
Trnu se zadnje iskre Ivanjske svijeće,
Milo i drago sve juri, gubi se, tone
U propast, otkle nikad više vratit se ne će.

A iz nje, iz oka krvnika starog
Plazaju zmije i gl dne strašive ptice :
Na grud se penju i deru srca i tjeme,
Pijući krv i trgujuć najtanje žice,
S kojih je nekad u sunčane dane
Zvonila pjesma vjere i nade.

Pomračan gleđa duh i zadnje upire sile,
Misli da skupi i poveže konce
Svijest i javu. Sve gušće gnjetu se tmine
U gluhoj noći. Tek drhti mrtvačko zvonce,
A pauk ružni orovnim sokom
Ispleo mreže guste i ponosan šeće,
Nada se noći i vjeko memljivoj tmini,
Iz koje dan se nikad roditi ne će.

78

Susret.

U daljini viri komad vedra neba,
Čadave se magle trgaju i blijede.
Ulica je duga, mokra, otegnuta.
Lampe jedva dršči kô da svjetlost štede,
A odozdo sa dna međ' svjetinom mnogom
Probija se momak sa drvenom nogom.

Jedva koje oko da mu pogled baci.
Zakopò se svatko u rodene brige.
Svoje grlo gori. Slavu i mejdane
Pričat će i tako domorodne knjige.

Sreo sam mu pogled. Ja to oko znadem
Kô i jelu, što mu viš' kuće se penje, —
I u trenu svu sam pročitao dušu.
Bolove i brige, pod kojima stenje:
Stoji li mu uzgor sljeme i starina,
Kako nose njive i usjevi jari ?
Teska zemlja osta nejakoj ruci,
Cim će da se vatru na ogvjištu žari ? —
Janje li se ovce, klepeću li zvana,
Stoji li mu tvrda na, rijeći ona ?
Kako li će proći potok pokraj pralja ?
Rekla uzet momka, hoće li bogalja !

Srele nam se oči, al' u času tome
Nisam mogu naći milostive riječi.
Ojećo sam samo, kako mi u mozgu

Kroz žilicu svaku gorak odjek ješi,
Kô kad evili kamen pod drvenom nogom
I on jedin' plaće međ' svetinom mnogom.
Pomicaju se teško, sporo, nesigurno
Kroz ulicu dugu nepoznatim gradom,
Ja sam za njim gledaju sa sakatom mišiju,
S prelomljrenom nadom . . .

Stijene.

Kô okovan junak, sreća razderana,
S namrštenim obrvama, zabravljenih tvrdih usta
Zure mokre, nijeme, razgovorne stijene naše
U doline mrvje, gluhe, u smrknuta polja pusta.

Studenih ih rijeka para, teče mučno i polako,
A iz nje se magle ližu, magle tešku i ledene.
Zebe drvije i kamenje, vrlovina, johovina.
Na busenu na obali strašljive se jate sjene
Pa se mrznu ukočene il' se miču, gmižu, plaze,
Ovijene mokrom maglome, do prugova kuća svojih.
Još im sljeme ravno stoji,
Zeleni se čuvakuća, povijune zidom laze . . .
Al' iznutra studen bije. Utrnula vatrica davno
Na ognjištu zapretana
Vatra sveta, vatra sjajna,
A pritislo teško veće, grozničavo, muklo, tavno.

Pamte one mrke stijene i dolovi pamte oni
Mrke vojske i krvave, crne kuge i morije
I grobove neplakane i kad samo zvono zvoni
A molitva i opijelo nema kada da se štije.
Pamte dobro — al' ne pamte vrijeme ljuto
Ni ognjište utrnuto.

Za nedrača i za drača dim je sukljio na odžake
Sít i mastan Grobovima, putovima
Pušili se lanci puni, mirisale zaoblice
I pogradi na dar božji, neka budu hrane svima,
Namjernik i putniku, neka kljoču rajske ptice!
U dan kušnje, u dan strašni molitva se ispinjala
Da razvedri božje lice, da ukloni biće ljute.
Postilo se, lazalo se i božja bi milost paša
Na dolove i dubrave, što ad stenju, stenjucu šnte.
Preteške im kušnje strašne, ne mogu se nositi više!
A molitva snage nema da se digne, da se vije
Visokome nebū svome, da o rajska vrata bije,
I izmoli rod zemaljski i proljetne topie kiše.
Morala li kleknut' nogu, što kleknula nikad nije,

I zamoljti, prosjakinja gorku milost u tudina,
Da od njena izobilja dobaci joj koju mrvu,
Da milostiv bude crvu
Malenome, nejakome, što je u dan crni palo
I s rođiljom majkom svojom sknupa gladno ztoplakalo.
Kleknut neće i ne može — pa se jate tanke sjeně
Na kućnima pragovima, teško plaze il' se mrznu i ledene.
Samo gusta magla zuji i zavija dō i trznu.

Zure stijene mokre, nijeme — kroz oluke, što ih munje
Izderale, isparale; kaplja kaplju krupna stiže,
A iz tamnih iz ponora razbijeni glas se diže
Kao da se sleže u nje
Sva gorčina i sav čemer, što se skuplja vijekovima.
Dršč sreć u kamenu, kaplja kaplju krupna stiže —
To stijene steće plaču nad mrtvima dolovima.

Marin Sabić.

(1860—1922.)

Favente nocte.

Na klisuri iznad mora
bor zeleni samac sniva —
a nebo se plavo iznad bora
sjajući osm'jehiva.

Sa Glavice provejava
čuh kô s mladih uzdah grudi,
a bor s noćnog čuha podrhtava
i od sna se budi.

I na sjajnoj mjesecini
tiho šušteći širi grane . . .
Il' će bore noći u tišini
da sad nešto šane ?

Lahor pirka i čarlja,
a noć budna prisluskiva . . .
Iznad hora plavo nebo sija,
a bor tiho sniva . . .

* * *

Lahor pirka i čarlja . . . Lake
oko mene sjene kolo viju :
s očiju im žarke siju zrake,
a usta se rujna smijn.

A ja gledam cvijet grudi bujnih,
gledam cvijet tananijeh stasa
i sa usna mekanih i rujnih
šapat čujem ljupkih glasa.

I ja hoću-u noć da se vinem
i u kolo, ruke šireći, hrlim,
željan k sreću sjene da privinem
i da redom sve izgrlim —

željan kesa da s' nagladim rudih
i usta se svježijeh nadišem,
željan b'jelih da se čistih grudi
kao cvjeća namirišem . . .

Au clair de lune.

Života danjeg stišala se vreva
po ulicama drevnog grada,
a ljetni mjesec na uštuju s'jeva
kô s noćnog radujuć se hлада.

Planine kršne i zelene ravni
na mjesecini tihu sniju,
a kroz noć s krila gu-tih šuma tajnih
kô uzdasi se laki vijn.

S lazura mjesec širom zemlje trudne
kô s čarne kupe svjetlo lije,
a trudna zemlja šireć grudi žudne
s vedrine čiste zrake pije . . .

* * *

Još jedan danak u nepovrat minu —
još jedan stare borbe danak,
a ja bih htio umoran u tminu
da glavu na lak spustim sanak

Htio bih glavu tešku da naslonim
na krilo meko tihu noći,
i snivajući u noć da zaronim
daleko gluhoj u samoći.

Htio bih s duše trudne i očajne
da ovog žiča teret skinem
i daleko sa ove zemlje vajne
u neizujerje da uminem . . .

* * *

Nad morskim žalom, noćnoj u samoći,
bor tajni guste grane širi,
a s gluhog polja kano uzdah noći
prohladni šapćuće vjetrić piri.

Prohladni vjetrić piri i lelija
borovo lakim krilom granje,
a rosno lišće drhtajući sija
i šaptom čarne šapće sanje.

Širai se zaton kao srebro ljeska,
a vali mrmore veseli
kô s mjeseca razigrani blijska
i slasno ljube pjesak b'jeli . . .

I još se sjećam . . .

I još se sjećam . . . To je bilo davno,
ali' ne znam u kom vasiocene kraju —
iskonske noći u predzorje tavno
ili' prvog dana blistavom na sjaju.

I još se sjećam . . . Čelo twoje slavno
u bajnom sam ugledao zavičaju
i s tobom evđeće ubrao ljubavno
po izgnubljenom lutajući raju.

Na lakov krilu proljetnog luhora
još čujem kao šaspat s dana sretnih
prvoga našeg jeknu razgovora.

A mirisao pridišnici evđeće
još dah osjećam tvojih usna cvjetnih
kô čisti mirisuh naše davne sreće . . .

Jeste li čuli . . .

Jeste li čuli kako noćca diše —
vi, što pod krovom počivate mirno,
dok iznad krova trepti nebo širno,
kô rodnu zemlju treperno da njiše ?
Jeste li čuli kako noćca diše ?

Teško je sniti, kô da sanak davi —
teško je sniti, kad noć diše tija,
kad mjesec s čistog neizmjerja sija,
a nad njim neb i visoko se plavi —
teško je sniti, kô da sanak davi.

Teško je sniti, kad se oči gube
tišinom glnhom u dubokoj noći,
a srce šuti — svetoj u samoći,
kô da nad zemljom svjetovi se ljube —
a budne oči za njima se gube.

I slatko bđiti i ne želit' danka,
kô da nas budne vaselena rijise,
i slušat' tiho kako noćen diše,
kô da za uvijek nestalo j' sanak —
i slatko bđiti i ne želit' danka.

I slatko bđiti kako zvijezde bđiju,
kô sve da prošlo što donosi danak,
i ne znati' java, ne znati' što je sanak
i tako u noć spuštati se tiju —
i slatko bđiti kako zvijezde bđiju . . .

Ja sit sam uma, Gospode . . .

I.

Ja sit sam uma, Gospode —
ja sit sam uma, što dvoumeć pita
i pitajuć na tajne dveri lupa,
i sve što jeste, hoće da ispita,
kô evjet za evjetom da na stazi čupa —
ja sit sam uma, što dvoumeć pita,
ja sit sam uma, Gospode !

Ja sit sam uma, Gospode —
ja sit sam uma, što sva vrela suši,
iz kojih sree htjelo bi da pije,
i krila kida krialici duši,
kad laka svjetom širokim se vije —
ja sit sam uma, što sva vrela suši,
ja sit sam uma, Gospode !

Ja sit sam uma, Gospode —
ja sit sam uma, što svud život rani,
kô svud da kljunom etrovnim ga kljuje
i rana ljuvih čeu erom se hrani
i rana ljutih čemjerom se traje —
ja sit sam uma, što svud život rani,
ja sit sam uma, Gospode !

II.

O podaj meni, Gospode
o podaj oko, koje mirno gleda
u šumnu vreyu, s koje svjet se ori,
i s tavne noći nikada ne predra,
i novoj svakoj raduje -e zori —
o podaj oko, koje mirno gleda,
o podaj meni, Gospode !

O podaj meni, Gospode —
o podaj srce, koje lako bije
kô da na grudi majčinoj se njiše,
i ne zna suza, koje smrtnik lije,
a smrt ih sama suhom rukom briše —
o podaj srce, koje lako bije,
o podaj meni, Gospode !

O podaj meni, Gospode —
o podaj dušu, koja život ljubi
i svud po širnom obzire se svjetu,
kô sve da hoće svjetom da izljubi
i svud kô metulj zastaje na cvjetu —
o podaj dušu, koja život ljubi,
o podaj meni, Gospode !

Rikard Katalinić-Jeretov.

(* 1870.)

Ljuven sanak.

Zaspala je djevojčica malá,
Nad njom visí grana jorgovana,
Pred njom cvatu mirisavé ruže,
Ponajljepši nres od bostana.

Lepir b'jeli ugledao djevu,
Sustio se s grane jorgovana
Na zaspaln djevojčicu malu,
Med joj piye vrelih sa usana.

Lepir piye — ali djeva snije
Ljuven sanak — ne otvara zjene
Sve se trese grana jorgovana,
A od stida ruže se rumené!

— 18 —

J e s e n.

I tuži vjetar, a jesen lijena
Silazi bôna u sela i drage
Kô b'jela žena tužna izmučena
Na rodne prage.

U duši budi drevne uspomene
Na prošlo doba i na dane sjajne,
A sitno cvjeće pogiba i veno
Od tuge tajne.

I tuga cvjeća vasmira se hvata
I starib kosti i mladosti svježe,
Sa sjetnih kuća, dveri i pojata
Gle, laste bježe:

A prikaze se dižu vajnog lica.
Sve mrtci davni kao da nas mame
U mir i pokoj, sjenu grobnih tmica --
U vječne tame.

I stenje vjetar — nekoč lahor mili —
Nad starom zemljom, što nas slabe zače,
Pod bljedim suncem silna smrt se krili
I nebo plaće !

Nevēra.

Olovno je nebo nad olujnim valom,
Vjetar šiba jadra i mrke katarke,
Propinju se barke
Pred sablašnim žalom.

I vjetrina šiba sve jače i jače
O jedrilje pusto i konoplje srice
Svoje tužne priče.
A pučina plaće.

Plaće gordo more grjehe svoje davne,
Vapi milost žala, al' milosti nema :
Stoji zemlja n'jema,
Povraća se more u ponore tavnje.

A sa jedne barke dršće jecaj strune,
Žalostivi uzdah, kletva ojadena:
Njom pučinu kune
Pod olovnim nebom c'jela vaseljena

Proljeće.

Dvoje mladih ide niz polje kroz cvjeće,
Oči im se sjaju od milja i sreće,
Nad njima se nebo orajeno smije
I lahorac tiki pun mirisa vije,
A sa grane ptica sa pjesmom se gubi,
Kô da im šapuće : veseli se, ljubi !
A sunce ih žari, novo sunce vruće,
Proljet, ljubav, sreća slavi uskrsnuće.

Dvoje mladih ide niz polje kroz cvjeće,
Noga sve to više u gustiš im kreće . . .
Padoše na travu m'd' ljubice plave,
Približiše usne, prisloniše glave,
Ne propušta granje sunca traku sjajnu,
A ljubice plave znat će čuvat tajnu.

Zimska slika.

Tugaljivo selo,
Maleno i b'jelo
Umisreno snije.
Vjetar vije,
Plače
I jače se diže,
Sve do streha siže.
Budi vrsisce gladne,
A kapljice hladne kiše
Sve padaju više . . .

I tako je tužno,
I bôno je tako,
U toj kiši regbi
Sav je svjet zaplakô . . .
Nad selom se nebo
Još više oblači,
Huji vijor ljuče,
Po-taje sve jači ;
Lagao se zima
U selo povlači.

Lada u noći.

I tako je tiko i tako je n'jemo.
Regbi c'jeli svijet zav'jek je zadr'jemô,
Samo sa visine usred mirne noći
Sv'jetle zlatne zv'jezde andeoske oči,
Kaškad koja pane, kô da ljude žali,
Sirotane što su po toj zemlji pali . . .
I tako je tiko i tako je n'jemo,
Regbi c'jeli svijet zav'jek je zadr'jemô . . .
Zasjalo je more, tamo u daljini
Zaplovila lada mrka na maini.
Bol i toga brode niz pučinu snenu,
Da u zornu opet medu ljude krenu.

Proljetni glas.

Nova snaga u zemlji se budi
Nova zora obajana rudi . . .
Pala rosa, nakiti se kosa
Gorska cv'jećem,
Zelenilo meko, milo
Osu se drvećem — —
— — — Janjci bleje,
A seljanke seje
Rano zorom na livade pale,
Pjevajući srcima se šale.
A po travî
Gle sunce u slavi
Svoje trake, suho zlato, širi
U zahlađe sve to slade
Pastirice dozivljju pastiri.

Simon Gregorčič.

(1844—1906.)

Na bregu.

Na brégu stojím in v mórje stramf :
Pod máno srdito valovje
Rohn ob kamenito bregovje;
Do néba prasi se megléni dím,
V obráz mi brízgajo péne
Od skalne stene;
A stena skalna
Ostane stálna,
In jaz se na robu ne ganem,
Viharju kljubujem, ostanem !
Ko v steno valovje, usóde vihár
Ob mé se zaganja ;
A duh se ponosni ne oklanja;
Ti stréti me móreš, potréri nikdár,
Usóde sovražne besnoci vihár !

S o č i.

Krasná si, bistra hči planfn,
Brdká v prirodni si lepoti,
Ko ti prozornih globočin
Nevšte témne srd ne móti,
Krasná si, hči planfn !
Tvoj ték je žív in je legák,
Ko hód deklét s planine ;
In jasna si ko górskej zrák,
In glásna si, ket spév krepáik
Planinske je mladine, —
Krasná si, hči planfn !
Rad glédum ti v valove bôdre,
Valove te zeléno-môdre :
Temná zelen planinských trav
In vedra višnjevost višav
Lepó se v njih je zlila ;
Na rôsah sínjega nebá,
Na rôsah zelenih gorá
Lepoto to si pňa, —
Krasná si, hči planfn !
Ti méní si predraga znanka,

Ko z gorskih prišumis dobrav,
Od doma se mi zdih poslanka,
Nesoca mnog mi ljub pozdrav,
Bog spruni te-tu sred planjav !
Kakó glasno, ljubo sumljaš,
Kako evrstó, krepko, skakljáš,
Ko sred gorá še pot imas !
A ko pridereš na ravnine,
Zakaj te živa rádost mine ?
Kaj trudno lézeš in počasi,
Zakaj so tožni tvóji glási ?
Težkó se ločis od hribov,
Zibelke tvojega valovja ?
Mar vše, da tóčeš tik grobóv,
Grobóv slovenskega domovja ?
Olajno bol pač tu trpis !
V tej boli tožna in počasna,
Ogrómania sólza se mi zdih,
A še kot sólza — krásna !
Krasná si, bistra hei planin,
Brdká v prirodni si lepoti.
Ko ti prozornih globočin
Nevlste divje srd ne móti !
Pa, oh, siróti tebi žuga
Vihár grozán, vihár strašan ;
Prihrúmel z gorkega bo juga,
Divjál čez plodno bo raván,
Ki tvója jo napaja struga —
Gorjé, da daleč ni ta dan !
Nad taldo jasen bo oblók,
Króg tébe pa svincena tóca,
In déž krvav in solz potok,
In blisk in grom, — oh, bftva vróca !
Tod sekla brídka bodo jekla,
In ti mi boš krvava tékla :
Kri naša te pojšia bo,
Sovražna te kalila bo !
Takrát se spomni, bistra Sóča,
Kar gôrko ti srce naroča :
Kar bode shranjenih vodá
V oblakih tvojega nebá,
Kar vode v tvójih bo planinah,
Kar bode v evétnih je ravninah,
Tačás prodrvi vse na dán,
Nárástí, vzkípi v tok strašan !
Ne stiskaj v moje se brégov,
Srdita čez branove stópi,
Ter tujce, zemlje-lačne, vtópi
Na dnó razpénjenih valov !

Nazaj v planinski raj!

Pod trto bivam zdaj
V deželi rajske mili,
Sreč pa gor mi sili
Nazaj v planinski raj; —
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Tu zelen dol in brég,
Tu cvetje vze budí se.
Tu ptičji spěv glasi se,
Goré še krije snég, —
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Glej ta dolinski svét,
Te zlate vinske griče,
Te nič, te nič ne miče
Njih južni šad in cvét?
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

In to ti nič ní mar,
Da dragi srénovdani,
Ti kličejo: »Ostani,
Nikár od tod, nikar!«
Zakaj nazaj?
Ne prášajte zakaj!

O, zlatib dní spomin
Me vléče na planine,
Po njih sreč mi gine,
Saj jaz planin sem sin!
Tedaj nazaj,
Nazaj v planinski raj!

Pravico v grób so dévali,
Pri gróbu jaz sem bil,
Pogrébci so prepévali,
A jaz solzé sem lil.

Ta črni plašč vam je v zasméh,
A — ga umějete?
Uméte rôso v teh očeh,
Ki se jej smójete?

Zrl bratoljublja sem pokóp . . .
Ko grób se je zaprl,
Smejal se je spremnikov trop,
V bridkosti jaz sem mrl.

Gomile z rôso tó kropím,
Ki vré mi čez obráz,
In plašč, ki se ogrinjam ž njim,
Po ranjkih nosim jaz.

Uzore pokopali so . . .
— Oh, to dočákal sem! —
Na gróbu tam plesali so,
Grenkó jaz plákal sem.

Umrla ni še mati mi,
Umrl ni ôče še,
Za sestrami, za brati mi
Sreč ne jôče še.

Radost tedaj je vléglia mi,
Moj duh je mrak objél,
Bridkost je v dušo léglia mi,
Več nisem bil vesél.

Še drage moje Bóg živi,
In zahvaljujem ga,
A v gróbu mnög mrlie leži,
Ki objokujem ga:

Tedaj oblékel sem še mlad
Obléko žalno to,
Na gróbe vzdrov, sanj in nad
Solvé mi zdaj tekó.

Človéka nikár !

V delávnicu sem tvôjo zrl,
Ki bitij si rodil brez brôja !
Skrivnostno sruje rôka tvôja :
Nikjér je stalne ni stvarf,
A prah nobén se ne zgubí.
V delávnicu sem tvôjo zrl,
In videl vedno sem vrtenje.
Prelisvajóče se življenje,
Prerojevanje, prenavljánje,
Iz bitja v bitje presnavljánje,
A smrti nisem vzrl nikjér !
Breznmni svét plakaje tóži,
Ko pade evét duhtéči róži,
Ko izmej dragih mu katér
Duhá okôvē v grób polôži,
Češ : rôdni brát mu je umrl !
In — smrti nf !
V delávnicu sem bôžjo zrl,
Tam prestvarjánje sem stvarf,
A smrti nisem vzrl ! . . .
Začétnik moj, ki si me vstváril,
Duhá si iskro mi razzáril,
V oklép prsténi jo zaprl, —
Zakaj ? Veš ti ! —
Ko flnato boš jéčo strl,
Ne bom umrl !
No duhu poženó peroti,
Ki jih iz dôla solz in zmot
Razvíje na skrivnostno pot,
Kam ? Tébi hitel bo naproti,
Da énkrat tvoj obráz bi zrl,
Da zrl bi solnčnojasno lice,
Obráz ljubézni in resnace ! . . .
To prst pa prstí izročé
In svét ob noč pozabi kraj
Krijójč ostanke té.
In nf mi žál ! Svét zabi naj !
Ti ga ne zábiš ?
Za nôvo stvar moj prah porábiš, —
Za kájko ? Jaz ne vém,
Ti sam si gospodár !
A eno te prosliti smém :
Iz praha vzugóji ti cvetlico,
Podári lógu pévko-ptico,
Katérokoli vstvári stvář ;
Kedór bi pa ko jáz na svéti
Imél éntiti in trpéti,
Mej dvómi, zmótami viséti —
Človéka — vstváriti nikár !

Anton Aškerc.

(1856—1912.)

Javor in lipa.

Od blede oblit mesečine
na lazu mi javor stojí;
sred nočne-mrtvaške tišine
vejévje mu čudno šumí.

In listje šumeče se giblje
po vejah skrivnostno takó .
Nemara, da v sanjah se ziblje
ubogo samotno drevó !

Vštric njega tam lipa je v cvetju,
krasnejše je nima ta gaj;
o njenem presladkem objetu
on sladko pač sanja sedaj.

Ne sanjaj o lipi evetoči,
moj javor, tvoj sen je brez nad!
Na veke od ljube te loči
preštok, predalek prepad.

— 24 —

Romanca o roži.

O roža, bela roža!
Tu najdem te na tleh,
na cesti, prašni cesti?
Ah, to je pravi greh!

Pa nekdo te utrgal
po stezi je gredel.
Ko duh in cvet okusil,
Zagnal te v prah je proč.

O roža, bela roža!
Lepó cvetala si
pač daví še na gredi
in tam duhtela si . . .

In solzo, tiho solzo
v oči ti siliš me . . .
O roža zapuščena —
zakaj se smiliš mi ?

— 25 —

Na mohamedanskem grobišču.

Sarajevo.

Kje sem? . . . Med gomile sam zásel,
Pod sencami vrb in ciprés
Tod móslimi spavajo sladko . . .
Ne, oni so vrhu nebés!

Družice so huris jim divne
Velikih in črnih očij,
Ki vigred procvita jim večna
Ki večno jih jutro žari.

Po rajskeh tam šetajo vrtih,
Kjer vrelci srebrni šumé;
Baršun jih odeva in svila,
Kaménečki jih dragi krasé.

Nesmrtnost pijó iz čaš zlatih,
Iz zlatih tam skled jo jedó . . .
Vse, vse se izpolni presrečnim,
Kar duša želi in okó.

Lep raj si ustvaril, o prěrok!
Ž njim pol si osvójil zemljé,
Osrečil si ž njim milijone . . .
Poznal si — človeško srce.

— 74 —

Krišna.

In više, više v zrak nesó
Nevidne ga peroti . . .
Glej, rajsko mesto Dváram
Blešči se že naproti.

To bog je Višnu! Tisoč let
Potoval je po sveti;
Kot človek Krišna živel sám,
Učil ljudi živeti,

Domá . . . Družina vseh bogov
Vsprejemlje Krišno v raji,
Vsprejemlje Indra, car nebés
V čarobnem ga sijaji.

Obsipajo ga z vprášanji
Bogovi vsi nebeški: //

• Kakó si, Krišna, živel tam
Na zemljí po človeški? —

» Nesmrtniki presrečni vi,
Lehkó vam bogovati!
Visoko je nad svetom vam
Lehkó gospodovati!

»Kaj veste vi, kaj to je — kri,
Sok živi, rdeči, vroči !
Kakó človeka greje tá
Po žilah mu poljóči.

»Ne čutite, kaj to je — strast,
Kaj hrepenenje, želje ;
Ne stiska žalost vam srca,
Ne dviže ga veselje.

»Ne veste kaj ljubezen je
In kaj življenja cvet je ;
Ne veste, kaj življenja raj,
Kaj njega slast in med je.

»Ne veste, kaj je to — napášt,
Kaj bôrba brez odmôra ;
Ne veste, kaj je pad in greh,
Kaj kés in kaj pekóra.

»Ne veste, kaj je nada, strah,
In kaj obupa srd je ;
Kaj rojstvo je, neznamo vam,
Ne veste ní kaj smrt je . . .

»Vse to, bogovi, skusil sem
Živeč, trpeč na sveti . . .
Ah, toži mi se po ljudéh,
Spet hotel bi živeti !

»Imejte večnost svojo vi
In dolgčas njen moreči ! . . .
In Višnu stopi spet na svet,
Kot Buddha se vêloveči.

Ahasverjeva himna Noči.

Mrači se zopet . . . Po obzorju širnem
že prve dolge sence begajo . . .
Ko katafalčne rjuhe se počasi
po gorah in dolinah vlegajo . . .

In tam in tam — pošast že plove črna,
sém proti meni plove črna Noč ;
ko netopir na krilih velikanskih
leti pod nebom sem grozeče zroč . . .

Čimdalje bliže in čimdalje bliže . . .
Sedaj v temó sem krog in krog zavit.
In zdi se mi : ta Noč me gleda, gleda,
in iz oči žari ji blazen svit . . .

In škodiželjno gleda me, reži se,
ironski roga Noč se mi v obraz,
češ: »Kdo premagal zopet je svetlobo
in sijalce tvoje, Ahasver? Kdo? — Jaz!«

Le glej me, demon! Saj poznam, poznam te!
Odkar po svetu blodim ti proklet,
ah, često videl sem te, znanka temna,
in žal in žal, sedaj te vidim spet!

In spet pojó navdušene ti himne
poetje tvoji plačani, ah, čuj!
In ljudstvo ploska ti po cestah — slisiš?
Raduj triumfov tvojih se, raduj!

Zdaj tiri kraljuješ, ti sediš na tronu,
ti ukazuješ in ti vladaš spet;
po željah tvojih, Noč, in vzorih tvojih
zdaj diha, giblje se in suče svet . . .

Ah, in kako zabavljalo na solnce,
ki ga premagala si baje ti!
Pod tvojimi perutmi pač predobro
prijateljem se tvojim zdaj godi . . .

Moderna si! Kaj tratil bi besede!
Kdo vpraša, kaj nastop nam hoče tvoj?
Prinašaš srečo ali pa pogubo?
Moderna si! Slavi te ljudstva roj . . .

In glej in strmi, demon, pa se čudi!
Jaz tudi liro v rokah že držim
in tudi jaz zabrenkam zdaj ti pesem.
O naj te počastim in proslavim!

O, saj čim črnejša ti kdaj si bila,
tem lepši vselej si rodila dan;
in tem svetlejše je sijalo solnce
potem še vsakikrat črez hrib in plan . . .

Zato pojó ti slavo strune moje,
hej, zmaj pošastni, ti strašeca Noč!
Zato ti himne poje lira moja,
ker pada skoro vlade tvoje moč.

Pomičajo navzdol se že kazala
na uri . . . In nemudno teče čas . . .
Čuj, petelinji že pojo po syisliah!
Veš, kaj pomenja njih budilni glas?

Glej, tam za góroj — tam se nekaj svita!
Nebo skrivnóstno že se tam žari . . .
Tam zarja nova, jutro dobe nove,
svobode solnce tam se že rodi!

Na Kale-Mejdanu.

(Belgrad).

Krog mene cvetfi, zelenf perivđi,
V ozadji krup mestni se čuje;
Pred manoj poroke slovesni god svoj.
Pa Dunav tu s Savoj praznuje !

Tu sanjam . . . Čuj, kónj iz daljave pekét
Vse bliže in bliže prihaja!
Vse bliže . . . že tresé pod manoj se svet,
Topov grom in pušek razsaja !

Vse bliže in bliže . . . Že vidim ves roj.
Glej, bliskajo v solincu se meči . . .
Rogovi bučeči pa kličejo v boj . . .
Vse suče se v pisani gneči.

Tam prápor Madonnin visôko vihřá,
Križ zlat mu na vrhu iskrí se;
Tu barjak prerokov nasprót plapolá
Srpskun z ostf mu blišči se . . .

Tu »Allah! tam »Kristus! . . . Kateri obéh
Priboril pobedo bo zá-se? . . .
Ne boj se! O prešlih le sanjal sem dneh,
Zamislil bil v stare se čase.

Takó smo. Evropa, te čuvali mi
Pred národom lňivjih udari;
Tako, ab, potratili mlade smo dni
Mi jugoslovanski — barbari.

— 74 —

Na suženjskem sejmu v Bóhari.

Vse črno ljudij na tržiču.
Ko čilim se pisan mi zdi
ta množica mešana, pestrata . . .
Hej, danes je v Bóhari sejm!

Sejm sužnjev! Kako zanimivo!
Kaj takega nisem dozdaj,
kar hodim po Jutrovem, vídel . . .
Sejm sužnjev! Ubogi ljudje!

In gledam jih, hodim med njimi.
In kjer jih je skupaj največ,
obstanem:

— O, bratje v preroku!
Kaj znate vi delati vse?
In delo katero najrajši
opravljate Bóharci vi?
Pa morda vas kupim še danes . . .
No, kaj veseli vas najbolj?«

„Umirati, ljubi Pavliha,
to znamo od nekdaj najbolj!“ —
Takoj se odreže mi nekdo —

»Le pošlji v krvavi nas boj!
In videl junastvo boš naše
in videl naš robski pogum! . . .

Čim manj pa dajal nam boš jesti,
a batin po hrbitih čim več,
čim bolj nam boš krut in krivičen —
tem ljubki nam boš gospodar,
tem rajši se bomo borili
s sovražniki tvojimi mi,
tem rajši umirali za — te
in svojo prelivali kri !

O znamo pa, znamo prekrasno
za druge umirati mi,
za druge, za njihovo slavo
in — — — — —

O Morie . . .

(Devin pri Testu).

O morje! . . . Ko neskončno hrepenenje
Razlivaš se v daljavo pred menoj
Nemirno, vekevito ko življenje.
Zamknjen v čar sem tajnoviti tvoj.

Kako slovesno nad teboj leskeče
Se in bahantsko uka jasni dan !
Pod sol'nimi poljubi vsa trepeče
Zrealno-vetla, valovita plan.

O morje! Poezijo čudovito
Jaz tvojo pijem z žejniimi očmi;
Opojen s silo tvojo bajevito
Moj duh ko čoln črez sinjo plan leti.

Z razpetim jadrom plava, plava, plava,
Vse dalje, dalje plava, v nedogled . . .
V brezbrežnost širi se prąd njim daljava,
V neznanе kraje tja, v pravljicni svet . . .

Kje sem? Kod plovem! Kam si me zanesla,
Ti čarovita, svetla morska plan?
Gnan od vetrov letim, letim bez vesla . . .
Je ti resnica ali diven san?

Tako bi gledal te, o morje moje,
In gledal te in gledal dan na dan,
Zamaknjen v čare in lepotę tvoje,
Zamišljen v tvojo sinjevito plan.

Tako poslušal tvoje bi valovje.
Ki pljuska in se peni in šumi,
Zaganja se in buta ob skalovje,
Poljublja ga, ohjemlje in ječi.

In ne nagledal bi se te nikoli,
Pa naj bi gledal te do konca dni !
In ne naslušalo uho po volji
Nikoli bi se tvojih melodij !

Anton Funtek.

(* 1862.)

Kapela.

Nizdolu z griča zrè kapela.
Nje stene je prepregel mah,
Razsule so se vhodne duri,
Med tlakom zrnšenim
Poganja vela trava.
V zvoniku, kjer je nekdaj
Prepeval zvon glasan,
Vrší bučeči veter.
Skoz gola okna
Zelenje zrè, in časih
Zleti samoten ptič
Na tlak razbiti v božji hram.
Oltar porušen; tu in tam
Sledi o slikah svetih.
Ugasnila svetloba lučij,
Umolknil petja glas . . .
Zvedavo časih solnčni žarek
Posveti v prazni hram
In isker sto in sto užiga;
Skrivnostno tud zatrepeče
V tihoti časih rabel glas,
Kot bi molila bitja tajna . . .
A davno že nihče
Ne moli tod; jedino potnik,
Gredoč po stezi mimo razvalin,
Postaja še
In v svetem miru
Pobožno moli,
Kot bi gorele še
Svetilke na oltarji
In bi zvenelo petje
Po zablijeni kapeli . . .

Fran Gestrin.

(1805—1803.)

Balada o prepelici.

V poletno noč odmeva: pet pedi !
Sicer ni niti šuma, niti klica;
le v tesni kletki drobna prepelica
bedi in poje, ko vse mirno spi.

V polmračni sobi na blazino belo
naslanja težko glavo mlad bolnik
in враča se v prežite kratke čase.

Razvije se pred njim življenje celo,
mnog hipec lep, mnog jasen gleda lik,
veselih pesmi čuje znane glase . . .

Posluša in smehljá se,
ček, skoro se povrne krasna doba,
saj, če si mlad, se daleč je do groba.

V poletno noč odmeva: pet pedi !

Anton Medved.

(1869—1910.)

S a m o t i.

Samota, ti verna družica
iz mojih nekdanjih let,
iz svetnega hrupa se vračam
pod tvoje okrilje spet.

Kako zdaj strmiš v neznanca,
ki bil ti je dolgo nezvest,
in nema in nema probiraš
na mojem obrazu bolest . . . !

In tiko in tiko očitaš:
Zakaj si se vrnili, zakaj?
od družbe, od petja, od godbe
obrnili se k meni nazaj?

In kaj li prenesel si s sabo
za pusti, za dolgi moj čas? —
Oh, kaj sem prinesel? . . . Prazneje
sreće in temnejti obraz.

In eno in eno spoznanje
zdaj jasno je mojim očem:
da čutim tembolj se človeka,
čimbolj sem oddaljen ljudem.

Z Adrije.

(1. Volovsko).

More valovito,
tožnolepa slika
dobe naše burne.

Na obali solnčni
raste tiha mirta,
znamenje pokoja.

Dviga se ob zidih
lovor v vek zeleni,
znak nesmrtnje slave.

Grob za grobom diči
vzvišena cipresa,
spomenik vstajenja.

Bodi mi pozdravljen,
lepi svet primorski,
nekaj dom Slovanov.

Dom čegav? Slovanov?
Ki zdaj nima tukaj
ni miru, ni slave? . . .

Veter duje z morja,
giblje se cipresa,
spomenik vstajenja . . .

Kaj si tak !?

O lepih dvorih sanjal sem palač,
 zdaj sem berač.
Obetal materi sem slavne dni,
 zdaj v grobu spi.
Umeti upal sem skrivnosti vse,
 zdaj sebe ne.

Na steni ura bije svoj tik-tak,
pritsika prsi kamen mi težak.

Šel bi na zlobne duše, meč v rokah,
 a me je strah.
Na grob bi šel in se izjokal tam,
 a me je sram.
V tolmun bi temni skočil v senci vrba,
 a me je skrb.

Na steni ura bije svoj tik-tak,
vprašuje me, očita: Kaj si tak !?

II.

Jovan Dučić.

(* 1874.)

Tišina.

Zaboravljen predéo u proplanku dugom,
Obale pod teškom tišinom i travom.
Tu večernje vode huje tihom tugom
A žalosne vrbe šume zaboravom,

U zelenoj jasnoj pomrčini granja
Tu nadem samoču u éutanju večnom,
Bledu, pokraj reke; tu sedi i sanja,
I ogleda lice u modrilu rečnom,

Ko zna od kad tako. No u nemom dolu
Glas pane li samo u ta mesta čista;
Sva tišina teško uzdahne u bolu,
Refren patnje ode od lista do lista.

— 74 —

Morska vrba.

Sama vrba stoji nad morem na steni,
Raspela je kosu zelenu i dugu:
Naliči na nimfu koju su prokleti,
Da postane drvo i da šumi tugu.

Sluša pesmu goru, kada jutro rudi,
Agoniju vode i večeri neme;
Nepomično stoji tamo gde sve bludi:
Oblaci i vetri, talasi i vreme.

I tu šumi s njima, dajući, polako,
Moru koju granu, vetrus listak koji:
I, kô srce, sebe kidajući tako,
Tužno šumi život. — Sama vrba stoji . . .

— 75 —

//

Podne.

Nad ostrvom punim čempresa i bora
Mlado krupno sunce prži, puno plama,
I trepti nad šumom i nad obalama
Slan i modar miris proletnoga mora.

Ljubičaste gore, granitne do svoda
Zrcala sa u dnu. Mirno i bez pene,
Površina šušti i celiva stene;
Svod se svetli topal, staklen, iznad voda.

Prah sunčani trepti nad ispranim peskom,
I srebrni galeb ponekad se vidi,
Svetluca nad vodom. I mirisu hridi
Mirisom od riba i modrijem vreskom.

Sve je tako tiho. I u mojoj duši
Produženo vidim ovo mirno more:
Šume oleandra ljubičaste gore,
I bled obzor što se svijetli i puši.

Nemo stoje u njoj srebrnaste, rodne
Obale i vrti; i svjetli i pali
Mlado, krapno sunce; i ne šušte vali —
Sve je tako tiho. Mir. Svuda je podne.

Noćni stihovi.

Ja volim noći, njine mutne zbole,
I njine tištine i njine oluje,
Njine crne reke kada setno huje
Svoju pesmu tamnu i dugu, do zore.

Svaki cvetak, kamen, talas, list sa gore,
Šume u toj pesmi, i šapenu, i struje.
I moja se duša jasno u njoj čuje,
Kao neko tavno nevidljivo more.

Ja sam deo noći. Nad vodom i humom
Kad jutrenji vetr svojim blagim šumom
Pogasa lagano haju zvezde njene —

Ona šumi zbogom u odlasku naglom,
I uvija tužno, kô cveće i stene,
Moje mračno lice suzama i maglom.

Čežnja.

Nebesa prazna . . . N'jemo veče slazi,
Negde u aleji zadnji zračak blišta.
Mramorna Venera sama je na stazi,
Gola i stidna bez smokvova lista.

Veće će joj tih da okupa t'jelo
U mirisu rnje i u čistoj rosi;
Mjesečina zlatom da pozlai čelo,
I ponoćno inje da prospe po kosi.

I ona čeka . . . i pogled pun žudi
Vapije nebo, i strada, i moli.
I dok stidan pogled u nebesa bludi,
Čežnjom dršću prsa i udovi goli.

Tako noć prolazi, tih, jednoliko,
Mjesecina svjetli; noćni vjetrić veje,
Spi nebo i zemlja — i ne znade niko
Za tu strašnu ljubav sred mrtve aleje.

Poznanstvo. 3

Kad sam je poznō, nebo beše mutno,
Zadnje su ruže umirale ti'o,
Jesenje vode munljahu zloslutno,
I ja sam snevō, i tužan sam bio.

I moja mladost nije više znala
Za dane strasti i trzanja njina:
U mojoj dušu njena sen je pala,
Bleda i hladna, kao mesečina.

Glas njezin beše kô muzika tuge:
I zato mišljah, u slušanju mnogom,
Samo na prošlost, na jeseni duge,
Na hladno nebo, i na tužna »zbogom«.

Poljubac njezin beše tih i ledan,
Mravnorni poljub; a kosa joj plava
Odisala je setan miris jēdan
Bokora rruža koji docvetava.

I mnogo puta kad u jutro sivo
Trgnem se iz sna, kô iz teških uza,
Ne pamtim šta sam video i snivō —
Ali mi oči mutne, pune suza.

Leto.

Okićenu lozom i cvećem od maka,
Sreo sam je jednom, jednog vrelog dneva,
Na pučini magla providna i laka,
U vrućome žitu prepelica peva.

Iz vode i kopna odisaće leto
Mirisom i vatrom. Tesne staze behu
Pune kosovaca. Veselo je cvetô
Turčinak u njenom govoru i smehu.

Ona je kraj mene tada koračala,
Strasna kao leto, pored mirnih vâla.
Polivenih toplim bojama i sjajem.

Vaj! I mladost prode, kô sunce nad gajem!
Samo još u meni ti si i sad taka:
U kosi ti isti cvetovi od maka.

Zvezde.

Visoko u granju mirno gore zvezde,
I široka pesma mora u tišini.
Čuje se oko nas; i ti glasi jezde
Kô da rosa pada u srebrnoj tmini.

U njenu sam kosu npletao strasno
Mokre noćne ruže. Putem punim zova,
Ja joj ljubljah celo ovo veče jasno.
Oči pune zvezda i usta stihova.

Sve je šumno, sjajno; i lije iz granja
Svetlost, kô padanje neke bele kiše;
Maslinova šuma u daljini sanja . . .

A more je puno zvezda, pa ih njise,
I po žalu nemom, praznom, i bez sene,
Kotrlja ih svu noć, kô pesak i pene . . .

Ekstaza.

Ostaće daleko za mnom ovi puti.
Nestaće i ove suze kud i druge.
Ja ču nove želje u svom srcu čuti,
Kao nove laste. U večeri duge,

Prah srebrnih zvezda dok lagano pada,
I s cveća se diže svila, kao kose,
Moja nova ljubav rodiće se tada
Kao novi listak i nova kap rose

I kraj druge žene ja ču da se nadam,
I da svoje srce rasipam i gubim:
I opet misleći da prvi put stradam,
I prvi put želim, i prvi put ljubim.

Zamor.

Oči su ti danas pune tople tajne,
Po poljubac ima u pogledu svakom:
I ima u glasu tužnom, nejednakom,
Objećanje sreće nove i beskrajne.

Dosta, jadna ženo, sve je zahud ! Dosta !
Mi smo jedno drugom davno već sve dali.
Pogasimo lampe pira ! Kao vali,
Sve je već proteklo, i ničeg ne osta . . .

Još jedan dan samo hteli bi svom snagom,
Jedan, samo jedan ! Vaj, dok se, sve brže,
Kroz kobnu noć čuje kako besno rže
Par zlih crnih konja, već spremnih, pred pragom.

Susret.

Čekasmo se dugo, a kad smo se sreli,
Dala si mi ruku i pošla si samnom.
I idući stazom nejasnom i tamnom,
Iskali smo sunca i sreće smo hteli.

Oboje smo strasno verovali tada
Da se besmo našli. I mi nismo znali
Koliko smo bili umorni i pali
Od jadâ, od davno preživljenih jada . . .

I za navek kad se rastasmo, i tako
Stežuć svoje srce rukama obema.
Otišla si plaćna, zamrzla i nema,
Kô što beše došla, tužno i polako.

Mirna pesma.

U zenice me neprestano gleda;
Šta traži u mojim očima ta žena ?
Sjaj mistični nekog sunca koje seda —
Jednu drugu ženi i druga vremena ?

Jer zaljubljen pogled žene dobro vidi
U očima našim, kroz sivu dubinu,
Sve tragove kojim neprijatelj minu,
I njegov sen kao tamni sen na hridi.

Dugo sja na oku tugom večno mladom
Lik žene što ga je očarala jednom ;
I zna druga žena kad se otme kradom
Pogled za odbegлом i nedoglednom.

Od prošlosti je duša napravljena;
Slike su po cveću zrak sunca od juče;
Od svačega je pala neka sena;
I usahle reke i sad negde huče.

A naše ljubavi što su davno pale,
Kao pobijena jata na po puta,
Još žive životom svog prvog minuta
U očima što su nekad rasplakale.

* * *

Dubrovački poklisar.

Zimi, tisuć šest sto . . . (sad sve jedno koje),
Menčetić, poklisar, beše u Versalju,
Da učini smerno podvorenje svoje
Luju Četrnajstom, milostivom kralju.

U čast poslanika republike stare,
I svetloga gosta, držali su bili
Tad u Trianonu briljantnu soare.
S trupom Molijera, muzikom od Lili.

Svu noć napudrane markizice male
Na vrh cipelica satinskih i finih
Igrahu menuet; i miris duž sile
Vejaše kô vetar od lepeza njinih.

Dok je gost, međutim, prešao u zboru
S jednim kardinalom, pun rečite sile,
Celo stanje crkve na Jadranskom Moru:
Sve misleć na jednu cipelu od svile.

Bdenje.

U dnu uspavane i neme aleje
Stoji u noći pod jesenjim mrazom
Mramorna vila. Vjetar tiho veje
Samotnim vrtom i zamrzlom stazom,
Svuda je mirno. Kamene balkone
Kentavri drže, i noć duga ova
Bezglasno, nemo, neosetno tone
Alejom crnih, golih kestenova.

Samo, — u tmini, polumraku lednom —
Vidi se negde slabiji zračak plama
U tihoj vili. U prozoru jednom,
Kroz vreže ruža, i za zavesama,
To gori svjetlost. Sred tištine neme,
U toploj sobi, krevetu od kedra,
I pod jorganima, kud su krizanteme
Rascvale bujno — mlada, golih nedra,

Tu leži žena. Pred njom, u ormaru
Od ebanosa, ukoženi krasno,
Tasso i Platon . . . U kaminu staru
Još živa vatra i crveni jasno . . .
Budna je. U ruci bledoj kao hladni
Paroski mramor, u to pozno doba
Drži i čita moje »Pesme« . . . Jadni
Pesnik već sto leta leži na dnu groba.

Noć ne ide, stoji. I samo bezglasno,
Po zidovima, u gorenju svome
Vesela sveća što treperi jasno,
I niže senke, krupne, kô fantome.
A ona čita . . . Dok sred noći duge,
Kô grdan polip sa stotinu ruka.
Stisla joj srce ljubav puna tuge,
Tuge bez suza, bez reči, jauka.

I zaljubljena, pogodena nekim
Stihom kô strehom, spusti knjigu tada
I sniva dugo . . . za mutnim dalekim
Čeznući tako u tišini jadâ.
I opet čita . . . Bol kô more raste
U mrtvoj noći . . . Dok san žudni, mili,
Krilom je, mekim kô paperje laste,
Oseni tyžnu, umornu, na svili.

Sama sveća gori u samotnoj vili.

* * *

Pesma ženi.

Ti si moj trenutak, i moj sen, i sjajna
Moja reč u šumu moj korak, i bludnja;
Samo si lepota koliko si tajna,
I samo istina koliko si žudnja.

Ostaj nedostižna, nema i daleka —
Jer je san o sreći viši nego sreća.
Budi bespovratna, kao mladost; neka
Tvoja sen i eho budu sve što seća.

Srce ima povest u suzi što leva;
U velikom bolu ljubav svoju metu;
Istina je samo što duša prösneva;
Poljubac je susret najveći na svetu.

Od mog prividenja ti si cela tkana,
Tvoj je plašt sunčani od mog sna ispreden;
Ti beše misao moja očurana;
Simvol svih taština, porazan i leden.

I ti ne postojiš niti si postojale
Rodena u mojoj tisini i čami,
Na suncu mog srca ti si samo sjala;
Jer sve što ljubimo stvorili smo sami.

Najtužnija pesma.

Znam za neizmerne i bolne samoće;
Kad sat mre nečujno, kao cvet što vene,
I kad srce prazno prestaje da hoće
Ni vence pobeđe, ni ljuhavi žene.

Znam za neprohodne samoće bez dana,
Kad konci sa stračim padnju pokidani,
I u kojim srce zastane od straha;
Kad svemu oko nas izgledamo strani.

Kad nas oči stvari ravneđušno motre;
I duša pred sobom predstravljena stanje;
I sopstvena povest kad se cela potre;
I kad je od leđa suza koja kane.

Ni seme u brazdi, ni stopa na putu!
I kako je teška senka koja vučen!
Kanda tnde srce bije u mom knutu?
Sve svetle palate života pod ključem . . .

Vaj koliko puta umiremo? Tko bi
Znao za sve tmine pod suncem? I zna li
Itko sva bespuća u sutonu Dobij? *
I kako smo često oči zatvarali.

Milan M. Rakić.

(* 1876.)

Dolap.

Ja znam jedan dolap. Crn, glomazan, truo
Stoji kao spomen iz prastarih dana.
Njegovu sam škripu kao dete čuo.
Stara gruba sprava davno mi je znana.

Jedan mali vranac okreće ga tromo,
Malaksao davno od teškoga truda,
Vuće bedno kljuse sipljivo i hromo,
Bič ga bije, ular steže, žulji ruda.

Vranče, ti si bio pun snage i volje
I dolap si stari okretao živo.
Tešila te nada da će biti bolje,
Mlad i snažan, ti si slatke snove snivō.

Al' je prešlo vreme preko tvoje glave.
Iznemoglo telo, malaksale moći.
Poznao si život i nevolje prave,
I julijске žege i studene noći.

O kako te žalim! Gle, suze me guše,
Oličena sudbo svih života redom,
Tebe, braću ljude i sve žive duše
Jednake pred opštom neminovnom bedom.

Podne. Ti bi vode. Ko će ti je dati?
Tu kraj tvojih nogu žnboreći teče.
Ali bič fijukne . . . Napred, nemoj stati
Dok ne padne najzad spasonosno veče.

Podne. Ti si gladan. Ti bi trave hteo,
Svuda oko tebe buja trava gusta
I mirise ujene čuv donosi vreo.
Ali bič fijukne. Zbogom nado pusta!

Ti si kao i ja od mladosti rane
Osetio opštu sudbu što nas gazi,
I gladan i žadan provodio dane
Sve u istom krugu, sve na istoj stazi.

Ti si kao i ja, na julijskoj žezi,
Dok žubori voda kraj tebe u vircu.
Sanjao o sreći, nagradi i nezi,
Sanjao o dohrom, zasluženom miru.

O, kô zmija ljuta košuljicu svoju,
Ostaviti bedu, nesreću i zlobu,
I udarce biča stečene u znojn,
I svemoćnu podlost i opštugnusobu!

Pusti snovi! Napred, vranče, nemoj stati,
Ne miriši travu, ne osećaj vir,
Nagradu za trude nebo će ti dati:
Mračnu, dobru raku i večiti mir!

— 78 —

Želja.

Kad i meni dođe čas da mi mreti treba,
Bože, daj da umrem u jesenje noći,
Nasmejan i vedar u mlađačkoj moći,
Pod raskošnim sjajem septembarskog neba.

Smrt je tako laka. A! pratile njeni
Sva taština što se pred smrt snova budi,
I zanatske suze zabradenih žena,
I bol izveštačen raynodušnih ljudi,

I mantije crne, čiraci i čoja,
Sve to tako grubo i surovo dira
I gnušobom vreda osećanja moja
Pred skromnom lepotom večitoga mira.

O, umreti tako: bez piske, bez sveta,
Bez dosadne, glupe komedije smrti.
Nećujno, kô miris nvenulog cveta,
I život i dugo očajanje strti,

Kao jednim mahom, u mlađačkoj moći,
Pod raskašnim sjajem septembarske noći!

Ti bi došla k meni bez suze u oku,
I ako te boli razdiru i guše,
Skrivajući jade i tugu duboku
U kutima tajnim nežne tvoje duše.

Ti bi došla k meni i pogledom jednim
Poslednje bi zbogom rekla starom drngu,
I miloštom krasnom i poljupcem čednim
Zbrisala bi tajnu neizbežnu tugu.

Dodi! Čas je kucnuo! Kô u srećne dane
Počićemo sami iz dosadnog grada,
Počićemo sami u pitome strane,
Daleko od ljudi, daleko od jada.

O hajdmo u svetlost, u polja, u sveće,
U čednu tišinu u spavanje noći,
U miloštu tajnu što iz zvezda sleće
I svečano struji po vedroj samoći!

Gledaj kako mesec nad poljima sija
I oblačke retke rastura i vedri,
I trava miriše i rastinje klijia
I šumore tužno kukuruzi jedri!

Nad nama će nebo trepteti u sjajn,
Grliće nas blago vaseljena nema.
Lepršnjuće krilom u obližnjem gaju
Slepi miš poslednji što se na put sprema,

Pa dok iz daljine grmi gradska jeka
I zabave puste što nize čoveka,
I bučno veselje tajanstveno huji,
Zapevaće negde skriveni slavuji

I priroda cela zašumeće strasno,
I polja, i gore, i bašte, i vrti,
Sve što u njoj živi pozdraviće glasno
Svečani dolazak ravnodušne smrti.

Začutaču tada. Nema reći više,
Poljubiću samo tvoju ruku bledu.
I dišući mirno, sve tiše i tiše,
Ostaviću život, nevolju i bedu.
Bezbrižan i vedar, nasmejan i čio.

I sklopiću oči za navek. I tada
Osetiću čudno, kao kad se sniva,
Sa milostom tajnom što iz zvezda pada
I svežinom skoro pooranih njiva.
Sjaj očiju tvojih bolećiv i mijo.

74

Kao bajka . . .

Hteo bih jednu noć kad mesec ljunja
Plačevan, kržljav, bez sjaja i boje,
A zemlja ima setni miris dđija
Što mesecima u prozoru stoje,

I sve da bude tužno, sve da bude
Kao da svuda ječe bolna deca,
Rastapaju se čežnje kao grude,
I sve kroz sutan prigušeno jeca.

Pa kad na tebe padnu usne moje,
Da zajecamo i mi, obadvoje.

Hteo bih jednu noć venčano belu,
Providnu, svetu, svu u mesečini,
Da nezemaljski oblik dà tvom telu
I svakoj stvari, i da mi se čini

Kô bajka da je, kô da nije java,
Da s mesečinom sve se stapa sada
I neosetno gubi se i pada.
I sve nestaje, i sve isčezava,

Pa kad na tebe padnu usne moje,
Da isčeznemo i mi, obadvoje . . .

Iskrena pesma.

O sklopi usne, ne govorи, čuti,
Ostavi dušu nek spokojno sneva,
Dok kraj nas liše na drveću žuti
I laste lete put toplih krajeva.

O sklopi usne, ne miči se, čuti,
Ostavi misli nek se bujno roje
I reć nek tvoja ničim ne pomuti
Bezmerno silne osećaje moje.

Čuti, i pusti da sad žile moje
Zabrekću novim, zanosnim životom,
Da zaboravim da smo tu nas dvoje
Pred veličanstvom prirode, a po tom,

Kad prođe sve i malaksalo telo
Ponovno padne u običnu čamu,
I život nov i nadahnuće celo
Nečujno, tiho potone u tamu,

Ja ču ti, draga, opet reći tada
Otužnu pesmu o ljubavi, kako
Čeznem i stradam i ljubim te, ma da
U tom trenutku ne osećam tako.

A ti ćeš, bedna ženo, kao vazda
Slušati rado ove reći lažne,
I zahvalićeš Bogu što te sazda,
I oči će ti biti suzom vlažne.

I gledajući vrh zaspalih njiva
Kako se spušta nema polutama,
Ti nećeš znati što u meni biva,
Da ja u tebi volim sebe sama.

I moju ljubav nasprom tebe, kad me
Obuzme celog silom koju ima
I svaki živac rastrese i nadme
I osećaji navale kô plima !

Za taj treuntak života i milja,
Kad zatreperi cela moja snaga,
Neka te srce moje blagosilja.
Al' ne*volim te, ne volim te, draga !

I zato ēu ti nevek reći : Čuti,
Ostavi dušu nek spokojno sniva
Dok kraj nas liše na drveću žuti
I tajna pada vrh zaspalih njiva.

748

Čeznja.

Danas ēu ti dati, kada veče padne,
U svečnosti skromnoj kandila i sveća
U čistoti duše mojé, nekad jadne,
Čitavu bujicu proletnjega cveća.

U sobi će biti sunrak, blag kô tvoje
Srce, sunrak stvoren da se dugo sanja,
Na okninu svetlim zablještaće boje
U taj sveži trenut prvoga saznanja . . .

Sve će biti lepše, sve draže i više,
Noć koja se spušta, svet što mirno spava,,
Dugo mrtvo polje na kome miriše
Kržljava i retka u busenju trava.

I tako kraj cveća ostaćemo sami . . .
— Proliće se tada, kao bujne kiše,
Štidljivi šapati u blaženoj tamni
I reći iz kojih proleće miriše . . .

749

Setna pesma.

Došlo je vreme kad nam kosa sedi
I naša ēula postepeno grube.
Stojimo tako skrušeni i bledi //,
Dok našu starost objavljuju trube.

No još u meni isčezenuo nije
Sledbenik Mladog Vertera, što sanja
Pri mesečini, i što suze lije
Uz svaki spomen starog osećanja !

— O, znam to dobro, stari oganj da je
Nestao, da ga neće biti više.
No našu ljubav nema ko da zbrishe:
Ona se menja, ali uvek traje.

Sad nam je ljubav otmena i čedna,
Ko mesečinom prožeta. Miriše
Ko cvet sasušen, uspomena jedna,
U knjizi što se već ne čita više.

— O daj mi, draga, da na krilo tvoje
Položim glavu umornu, da sada
Slušam, dok blješte na zapadu boje
I veče kao crno krilo pada,

Kao u školici huku morskih vala,
U našoj duši gde će od sad rasti
Niz crnih beda i staračkih zala,
Prigušen šumor nekadanje strasti

— 74 —

Jedna želja.

Ja bih, u noćima strašnog iskušenja,
Kad damari biju ko čekići pravi,
Kad se ona što se nikada ne menja,
Večna stara rana opet zakrvavi:

Ja bih da mi vreme dā sve moje dane
Što bi redom došli s dalekih krajeva,
Da ih, sve od jednom, kao jato ševa,
Pustim u slobodu na četiri strane!

Da ih bacim svnda, i na vjeki veka!
Po predelu mračnom, sjajnom, toploj, lednjem,
I s očima punim planina i reka
Da proživim život u trenutku jednom!

Jer moja je duša silom duvna seda
Što med' četir' zida vek provodi za,
Nekorisna, suha, besplodna i bleda,
Nit' je koga znala, nit' nju kogod znao.

I u duge noći, sred tišine gluhe,
Nad poljima mrtvim punim svetog mira,
Kroz predele puste i kroz grane suhe,
Tamo zvone zvona s tužnog manastira.

Ja bih da iscrpem dane moga veka
Na prečac, u kraju toploj, ili lednjem,
I s očima punim planina i reka
Da proživim život u trenutku jednom!

— 75 —

Zimska noć.

Palo je inje. Kô sablasti bele,
U tankom velu kao da se ježe,
Snuždeni stoje borovi i jele
I opuštene zimzelena vreže.

Vodoskok smrznut čuti, kô da sneva.
Zemlja je puna tajanstvene strave;
Kô voštanica koja dogoreva
U hladnoj sobi, mrtvaca kraj glave,

Mesec se gasi . . . Svuda nebo snije
I s golih grana katkad padne inje . . .

Noći, ledena noći, ja te volim,
Kao što volim sve kržljave stvore
Što samrt nose u grndima golim
I koje tajne boljke dugo more,

— Dok tako tobom sa bledih visina,
Kô predznak tajnih i kobnih otkrića,
Bezglasno struji hladna mesečina
I bojna blagost umirućih bića . . .

73

Večiti putnik.

(Pismo).

Ja sam bio stvoren, Gospo, da se rodim,
Da žiyem i umrem, sve u istoj kući,
Da celog života, nikud ne mičući,
U istome kutu razgovore vodim ;

A ja belim svetom rasuli život eeo ; —
I na obalama gde je večna plina,
I u svakom gradu, svakom mestu ima
Po kap moje krvi i mog srca deo.

Kô raskinut đerdan, snizali se moji
Danji, razbacani, tuđi jedan drugom,
I u lutalačkom mom životu dugom
Nigde jedan spomen uz drugi ne стоји.

Sad sam silom čudi, Gospo, me znam čije
Na savezu mrtvom, gde se mrzne more,
Gde nijedna tica propevala nije,
Gde prastare šume nikad ne šumore,

I gde snežne jeli što stoleća broje
Kao bele dnevne nepomičene stoje . . .

Sve su jutros jele obvijene snegom
I drvene kuće, kô od snega cele,
Pod crkvenim tornjem spokojno se biele
Kô šatori beli pod pobednim stegom.

No misao moja nije tako bela
U meni se budi opet čežnja stara
I, šapčući tajno, kô večernja vrela,
Pred očima mejim stare slike stvara.

I ja vidim druge predele, i boje
Drugë, s puno sunca, s dve goleme vode,
Gde šlepovi niški ukotrvljeni stoje
I brodovi puni u daljinu brode,

Gde nad mirnom vodom, u večeri vrele,
Bde starinske kule s mrke citadele . . .

Nikad ! . . . Stara Gospa reče: Nek Morava,
Koja nas je odrhanila, i grob bude.
I u srpskoj duši nikada ne spava
Želja da se leži sred rođene grude.

No ja, draga Gospo, ja baš slabo marim
Da li će mi tuda zemlja kosti kriti,
I, ni malo zanet ubedjenjem starim,
Ja znam, ma gde da su, šta će s njima biti.

Ali sad ! Još jednom ! Duša mi je rada
Dobre moje zemlje i njezinih draži,
Gde prviput slušah (i verovat tada)
Priču o životu, o Šarenjoj Laži.

Možda nikad više ! → Zbogom. — Sneg još pada,
Sve tragove briše, zavejava sve,
I pod teškim belim pokrovom, bez jada,
Kô ogroman labud sva priroda mre.

Površni utisci.

II.

Osećam da nešto u mom srcu trune
Lagano i stalno. Ko će mi pomoci ?
Nestane ga časom kao cvjetne krunе
Što se naglo raspu u jesenje noći.

Osećam da nešto trune, a' ni jada
Niti bola ima. Slična tankoj struni.
Zatreperi samo duša moja mlada
I osetim da se ar njoj nešto struni,

Bezglasno i tiho. Tako svakog dana
Deo mog života kopni kao gruda.
Odvoji se, krene put dalekih strana
Neznano ni za što, ni kako, ni kada.

Sve jedan po jedan lagano se skriše,
Sad ih ima dosta pod pokrovom sivim,
I meni se čini što godina više
Imam, da u stvari sve to manje živim.

Tajno otkrovenje kobi što se krije,
I zlurado vreba sva stvorenja živa!
Moj rođeni život tuđ mi sada biva,
Jer što ja ne pamtim, nikad bilo nije!

Sad, u noći zvezda i meseca puno,
Usamljen i tužan, oboren glave,
Koračam lagano pun slutnje i strave,
Jer znam da u mome srcu nešto trune.

"74"

B o ž u r.

Kako je lepa ova noć! Gle, svuda,
S topole, rasta, bagremu i duda,
U mlazevima zlatokosim pada
Nesuštastvena mesečina. Sada,

Nad livadama gde trava miriše,
U rasvetanim granama, svrh njiva
Koje se crne posle bujnje kiše,
Velika duša mesečeva sniva.

Sve mirno, Tajac, Čuti polje ravno
Gde nekad pade za četama četa . . .
— Iz mnoge krv izniknuo davno,
Crven' i plav, Kosovom božur *) cveta

"75"

Jefimija.

Jefimija, čerka gospodara Dramе
I žena despota Uglješe, u miru,
Daleko od sveta, puna verske tame,
Veze svilen pokrov za dar manastiru.

Pokraj nje se krve narodi i guše,
Propadaju carstva, svet vaskolik civili.
Ona, večno sama, na zlatu i svili
Veze strašne bole otmene joj duše.

*) Narod veruje da je posle kosovske bitke na Kosovu polju izniknuo božur: crven od srpske, plav od turske kve.

Vekovi su prošli i zaborav pada,
A još ovaj narod kao nekad gres,
I meni se čini da su naša sreća
U grudima tvojim kucala još tada,

I u mučne čase narodnoga sloma,
Kad svetlosti nema na vidiku celom,
Ja se sećam tebe i tvojega doma,
Despotice srpska s kaluderskim velom !

I osećam tada da; kô nekad, sama,
Nad nesrećnom kobi što steže sve jače,
Nad plemenom koje obuhvata tama,
Stara Crna Gospa zapeva i pliče . . .

— 24 —

Napuštena crkva.

Leži stara slika raspetoga Hrista.
Mlaz mu krvi curi niz slomljena rebra;
Oći mrtve, usne blede, samrt ista;
Nad glavom oreol od kovanog srebra.

Dar negdašnjeg plemstva i pobožnog sebra,
Đerdan od dukata o vratu mu blista.
Po okviri utisnuta srma čista,
U okvir je rezô umetnik iz Debra.

Takav leži Hristos sred pustoga hrama,
I dok, neosetno, svuda pada tama
I jato se noćnih ptic na plen spremá,

Sam u pustoj crkvi, gde kruže vampiri,
Očajan i strašan, Hristos ruke širi,
Večno čekajući pastvu, koje nema . . .

Stevan M. Luković.

(1877—1902.)

U pozni čas dana.

Mir je kraj mene; setno veče stiže,
Mirisno veče čeznuća i snova;
Sanjivo pokoj nad ravni se diže
Kô miris blagi sa poljskih cvetova.

I opet veče . . . Čini mi se davno,
Pređavno ja sam preživeo njega,
Nekad i negde, u pradoba tavno
Spomenom što me uzbuduje svega —

Nekad i negde . . . Ko bi znao kako? !
Kô u snu tajnom, daleko, . . . , daleko,
U snu od koga ostalo je tako
Jedino mračno podsećanje neko.

Na tavne slike iz vremena davnji,
Na nešto setno, sano, iz davnine,
Sto tiho puste zadahnjuje ravni
I gluhe čase večernje tištine

I tada, dokle spi ravan bez kreta,
Magljeni veo daljna brda skriva,
Miriše silno miris poljskog cveta,
S večeri što se mirmim poljem sliva,

Tada u meni šaputanje neko —
Nagovest mračna neznanih glasova —
Navija tiho i popavlja meko
Sananu pesmu čeznuća i snova.

Tada u sutor izvan tištine sveta,
Duša se moja otvara i sniva,
I snovi s' dižu kao miris cveta
S večeri što se mirmim poljem sliva.

Jesenja kišna pesma.

Tužno . . . Jednolik — dug — i vlažan
Jesenji dan se tmuri;
Plače bez kraja, bolno plače
Sumorni beskraj suri;
U mrtvi sutan što se hvata
Jednači, jeca vesma,
— Po trulom lišću, preko blata —
Stara, bolna i polagana
Ubogih, mutnih, šturih dana
Jesenja kišna pesma . . .

Spomeni davni tište, tište,
I s njima vek se čami . . .
Jeca i plače davnih dana,
Pospana, bolna, i lagana,
Jeca i plače u toj tami,
Kô gluhi žubor suza sami,
Daleke sreće pesma . . .

Oh, jadno drago! . . . Večno tako,
Kaj se, i kaj, i žali;
I dok za senim nadā polj;
Pogrebna bruji pesma,
Spomene bléde sreće hrani,
Poslednje svoje varke brani
I veni, veni vesma . . .

Tužno . . . Jednolik, dug i vlažan
Jesenji dan se tmuri,
Plače bez kraja, bolno plače,
Sumorni beskraj suri . . .
I tužan, tužan ropac tajni
Dalekih slušam dana;
Ugušen jeca šum beskrajni,
Tiši i tiši vesma, —
Kô stara, bolna, polagana
Ubogih, mutnih, šturih dana,
Jesenja kišna pesma.

Dušan Simić.

(1879—1907.)

Noć u.

Noću, kad se svuda oko mene raspe
Tišina, i pokoj, i miris od cveća,
I kad me s nebesa mesečina zaspē,
I vreli dah noći što me tebe seća,

U mojoj se duši šumno dižu s nova
Nekadašnje žudi; i kličući gla-no,
Kô veselo jato belih golubova,
Poleću u nebo zvezdano i jasno,

I tamo se gube . . . Noć prolazi mirno . . .
Tišina i pokoj, i miris od cveća,
I vreli dah noći što me tebe seća,
Polako se dižu u nebo prozirno.

I dok mi nad glavom sviće zora nova,
I zvezdano nebo počinje da plavi,
Vraća mi se jato belih golubova,
Klonulo od bola, i krilâ krvavi',

I tu pokraj mene umirući evili.

Jadno drago moje, znaš li gde su bili,
zašto umiru tužni i krvavi ?

Danica Marković.

(* 1879.)

Na bunaru.

U vedri dan što nagoveštava proleće
Drumom širokim išli smo pokraj livada
I sa klicima obesne, detinjske sreće
Zdravili pastire mlade i njihna stada.

Idući tako putem u veselu hodnu,
Stigli smo, ushićeni, do jednog bunara,
I nadnesmo se nad mirnu i tibu vodu
Izvora što gasi žed umorna ovčara.

I dišući miris rascvetanih ljubićica,
Što sveži dah gonjaše iz obližnja luga,
S osmehom blaženstva ogledali smo lica
Na tijoj površini vodenoga kruga.

Al' u tom času žed nas je morila ljuta;
Žarka se želja javi da je utolimo;
A ti spusti vedro; za nekoliko trenuta
Svežu vodu pismo, da žed ugasi.

Ugasivši žed ljutu presičeni smo stali,
S utoljenom željom duboko odanuli,
I zajedničkom mišlju smo se pogledali,
Pa, pristupiv bunaru, nad vodom se nagnuli.

Al' u dubini plahi se koluti vili.
Nevino zadovoljstvo što nam radost čini
Izgubili smo! Žed ljutu smo utolili;
Al' dole, na ustalasanoj površini,

Ah! ne mogosmo više ogledati lica...
I zalud sva lepota prolečnega dana,
I sveži miris rascvetanih ljubićica,
I nežna pesma iz pastirska stana...

Letnje veče.

Kao zrikavac u već zreloj i visokoj
Travi svoju pesmu započinje davnu,
Buđeci vidika uspavani pokoj
Mjelodijom vrevnom po potesu ravnu,

I s dalekih polja počne da se diže
Mirisava vлага u maglicast veo,
Noć prozirna, plava, iz daleka stiže,
Puna tajne čežuje. Tamni oko ceo.

Nedozreli ječani svitnjaci obleću;
Prepelica negde u žitu, daleko,
Začuje se kaišto. Po livadskom cveću
Mesečeva svetlost preliva se meko.

Pod mističnim zrakom srpastog meseca
Tajanstvenom snagom kao da ožive
Moje mašte budne pokopana deca,
Med' zvezdama gore, nebom od kadive.

Pa kad na seoskom usamljenom putu
Daljni lavež pasa iz misli me prene,
Moji snovi davni, u tome trenutu,
S etirnih visina smeše se na mene.

Milan Ćurčin.

(* 1880.)

Da l' hoćeš tako ?

Ćuj, istinu ču ti reći :
Moja je ljubav od ovoga sveta.
Da li sam ti peti, il' tek treći,
Mom osećaju to ne smeta ;
Ni ti meni nisi prva, što ču kriti ?
A i ko zna šta još može biti.

S andelima te nisam poredivo,
Da nadzemaljski stvor ja obožavam ;
I nisam hteo — ne razumi krivo ! —
Da dušu svoju ljubavlju spasavam.
Ja ženu tražim, snage i poleta :
Moja je ljubav od ovoga sveta.

S drvećem.

Crno i mokro stoji u parku drveće,
Ne miče se i čuti ;
Ne tiče ga se ono sunce što se jedva kreće
I u magli kao kolut žuti,
Bez strasti i plama,
Tromo gazi gornjim putanjama.

Gledaš u kaplje : svaka grana plaće,
Stiskaš ruku oko hladne kore ;
Priljubljuješ se uz mene jače,
I misli ti gore. —
Pusti srce, nek silno uzdiše ;
Ali se ne boj, — to drvo diše.

U Bečkoj Šumi.

Sveže je i vedro jutro, —
Kô početak lepe priče :
I po granju i po žbunju
Nešto se budi i nešto se miče.

Trčaćemo po šumi svude;
Ti ćeš pričati puno i živo,
Ja ču te dirati mnogo,
A ne će ti biti krivo.

Al' posle, bićemo tužni.
Jer znamo šta biti ne sme.
Veče će biti lepo, —
Kô svršetak tužne pesme.

* * *

Ne beri ljubičice.

Boga mi nisam htio, sasvim se slučajno zabilo;
berući ljubičice izgubio sam put,
te sam u šumu zašao; a tu se dvoje skrilo,
pa kad me ugledaše, zbiše se u jedan kut.

U nezgodi nisam znao
kuda ču, poerveneh, tako me je bilo sram.
A kanda mi je još bilo i žao
što sam sám.

* * *

U troje.

Kad zemlja presti da tuži,
Te se na ranoj ruži
Raseveti prvi cvet,
A leptir polete beli
Da prvi kuša let, —
U vrtu smo se sreli,
Gde jarko sunče sja,
Proleće, ti i ja.

Leptir ljubavno ruži
Sapče, i oko nje kruži,
Mirisni ljubi cvet.
U cvetnom zemnome raju,
Bez misli za drugi svet,
U bezbrižnom zagrljaju,
Idemo druga tri,
Proleće, ja i ti.

Al' kad žarko leto dođe,
I mladost ružu prode,
Povije glavu cvet;
Ljubavi leptir se mane,
I malakše mu let, —
Počićemo na razne strane,
— Kud? sám Bog sveti zna! —
Proleće, ti i ja.

Velimir J. Rajić.

(* 1879.)

Ljubavno pismo. 4

Ti, možda, danas, u ovom trenutku,
Sa suzom bola, opet misliš na me,
Skrivena negde, u kakvome kutku.

I tvoje misli, splet želja i tame,
Sve teže mogu, da objasne »scenu«, —
I s tugom čekaš sađ »svršetak drame« . . .

Jest, ja sam zbilja uvredio ženu
U tebi što je, ženu koja voli,
Tu ženu svetu i blagoslovenu;

Ali' tvoja ljubav mene ljuto boli,
Ja nisam za to . . . Ničeg nema za me;
Moj život — stene i krševi goli;

Tvoj — prepun snage i mladosti same . . .
Ti voliš život, zato voliš mene;
Ja dišem dahom očaja i čame . . .

I ako želiš da ti žive zene
Ne stamne brzo — ti se mene mani;
Jer, dete moje, mladost brzo vene . . .

Moj život — to su usevi u strani:
Njih pali žega, biju grad i kliš;
A zemlja posna, oskudna u hrani, —

Te nikad, nikad ne donese više
Čoveku nego što mu gladnom treba.
A on, siromah, i krv svoju siše,

Te da proguta komad crna hleba . . .
Ta muka ljuta, večita, do groba —
To, to je život i Darovi Neha . . .

Setva i Žetva.

Okruešen sjajnom prolećnom divotom,
U sebi snažnu osećajuć volju,
Sa novom pesmom, sa svežim životom, —
Ja, kô i lane, hitam svome polju

Da plužim zemlju, smrznutu i čvrstu —
Pre no što istok otpočne da rudi —
Da teram plugom sve vrstu po vrstu :
Da bacim zrno u zemlju što žudi . . .

I sunce grane, sija, žeže, pali.
I svu mi snagu mrtvi znoj probija.
(Ali' oganj s vodom ljuti čelik kali).
I kada noć se stane već da svija,

Ja domu žurim, da se opet sutra
Na njivu vratim, pre sunca, pre zore,
Do mrklog mraka od rânoga jutra
Da radim zarad hleba crne kore . . .

I tako, s dana u dan, večno radi !
I bacaj pogled molitveni k nebu . . .
I troši snagu . . . I plivaj u nadi . . .
I vodi život o krvayu-hlebu . . .

I dode doba da se žanje žito. —
Sa julskog neba prži sunce vrelo,
A tih vjetrić nije klasje vito
I puno roda, puno zlata, zrelo . . .

Sa tuđih njiva pesma se razleže:
To žećeoci hvalu poju srpu.
Pod njim se voljno svaki vlat poleže :
To zemlja pruža snagu da joj crpu . . .

U svakom zrnu izbila je snaga . . .
Treperi svaka njiva, kao plamen . . .
A moja, samo, pustošna i naga, —
Jer moje zrno palo je na kamen . . .

Zar posle pluga i krvave setve,
Zar posle mrtvog i krvavog znoja,
Da za me nikad nema /doba žetve? !
Zar nikad njiva da ne rodi moja? !

Zar zrno moje da nema početak? !
Zar njiva moja da ne plane snopljem? !
Zar dan moj, svaki, Veliki je Petak.
Na krstu telo, probodeno kopljem? !

O ne! . . . Ja hoću, celim bićem,
Da i ja berem plod od svoga rada! . .
Nek rodi, tužna, ma jednim snopićem?
Taj snop mi valja carevoga grada!

Ma jedan vlatič! Samo nek se blista
Spram vrelog sunca! Samo šaka zrnā!
Al' da mi bude kao zlato čista,
Bez urodice i kukolja crna! . .

I tako, večno . . . U proleće svako
Života puno moje srce pera;
I seje radost, a rodi mu tako —
Sve urodica, i kunkolj, i pleva! . .

— 72 —

Rasklapa zora . . .

Rasklapa zora trepavice sane,
I budi danak sa svojega krila:
Ustani, dragi, noć je veće bila!
I danak sluša, i pokorno svane,

I krvav istok svom silinom plane.
U sobi tama, Maloga kandila
Poslednji zraci, meki kao svila,
Umiran: nema ko ulja da kane . .

Kandilo moje, mi smo sreće jedne:
I moje grudi za životom žedne,
Kô ti za uljem; moj duh, svake noći,

I svakog dana i svakoga časka,
Puekara, pišti — ali toga glaska
Nit' čujur, niti mogu mn pomoći .

Vladislav Petković-Dis.

(1880—1917.)

Prvi zagrljaj.

Zagrljena lepotom, i umna,
Gleda kao tuga, mesečina,
Izraza božanstva razumna
I dubokog kao pomrčina,
S krilima polutame,
Kraj klavira
Sedi i svira
Komade osame.

Svirala je nesreću soneta
I svih srdaca kucala što su ikada,
I svih srdaca kojima planeta
Ljubavlju sijala nije nikada.

Svirala je: venac snova.
I visine,
Nemir srca i magline,
Sto poniču iz bolova
Od kolevki do grobova
Sviju duša i vekova.
A iz venca, a iz snova,
Melodija i zvukova
Zabrujaše pesme cveća,
Pesme sunca i oblaka
I anđela i junaka
I mladosti i proleća:
To je bila pesma straha
I padanja i uzdaha.
To je bila pesma jaka,
Klik orlova, cvrkut ševa:
I u mani sve zapeva,
Sve zapeva, sve zaplaka.
A iz cveća, a iz snova,
Melodije i zvukova
Oživeše zemlje, mora,
Cvet nepoznat belih gora,
Novo nebo, strani vrti,
Staru ljubav, mlada nada,
Kolo misli, igra jadu,
Zamisao gluve smrti.

Svirala je. I talasi zvuka
Prodirahu tamom i životom:
Probudi se svet rođenih muka
I bolova; po tom
Duše naše
Zaplakaše
Sa srećom sirotom.

Duše naše
Zaplakaše
I plakaše.
Da li dugo? Za vek ceo?
Za rođenje? Pokrov beo? —
Nismo znali.
Nismo znali
Iz te slike
Sa očima punim sjaja,
Punim suza i muzike,
Ni kada smo, kada pali
Sred velikog zagrljaja.

Na Kalemegdanu.

Dan julski i vreo umoran odlazi.
Uz šuštanje lišća razdragano, glasno,
Javljuju lahorji, da veče dolazi.
S njim i suton ide, i šaptanje strasno
Srećnog nešto sveta
Tim parkom prošeta.

Tvoj kostim je bio lak kô mesećina,
Na tvom nežnom licu osmeh vedar, smeо,
U bujnoj ti kosi spava pomrćina,
A na glavi šešir pomodan i beo:
Kraj mene, kroz graju
Prošla si u sjaju.

Pogledom te gledah za tebe umrlim.
Ti si divna bila. Ne osetih tada
Želju da te volim, potrebu da grlim
Dan mojih očiju. Nit osetih jada,
Il' pesme jeseni,
Il' bola u meni.

Dan julski i vreo umoran odlazi.
I dok šušti lišće, sve više i više
Tame, miraka, mira po parku dolazi,
To noć u spokojstvu tišinom miriše.
A bol širi krila
Ti si divna bila.

J e s e n.

Noć bez neba, noć jesenja; a kroz tamu
Ide, mili sumaglica, vлага ladna,
Zemlja mokra i crni se kô strast gladna.
Gde-gde samo suve senke golih grana,
Kô kosturi od života, mrtvih dana.

Svuda zemlja; vidik pao. Vlažna tama
Po zvucima, preko mira leži, spava.
I tišina u dolini zaborava
Mirno trune. Nigde ničeg što se budi.
Sumaglica. Noć bez neba. Pokrov studi.

G.

Odi. Ostavi sve što je za nama.
Neka naš susret pokrije minute,
Velike misli po kojima ēute,
Gde život ide kô jesen granama.

Ponoć i sunce odjek su menama.
Zavoli sebe kroz nesreća krute
I mene s njima. Nek lepoti pute
Pokaže mladost dok je još sa nama.

Osmehom dušu i rane zakloni.
Zapali čula. Neka srce tako
Pređe u usne kô vetar u zvuke.

Nek trenut ovaj i bol što nas goni
Rasklopi nebo i utuli pakô;
Poljubac, kô smrt, ne vidi jauke.

Nirvana.

Noćas su me pohodili mrtvi,
Nova groblja i vekovi stari;
Prilazili k meni kao žrtvi,
Kao boji prolaznosti stvari.

Noćas su me polodila mora,
Sva usahla, bez vala i pene,
Mrtav vetar duvao je s gora,
Trudio se svemir da pokrene.

Noćas me je pohodila sreća
Mrtvih duša, i san mrtve ruže,
Noćas bila sva mrtva proleća:
I mirisi mrtvi svnda kruže.

Noćas ljubav dolazila k meni,
Mrtva ljubav iz sviju vremena,
Zaljubljeni, smrču zagrljeni,
Pod poljupcem mrtvih uspomena

I sve što je postojalo ikad,
Svoju senku sve što imadaše,
Sve što više javiti se nikad,
Nikad neće — k meni dohodaše.

Tu su bili umrli oblaci,
Mrtvo vreme s istorijom dana.
Tu su bili poginuli zraci:
Svu selenu pritisuu nirvana.

I nirvana imala je tada
Pogled koji nema ljudsko oko:
Bez oblika, bez sreće, bez jada,
Pogled mrtav i prazan duboko.

I taj pogled, kô kam da je neki,
Padao je na mene i snove,
Na budućnost, na prostor daleki,
Na ideje i sve misli nove.

Noćas su me pohodili mrtvi,
Nova groblja i vekovi stari;
Prilazili k meni kao žrtvi,
Kao boji prolaznosti stvari.

Po grobovima.

Ja nemam suze za one mladiće,
Što su ostali klancima i poljem:
Sve drug do druga kao jedno biće,
Kô jedna žrtva naraštaju boljem.
Ja nemam suze za one mladiće,

Što su veseli pošli iz svog stana,
Kô da ih zove za granicom kolo:
Njine su grudi pune svetlih rana,
Na koje duša prnula im holo.

Ja nemam suze za taj pokrov beli,
Kroz koji čujem jedan šapat dugi:
Sa svojih njiva život smo doneli,
I znamo gde smo, znamo gde će drugi.
Grobovi danas dobro su poneli.

Ja nemam suze za humke sinova,
Iz kojih vedro bude se slobode.
I novi dani i priče džinova,
I stare zemlje, planine i vode.
Ja nemam suze za humke sinova,

Za humke dece otadžbine ove,
Što su svoj život kao bulke dala.
Za staru misao i granice nove,
Za prošlu slavu i reč sa gusala.

Umosto suze da mrtve delije
Ožale redom, nek grobove njine
Pesma iz srca, iz grudi prelije:
Velika pesma umesto crnine.
Umosto suze da mrtve delije

Ožale redom, nek u njine kosti
Uiđe ljubav novoga pojasa
I bol moj, zašto ovaj život prosti
Nisam spustio u borbu talasa.
Nisam spustio u borbu talasa.

* * *

Poginuli dom.

Bez pesama, želja, potresa i smeha,
Saranjeni zvuci, zima i toplota.
Dvorište je crno, crna je i streha.
I crna su okna kô crna dobrota.

I danju i noću obavija patnja
Mrtav dom života, kao odjek stvari.
Čini se da i sad mu silazi pratnja
Za šum čim sé javi, za poredak stari.

Dvorištem su kratke i duboke staze,
Nepomične senke i duša pustinje:
Kao da čuvari nevidljivi paze
Da ih ne poseti proleće i inje.

Pognuta drveta, u znaku čutanja,
Stoje kô kajanja, nemi učenici
Apostola mrtvog, što poraze sanja
Zemlju, koju nose svetli mučenici.

Odaje se kreću u tišinu samu.
Na kolevci praznoj mir duboki spava.
Na zidu još pati u crnome rangu
I očiju crnih jedna lepa glava.

Jedna lepa glava. Mre postelja bela,
Nameštaj, svi znaci ljubavi i pošte.
Uz dah kao straža zaspalog opela,
Poginulog doma nije umrō jošte.

Je l' to buna mrtvih, stvari i poretka?
Il' se zbilja ovde i sad neko krije?
Je l' oblik propasti, večan, bez početka?
Il' časovnik smrти što bez srca bije?

Ja znam ovu kuću, i čija je bila.
Znam je zbog godina koje ona broji.
Znam je, jer na svemu vidim crna krila,
Okamenjen jauk. Znam je. Al' nek stoji.

Među svojima.

U mom srcu ponoć U njoj katkad tinja
Misō, da još živiš, moj predele mladi.
Moja lepa zvezda, majka i robinja,
Bože! šta li danas u Srbiji radi?

Kod vas je proleće. Došle su vam laste.
Oživele vode, durđevak i ruže.
I miriše zemlja, koja stalno raste
U grob i tišinu, moj daleki druže.

Jedno tvoje veče. Ideš kući sporo
Ulicama straha, i duša ti jeca.
Tvoje gladne oči, moja divna zoro,
Hrani ljubav majke: »neka žive deca«.

Ulaziš u sobu Suze već te guše.
A dva naša cveta iz četiri rata
U tvome su krilu, obraze ti suše:
»Mama, zašto plaćeš? Je l' pisao, tata?«

U velike patnje, nevino pitanje
Dubi dublju rannu: plać ti trese grudi . . .
Na polju je vidno, kao pred svitanje.
Kô da će se dići grobovi i ljudi.

Skupila si suze u kose detinje.
Sve vas gledam sada kraj gožbe široče.
Lice ti se vedri: to duša svetinje
Ljubi tvoje čelo, moj sjajni živote.

Nica, na Đurđev-dan 1916.

Sima Pandurović.

(* 1883.)

Svetkovina.

Sišli smo s umu u sjajan dan,
Providan, dubok, nama, draga, znan,
I svetkovinsko ocepljenje to
Od muka sumnje, vremena i sto
Rana, što krvave ih vredao je svet,
— Ljubavi naše plav i nežan cvet.

I opet sila zgrnulo se sveta
U bolnički nam mirisav vrt;
Posmatra gde se dvoje dragih šeta
Srećno, i hvale onaj život krt
Sto ostanimo. Daleko od njih
Sad smo, a oni žale mir naš tih.

Oni baš ništa nisu znali šta
Dovede tu nas. U cveću smo išli
Slaveći strasno osećanja ta
Zbog kojih lepo sa umu smo sišli.
U novom svetu dobro nam je sad
A svet o njemu dobro i ne sluti.

Sumnja u ljubav, najteži nam jad,
Minò, i čase blažene ne muti.
Iz prošlih dana ljubav i znak njen
— Spojenost srca — ostala nam još;
Naš život ovde svetao je trén,
Srdačan, krotak. Onaj život loš

U kome znaci, rodbina ostaju
Nevinost našeg ne poznaju sveta;
Životno vino, srž nedostaju
Njima, a glava njihova im smrta.
A našili srca jedan isti zvuk
Beleži drži i vremena huk.

Jer mi smo davno verna draga, — je li?
Iskidali konce što nas vežu
Za prostor, vreme, tonove i boje,
— Lance života što zveče i stežu, —
Jer mi smo, možda, sami tako hteli,
Rad ljubavi nam i rad sreće svoje.

I gledaju nas zato što idemo
U košnjama belim parkom ovini,
Gde bolnički se miris širi jak;
Ne znaju draži za životom novim.
Ljubavi niše neumrle znak.
... Gle ! očima im trepti rosa nemo . . .

* * *

Njen odlazak.

Ostavila si duh prošlih vremena
U odajama svojim onog dana,
Kad su te nemo od tvojih dracéna,
Ruža i snova odneli iz stana —
Zatila niši, izgleda, što mena
Života i smrt beše tako râna.

Ispratiše te martovski vetrići,
Sunce i uždah sveta što je plakô.
O, ko bi rekô da ćeš ti otići
Mirna i bleda, ravnodušna tako
Za sve što beše ; da će ti smrt prići.
Da sve sa njome zaboraviš lako ! .

Sećam se uvek sumorne tišine
Oblaka, lišća, nečujnih vetrova ;
Gledô sam širok izraz tuge njine
Kad su te dali mestu mrtvih snova.
I ako život ovaj veo skine
Nekad s ravnica, neba i bregova,

Ja znam da opet neće mi pomoći.
... Sećam se da je mirna bila soba
S posteljom tvojom, moja svest bez moći;
Sećam se da je u ponočno doba
Još mirisala svud kraljica noći
Na strast, i mladost, i zadah od groba.

* * *

Pada cveće.

Usplahireno cveće vetrar niše . . .
Poleće. Sunčan i nasmejan dan.
Poleće žudnjom i nasladom diše,
I pirkla vetrić mirišljav i znan :
Raznosi vrëlim zrakom zore sjaj.
Raznosi miris, uspomenâ dah,
I blesti mladost i života baj.
A vetrar s puta digne košni prah,
Da nam dopuni poleće.

U taj

Zanosljiv trenut godine i snova
Ja sam voleo, srećan bio, znam;
Isti je bio vruc proleća dah,
Isti je vetač nih ūrh od zova
I puno cveća što na jedan mah
Strese na zemlju.

A ono zamiri

Što mu proleće još uzima dah.
Tužno zamiri . . . U ovakav dan
Ja sam voleo, i sećam se sad
Kada je dušu pritisnuo jad,
Sećam se na to i na svoju žud,
Vreo, vreo dah.

I sada je drag

Taj spomen, tako oživeo,* setan:
Izgleda da je trenut ist vetač,
Jer cveću i sad tepa vetric blag,
I miris spomena po zemlji se kreće
Kô najlepši sjaj.

I sad pada cveće

Tišina.

Visine blede čute,
Jesenji sumrak rani;
Listovi sveli žute.
Lepi, nesrećni dani.

Jedinja radost tiha
I u to tužno doba,
Kada se mislo niha
Kô cvet vrh rana groba.

Providan sumor pau
Na moje dane lako.
Sad mi je na sve žao,
I teško, teško tako!

To je kad lepa tuga
Spomena mojih redom
Zasija, kao duga,
U mekom sumraku bledom.

Život u snu ne buja
U ove čase gluve;
Večernji dah leluja
Umorne grane suve.

Lisine blede čute,
Jesenji sumrak rani;
Listovi sveli žute.
Lepi, nesrećni dani.

Današnjica. //

Samo ne ovo, samo ne banalnost!

O dani jada, potucanja, blata,
O moja mržnjo na očajnu stalnost,
Na dane kad se pančina hvata!

O odvratnosti spram sitneža ljudi,
Sitneži roda, ništavosti svega,
Života koji za komadom bludi !

O, kako guši, kô nesnosna stega,
Taj život gde se laže, puzi, plasi
Svačega što je svetlijе i jače.

O kako trunu bedni dani naši
U opštoj vlaži što i mene tače,
Pri posrtanju napora i volje,

Sumraku nada. Ali očaj naš će
Velike bune biti plodno polje,
A ovaj trulež nepovratno paše.

O, kad bi došo taj dan kom se nada
Naraštaj ovaj, opšti uzdah umjenja:
Veliki dan taj velikoga pada,

I kad bi prešo dan opustošenja,
Mač večne Pravde preko sramnog doba
Prljavih duša, srozanosti jadne !

Što mari što će na dnu istog groba
Ležati trulež što pravedno padne
S mlađosću tužnom jednog pokoljenja.

Izdanei slabij ovog veka gnilog.
Mi ćemo biti tvoreci kobnog vrenja,
Savesti griža jednog doba bilog.

I ne stvorimo ga ništa sami sobom,
Završićemo bar jad ovih dana:
Bićemo, ipak, temelj svojim grobom

Novom životu bez današnjih mana,
Boljem životu što bar nećem vodi: —
Ako ne časnom miru, ono ratu,

Ako ne sreći, a ono slobodi.
Nećemo biti u kužnom blatu
Sastojci bedni čiftinske sredine

Niskih vidika a uvela srca,
Gde nit' se živi niti časno gine,
I gde se kopni, povodi i grca;

Gde crna čama stalno sipi na nas,
Kô sitna kiša, kô strašna fatalnost.
Nekad kô juče, juče kao danas . . .

Samo ne ovo, samo ne banalnost !

U mutnom zbornu ogolelih grana,
U starom krušu oronulih klupa
Uz pozni šumor znanog šedrvana
Mre mladih dana uspomena skupa
A mrtvo lišće pada sa platana.

Mrak, tuga, veče... U njihovoј senci
Trunu svj darui kô davnašnji venci.

U žutom lišću, sa kojim se titra
Jesenji vetar, proleće se smeje;
U mraznom hladu moja misao hitra
Seća se julskog sunca što nas greje;
A drhti, jeca novembarska citra.
Prohладни vetar mrake grane krvne.
I nade suši, povija i mrzne.

Kao da ima nešto da se žali:
Buduća pustoš, il' prošla lepota,
Sprečene težnje i uzdasi pali...
To je stara pesma jeseni života,
Koju pozno suza uspomena zali.

24

Na Kumanovskom razbojištu.

Kao kroz zemlju koju Usud ukle,
Milić vlakom u sumraku kobnomi
Kroz puste ravni u nedogled pukle,
Sve je u muku i u miru grobnom.

Brzo li nade iskopne stare!
Tu gde je skoro bila borba i uta,
Leševi konja i topovske kare,
Oružje, strvež, leže ulcraj puta.

Na palo carstvo sada ponoć gluva
Mistični veo razastire nemo
Uz tihu pratnju prohладnoga čuva,
Kroz koji čutom, ozbiljno idemo.

I nakon svega, posle borbe svojske,
Crvi se sada o lešine bore.
Kroz pustu zemlju kud su prošle vojske
Napuštena seja u daljini gore...

25

Na poljima mirnim prohujale bitke.

Rudi horizont mističan i erven,
Krila strašnog mraka padaju na ravan,
Na jaruge, vriet i na put utrven
Kud pobedni pohod prošao je slavan.

Svako mesto, kamen, žbun i travka žuta
Drhte pod vetrićem jedne noći strasne
U kojoj mrtvaci leže ukraj puta,
A daleko plamte silne vatre jasne.

Krvave su senke projezdile tuda
Kô aveti mraka pred kapijom pakla,
I tresla ze zemlja iz dubina svnda,
Kad je Carstvo palo kô kula od stakla.

Grmi zadnji odjek, potmalo i divlje,
Borbe što se s mržnjom i očajem vodi,
Dok u mraku budno, sve življe i življe,
Diše stara zemlja u novoj slobodi.

Sve duše u nadi i u strahu cepte,
Kao žuto lišće, kao travke vitke,
Kuda krupne zvezde počeše da trepte
Nad poljima mirnim prohujale bitke.

Svetislav Stefanović.

(* 1877).

Proleće.

Miriše zemlja sočna, sveža, jedra,
Sve klijia, pupi. Svud srujanje, vrenje.
Čisto se vidi, gde zemlji iz nedra
Život kroz žile siše podmlađenje.

Pod jednim brastom legō sam na travu
I slušam kako šušti, pueka, struji.
Pačinu gledam neba bistru, plavu
Dok rana pčela negde blizu zuji.

A sunce lije, toči zrake vrele.
Pod žarom im ja sanjam usred jave.
I pred sobom već slntim voćke zrele
I šaren čilim cvetova i travę.

I osećam kô da sam s hrastom jedno:
Kroz žile kô da sišem podmlađenje,
I kao da mi krayi srce ledno
Života sočnog, svežeg, jedrog vrenje:

Da puštam žile sve dublje, sve šire,
Kroz mnoge sloje prostora i doba,
Kroz život celi što se čudno stire.
Od praočakog do najmlađeg groba.

I osećam kroz menę kako bije
Dah tajni onih, što će za mnom stići,
Budućnost daljna što još brižno krije.
U pupoljku se to bude cvetići.

I u čas ovaj proletnji i mladi,
Dok svuda pueka, šušti, struji vrenje,
Ja osećam kako u meni radi
Života svetskog večno podmlađenje.

Kô drveće i moja duša pupi
I sa blaženstvom san stvaranja sniva.
O rasti dušo, puštaj žile, upi
Sve sokove, iz kojih život lijva.

Pred kraj leta.

Pred kraj leta kad je grožđe na vrhuncu,
I mirisom guši osušena trava,
I suncekret mrtav od ljubavi k sunču —
Sprženo mu sreća, smrtno žuta glava —

U večeri mlake, pune mesečine,
Kad zabruji pesma silnih zrikavaca
Neviđenih, skritih pod velom magline,
Ja volim tu pesmu bezbrojnih srdaca.

Njen smisao mi biva jasan čisto oku:
I dok stojeć usred zrelog vinograda
Iz napuklog grožđa struji miris vina,

Razumem tu pesmu neželjnu visinu,
Svnu kao zemlja ta po kojoj pada,
I kô život zdravu, nisku i široku.

Nočturna.

Jecaju i struje mesečevi zraci,
Kô srebrna harfa mesečina svira,
Plivaju i tonu magleni oblaci
Kô akordi puni kroz carstvo etira.

Trepte tihe vode i s rježnjom dubina
Upijaju u se zvukove što žedne,
Dršćući kô krune vodenoga krina
Pod dojmom blaženstva misterije jedne.

Rasklaplju se u snu očarane školjke,
Izdiše površjem kô od zlata pena,
I s nemoći tihom jedne slatke boljke
Drhti mesečina zvucima Šopena.

U ime Večnoga.

Dodi, o dodi! U preslatkoj noći,
Sakriven tamom od tvoga pogleda,
Govoriću ti o većitoj moći
Života, i o sreći zemnih reda

Što mogu smrt da plodnošen pobede,
Govorijeu ti, kako nemu slasti
Većih od slasti stvaranja — sve bede
Ne mogu da je smanje. Pa ču kasti,

Kako je duh božanstven u toj snazi
I da mu telo tek dostoјno služi.
Plodno i samo, jer njegovi trazi
Duhu su vrelo. Za tim, kako kruži

Kroz vasionu celu isto biće
I kako sve se u nj stapa i sliva,
I svi poznamo njegovo otkriće
U času kad od dvoga jedno biva.

I rečma jasnim tajnog, nejasnoga
I nesvesnoga, svest ču ti zaneti,
Pa ti sakriven od pogleda tvoga,
U ime Večnog nevinost uzeti!

— 2 —

Pesma jutarnjeg oblaka.

Zaplovio oblak krvav od jutarnjeg sunca,
s grudima razdrtim od sunčevih zraka,
kô pijan od svoje krvi, od svojih rana
zapevao pesmu krvavu:

Uđi me noževima trejih zrakova, o sunce!
neka me posred srca pogoli tvoja strela,
svu mi utrobu raznesi kopljem tvojim,
zapali me, sagori me na lomači tvog ognja.
o sunce!

Sladak je miris moje krvi,
opija me mojih rana bol
kô ljubavi najslade piće.
O ti božanstveno! pusti da u tvom sjaju
kupam se, ogreznem kô u moru moje krvi.
Pusti da upijam mlad miris radanja tvoga
večno, kô umiranja opojni san
iz koga buđenja nema!

I kad se zasitim ognja tvog,
kad me zamori rana mojih slašt,
pusti me da polegnem na najvišem visu,
da se opružim, proteglim se u čežnji,
kô mlada nevesta u snu o dragom svom,
dok ti na mene sipaš poljubaca žar.

Ostaj na meni, ne ostavljaj me, mili
ljubavni ognju, ognjeni ljubavniče!
Jer ako mi skines s lica žar usne twoje,
žig usijani većite twoje ljubavi;
ako mi isčupaš iz srca, iz grudi
noževe čežnje twoje, tvog bola strele;
ako mi ugasis izgaranja nesitu strast —
zamraćen čelo sveje tugom crnom,
slediš usijan oganj krvi moje,

neka se stvori čelik kô samrt leden,
da kresne od bola, da zapali sreću,
da iskrom kô mnjia oštrom razdre mi grudi,
da mi iz razdrtilih grudi prsknja kô grom
užasni krik za tobom ljubavnog bola mog,
o sunce!

* * *

D a r.

Donela mi ljubav san jedan pun boja
vrelih ruža strašen sunčanom sisanih,
pun uzdaha kao tuga golih hvoja,
pun suza kô čežnja pupoljaka ranih.

U njem je blaženstvo vege koja spava
sita pokajanja i bola i greha,
u njemu je miris tamnih zaborava
kao magle s plavih lotosovih leha.

S pulsom sveta tu mi bije sreća mlado,
puno slasti, jer sam gorčinom ga trovio;
puno sreće, jer sam do iza groba stradao,
i puno života, jer sam mnogo snovio.

Sve što je u dnu veliko i sjajno
brnji skladom tu, pod velom sive jave;
odjeknuje s sunom široko, beskrajno
more, puneć pesmom vala bezdne plave.

Kô čuh vetra meko, povijeno klasje,
pijem san taj slatku koju eveće sniva
pred kraj leta, sluteć; uvenuća čas je,
dok ipak u svojoj lepoti nživa.

I sam sebe pjanim žeda svojom silnom,
kô vrlih dana studen noćnih tamna,
kao rosa svetla mesečinom svilnom,
što je poji čarom beskrajnih osama.

* * *

T a m a.

Ploviš kroz moj život kô san jedne strasti
koja nema bića: otisla se barka
iz dalekog carstva sva od sunca žarka;
vesla joj i jedra umorja od slasti

paln. A moja je duša kao more,
ljuljka se i giba po njoj zlatna ljuška;
kô kišom crvenih ruža voda pljuška
od kikota tyoga; zapaljeni gore

talasi kô usta prvom poljubljena.
Ljužuška se šajka, plante strasni vali,
igraju oblaci kô jagaući mali

po veselom nebu. I pline kô pena
tajanstvena barka. — Ispod svih dubina
neozračen čuti sumor mojih tmina.

Akord.

Doći će ti draga, u jesenje veče
kad sve kô val smrti siva kiša guta,
i pustinjom mraka samo bol što luta,
bol koji od suza samo žešće peče.

Reći će ti reči kao jesen tužne,
mutne kô ta kiša koja zvezde gasi,
puste kô krik smrti tonuć u talasi,
i bolna kô nada jedne duše sužne.

O, da li će večno tajanstvena ženo,
čuti reči gde mi sve se suze sliše,
kô svi ritmi tuga u padanju tmina?

I da l' će na tvoje sreće zatvoreno
pasti bol moj crni iz crnih dubina,
kô na prozor izbe crni akord kiše?

Poslednje sunce.

Po podne oko četiroga dana,
kralj stari prođe s dva tri člana svite
bočec' se kroza komordžijske rite. —
Sve očas bi kô hod palih titana;

bezimerno jedno Veličanstvo Bede. —
Još pedalj neba stopa zemlje naše.
S nečeg od bola većeg srca staše,
I duše sve kô samrt biše blede.

Poslednje srpsko sunce spustilo se,
da na rastanku svog kralja celiv,
I pada, tu, za krajuje srpske kose,

skotrljalo se kô bačena kruna. —
Žurno se neba zaklapaju siva:
Drim sikće kao zmija smrti puna.

S m e h.

Albanske gore u suncu se ore,
od belog smeđa. Kô niz snežnih zuba
blisti se oštra pruga gorskih ruba;
kikot se širi od gore do gore,

i kô rasuto srebro prska more.
Visim na rubu ponora, beskrajnjog,
plamteć' od jednog osećanja tajnog
kô požar kojim sunce tonuć' gore.

Draž me opija smrti tako blize:
kô oblak onaj što nad morem gine,
pusto, bez groba i bez otadžbine,

postati ništa! Same misli klize
Dok u suncu gore brda nasmejana,
i šumi u beskraj sinji bol Jadrana.

S m r t.

Polumrtvo od umora i gladi
kljuse do morskih s nama stiže meda;
skidosmo tovar s ranjavih mu leđa,
i pustismo ga nek što hoće radi.

Saleteše ga muve i obadi;
ogromna rana teče sve to jače
pod morskim suncem; sve se meso sruće
već svraka sleće da mu pluće vadi.

I psi se kupe već strviju njuše,
oko njega maslinovî vrti,
a u nozdrve beskraj mora duše,

a u dnu oka spi san rođnog kraja.
I tako mre, dok se u jedno spaja:
vizija mora i doma i smrti.

Vojislav J. Ilić Mladi.

(* 1878).

Iz jedne šetnje.

Gore sjaj sunca, čar zelenog krša,
Dole, iz krila sumorne divljine
Otrgnut Timok bruji i iskače
Iz crne, hladne, memljive pećine.

»Hajd'mo, — ja rekoh — »Timokovom vrelu!«
»Eno okomka kraj obale ove!
»Tu ćemo sesti; okruženi vodom,
»Služati žubor i sanjati snove!«

»Ne«, — reće ona — »strašim se tog vrela!
»Kô grobni zadah da iz njega piri;
»No, hajd'mo góre, gde je svetlost sunca,
»Gde lete orli, vetar i leptiri!«

»Al', dragas, — rek ih — »put je tamo strmen,
»I dok ja nisam u selu još bio,
»Da l' te je, reci, moj suparnik srečni
»Putanjom onom góre izvodio?«

»Ah, ludo moja! — začuh prekor nežni —
»Tom večnom sumnjom što žalostiš mene?
»Dâ, put je strmen, al' hajde da vidis
»Da ne premaša snagu jedne žene!«

I tada stište . . . s kamena na kamén . . .
U hitrom skoku, kô laka gazela;
Oči joj sjahu. Jedaan blistav pramen
Beše joj prosat preko lepog čela

Pred njom se, uz put, spletahu stostruko
Vinjaga, pavit i bujad zelena,
Kupina trnjem zadiraše grubio
U njene skute tanušne kô pena.

Zafud je враćah . . . Gvozdeno uporstvo
Sjaše iz njenog zažarenog oka . . .
Dok na pô puta jogunica lêpa
Susti j klonu . . . i dalje ni kroka!

Vetar se titrò haljinicom njenom
I zlatnom kosom, mekanom kô svila,
Sufice se baš tad spuštao za brda
I sva se šuma učutala bila.

»Dosta! Ne treba!« ja rekoh, a srce
Tad mi je bilo, da prsa raskine,
Jedan je slavuj baš tad priželjkivô
U tome času večernje tišine,

A Timok jecô, teško zaognut
Mrakom, kô adskom, zlokobnom haljinom;
»Nad čim uzdišeš?« — upita me ona,
»Nad svojom srećom i tvojom vrlinom!«

Zvoni . . .

Zureći stazom iz kolnoga sela
Kroz žitna polja kao zlato žuta,
Ja i moj čuvan, lica nevesela,
Umorni, najzad, sedosmo kraj puta

Tu, čekajuć na dolazak kola,
U suhoj travi čutisemo nas dvoje,
On žilav, snažan; ja slab i pun bola.
Svaki u misli ntonuo svoje.

Ni otkud glaska. Na žitne poljane
Omara jukska žestinom pripekla;
A krv iz moje još skorašnje rane,
Kaplja za kapljom, lagano je tekla.

Sumanje i molbe, gnev, nemirnu radost . . .
Sve sam sad gledo u tami za sobom,
I jednu bujnu, verolomnu mladost,
Početu pesmom, završenu grobom.

Pa sanjah: »Gde si, lepo doba sretno,
Kad smo u smehu, i detinjskoj šali,
Išli duž reke, i, kroz polje cvetno,
Crvene bulke šančevina braли?

Gde su sad dani i časovi mili,
Kad bi, u šetnji, u sumici zašli,
I jedno drugo, tobož, izgubili,
Pa bi se opet, uz klicanje, našli?

Kad sam, sav zbutjen, s mnukom od nje skrivé,
Te da spazi, da mi dršće ruká,
Dok bi joj, uz put, nevešto vezivô
Smaknutu svilnu vrpcu oko struka?

Gde su trenici, kad se glasno divih
Blistavoj draži njenu sitnih zubi:
Kad svaki cvetak mirisaše: Živi!
Kad svaki slavuj evrkuša: I ljubi!

Ljubavi! Srećo, kojom život sladih!
Sumice! Staze, obrasle u cveću!
Vi pratoci mojih dana mlađih,
Nikad vas više ja imati neću!

Ne! Nema slatkih iluzija više
Kad čovek znade, da sred zemnog doba
Najveća sreća i slasti najviše
Postaju izvor ponajdubljeg bola . . .

A sunce žeže . . . Spavaju doline.
Tegohme snove sva priroda smije.
Samo, u času te mnene tišine
Dosadni evrčak odnekud se čuje.

I gde! Moj čuvar skide kapu s glave!
Kad ga to misli daleko odnose?
- Sta slušaš, brate? - upitah, pun strave,
A on mi reče: - Zvoni . . . sad je nose . . .

Ne pitali više. Samo sam uzda'nō.
Kô da me strela kroz prsa probola;
Ležah kô mrtav . . . A zatim, lagano,
S još dva čuvara, udosmo u kola.

F tad kô dusi juriti uzesmo,
Preko mostova, brda i dolina,
U divljem trku . . . I pred veće bestio
Pod kršnjim Rtnjem, slikom ispolina.

Pa napred! . . . Vezar ludo uzmahuje,
I bičem šiba, znojnu kljušad geni.
Stražari čute . . . Ah! da l' se lo čuje
Kako odnekud zvoni . . . zvoni . . . zvoni?

738

Zalazak sunca posle bitke. 43

Dan okončan burni. Kô olnja plaha
Projurile vojske. Leševa i strvi
Čitavi brežuljei. Od puščanog praha
Još miriše vazduh. Svnda lokve krvi.

Među mrtvim, gdegde, ranjenik zajeći . . .
— O, poprište groznog, ubilačkog besa! —
Ćulad, bajoneti, noge i karteći . . .
Strahovita smeša od dvožda i mesa!

Tamo: sablja, kundak, nož, držak od mača
Ovde: izriyena ilovitična gnila
Granatama. Onde: ranac, fes, šajkača,
Kaljavi šinjeli i šatorska krila.

Tamo gore eno mrtvog dobošara!
Doboš mu odbačen čak udno ravnicu.
A on leži hladan, al' još s puno žara
Grčevito drži obadve maljice.

Kraj sinryljene kare jedan konj izdiše...
Say izmrljan penom i krvlju iz rana,
Leži porebarke, ne brani se više
Od tisuće gladnih, proždrljivih vrana.

Krvava mu glava klonula na grudi,
A pogled ukočen i kao da vezi:
"Bio sam vam veran... Sto ste me, o ljudi
Ni krivog ni dužnog do ovog doveli?"

Onde: učutkana baterija cela...
I med' pobijenim konjima i ljud'ma,
Na lafet naslonjen, krvava odela.
Jedan ratnik leži s tanetom u gud'ma.

Ima blag i otmen izraz oficira.
Na bledo mu čelo pala kosa vrana.
Odakle je? Ko zna! Možda iz Epira,
Iz Palestine, ili iz Kurdistana?

U sunčani zahod, što purpurom gori,
Umorne je oči upravio svoje...
"O, kaži mi, sunce!" — kroz suze govori —
"Gde je moja četa? Kamo braće moje?"

Gde su naše silne, čelične brigade?
... O, krvava zubljo s nebeske visine,
Stani, ako ima bar iskrice nade!

A sunce nemarno zađe za planine...

San u cveću.

Podne. Nigde nikog na praslijivom putu.
Dok proletrnje sunce trepti u neba plava,
Na kosi od brega, u skrovitom kutu,
Nasmejana lica mladi vojnik spava.

Gologlav, u travi i suncom šinjelu;
A blag povetarac sa planinskih strana
Pirka mu po grud'ma i po licu belu,
I niha nad njime cveće jorgovana.

Oko lepog momka, naokolo svuda:
Kukurek, pomenak, sasa i nikica
A tamо, pod bregom, rečica krvunda
Kroz čitavo more plavib ljubičica.

Levo: pusta sela. Otud, s desne strane,
Gde se topoljari u beskraj protežu,
Iz svakog žbunića i sa svake grane
Pesmice se ptiče veselo razležu.

A vojnik se smeši, lica razdragana . . .
Da li sa umilnog ptičjeg cvrkutanja?
Il' pobedu sniva minuloga dana?
Il' povratak kući, možda, momak sanja?

Kao: već je doma. Kuca. Brava škri'ne.
On otvara vrata. Unutra: njih dvoje!
Otač širi ruke: »Dobro došo sine!«
A mati, sva srećna: »Ti si! Čedo moje!«

Iz susedne sobe sestrica izleće,
I za sobom vodi svoje tiće male.
Grli ga i trepti od čežnje i sreće:
»Oh, al' si se mnogo promenio, brale!«

A dečica zlatna, hor malih slavuja,
Najpre se zastide od »vojnika strana«,
Al', kad vide ko je, zaori se: »Uja!«
I život se grajom ispunji dvorana.

Jedno mu prstiće kroz bradu provlači
I pita ga: »Je li, kako j' tamо bilo?«
A drugo mu sablju skida i izvlači,
A treće se penje na ujino krilo.

On poklone deli. Ocu: fruškog vina.
Dečici: po fišek slatkih šećerlema;
Svojoj staroj majci: rubac od satina;
A sestrici nežnoj: lep prsten iz Srema.

Okrenuta lica u nebo etirno;
Raširenih nogu; s rukom ispod glave;
On leži i dalje nepomično — mirno
Ispružen na svojoj postelji od trave;

Zuja vredne pčele; voće procvetava;
Leptirići krunе zlatne kaplje rose;
U cveću i pesmi lepi momak spava
Jedan komad mozga viši mu iz kose . . .

Mirko Korolija.

(* 1886)

Kikot.

Vrnđe kao vihor ruža koje gore
tvoj topli kikot kroz vrte se rasu,
zažnboriše limfe u tom času
kô bezbroj malih srca koja zbore.

Sva duša moja zagrea u jasu,
kô da se žudno, ružičasto more
celova tvojih najlepših, što more,
od jednomu na nju s cyrkutanjem sasu.

Pričuh u magli što mi misli stište
kô da pod trkom Menadâ što vrište
neko se stube od kristala ruše

i pljušti cvjeće preko telâ nagî;
dok osećah kô val pupova dragi
dah tvoje lepe i mladačke duše!

Menada.

Sa divljim, bledim ružama u kosi
dugoj i prašnoj, vrela, polunaga,
vrišti i igra; krši joj se suaga,
i uski sandal klize s nogu bosî.

Lozovim lišćem tirs ovijen nosi
i krotal trese; i nedra joj draga
zalilo vino, i plamena vlaga
oči i lice užareno rosi.

Žedu i slašću mirisu joj usta;
opija, pali njena pesma/pusta.
Gomile jure, lude, pjane, plahe,

pomamno za njom, i ulice zvone
od pesme, cike, i od strasti bône . . .
Ah — euhoë, Bacche, Bacche, Bacche !

Balata četvrta.

Iz vala punog šuma i ceznuća
izide, sva u rosi, kad je spazili
kroz granje kuda gaziš
i vreba kô što vreba žudnja vruća.

Kroz prste male oreadske ruke
pogledav sunce vrelo,
osmehnu mu se smelo:
i s kišom bleska toplog i nečujnog
sav sjaj, krasotu tog jutra, sve zvuke
upi i planu belo,
raskošno njeno telo
poput evijeta mističnog i bujnog!
I kada zađe u sen šipka rujnog,
svi plodi nad njom raspukoše krasno
kô usta koja strasno
vrište od žedi i slatkog ganuća.

Izbledela.

Opet te snivah; po mojoj se sobi
razli mek miris mladosti i cveća;
jedna me tiha, jedna topla sreća
oseniči dragom senkom prošle dobi.

I opet svaka moja misao dobi
ritam tvog smeđa, svežinu proleća
tvog; opet svaka moja žudnja probi
kô bujnu ružu, što me tebe seća.

Opet lepota tvoja mene ovi
kô žudan vihor, zanoseć' me cela
pod žarko nebo tvog čistog krioca
dok moji davni mladački me snovi
zvalu iz borâ tvog lepog odela
kô bolni tići izranjena grčca!

Vrisak.

Reče: »sva duša moja
lepa beskrajno gori . . .
i žđed me jedna mori
vruća neg ljubav tvoja!
S tog moja usta krasna
i medna i malena
mirišu kao slasna
jabuka nedozrela
sva pusto opaljena
zrakama sunca
vrela!«

Reče: »sve misli moje
guši mi magla jedna
ružična, nepregledna;
s tog moje tople misli
sve čute kô slavuji
poludeli i svisti
u zori koja ruji
u plimi ruža rujnih
od sreće i ošt. žudi
i od pesama
bijnjih!«

I reče: »puna žara
ja buktim kao strusna
buktinja uzvitlana
arečno u praznik rana
klijanja i pupanja,
uz kikot, uz ciktanja
gomila što žud mori!
I osmeši se moji
gube kô mirisavi
dim kedra koji
gori.

No, dirneš li me snažnom
rukom, ja sva se ledim,
s jezom ja mrem i bledim
s tobom na cveću vlažnom;
i pretvaram se cela
u bezbroj usta žđnih,
što trepte i što cepte
i čekaju u stravi
tvoj celov kao oganj
ruineni da se
javí

S tog celivaj me, dokle
nestajem, dok me nije!
S te muške ruke dvije
primi me kao što se
prima cvijet pun rose
iz jedne ruke sretne
i prepune topline,
i prstima previne,
udišuć zadah sveži
tela i krvi
cvetne!

Pod poljupcima ludim
zamirisaću cela
zaljubljena i vrela
od sreće i milina
kô naglo potreseni
grm strasnog
ražmarina!

Reče u vrisku jednom
žđnom. —

Gračanica.

Visoka, nema, puna mračnih snova,
i kao ruka što se preteć grči,
starinska crkva usamljena štreći
i slnkti iznad utrtih grobova.

Tu paně jato vranih gavranova
grakčenči, i u sutoru što sve mrči
Arnaut koji na hatu protrči,
dižući vetar s trave i korova.

No, sve se stiša; i kô prisjen ljuti
Kneževa Crkva opet čeka, čuti
Dok u daljini, poput orlošina,

pobede nove s Mišarskih utrina
i s Vučjeg Dola dižu se i prete
i krstare u veće puno sete!

Karadorđe.

II.

Krupne i teške kaplje vrele krvi
s ogromnog krila padaju na mene,
na dušu mi, na misli ustravljene,
kô ognjen pljusak što suklja i vrvi.

Gde koja pade, tu sprži i smrvi.
I pred okom mi, poput grozne mrene,
prostrie se more krvi nevidene.
Osetih zadah lešinâ i strvi.

I osetih, gde dignuti mi ruku
pritište pusta, beskrajna težina:
cijeli Narod, Nova Carevina!

Dok pričnh, kao u snu, u prizvuku
svoj glas, gde iznad gorâ i ravniâ
upravlja, grmi kô grom izmed' brinâ!

Himna Vardaru.

Vardare, navri, nagrni,
vire rasturi u zoru
s urvina, s krševa strmi',
kroz jadikovce
klance!

Vardare,
tutnji i grmi,
noseći Egejskom moru
strvene, smoždene lance,
što stezahu Majčino groce,
aždajski, preteški, crni.

Vardare,
eikći i juri,
gord kao zmajiću suri,
lep kao raskliktan bog,
pušta ponos i snaga
Naroda mog!

Sam u sred domaje davne,
motnjući se tmurno,
cepteći besno i hurno
kô naša gordâ
misâ,

Vardare,
klikto si nas.
I heše tvoj krvavi glas
glas naše prošlosti slavne,
glas naših ponosnih snova,
glas pet celih vekova,
glas naše krvi
sto vre.

i zači ga zadnji i prvi
naš ko se rada i mre,
zači kô razdražen lav
tvoj Narod spv!

Zagorja, pomorja, virja,
utrine, proplanici golji,
pesme i duše naše
otklikavaju
orno,
Vardare,
poklič tvoj holi,
što zvaše i preklinjaše:
davori, davori, davori,
ko mi je junak, u rujni
vir svoje krvi, u bujni
plam svojih snova,
u punu
vatru svog zanosa, neka
uroni: Zlatnu čo Krunu
obreti, što no Car s njom
utonu u krv i lom! —

I Narod sav junak beše,
davori, Vardare tamni!
I Narod sav u vir marni
krvi, u vihor
snova,
u vatru
zanosa svoga.
kô zmajić uroni plamni:
raskinu okovne veze,
u slavu novu ogreze,
i Krunu svog Čestitog Cara,
prepunu zara
i hleska,
kô velik i upaljen san,
sred ognjenog pljuska i treska,
na belli iznese dan,
na Vidovdan! —

Vardare, navri, nagrni,
vire rasturi u zoru,
s uryvina, s krševa strmi,
kroz jadikovce
klance!
Vardare,
cepti i grmi,
Carsku odbljeskujuć' Krunu,
noseći strvene lance,
što stezahu Majčino groce,
k sinjem Egejskom moru!
Vardare,
eikći i juri,
raskliktan, uzmotan, mrk,
dok ti uz Crne Hridine
otklikuje klič iz daljine
Jadran grk!

Vladimir Vidrić.

(1875—1908.)

U oblacima.

Na oblaku sam ponad mora bio,
Gđe mermern-stupi nose plavet neba,
I Zeusu sam se poklenio bogu
S vjencem o čeln i s lirom iz Theba.

A Zeus je divan bog, Razgaljen sjedi.
Prsa su mu široka i gola
I b'jel je kao starac. On dok zbori
Silnu glavu spušta kô od bola.

On plašt prigrnu svoj i sam mi reče:
— Razletaju se preko neba ptice,
O ti, koj' gledaš pučinu i nebo
I komu pada svjetal pram u lice;

I ti, koj' sniš o divnoj, nagoj ženi
Na tamno-modrom valu šta se rodi,
Kad sideš k zemlji, u jablana sjeni
Nad plug se sagni i za brazdom hodи.

I kad ti padne znoj na čelo tio
Pod oblacima istog ovog neba,
Zatajit ćeš me rad muke i hljeba
— Na oblaku sam ponad mora bio.

— 18 —

Dva levita.

Granitan je pridvor hrama.
Nebo plavi, zvjezde sjaju,
I vidi se tih mjesec
Gđe lagano tone gaju.

A gledu ga s tavnih dveri
Dva levita veličajna,
U rukuh im plešu svjetla
A riza im modro sjajna.

Sad govorи levit s desna
Kao da сe od sna prenu:
•Car Salamun bdi na logu,
I cjeliva bl'jedu ženu!•

•Divnu ženu!••• veli drugi,
Pa obara mraznu glavu.
A vjetar im striže luči,
I ljučja im sjenn plavu.

•Divnu! divnu! — Dva levita
Kao da su molit stala . . .
— Al' je ūjela mjesecina
Po stubama hrama pala.

Na Nilu. 43

I.

Nebo se plavi
U tihoj noći,
Val se razl'jeva
I pjenu sipa.
N'jemo se koće
S obale Nila
Dvije goleme glave,
Dva crna kipa.

Zlatna se šajka
Ljulja na valu
Posuta cv'jećem,
Prekrita svilom.
Fenjeri plamte,
Udaraju vešta,
Zlatna se šajka
Zavezla Nilom.

U zlatnoj šajci
Bugari harfa.
Nojca je tiba,
Bajna i mila.
U zlatnoj šajci
Prosniva sanak
Na grudih roba
Kraljica Nila:

Od ljubavi mrijem.
Nehogi robe,
I kako zvijezda
Plave visine
Nemirna drhće,
Samotna gasne,
Za tobom tako
Kraljica gine.*

Bugari harfa,
Krše se vali,
Udaraju vesla,
Izniče doba.
O tihoj noći
Pod zvjezdanim nebom
Kraljica Nefris
Miluje roba.

II.

Dva kamen-kipa
Pjevaju zorn.
Rujna se para
Biba nad Nilom,
Plameno sve je
Pokrito nebo
Žeženim zlatom,
Krvavom svilom.

Do b'jelih stuba
Ljulja se šajka,
Rosnu ju trska
Napolak skrila.
Uz bijele stube
Uzlazi tiho
S vijencem o čelu
Kraljica Nila.

•Odriješi šajku,
Dobri brodaru,
Nek ju ponesu
Valovi silni,
Pusti da divni.
Sanak dosnivam,
Kraljici pozdrav
Reci umilni..

Na dnu od šajke
Rob sanak snira,
Krasna mu glava
Na grudi pala.
Tiho se budi.
Doziva tiho
Crnog brodara
S kamena žala.

Dva kamen-kipta
Pjevaju zorn,
Zlatna se šajka
Zavezla Nilom,
Plameno sve je
Pokrito nebo
Žeženim zlatom
Krvavom svilom..

Pompejanska sličica.

Tamo u dolu, gdje lovori šume
I srebrno vode teku,
Kucaju srca, — Crni satiri
Rumenog ovna peku.

Pod svjetlim panjem penje se plamen,
Ožarene dršću grane,
O grud satiru sakriva žena
Obraze milovane.

A oko' u okol skaču satiri,
Pak se rozima biju —
Krčage nose — krčage vuku,
Slađano vino piju.

I vjenčav se liščem vinjage bujne
Buku podižu dirlju.
Kucaju srca. S ljupkog se gaja
Bijele nimfe ozivlju.

Pomona.

Na balkonu vile herkulanske
Prazni žarke kapljice kampanske
Starac Marcus Antoninus Drusus —
Za gracie — kako je već usus.

Sunce pali. Baš ispod balkona
U sjenici kćerka mu Pomona,
Iz prikrnječka kradom pogledava
Na herkulska leda roba Clava.

Do naslona njena crna se koči,
Svoje crne oči snatreći toči
A lepezu grčku tužno vije,
Trzaju mu ruke obadvijje.

Tu će otac dobrodušnim tonom:
Što mi radiš kćerče pod balkonom?
A ona se zaklanja do zida.
Čitam, veli, stihe od Ovida.

Sluša kćerka. Otac ne silazi:
»Kako tebi podnevo prolazi?«
Brzo tada za uzvrat će ona:
Čitam veli, knjigu od Catona.

A kad bi se našla dobra duša
Da i roba pita i sasluša.
Taj bi rekao: Od tuge pogibam,
Moje srce leti k libijskim kolibam.

Silen.

U poljskoj vodi tiho mjesec s'jeva,
A s grmlja pada preko puta sjen.
Silena vodi balantka i pjeva,
A s krupnim vrčem koleba Silen.

Polako ide, smije se — i sluša:
»Boginjo, Šapće, ustavi se čas.
K zvjezdanom nebnu vrč okrenuv, — kuša:
I sloni uz nju b'jel i s'jedih vlas'.

I tako idu kud se grmlje crni,
Odmiču, — staju — dubok sm'jeh je čut.
Putnice, sustaj, ogledaj se, svrni,
Gle mjesec sja — i tvoj se b'jeli put!

Jutro.

Svitaše, Još bi tama u lugu.
Pan se ukaza s omašnim m'jehom,
On stupa na čistac pod jasiku tanku
I tu se oglasi smijehom.

Plahe su sjene došle iz tame
I plesat stale na zelenoj travi.
Bile su divlje plavojke Nymphe
S bijelim v'jencim na glavi . . .

A svitaše jutro, Rosa je pola,
Pa se u krupnim kapljama blista.
Sja jutarnja zv'jezda. Drhće i trepti
Jasika širokog lista.

Pod jasikom ljudsko žamore dude
I igra kolo naoko Pana.
A šumi lug — to ide vjetar
O prvom osvitu dana

"⁷⁵"

Notturno.

Dignuv na ruke ženu
Mag je na stube stao,
I na sjajno mu t'jelo
Srebran je ures pao.
A lice mu b'jelo
Kô u snu gleda i sluša
I kao stakleni val
Roni se njegova duša.

Zv'jezde se roje visoko
I dasi će sad da krenu,
U zraku se kupa mjesec
I sipa svjetlo i sjenu.
A krasnun se žena budi
I grud joj otajno diše
I svilne vjede obara
I noć je i — biva tise.

"⁷⁶"

Ex Pannonia.

Kad sino pred osam ljeta
Za crnim panonskim lugom
Gradili zaseoke,
I zemlju orali plugom;
I kad smo kraj mutnih voda
Dizali bjele ville —
Onda su noći divne
Jasne i mjesecne bile.

One sam jednu noći
Hodao carskim drumom,
Ladne su drhtale zvjezde
Nad tihom prosjalom šumom.
A mjesec je gledao s visa —
Vrh zgrada i s arhitravā.
I uz put se blistala voda
Kod crna proniće trave.

Kod bjele posljednje zgrade,
Sto sjenu baca u vodu,
Veslo je sjedi stražar
I ern se digo na brodu.
I on me opaziv viknu
Kao kad Haron zove,
I glas mu uginu mukli
Pod zvjezdama noći ove.

Spustih se k njemu kraj zida
A sree mi zakutca živo:
Leš je ležo u travi
I još je napola plivō.
Leš je ležo — i vidjeh:
Bila je divna žena,
Obasjano bilo joj čelo
I grud se b'jelila njena
I tako mi jasnog neba!
Bila je kao Diana.
Po vodi i ladnom t'jelu
Kosa joj pala vrana —

A mi je digosmo muče
— Ja i moj Haron stari —
Grubim je pokrismo plaštem
— Nijemi noćni grobari.
Mi se uspesmo k drumu
I krenusmo pustih grudi;
Iza nas kriknu ptice,
Sto noću vodama bludi — —

Kad dodosmo k b'jelom dvoru
Raznije se bavež pseta.
I vidje se gospa Flava
Gdje na dvor preda me šeta.
U dvorište legoh mrtvaca
I viknul barbarškog roba.
On proplaka — nadn'jev se svjetlom
I svjetlo ih poli oba.

Još ga i danas vidim
Gdje plačne na kamen kleće
I tužne raskriliv ruke
Blago mi nazva veče.
Da pustim, moli me tužno,
Sputana crna mu draga.
Otač je, kaže, njezin —
I ubiti će ga tuga.

Po kamen-pločniku dvora
Dovesmo uznika b'jedua.
Crna ga osula brada —
Ruka mu b'jela i ledna
Teško je stupio i disao
I crnu obarao sjenu,
Vidjev ga; — poliše suze
Tauku mi gospodu ženu.

A kad se on sagnu k robu
I nemoćno poče da gleda
»Idimo!« šann mi ona,
I trznu i — po-ta bljeda.
A mene, da pravo kažem,
Kosnu se suza njina.
»Idimo!« rekoh sa njemu
Podajte krčag vina.

Dugo je stajao barbar —
Nijem kraj b'jelog zida,
A onda je tužno zaspjevao
Kô da se srce kida.
I kad mu dodoše s vrčem
On je tek mučno gledao;
I sjedeći držao na kriju
Tijelo divno i bljedo.

Skut joj je — kažu — milovao,
Kô boginji, koja spava.
Vidjela ga s balkona
I moja gospoda Flava.
A krčag je bliže primakao,
I svu noć su drhtale zvezde,
A mjesec s visoka sjevao.

Dragutin M. Domjanić.

(* 1875.)

Zimnje noći.

Sjene i suvarci prekriše staze,
žmirkaju zv'jezde, daleko i hladno
mjeseča svjetlo na strništu leži,
svuda je tiho, jednolično, jadno.

Usnut ne mogu, tek misli se vuku
trovno kô dim povrh vlažnoga krova,
dolazi prošlost, već umrla davno,
rane isc'jeljene krvare snova.

Bude se želje, a maštanja luda
trguju san s mojih umornih vjeda,
skrivene strasti izgaraju grudi.
ljubavi suha mi usnica žeda.

Sve, što sam ljubio bezumno vjerno,
sve, što pregarah, dok živjet' sam moro,
ustaje negdje iz kutova prašnih.
O, kako noći te prolaze sporo!

Vidim te laži, što tako se plamno
buјnim na usnama ženâ rumene,
i onu mladost, što mirisnim dahom
žarkom u cijelovu truje i vene.

Sve one rječi, što morah zašutjet,
i noći, koje su beskrajne bile,
jecaj u sm'jehu, pr'jegor bez svrhe,
godine, koje su dušu mi pile.

— Kasno je — nemam veselja životu —
Žmirkaju zv'jezde daleko i hladno.
Hoće li jednom već svanuti jutro? !
Kako je živjeti dosadno, jadno !

Modri sanci iz djetinjstva.

Od sunčanih zlatnih zraka
tanano bih velo natkō,
da sakrijem, da ne gledam
usana ti puplje slatko.

Čuvō bih te i od sjenke
i od praška najlakšeiga,
da mi budeš uv'jek čista
poput netom palog sn'jega.

Pričo bih ti sasvim tiho,
da ne prenem nikad više
modre sanke iz djetinjstva,
sto se u tvom oku skriše.

Pričo bih ti o dva lista
s iste hvoje, svela 'oba,
što se našli otrgnuti
u jesensko mutno doba.

O dvje zv'jezde iste staze
sto se jedva onda našle,
kada su u istom suncu
bljednule i tužno zasle.

I o onom vđrom mira,
što se u tvom oku playi —
pričo bih ti mnogo toga,
tek ni r'jeći — o ljubavi.

Glicinije.

Grozdovi modrih glicinija
s tihim se lahorom njišu,
stablike čudne uz stabište
kō arabeske se rišu.

Bujaju krovom pocrnjelim,
cv'jeće sve mirisom puni,
nigdje ni lista, sve cvjetovi,
bezbroj se latica runi.

Skuplja se mrak sred glicinija,
sm'ješak u oku Vam gasne,
sutan je drski i laskavi
prekrio oči Vam krasne.

Rudaste šumē zašuštale,
prva se zv'jezda već javi,
plaho kō ruka po kosi Vam
prošo je šapat po travi.

Ljeto.

B'jeli se jaganjeti sigraju
niz nebeski travnik playi,
jaganci s ružičnim vrpcama
po svilenoj pasu se travi.

Sunce se razli po nasadih,
kō prašina zlatna i žarka;
šareni leptiri roje se,
kō leteće cv'jeće sred parka.

Hite sa ruža i sjedaju
na satira, što se krije
šutljiv u grmlju od šimšira,
i tužno se mramorno smije.

Lipo su guste se skupile,
kō zelene piramide,
sipaju mirisne cjebove,
kud moja vladarica ide

, da jedva se strnio
rasak sa bijelog chignona
djepša slika Watteau-ova
vjela — to vam je ona!

Usta su slatka kô jagode,
i na njih joj leptir sjeda,
s usne je satira došao,
drzak je: prognat se ne da!

748

Ne vjeruj . . .

Ne vjeruj, ako pogledi moji
kada tî cijelu svilenu kosu,
oni tek zlačini miluju prašak,
koji ti sunce po uvojicima prosu.

Ako ti s čežnjom u oči gledam,
ne vjeruj, da te ja ljubavi molim,
samo su zjene ti modre, duboke
kao i more, što beskrajno volim.

Ne vjernj pjesmam, ima ti priča
slitkih kô miris, od šapta su tiše,
maštovna ljetnog su podnevog sparnog,
besvjesno ruka ih pjesnika piše.

Noći su n'jene, aš' kad bi i čula
želje i r'ječi, što šapnu mi usta
žarkoj o sreći, o cijelovih tajnih,
ne vjeruj, sve je to sunja tek pusta.

Da te i ljubim čitavom dušom,
svaka da miso je molitva tebi,
vjeruj mi — ne bih ti rekao nikad.
Ljubav prosjačiti mogao ne bih!

749

Vjetar.

Tihano zadrhtala suha, r'jetka strn,
gdje bjelkast brezik u modirini tone,
nad poljem pao vranj oblak živ i crn,
na strni vjetar mrije, kreljut 'klone.

Daleko tamo u dnu hiti talas plah
kô žitko srebro, cakli se i mreška,
vrh r'jeke trepti žica puni, topili dah
i sunčan trak kô sreća zlatnog sm'ješka.

Oj nekad vjetar šaptom nosio je k njoj
mionir jorgovana i jasmina
i osvit proljeti i pticu prvi poj,
da drhtnu s milja blistava pučina.

Tek gdjekad polet njegov divlji, razuzdan,
kad ljubav mu se demonska probudi,
donašao je plamni pobjedni pašan,
i val uzbibio kao stidne grudi.

Sad vjetar b'jedno mre, gdje suha šuti strn,
kô mrka noć mu kreljut palo teška,
a talas ljubi žal i plâče rob mu crn
i brleć dalje raskošno se smješka.

Šutnja.

Snivaju breze, ušutio luhor,
spušteno granje još jedva se njiše,
zadnji put bljeda zašutila trava
zlatnog od lišća, od zlatne kiše.

Kako su srebrenе poljane tihе !
R'jeka ne šumi, pod vrbe se skriva,
zvjezda u njezinu zrealu hladnom
i ne treperi već kô da sniva.

Nije to mir, to dajline — šute,
kao da fajne prisluskuju keje,
ili bi znale što strašno reći,
pa ili ne smiju — il' se boje.

Figurice.

Dama s kavalijrom,
Par iz porculana,
Svetlo se glediju
V zadnjem ognju dana.

On se nekak srami,
Ona je koketa,
Čas su predi išli
U taktu menueta.

Valjda su si šteli
Čisto malko' stati
I povedat nekaj,
Kaj ni smeti znati.

On je jošće hotel
Zebrati se malo,
Ona se pogledet
Na kamin v zrcalo.

Klavesen je zaspal.
Dišala rezeda. —
Ali kaj najenput
Lica su tak bleda ?

Zgasile se oči,
Ni već smeđa bilo. —
To je suno sunce
Za bosket se skrilo.

Vse je v kmicu zašlo:
Park i ogenj dana
Pak je bez živlenja
Par iz porculana.

M e g l e.

kreze su vre čisto žute
ele su tak črne,
Divja loza ih krijava
Hoće da zagrne.

Ulečuju se z klanjcov megle,
Z njimi ide zima,
Zalost, koja ni za zreći,
Šreca mi se priman.

Lgabi se breg za bregom,
Zginule su jele
I zaslepile mi oči
Ruke mrzle, bele.

Vse odhaja nekam dalko,
Zašli su i puti,
Reč potužit bi se štela,
Ali nit glas ni čuti.

A te misli, hitre misli
Težke su i trudne,
Kak da se bojiju noći
Ovo sive, čudne.

— I kak da je zginul, zaspal
Svet i vse življenje —
— Da i ja tak morem zaspal
Ja i moje senje !

Protuletna.

Njiše se, trusi se macica,
Z jalše rasiplje se svila,
Zakaj bojiš me se pucica,
Belo si lice si skrila ?

Vode šumiju i zviraju,
Jaglac i trave glediju,
Cveti se suncu odpiraju,
Tvoje još rožice spiju.

Tiči nas vsigde pozdravljaju,
Vse im popevku posluša,
Oni protuletje javljaju,
Čnji ih i ti, moja duša !

Macice mehke se njišeju,
Z menom bi dragati štele,
Rože kaj z vustah ti dišeju,
Lica ti lilije bele !

248

M a k.

Po žitu zažarel se mak,
Po zlatu razgorel se tak
Kak rože od plamena same.

Od njih bum ja venec ti splel
I stiha na glavu ti del,
Na svilene, rudaste prame.

Vu senjah sem videl te tak,
Ali zakaj je trusil se mak,
I bila si žarka od srama ?

Povedati to se ne smej,
Ti pitala ne buš, kaj ne ?
Kaj bilo je, znaš ti i sama !

Mihovil Nikolić.

(* 1878.)

Nocturne.

Razmotaj svoju kosu i kao valom čežnje
Daj zakrij moju glavn. Već krila slatke sanje
Zasjenjuju mi oči i čarna ljubav šapče
Sve tiše i sve tanje.

Kô cvijet s polja, čutim, mirisu tvoje usne
I plaho grud' ti dršće od zebnje slatkog časa,
Dok zrakom kraj nas pjesma neiskazane čežnje
Sve sunri i talasa.

Na twojoj usni hoću da povene mi život,
Na plahoj grudi twojoj da mmru moje smje,
Tek dragi čas nek traje, kad slatka ljubav šapče
Sve tiše i sve tanje — —

* * *

U mraku je bilo . . .

U mraku je bilo . . . A negdje izvana
Zijska noć slazila s br'jega,
Pred prozorom tvojim mirovala građa
Kô priča — sva puna sn'jega.

Na rame mi tvoja klounula glava,
Polako se sklopile oči —
Vani nas s neba gledalnu plava
Zv'jezde s'ječanske noćj.

Mi smo se stisli jedno uz drugo,
Sve sretnj — s rukom u ruci,
Kraj nas su šumiši slagno i dugo
Kao iz prošlosti zvnci.

Uré su udareci kucali sjetni,
Vani se b'jelilo granje —
A mi smo u ljubavi umrli sretni
Sve puni i priče i sanje . . .

* * *

Smiješiš se . . .

Smiješiš se . . . L'jepa kô istočna priča,
Pružaš mi ruku jaka i mlada,
Dršću ti usne od mladosti vrele
Kao od sunca cvjetna ljudala.

O dodj — kraj nas proljstava šuma,
Proljetni vjetri granama šumě.
A ptice kljuju po drveću svelom
Pjevajući bude polja i drume

I sve se diže . . . Hrastovi stari
Stresaju pospani sn'jeg sa granom.
S crnice zemlje odl'jetu ševa —
Slatka je njezina pjesma rana !

O dodj mi, dodj — gle, sve se budi,
A svjetu treba mladosti i sumca.
S usnom na usni neka nas nade
Proljet, što dolazi s onog vrhunca . . .

Doći će zelena, svježa i ljupka,
Sva puna pjesme, sunca i nadu —
O dodj mi, dodj — prolazi život,
A mladost je slatka kô jabulka mlada !

Januar.

I.

S bregova je naših rođnih utihnuo vjetar ledni,
A zelena naša polja sn'jeg pokrio nedogledni.
Daj mi ruku, poči čemo ispod dravlja osušena,
Spominjat se maja toplog i proljetnih čar-vremena !
Gle, pod ovim b'jelim sn'jegom mnogi krasni cvjet je sveno,
Što sam ti ga u pjesmama svojim često put spomeno.
A u grmu opustjelom, što sad tamo tužno stoji,
Pjevala je nekoć ptica sreću mladih dana svojih . . .
Daj mi ruku, poči čemo ispod dravlja osušena,
Na kojemu još prevsta iz jesenskih list vremena,
Pa na grani povemutoj turobno se tako njiše,
Kô da sauja o proljeću, kojeg davno nema više . . .

II.

Poči čemo k onoj r'jeci, koja mirnim tokom teču,
Vodena se nad nju ptica tužno krili i uzljjeće,
A u r'jeci visoka je trava davno već svenuta
I iz vode ukočeno strši u vis zamrznuta . . .

Života ni ovdje nema, turobno je nebo b'jelo,
Olovnatim svojim sjajem mirno se je nad nas svelo,
A tišina bez gibanja, bez pjesama i bez sunca,
Samo tužno sn'jeg se b'jeli tamo s onoga vrhunca — —
Poči ćemo dušo, tamo i u mirne gledat vale,
Što se teškim tokom gube širom r'jeke uzdrhitale.
Pričat ću ti, kako tako i sni, što nam život zlate,
Odilaze kô ti vali, da se više ne povrate

"75"

Padaju pahulje snježne . . .

Padaju pahulje snježne
Kô da su sanci b'jeli,
Kraj nas se smirilo drvije
Cvjetci su davno sveli.

Samotnim poljem, dalekim,
Samo se gavran vije,
Pusta je kuća na drumu,
B'jeli se — kao da snije.

Na polju sumorno snježi,
Ledeni vjetar dûše,
A mi u bezglasnu zimu
Gledamo kao bez duše . . .

"76"

U sumraku.

Jesenjska je murna večer . . . Ulica je gradska pusta,
Katkad duhne hladan vjetar kô prođanih dah sa usja,
A močvarnom, praznom cestom ti se mičeš kao sjem,
Haljetak ti oderan tek skriva prsa izmučena.
Stupaš, tražiš znak života, a oko ti suho gleda,
Gdje ulicom plačna večer i magla ti na put sjeta . . .
Ja te gledam i zovem te . . . Dodi, sjedni tu uz mene,
Gledat ću ti prazne oči, od nevolje isušene,
U mejoj će počivati tvoja duga, bljeda ruka
A ti nemoj prekidati mračnih misli, plačnog muka.
Sve bez rječi i bez glasa vrh srušenih davno nada
Neka samo vjetar duše i umorno kiša pada — —

"77"

Dvije duše.

Kô dvoje umornih, starih
Jedno se uz drugo stisli
I sjede tiki i sami
U davne utonuvši misli.

Odajom kroči vrijeme,
Teški min prolaze časi,
Sumrak sve jače pada
I svjetlo se danje gasi.

Na zidu više portroti,
Slike čudne i stare:
To mrtva još gleda lica
Na život i njegove čarе.

A samotnog, davnog iz kuta
S prašnoga fortepijana
Vedra i vesela pjesma
Minulih javlja se dana . . .

I odajom zamnije šapat
Kо jeseni vjetar kad puše —
To jezikom govore svojim
Dvije umorne, stare duše . . .

Milan Begović.

(* 1876).

Soneti milinja.

2.

Strujašo tiho plavetnom pučinom
podnevni vjetrič: kao zlato sjale
sunčane zrake kroz lagane vale
i gubile se prozirnom dubinom.

Kô hitra riba morskom površinom
ti plivala si šire řuke male,
a noške su nad vodom provirale
plavetno bljede, smrznute mokrinom.

Hodite k meni, noške golubinje!
Na žarkom pjesku mori me čeznucé,
ljubomoran sam na to more sinje.

Što, grleći vas, preda mnom se pruža —
hodite k meni, ljubit ēu' vas yruče
i postat ēete kô da ste od ruža?

248

U dvoje.

2.

Kroz ljubičasto, tanku predvečerje
oblačka dva, na zapadnomo kraju,
nošena blagim vjetrom, kô iverje
u vedrom višu plaho lepršaju.

Kroz azur prug zv'jezde prosjevaju,
u bistroj vodi živo kô biserje,
a dva oblačka tičn se . . . spajaju
i gina bljedeć pusto u bezmjerje.

O Zoe, milje čežnje pjesnikove:
kroz zanosnu i ljubičastu mladost,
kroz opejnu i uzvišenu sladost

zajedno srođne naše duše plore
i spajajuć se od ushita gina
u neizmjernu ljubavi vedrini.

249

Ti ne znaš naše sunce.

Ti ne znaš naše sunce: Kada grane
i zlatnom usnom ljubi vrške gora
kô zlatni bog, a površina mora,
purpurnim sm'ješkom sm'ješit mu se stane —

Ti ne znaš naše sunce: Kada plane
u žarko podne, kad iz modrih dvora
vatrenom zubljom pali list po goru,
potoke suši, izgara poljane —

Ti ne znaš naše sunce: Kad se žari
pri zapadu, u beskraj kada gine
i poput srca ranjena krvari —

Kô naše sunce mi smo: sve miline
nas mame slašču, i nas strast izgara,
a i zapad naš je od krvi i žara.

212

Dunja.

Pred starim domom mojijeh otaca
ponosna dunja svoju krošnju siri,
kroz njeno granje sunce zrake buca,
a zlatni plod joj oštrim dalmom miri.

Iz dalji bleje čopori ovaca,
i plandijući pjevaju pastiri,
i ječi zvečaj konjskih praporaca.
Iz svog kućerka garov mudro viri

i žmirka na me. Al' u meni gine
od čežnje srce, trudna nisô bludi
kroz sjajne dane, kojih nije više

a onaj zadah dunje, pun miline,
u duši mojoj spominjanje ludi,
da i grud treja dahom tih mirise.

213

Liddy.

Još samo dva tri minuta — —
Sa niskog vagonskog okna
gledam na stanični ulaz,
i čekam. Nestrpljiv — tužan
Ah, neće, ne će doći!
A kupališni se gosti

po uskom vrte peronu;
ali' mene zanima malo
taj strani šareni svijet.

Ne marim za spretne geste
nit za elegantne kretnje,
gracijskog ne vidim smješka,

koketne prezirem šale,
ne tražim pogleda vještih,
koji se kriju u sjeni
raskošnih, bujnih plereusâ.

Ja samo čekam i šapčem:
— Ah, neće, neće doći! —

O mala, o slatka Liddy!

O hitri račlju morski,
o sitna tanana algo,
o zrnce bisernog pjeska,
o vedra mirisna dušo,
i zlatna sunčana zrako —
zbogom!

Tri dana prodošlo žurno,
tri dana ljubavi naše,
tri dana našeg života.

Ali u tri vjeka se neće
radosti pod suncem sabrat
koliko ja sam je naš
u oku djetinjskom tvom!

Tri svjeta nijesu toliko
vidjela sreće, koliko
ja sam je primio, Liddy,
iz tvoje pregristi sitne!

Tri dana našeg života,
tri dana ljubavi naše —
zbogom!

— — — — — — — — —
Na morskoum sretolu te žalu!
Przina zlatna, a zlatno
sunisce — a i ti zlama.

— Kako se zovete? —

— Liddy!

A vi, monsieur? —

— Ja nemam imena, Liddy . . .
il rado — imam ih mnogo!

Onol'ko kol'ko života
proživljujem u lovu za srećom.
Ta što je ime? Tek udes
čovjeka čovjekom čini,
životom napravlja život.

Pa dode l' jedan trenutak,
što nosi borbu i želju,
taj nosi i naše ime. —

• A Liddy rukama pljesnu
i krikne, djetinjski sretna:

— Bezimen pustolov vi ste ?
I k meni bliže po vlažnom
ona se dovukla p'jesku,
kô mor-ki račić.

— A otkle ste, monsieur ?

— Ja ne znam. Il' rađe — znam.
O Liddy, ja sam odanle
otkle je i moja sreća :
danasa iz velikog sv'jetu,

sutra iz pustinje sunje. —

— I to je sreći svejedno ?

Zar nač je možemo svagdje ? —

— Svagdje. Na onome strašnom,
nevjernom talasu morskom,
kô i na ručici ovoj,
malenoj rnčici tvojoj.

Prava je sreća kô i mi :
bez imena i bez zemlje ! —

— Bez zemlje ! Vi ste bez zemlje ! —

Kljicaše ona. Pustolov ! . . .

Al' kad bi lutajuć svjetom
naišli na onu, koja
sru je najbliža vašem,
kamo bi poveli nju ? —

— O Liddy, o mala Liddy !
Tad ima jedan kraj,
kraj izvan granica svijeta,
još ljepši negli je onaj,
za kojim čeznula Mignon
Gdje želje čovječje čute,
gdje nema boli ni nada,
gdje sve je zaborav — — —

Njezine velike oči
gledahu zvjeđljivu u me,
kô crna sunca dva,
kô želje dvije !

I tri proživjesmo dana
u onom čarobnom kraju.
Oko nas: sunce i more,
u nama sreća i život.
Al' sada — oj zbogom Liddy !
Pustolov odlazi dalje.

Od jedne do druge zemlje
da luta, basa i traži,
da sreć razbaca svoje,
da svoju raskida dušu.

Rasipnik — Linda — pijanac . . .

A ti češ ostati ovđje
uz more, sanjareć dalje,

pod suncem, koje će zahad
sa tvoga mirisnog tijela
kušat' da izbriše snažne
pećate mojih cijelova

O Liddy!

O mala, slatka Liddy!
O bitri račiću morški,
o sitna, tanana algo,
o zrnce bisernog pjeska,
o vedra mirisna dušo,
o zlatna, sunčana zrako

U to kroz stanični ulaz
uleti crveni kostim,
široki panama - šesir,
a pod njim dva crna oka,
kô crna sunca dva,
kô čežnje dvije

Ona je — Ona je!
Podigla sunčani nosić,
pa traži, gleda i strepi
I za čas o mnogi su vratu
visjeli njezine ruke,
stičući se čvrše i čvrše
u divljem, očajnom bolu.
Jecaj joj kidao život,
I zadnji odjeknu znak:
Krenuše željezna kola
A jedna ručica tanka,
kô mlada skršena grana,
siljaše posljedni pozdrav
Nikada, nikada više —
O Liddy! Liddy!

Adien!

Adien!

Adieu!

Travemünde, juli, 1911.

Vladimir Nazor.

(* 1870).

R u z a.

Pagodu-Siri, lijepu peri Himalajskih gora,
Na ruži jednoj nadoše sluge gordoga boga.
Nju dok je grlio Višnu na cvjetnoj Kašmirskoj ravni,
Tepao: Usne su tvoje, Pagodo, latice meke
Ružice rujne; a tačna mirisla kosa ti kao
Pelud rajskoga cvjeteta.

Prignut, naslonjen na njoj gledao bog je
Snijeg grudi joj mlađih i sao je cijelovom dugim
Usnice njene, kô pčela, što siše sokove slatke
U čaški proljetnog cvjeteta i šaptao: »Ljepša si, djevo,
Od lotos cvjeteta, što kiti Gangesu žale«.
... Ali je ruža pitomo cvjeće, što skoro
Uvene. Kada se Višnu probudi, hladno kô mramor
Na grudima je njegovim muškim ležalo djevojke t'jelo:
Blijede usnice bijehu, a očiju crnih
Utrnut zvjezdani sjaj.

Proklet nek bude onaj, što duge naslade željan,
Ružinu opljeni cvjetni omamni miris i svježost! *
Mudri je negda Aristip rekô.
A ja sam dosad, ugrijan vatrom mladosti svoje,
Od tebe samo cijelove pitô.
Nalik na vjetar sam bio i s tvog sam drveta tresô
I zelen-lišće i cvijet i slatke plodove sočne.
Zar da ja gajim odsada kô mledno egzotično cvjeće,
Što ruka ga ne smije da dira?
... Čudno promatraš ti me. Još sladiš me posm'jom mamiš.
Ti srećo mlađih mi dana, ti rumen - ružice moja.
Na grud mi postavljaš glavu i tihano šapčeš:
»Uberi mladosti moje populjak rosni!
Miriši, cijeluj ga, kidaj listice, vjenčić i plodne
Prašnike! ... Stvorila mene priroda majka,
Da mladost te omami moja,
Pa da ti na prsa klonem kô uvelo cvjeće! *

Z a t o n.

Kad se suncu slomii zadnja zraka kao
Koplje, štono dív ga u krv. ljut, zabode,
Uzdh je tajneni prošđ iznad vode,
I val je večernji muklo zaplakao.

Noć je tiho sjela, gdje se kamen diže
Na sredini drage. Rasplela je košu.
Iz nje bezbroj zvjezda u lug algi prosu,
Što do nogu njenih sa dna skrita siže.

Sav se zaton blista, otkriva se, njiše.
... S bridi noć ga gleda nijema i sama,
Dok daleko negdje, među klisurama,
Voda, koja šumi, plaće uvjek tiše.

Soror dolorosa.

Sjedi. Ruku daj mi . . . Mrak dok vrtom prši,
I čuh zvonā glase na umoru nosi,
Još će jednom dlan mi proći po tvojoj kosi,
Ali tako, kô da bratsku cragost vrši.

Bit će srce naše mirno, n'jema usta;
I mi ćemo skupa osjetiti, da nas
Na rastanku hvata n-što, što je za nas
Slade, no je bila prva sreća pusta.

Bit će kô da plaču večernje zvijezde
Iznad naših glava Šušteći kô svila
Andela će tuge da nas taknu krila,
I u tni se duše nove zrake gn'jezde.

I baš tad će stopri početi da voli
Moja dnsa onu, koja više ne će
Biti majka burne ali prazne sreće,
No tihia i slatka seka moje boli.

B o r.

I vatrom i sjekicom bit
Bor stari polagano sa'ne.
Af proljeće u lug kad bane,
On osjeća: rosoj je mit

I novim je bršljanom vit,
Pa iz svake njegove ranе
Krv gusta — kap smole — tad kane
Na mašinu, koprivu, lit . . .

Već i srđ mi rastane crv,
Ali' pod njim na mladu busenu
Još njegova miriše krv.

On čeka, da udari grom,
I slavno u sjajnu plamenu
Na br'jegu da izgori svom.

Cvrčak.

I cvrči, cvrči cvrčak na čvoru crne smrće
Svoj trojež zaglušljivi, svoj zvočni, težki jamb...
Podne je... Kao voda tišinom razljeva se
Sunčani džitirāmb.

I pjeva: Ja sam danas ispio sunce plamno,
I žilice su moje nabrekle kô potoci.
U utrobi se mojoj ljujuška more tamno.
Nu ledine mi šuma, što nagli trznu srh.
Dv'je st'jene, dva obronka postaše moji boči.
A glava — gorski vrh.

I cvrči, cvrči cvrčak na čvoru crne smrće,
Dok sunce s neba lije na zemlju žar i plam:
— Zemniče, ja sam himna, što bruji za oltarom,
Dok suti 'gordi hram.
... Izadi! Što se kriješ pod krošnjom, u rupama?
Na kamnju puž se sunča, na travi grije crv,
Rominja s vedra neba kô kiša od iskara
Sunčana sveta krv.

... Izadi, ti, koj' niknu iz zuba ljutog zmaja,
Da budeš grm, što gori, luk napet, plamen mač.
Ali' raznježi ti dušu milinje cvjetnog maja,
Ali' omekša ti srce jesenjih voda plač.

... Zaprznio te mrak,
Po zemlji sipaš žuč,
A tebe zemlja rodi, da budeš lavič jak.
Da nosiš u njedrima radost i zlatni ključ.

... Ja gutam žar sunčani.
I osjećam u sebi, gdje struje šumne r'jekе,
Sunore zelen-luzi svjetlošću obasjani.
Klokocene vrelo, more pjeni se i krkoči,
Modri se grožde i zri bobulja stare smreke,
Niz bor se smola toči.

... Zemniče, ja sam pjan.
Oh, sunca, sunca, sunca!
Još led mi noge trni
Pred očima još se crni
Odurni zimski san.

I cvrči bez prekida, i siba teškim ritmom
Goleti ugrijane, lug mrtvi, sparni zrak.
Trpeče oštra pjesma kô vjetra na krilima
Dugučak svilen trak.

I pjeva: »Slava zemlji i suncu i talasu !
Dajte mi kaplju rose na kori jesenovoj,
I kaplju žuta soka na bobu na smrekovoj,
Al' veju snagu novu podajte momne glasnu.

. . . Sunčeve žice idu od neba pa do zemlje,
Napete kao strune. Ogromna harfa sja.
Mnogo je rukn dira . . . Nebesa zabrujiše,
I sluša zemlja sva.

Mir je na vodi, muk je u docu i luzima,
Al' čujem, velje srce gdje kuca sred dubine;
Bojiš se, zemljo majko, da onim pod prstima
Ne zamre pjev sunčeni, žica se ne prekine.

Zemniče, cuješ pojz?
Šumi kô srebrn-more,
Zuji kô pčelâ roj,
I pjeva: »Svjet je lijep, a život darak s neba,
Al' žeda nek ti bude velika, ljuta glad;
Pa gutaj vatru moju i siši mljeko moje,
I bit ćeš sveder mlad.

. . . Oh, sunca, sunca, sunca !
I vonja sa doline
I vjetra sa vrhunca !
. . . Zemniče, ja sam pjan.
Gle, iza žbuna viri,
Pomamnu pjesmu sviri
Na frnli nagi Pan.

I cvrči, cvrči cvrčak na čvorni crne smrče
Svoj trohej zaglušljivi, svoj zvučni teški jamb.
Podne je . . . Kao voda tišinom razljeva se
Sunčani ditirambi.

* * *

Bog u šumi.

Šušti meko cvjeće rašeljkinih gronja;
Kuca malo srce púpová i klicá;
Taknuta vjetricem punim slatkih vonja
Brecaju sva zvona bijelih đurdicá.
Modrim okom blješti ljubica i viri
Iz skromnoga grma;
Cjeli gaj se budi, sumori i míri
Kao smilj i trma.
Jasen, štono dugo suh i jalov drjemlje,
Bršljanom se vije, lisajima mlađi;
Visoke se jele klanjaju do zemlje,

A bôr zlatnim praškom dô i goru kadi.
Skladan pjev se diže iz hiljadu gn'jezda,
Vrutaka i voda.
Ruku punih rose, sjemenja i zv'jezda
Bog po šumi hoda.

F a u n.

Podne. Žar i svjetlost s neba sunce ljeva,
Trava se u docu blista i lelja.
Hrastu se na grani naga cura njija;
U frulu pod njome Faun svira; pjeva:
— Seko crvenkosa, sklopi modre oči,
Pa se strmoglavi!
— Braco kozonogi, u krilo mi skoči,
Kad si momak pravi!

Iz frule se one zlatne pčele roje
I sve zuje, zuje; kojeknda lete.
Vjetar nagal banu, u hrast se zaplete
I jak miris prosu na travu i hvoje.
— Visis kô plod zreo i sve dršeš, sekо,
Kao ptica mala.
— Braco, iz te frule teče med i mljeko:
Ja sam malaksala.

Podne. — Cvrcak cvrči na kori česvine.
Na hrast sad su pali rojevi metulja;
Ispod grane one, što se pusta ljlja,
Uronilo nešto u val djeteline.
Iz nje rošći viri na čupavoj kosi,
Dojka, rame, ruda.
Vjetar šumom duše i kroz luge nosi
Oblake peluda

M i .

Mi, što znamo, kako tuda zemlja prli,
Kada po njoj tražiš koru crna hljeba:
Mi, što smo gledali, i za blaga neba,
Gdje su lug nam sjekli i naš usjev trli;

Mi, koje su žive kao stoku drli,
Mi jedino znamo, kako je, kad treba,
Da ti očaj, dok iz kuta nemani vrebni,
Crni, hladni oltar zla božanstva grli

Mi jedini znamo svaku muku živu,
Sramotu i tugu, prezir, šutnju sivu
I borbu bez nade i juriš bez daha.

Bez stupa i sidra, gnani amo tamo,
Zgnječeni, smravljeni, oh, mi jošte znamo
Poput šume opet niknuti iz praha.

74

Šikara.

O šikare i šiprazi i ševarje
 Svud oko naših njiva.
Gdje gn'jezdo gradi ispod gloga grmuša
 I lisica se skriva,
Vas, nisko šiblje zemlje te kamènite,
 Što Bog je nama dao,
Sín šume i drug morskog vala, nikada
 Ja nisam prezirao.
U vašu tajnu prodrò sam, otkrio
 I vašu ja sam dušu:
Znam šumor vaš, vjetrići kada čarkaju,
 I vjetrine kad dušu;
Znam sirov solk i snagu, koja žilava
 U korjenju vam drjemlje,
O šikare, o šiprazi, o ševarje
 Te naše jadne zemlje!

1.

Mré naša šuma. Od bradve već padоše
 Bor i hrast, davno, prvi:
A ono malo, što je od nje ostalo,
 Rastočili su crvi.
Još amo tamo neka stabla samotna
 Sva gnjila uvis strše;
Kad vjetar duhne, ziblju se kô aveti,
 I grane im se krše.
Zvjer i ptić bježe. Pritisle su koprive
 Sve putove i staze . . .
Sva šuma naša sad je pusto grobište,
 Po kome zmije plaze.

2.

Naš drevni lug, naš sveti gaj isčežava.
 Gdje šireć krošnju jaku
Stajahu džini u dubini s nogama
 A s glavom u oblaku;

Gdje zeleni se orijaši sunčali
 Na vrhu krsna huma,
Na stranama, na ravni i u docima,
 Kraj rjeke, pokraj druma,
Baš svuda, svuda: — nizak, dračav, gust
 Puk nov se našo sadu;
Bez kralja hrasta i bez bora vitéza
 Sám svojom snagom vlada
I zemlju plavi; na vrh gorski prosipa
 Svog vala zelen-pjenu
I močvarama blatne žale otima
 I sjedi na kamenu,
I uvjek nađe, gdje da žile potjera
 Kô voća svuda teće:
Gdje stigne, vatra proždrjeti ga, sjekira
 Istr'ebiti ga ne će:
Mrn divovi, a, gdje su rasli silnici,
 Iz bezbroj sitnih klica
Puk nov već niče uz glas novih izvora
 I uz pjev novih ptica.

3.

O šikaro, ja tebe slavim! — Proljeće
 Kad u te mlado bane,
Na gložje tvoje roj bijelih zvjezdica,
 Na drijen zlato pane;
Srebreni tlo se lišajima olovnim;
 Ljubice šiblje kâde;
Crvene vrježi majčine se dušice
 Kô mlazi krv mlade;
Iz grma viri paprat zlatnim očima;
 Kô velja modra sjena
Različak gleda kozju krv, gdje vije se
 Sva rošna i zelena
Lješnikâ oko pruća, na kom lepeću
 Već suhe, žute rese:
I sve to diše, šušti, trepti, miriše,
 Kad vjetar granjem trese...
O šikaro, u tebi sve je pregnulo,
 Da sve, što ima, dâ;
I nitko ne zna, što je dao: svačija
 Ljepota ti je sva.
Jest; svačija i ničija kô i pjesma,
 Što tvoja gn'jezda pjevaju,
Kô i šum vrelâ, što iz tisuć izvora
 Po tebi vodu ljevaju,
Kô i rječ naša. Uzvik svih nam pjesnika,
 Dok guši mink i sjena,
Pjev najljepši je naše krv jeknuo
 Iz mnoštva bez imena.

O Šikaro, sved tebi čast ! — Uzmaknuše
 Pred jačom silom divi;
 Al' zemlje naše ti si onda pokrila
 Tlo rodno i kam sivi,
 I trnje svoje ti si posvud prosula
 I svuda plot si digla:
 Nož potajni je svaka grana dračava,
 I svaki list je igla.
 Zaludu zveći sjekira, plam ždere te,
 Dažd kvasi, vjetar bije:
 Ti danas mreš, a sjutra rasteš ostrija
 I gušća nego l' prije.
 Ni pedlja zemlje ne pustaš. Nek bunika
 I vučji rastu trn,
 Al' što je naše, neka naše ostane
 I u dan bud i crn !
 Kad lavovř na granicama ne straže,
 Nek ris se koti, zmije
 Nek jaja legu, po ševārn dračavu
 Nek vuk se gladni krije:
 Kad nismo znali lug obranit' jakošen
 Hrastovā, pandžom krutom,
 To, što nam osta, dračama ogradimo
 I svojom zločom ljutom !
 Oh, rastite sved gušći, sved dračaviji
 — Sok: otrov; trnje: náđo —
 Vi naše zemlje šiprazi i šikare,
 Vi posljednja nam náđo !

718

Ruta Moapka.

I.

Bôz se je vraćao preko zlatnijeh usjeva tihoj
 Zidini Betlema grada.
 Suštale daleke palme; vonjao kedar i loza;
 Vjetrić je klasjem lelujô, o tajnama zboreći cyjeđa.
 Turopan bio je starac.
 Lagano, prgnute glave Salmonov išao sin je.
 Saptao: »Žitnice moje punе su bijela zrnja;
 Jaganjci i krave gojne u stajama zvaču širokim;
 Pred mojim krovom se njiše u cvjetnomе vrtu
 Pitoma zelena smokva«.
 Tepao: »Svega mi dade Gospod nad vojskama silnim.
 Al' pusta starost je moja.
 Onomadne ja sanjah vesele bregove cvjetne,
 Na kojim pjevaju ptice, o žetvi brenčaše pjesma,
 Ali se smrznula bješe u koritu voda.

Grobna se stere tišina u mome djedovskom domu;
U vrtu jabuka gnije na prgnutoj grani,
Opada, zemlji se vraća.

Bôz je išo još dalje kroz svoje usjeve zrele.
Gledô je, kako se s polja Betlemske vraćaju cure:
Široke suću rukave i kazuju bijele lakte,
Dok uz pjev iz malog studenca hlađanu vodicu grabe.
Duva večernji vjetrić s dalekih brdina lomnih:
K zapadu sunce se naže i gasi se, blijedo, nujno,
Za tihim Betlemon gradom.

II.

Milije puštaju danas mandragore sladani miris.
Moba veselo pjeva i mlati klasje na gumnu.
Pjevajte Judine kćeri! . . . Hezebonske zelene njive
Rodile nisu jesennas kô l'jepje poljane vaše.
Skladajte pjesme! . . . J-š nikad Jordanu val tekao nije
Zvněnijim šumom, a kedri sred svete Libanske gore
Nisu još nikada ljepše zašuštali zelenom krošnjom.
Nešto se veliko spremi. — Žanjite žene:
Vedar je i lijep danak.
Srđ vam je paо najednom iz bijelih ruku,
I sutke gledate u to neznano čedo.
Pabirči tuđinka žena danas po Betlemskoj njivi.
Nemojte dirati u nju! Nemojte karat' je mladu!
To vam je Moapka Ruta.
Nalik je ona na srnu, kad dubravom zelenom pase;
Plaha kô grle je mlado, l'jepa kô Jeriška ruža.
Cena joj miriše kosa kô safran, narad i cimet.
Nemojte dirati u nju!
Ljubi je srčani Dizom, pupak na Ogovn hrekni.
Moapska bijela stada zbog Rute ostavi mladič
I crne Hermonske vepre i lađe rijeke mu rodne.
Ponosan, lijep je Dizon, na Bazanski hrastič je nalik;
Pred njim se Moapka krade,
Kao što gazela bježi od rike lavića ljuta
Nemojte karat je mladu!

III.

— Ja te odavna žudim, mîrisna kedrova grano! —
Ispred Noeminih vrta pjevô je mladani Dizom.
— Vrat' se u Moapsku zemlju! Ja sam tî kneževske krvi.
Mrmôre Jabok i Arnon po našim oazam hladnim.
Ja sam očiju tvojih, l'jepa Moapko, željan.
Vrati se k bogovim našim! Oga će žalo-na-sjena
Utjehe napokon naći — ja ču dogradit' šezdeset
Mrkih gradova i na njih udarit' sedmera vrata.
Postat ćeš kraljicom, dodi! Ložnica biti će naša

Od idirota: nad njome skrletno nebo, sa strana
Zavjes parabajimskog zlata . . .
Ruto, usne su tvoje kô pehar najsladeg vina,
Kô grozd jazerski, kao Špak elealskih polja.
Saronska ruža, te negdje niknu kraj nemirimskih voda
Vlasi su tvoje kô vuna jagnjeća, dojke kô mramor.
Đulistan čeka te, Ruto, gdje Hezebon b'jeli
Promatra dvorove svoje u vodi modroj.
Mirišu narad i řafraan, cimet i crljeni ſipak,
Idirot i poljsko cvjeće u onim baštama: dodri!
Ja ēu te vodit' do b'jele Sabame, kada no loza
Vinova učvala bude.
Ti ēeš me mačem opasat' i opet Oga ēe slava
Uskrasnut', kraljee moja! Vrati se bozima svojim!
Vrati se k luitskom brdu i bistroj dibomskoj vodi.
Čeka te majčica moja, izvore s libanskog brda,
Damaški Almaže sjajni!
Deder, nek sjednem u hladu mirisnog t'jela tvoga:
Zdenče zatvoren v'jekom, voće na zelenoj grani:
Oj Ruto, mlađana Ruto!

IV.

Boz je zamišljen gledo. Osjećō miris je sveži
Mladog joj tijela; slušo tihog joj govora žubor,
Sladak kô mrmo: Jordana
Zborio: Pabirči dalje po mojim njivama, ženo!
Sama u tuđem si svjetlu, al' i te ptice nebeske
Gospod nad vojskama brani.
Moapko, danak će svanut', kadano Izrael više
Ne bude otimō dvrilje u gustim prašumam vašim,
Nego će vlastito svoje oružje ložit'! . . .
Dalje zborio Boz je: ona je mislila uz to:
Dizomov govor je sličan olujam bazanskih šuma,
Tvoj je naličan šušnju vitih jeriških palma.
Oko je Dizoma vatru, te širne potjane hara,
Tvoje su oči kô žičci što sam ih vidjela u u dnu
Jezera u Hezebonu.
Šikarje brada je tvoja, kad ljeti zab'jeli čedni
Trnov cvijetak,
A lice je tvoje slično onima bogova naših.

V.

Rede se stogovi žuti na širnej Betlemskoj njivi.
Zetelske umukle pjeseće . . . Tamo po gorama tamni
Plamsaju pastirske vatre. Nojca je mirna i n'jema.
Bôz je zaspô na stogu.
Posmijeh blažen tumbrâ po usnamu starcu.
Mirišu kupine, trnje i trator uz drumove tipe.
Bôzu na grudima leži, uslik na vrbovu granu

Nad mirnim vodama noćnim, Moapka Ruta.
Njemu je čaroban sanak zanio dušu.

... Nalazi sad se daleko na žalu sinjega mora
Između Tira i sve'e Karmelske gore.
Ide pjeskom i sluša.

Kako mu vjetar mrnori kroz hrjam.
Moli: „Digni me, vjetre, na svoja lagana krila !
Iznad me Libana nosi uz svete Jordanske vale
Rodnome Betlemu. — Munje prasnuše; oviše tmasti
Oblaci Karmelska bila. Bojazan i strah
Prignuše koljena Bôzu, i Gospod nad vojskama s visa
Strašnim progovorim glasom :
— Salmonov sine, na tebi sazdati svoju ēu kuēu !
Dvostrukne imat će zide i sedmerna gvozdena vrata.
— Salmonov sine, iz tvoga će panja da mladica rasne
Do mojih strašnih visina, a na njoj će sazreti svijet.
— Salmonov sine, iz tvoga će koljena izbiti vrutak
Najsladeg napitka, c'jelu da poplavi spasenu zemlju! . . .

Nestade sinka. Zvijezde trepnuše živijem sjajem,
Zašumi lahorak noćni obližnjom kedrovom granom,
A rukom drhtavom Ruta Moapka pogladi vlasi
Salmona pobožnog sinu, praocu Davida kralja.

Božo Lovrić.

(* 1881.)

Masline.

U zemlju čvrsto spuštiše korjenje
i grčem jednim ustremiše grane:
od oluje i sunca izglođane
dvostrukе žile spuštiše kroz stjenje.

U raspetome deblu kô da stenje
jad i strahota snage privezane,
što ljutom kretnjom sile razuzdanе
il' rasap žudi il' oslobođenje.

To vlastitom se silom stablo bori,
kvrgama hoće, da ispolji snagu.
Al' od te snage među krošnjom zori
bobulja sočna, da isčeđi blagu
i milmirisnu kapljу na sve rane;
da bol utazi, kad mirisna kane.

* * *

Djetinska igra.

Kroz crven zastor traka sunca skliže
milujuć' d'jete, što u zipci spava.
dal' ljepši san mu il' je ljepša java . . .
i san i java njemu biser niže.

Sad prepukle su niti na kolajni
i d'jete majku ručicama zove.
U snu majka drži niti nove,
na kojim opet niže biser sjajni . . .

* * *

Svilina *).

Val se jedan zatalasa
i obrubljen pjenom preli se na pješčani žal.
U p'jesku ostavi trag
i dva struka zelene trave
i ispitu školjku,
što je u prozirnom smaragdnom dnu
sjala kao ružična usta
Venere majke.

* Morska trava.

Al' na to novi val
sljjevnu se preko žala
noseći na rubu veliki svilini list
i taj mrežasti zeleni list
pokri zavoje putene školjke
kao da i more želi
svojim svilenim dlanom
skriti tajnu dna
i nage školjke stid !

Okamenjene majke.

Za njima ode vihar u pot eru
i urlicima osuđenih duša
na vječne muke tjerao bjegunce.
U jedno crno smotao ih klupko
i zbiti kao stado, što se boji
kurjaka, tako oni skupili se
pred udarcima vihra da se brane.

Za njima požar: u plamenu sela
i jauk: »ao, majko, pogibosmo!«
Ožaren dim se vrtlogom iskara
na mračnom nebu riše kao crne
i rastrgane da zastave smrti
nad rasapom i uništenjem roda
sad vihore u sablasnom letu.

U crna rakna umotane majke
ogrnule su oslabljenim t'jelom
siročad svoju pred udarcem vihra,
a slaba djeca poplašenim očim
zagledala se u majčinu tugu
i zacenjenim ustima su htjela
da r'ječ pronesu, ali strah i jecaj
okolo grla kruto stisnuo ih
i ne da slovu, da iskaže pečal.
A crne majke košturnjave ruke
put neba dižu, ali ono tmurno
i nepomično njima odgovara:
»Utaman molba, utaman je kletva,
netragom rod će c'jeli da pogine.
Utaman vaši sljepci progledaše
i pjesma vas je, tužne, ostavila.«

Tko da osveti čemer pregolemi,
kad iznemogle majke klonule su
pred djecom, što su gladu poginula;
tko da iskaže onaj pogled zadnji,
kad susreće se izmucene oči
i rekoše si sve što r'ječ zataji!
Ah tako božja majka podno križa

u rane svog se zagledala sina
i od muke se zamračilo sunce
i zemlja se je tvrda rastvorila
i planina se sura proložila
od teškog jada, što i mrtve same
iz groba opet u nov život diže.

Nad tačvom mukom Bog se smilovao
i majke sve u kamen preobrazio,
da barem bol ili nečovječna mine:
tek crna kosa ostala im živa
i prameni su o kam udarali
kô iznemoglo jato gavranovâ,
kad teškim krilim oko sebe bije.
Od puste groze opet osljeniše
guslara oči; a na nebu sinjem
utrnulo se jednim mahom zvjezde.

O mučenice, sinje kukavice,
rodilje naše, majke svih žalosti,
tek muka vaša: teško spominjanje
od očaja će cijeli rod da spasi,
jer znac i tuga nova čuda stvara.

Antun Gustav Matoš.

(1873 - 1914.)

Živa smrt.

Imao sam srce, djetinjasto srce,
Srce koje boli, boli tako jako !
Imao sam srce, bolno, bolno srce,
A kada mi ode, nisam više plakō.

Bijah skoro srećan. Ali jedne noći
Moje bolno srce — jedno ptiče malo
Našlo me u mraku, više glave stalo
I sitnu mi pjescmu sitno cvrkutslo :

— Godinu već dana, svake božje noći
Služim kô trubadur jednoj dami nagoj,
Usnulu joj dušu čudnim krajem vodim
U ljubavnoj priči i mjesecini blagoj.

Ali sinoć — jao ! — Gatalica presta,
Pa kô repatica pade mi na grudi :
Ja sam, braćo, sinoć vragu dašu dao,
O, umre mi, umre moje srce, ljudi !

L a b u d.

Pan i satir slušaju tišinu,
Dijanin korak steže mramor mlak,
Topola šušnu vribi, zrak je blag,
Polusjajne tajne plinu u visinu.

Samo oči bđiju. Kroz daljinu
Života traže srodnog vidljiv trag,
Al' ēuti trska. Oblak snuje. Mrak
Muklim muči mukom. Mjesec sinn.

I tiš'jem sjajem vala, tamo amo
Kô duvak, duh il' mjesecine gruda
Zanesen labud krnši amo tamo.

Za njime glatna sajka bajke, čuda,
I slatka dama, golog boga cedo,
Pa širi rosno krilo. O Ledo, divna Lado.

Utjeha kose.

Gledo sam te sinoć. U snu Tužan. Mrtvu.
U dvorani kobnoj, u tišini cvjeća,
Na visokom odru, u boli od svjeća,
Gotov, da ti predam život kao žrtvu.

Nisam plakao. Nisam. Zapanjen sam stao
U dvorani kobnoj, punoj smrti krasne,
Sumnjujući, da su tamne oči jasne,
Odakle mi nekad bolji život sjao.

Sve baš, sve je mrtvo: oči, duh i ruke
— Sve što očajanjem htjedoh da oživim
U slijepoj stravi i u strasti muke. —

— U dvorani kobnoj, u mislima sivim,
Samo tvoja kosa još je bila živa,
Pa mi reče: — Miruj. U smrti se sniva.

Mačuhica.

Crna kao ponoć, zlatna kao dan,
Mačuhica čuti ispod rosne vase,
U kadifi bajne boje joj se maze,
Misliš: usred jave procvjetao - an!

Zato je i zovu nježno - noć-i-dan.
Naše gospodice, kada preko staze
Starog parka ljetne sjene sjetno gaze
Ispod vrelog neba, modrog kao lan.

Kao samrt tamna, kao život sjajna
Mučuhica cvate, ali ne miriše —
Kô ni njezin susjed, kicoš tulipan.

No u hladnoj nevi čudan život diše,
Zagonetan, dubok, čaroban kô san,
A kroz baršun drhti jedne duše tajna.

Ljerki O.

(Mjesto igračke).

Ljerko, srce moje, ti si lutka mala,
Pa ne slutiš smisla žalosnih soneta,
Kesteni pred kućom duhu tvom su meta,
Još je deset karnevala do tvojih halja.

Ti se čudiš, dušo. Smijat si se stala
Ovoj ludoj priči. Tvoja duša sveta
Još ne sniva kako zbore zrola ljeta.
Gledaš me kô grle. Misliš — to je šala.

Ali' će noći veće, kad ćeš, kô Elvira,
Don Juana sita i lažnih kavalira
Sjetiti se sjetno nježne ove strofe.

Moje će ti ime šapnutt moja muza,
A u modrom oku jecati će suza
Kô za mrtvim clownom jza katastrofe.

Srodnost.

Đurdic, sitan cvjetić, skroman, tih i fin,
Dršće, strepi i zebe kao da je zima.
Zvoni b'jeli psalme sn'ježnim zvončićima
Potajno kraj vrbe, gdje je stari mlin.

Pramaljeća blagog ovaj rosni sin
Najdraži je nama među cvjetovima;
Boju i svježi miris sn'jega i ml'jeka ima,
Nevin, b'jel i čist kô čedo, suza i krin.

Višega života otkud slutnja ta,
Što je kao glazba budi miris cvjeća?
Gdje je tajna duše, koju đurdje zna?

Iz đurdica diše naša tiha sreća:
Miris tvoga bića, moja ljubavi,
Slavi drobnji đurdic, cvjetić ubavi.

Notturno.

Mlačna noć; u selu lavež; kasan
Ćuk il' netopir;
Ljubav cvjeća — miris jak i strasan
Slavi tajni pir.

Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan
Kao srebren vir;
Teške oči sklapaju se na san,
S neba rosi mir.

S mrkog tornja bat
Broji pospan sat,
Blaga svjetlost sipi sa visina;

Kroz samoću, muk,
Sve je tisi huk:
Željeznici guta već daljinu . . .

Sibe Miličić.

(* 1883.)

V e t a r.

Umoran, s'rvan putnik, dolazeć' iz daleka,
sa alkom teško lipi na moja čvrsta vrata,
pa čekajuće: »Unidi!«
iz mojih samilošnih i gostoprimnih usti,
od teškog sustoja puta na prag se kuéni spusti.

Tu beše čudan putnik, skitalac večni: vetr,
dolazeć', ko zna otkud? . . . iz kraja nepoznata

Na vrata tresnu besno
sileni, ljuti vetr iz neznane daljine;
i ode . . .
sileni, ljuti vetr u neznane daljine . . .
i ode, brzo ode,
a oblaci pred njime u ludom begu hode,
dodirne li ih samo, isčezeni pri dodiru.

O, vetre iz daljine, moj brate u Némiru!
Kô tajna sila tebe, i mene srce tera
kroza svet i pučinu:
i kucam, svuda kucam, al' ne syraćam se nigdje,
već sa željama srćem, što čim sam do njih stigao,
rasplinu se i zginu.

748

Iz „Sunčanog dana“.

— — — — —
— — — — —
— — — — —
I zapevasmo radosni
sa svetlim suncem u nama,
i zaigrasmo radosni
sa poklikom na usnama:

otvori dveri zelene,
duboka šumo borova,
otvori dveri zelene,
duboka šumo borova!

Zaljuljaše se duboko
dugačke grane borove:
din-dan, din-dan —
i podeš sumno zvonjenje
njih bregove i dolove:
din dan, din dan —

i dveri se otvorise,
kao vrata crkve sjajne,
kao dveri svetotajne,
i mi udosmo s cikom,
sa radošću i s poklikom,
ja i kolo veselo
radosnih mojih leta.

O, lepi su ti dvorovi,
dukoka šumo borova,
o, lepsi su ti dvorovi,
lepsi od carskih dvorova:
mi čemo kolo povesti
oko svih tvojih borova,
preko svih tvojih bregova,
uz svirku tvojih zvonova

Zaljuljaj grane zelene,
duboka šumo borova,
zaljuljaj svoje zvonove,
da jeka im se odzove
od bregova i dolova,
lepše ti zvone zvonovi
od svih crkvenih zvonova:
mi besno kolo vodimo
oko svih tvojih borova,
preko svih tvojih bregova
uz svirku tvojih zvonova —
din dan, din dan, din dan.

A kad nam igra prestane,
i nogu nam se zamori,
i naša pesma burna,
zatvori sveje dvorove,
duboka šumo borova,
zatvori svoje dvorove,
da niko naun ne smeta,
i spusti grane borove,
da šum nam sanak dozove
s makovog ljudog cveta:
od pesme burne umorni,
od igre lude sustali,
htećemo slatko spavati:
ja i kolo veselo
radosnih mojih leta.

— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Milan Pavelić.

(* 1878.)

Bakice moja . . .

Zemlja se prenu,
najljepšim ruhom oblačit se krenu,
l'jenošću ljupkom oteže, pazi
kan' da se boji, da se ne smete
— tako se kiteć djevojče mazi,
srcima što je rado da vlada —
sada se smije, sada se tmuri,
baš kô i d'jete
koje ne pozna muka ni znoja.
Lijepa je zemlja kô gospica mlada,
kada se u crkvu žuri —
bakice moja !

S humaca golili
šipak već pupljem napuklim zuri,
ljubica pozna u kutu se guri,
mirisnom usnom Bogu se moli.
S travice, s lista
mlađani život se blista;
šume su pune radosnog boja,
janjčići crni, šarenici b'jeli
tratinom skaču . . . Sve se veseli —
bakice moja !

Uskrs je uskrs ! O ustaj se ti !
Dubokom bezdani na dnu
dolje u podzemskom jezeru hladnu
čuje se lepet zmajevih krila,
od stra' se budi kraljica vila,
po šumi šapućući hiti,
pećinam tajne rastvara dveri,
saziva kćeri.
U sn'ježnoj odori maglice lake,
vlažne od mirisa šumskog i rose,
hvataju vile sunčeve zrake,
u vis se po njima nose,
krošnjam se penju u krilo.
Između lišća tamne im oči
privlače čarobnom moći,
dozivljvu strastveno, milo.

Ustaj, o ustaj, bakice moja!
Potpri se štapom, krotko pokroči,
priliko staroga seja,
dođi među ljudi nove,
s tobom lagacko i ja će poći.
davno nas naša dolina zove . . .
Poč' ćemo kano prípovjetke dvije,
kojih se dugo već slušalo nije,
pred nama stupat će stadašce naše
na pašu, s pašu.
Poč' ćemo slušajuć' glasove zvane,
slušajuć' šapat travice rane,
sićušnu prepirku jasika plačnih,
drjemovno disanje prastarih šuma,
žamore g.r.kih uvala mračnih,
vihoroy juriš na klisure tvrde,
drndanje kola, štono se srde
njegdje daleko rad rđava druma . . .
Ustaj, o ustaj: bilo bi ružno
ostati u logu,
dokle spomeni grčca svoja
naprežu takovom moći,
onamo samac ne mogu,
meni je tako tužno
onud bez tēbe se proći,
tužno — bakice moja.

Ustaj, o ustaj, pa mi bar kaži,
rad Šta pri tvojoj zelenoj kući
ćutanje turobno straži
proljeću vežuć' usta, da muči?
Rad Šta li lještak sumorno čuči,
piljeć' u časne čuvare
— krstove stare —
tek mu po gdjeki listak se nije
kano da duša spokojna diše?
Sve se uspreže, ne će da smeta
počinka sveta —
zašto da dolazim i ja,
kuda se mira andeo svija?
Grlji, o grli uzglavlje meko,
ja će zaludu stiskati oči,
kada mi bude onuda proći —
s ljeske će vazda šuštat po koja
malena hvoja:
Uskrs planinam još je daleko . . .
Snivaj, bakice moja!

Ivan Cankar.

(1876 – 1918.)

Iz lepih časov.

Kakor Dijana od mrzlega mramorja —
tih je in hladen tvoj bledi obraz;
ali poglej samó, tja na zahod poglej:
soince umira in prišel bo čas —

prišla bo noč nad gozdovi šumečimi,
luna bo vstala nad daljno goró;
glej, že s koraki boječimi, lohniini
stopaju sence v alejo temnuó.

In oživila bo soha od mramorja,
zatrepetalo bo tvoje srce;
z motnim smehljajem, ab, z ustni drhtečimi
padla boš meni v ljubeče roké.

* * *

Daj da poljubim tvoj beli vrat,
tvoje kipeče, baržunaste laske,
zadnjikrat', Anica, zadnjikrat'.
Dvigni obrazek svoj, Anica,
nagni glavo na mojo ramo,
da vidim še enkrat tvoj smehljaj . . .

Noč je v parku
in platane sanjajo,
črne veje trepetajo,
tiko se priklanjajo;
tam od daleč motni glasi
jutranji odmevajo,
v hladni mogli rosní listi
strahom zadrhtevajo.

Ali ti ni mraz, Anica?
Tvoje roké so tako hladne,
stisni se k meni, Anica!
Tiko, ljubeče se zgrinja nad nama
samotno jutro,
kakor tresoča mehika roka
boža po licih to tajno dihanje
specilnih rož.

Stisni se k meni, Anica !
Ali v parku je zašumielo
in od vzlioda prihaja dan,
prsti rožni, trepetsajoči
dvigajo beli pajčolan . . .

Pozno je, Anica, Bog s teboj !
Kadar odidem, ne glej za mano.
Ne stoj ob oknu, ko pride vlak,
ne devaj, Anica, roke nad čelo,
ne kliči me z rosnimi očmi -
glej, kaplje grenačke so prošle do roba,
do vrha napolnjen je kelih moj.

Bog s teboj, Anica, glej, zasijalo je
rosno zlató nad platanami,
lahke megle kakor sanje
plavajo nad poljanami.
Bog s teboj, Anica, Bog s teboj, solnce,
Bog s teboj, jasni, veseli dan,
noč neizmerna se zgrinja pred mano,
vlak hiti dalje čez rosno ravan.

Iz „Dunajskih večerov“.

Vzduh opojen, težák; bledih luči svit
na obrazih mrjè osinelih;
v teh pogledih pijanih utrujena strast,
poželenje na ustnicah velih . . .

Oj ti grešnica krasna, takó hladnó,
tako blédo je tvoje lice,
in v naročji lenó kakor mrtve ležé
tvoje drohme, otroške ročice.

Kakšna trudno bolest v teh snih očeh
na teh ustnicah tenkih, prosojnih;
ko je slikal prešestničo Tieijan,
gledal tebe je v sanjah opojnih.

Na obrazu trepeče kot lunin žar
greha, strasti poslednja krasota,
in trpljenja, kesanja zaduhla noč
iz uvelega diha života.

In srcē se mi širi, okō strni —
kakor plašč te kraljevski orija
veličanstvo pregrehe, propalosti kras,
tvoje duše temnā tragedija . . .

Kaj ti pride na misel, ne bledi takó !
Tjā poglej, kako stikajo glave !
Za trenotek obrni se malo v stran
pa naroči mi čašo kave . . .

* * *

In dviga in širi se vroče obzorje,
na nebū razpaljenem solnce gorí,
vsa zemlja potaplja se v dēmantno morje,
v polspanju, utrujena v prahn leži.
Tam daleč ječ preperelo drevje,
kot gole, košcene roké
razpenja in krči temno vejevje.
V oči sklef zrak težak in suh,
na pr-a pada opojni duh
razpalih krvavili rož.

To je tempelj njen, jaz klečim pred njó.
Kip in trepeče ji belo teló,
prozorna meglá je po udih razlita,
pretkana s kristali od solnčnega svita;
na polne ramé
valijo mogočnó se črni lasjé,
in nieno okó, poželjivo in mokro
blešči se kot brušen nož.

In v dušo kipečo in v sreca dnò
sesá se mi njeno pohotno okó;
v bolestnem razkošju teló mi trepeče,
v objem se mi dvigajo roke drhteče . . .
Glej v prahu nesvesten kleči pred teboj
in ljubi in moli te suženj tvoj —
Venus, Venus !

* * *

Ne vstajaj, ne vstajaj, ne glej me takó !
Pod poljubi ti ustna drhtijo,
v mojih rokah trepeče ti belo teló,
od groze ti lica bledijo —
ti ljubica moja, čemú te strah ?
Čemú se ozira tvoj pôgled plah
nemirno na duri, na okna ?

Po veži odmeva neznan korak
ob pozni, polnočni uri;
pred oknom se ziblje črno drevó,
na steklo deževne kaplje bijó,
v viharju se stresajo duri . . .

Ne boj se, ne vstajaj! Nikogar ni . . .
Otrok tvoj v zibelki mirno spi,
tvoj mož sedi v krēmi in pije.

Španska romanca.

Anica, če ti je dolgčas
daj mi v roko mandolino
in zapojem ti romanco
iz prelepih davnih časov.

Iz prelepih onih krajev,
kjer na mavriških balkonih
donne bledé, črnooke,
— o ljubezni sanjajo.

Vse nebó se je topilo
v mesečini in no drevje,
na šumeče, temno listje
padali so démantí.

Tam v aleji v ravni vrsti
stala debla so visoka
kakor črni jezuitje
pod zelenim baldahinom;

a ob poti rože tihe
čalcale so hladne rose
in odpirale so plašno
svoje čiste kehhe . . .

Don Juan in donna Ana
sta hodila po aleji,
v sruž žalost neizmerno,
vroče solze na obrazu.

»Duša moja, glej, že vstaja
tiha zora na izhodu,
hladno jutro diha v zraku,
zadnje jutro moje sreče.

Zora vstaja na izhodu —
Anica, podaj mi róko
in obriši solzno lice,
smejva se kot onadvá.

Le še enkrat me poljubi.
noč in smrt bo zdaj pred manokamor stopi moja noga,
bo venela rosna trava . . .

In ljubeče okrog vrata
položila mu je roko,
a tam v parku bolni slavec
je zaplakal tisti čas.

»Ah ostani še trenotek
ti moj dragi; kaj je meni,
kaj je meni to življenje
brez poljubov tvojih gorkih?

Kadar bom pri oknu stala,
Gledala za tabo, dragi —
obledela, ah, bo zora
od bridkosti v mojem sru . . .

Solnce se je dvignilo;
in v tem hipu je uzdrhtelo
rosno listje v tihem smeihu,
zasmejale so se rože

ob aleji, in od smeha,
od neskončne veselosti
so se tresli jezuitje
pod zelenim baldahinom;

svetle solze na obrazu
gledala sta si v oči
in smejala sta se glasno
don Juan i donna Ana . . .

Sulamit.

Kakó blešči se morje to
v demantih in kristalih,
kakó polotno ziblje se
v razkošnih mehkih valih.

V tem burnem plesu od strasti
telesa trepetajo,
kroz belih udov kot meglé
tančice plapolajo.

Iz zlatnih harp takó sladkó
vró pesni koprneče
in sreča plaka in drhti
od žalosti, od sreče.

Visoko duša nad zemljó
svobodna, srečna plove,
kot na perotih dviga se
do néba, do Jehove . . .

Ob belo róko Salomon
opira trudno glavo,
na čelu mu leží oblak,
okó strmi v daljavo.

Na mehki udje mladih žen —
sestradaná, drhteča
tele a tam pred njim stojé,
proseča in grozeča.

Brezupno k njemu dvigajo
košene, vele róke,
umirajoč strmijo vanj
oci temné, globoke.

In zlatne strune pojejo
mrtaško melodijo —
poslednji vzdih sužnjih prs
nocoj iz njih zvenijo . . .

Ob belo róko Salomon
opira trudno glavo,
na čelu mu leží oblak,
okó strmi v daljavo . . .

In mehko, plašno k njemu se
gorkó teló privije,
in šladek balzam v težko kri
tedaj se mu izlije.

Zakaj ti je okô temnô
in duša nevesela?
Zakaj ti bleda žalost je
nocoj srce objela?

Ljubezen tvoja že mijë,
še komaj porojena —
kaj hočem jaz brez nje, povej,
nesrečna, zapuščena?*

Nelepe sanje, ljubica,
poslal mi je Jehova —
zakaj, to sam on v , modrost
velika je zjegova.

O, nagni k meni, Sulamit,
prebele prsi svoje —
pogine naj ves Izrael,
ti si kraljevstvo moje!

Oton Župančič.

(* 1878.)

Hi!

Skozi zlato jutro žvižga bič
Jaz in teta peljeva se k maši
skozi zlato jutro . . . Hi !

Aj, ti ljubica, ti dušica !
veš, kaj sva se včeraj domenila ?
Sveto mašo bova zamudila
jaz in ti,
pa ljubila bova se pri časi :
»Pij !«
Hihih !

Ej, kako lepo je biti mlad,
pa peljati k maši se s tetô,
pa imeti v srcu polno nad
in grehov vse polno, a kesanja nič !
Skozi zlato jutro žvižga bič . . .

— 74 —

Oranža.

Pala je, pala
zlata oranža
deklici v krilo.

lahno drhté
pred njenimi očci.

Kdo pa zagnal je
zlato oranžo
deklici v krilo ?

»Ah ti porednež !«
Kratko borenenje —
in iz naročja
so zakotali
zlata oranža
po tleh . . .

— 75 —

Prva pomlad.

Ej, mačice ! Kdaj pa ste splezale
tak naglo na vrbinje ?
Ni dolgo še, kar v inje
zavite so veje iztezale
se v mraz.

Pa kdaj si, glog, si cvetja nabral ?
Kot iz snežink posneto
je v bele čipke speto —
kaj res že kučmo z glave dal
je čas ?

Pa, deklice, kaj je dehnilo v vas ?
Kaj vam oči je vnele,
kaj v nedrih vam vzlurstelo ?
— Ps! To se ne pove pri nas
v obraz.

D o m a.

Prišel sem domov,
pod rodni krov:
kod vejice zlate
nad mano visijo
spomini minolih let —
glej, zate zorijo
ti sočni sadovi,
glej, tebi vrtovi
pognali so cvet !

Tam za njivami,
tam za brezami

zdaj se skriva mi,
zdaj izteza mi
roke v objem, sprejem
moja mladost-radost . . .
In nihče ne ve
za tajno skrivnost,
le breze srebrene
in senčice črne
pod tiki večer,
a one molče —
ah sam, čisto sam
jaz devojko imam . . .

To je sèn, to je laž !
Tuj sem prišel v očev stan.
Temnooka — zbogom — nezvesta !
Brez zarje blesteče ugasnil je dan,
in moj dom je brezkončna cesta . . .

V i z i j a.

Nebo je bilo polno mrtvih solnc . . .
Kot lampijoni, ki v njih kri gori,
nalahno se zibanje nad obzorjem
krožila so in se natiko trla.

Ves svet je bil kot skalnat hrib okrogel,
na vrbu hriba stal je križ teman,
široko črne roke stezajoč
v mrtvo žarenje mrtvih solnc.

Zakaj so se roke tako razpele ?
Da blagoslavljam ali grozé ?

A tresel se je črni les visoki,
in videl sem: tam trga se življenje
od tega lesa, siloma se trga
duh od telesa in ne more stran.

In kot da vstal v vsemirju je vihar,
bili so vse hitreji krogi solne,
vse ožji, bližji, in vse bolj krvavi.

In pokale so prsi glubim skalam,
da so rodile tisočletnice
in bruhale na dan po cele vojske
njih, ki so spali smrtui sen po njimi.

Tam videl sem vlačnega Babilonko,
zavriskaln je — živa zarja — v svet;
kot oni dan, ko si ga je nadela,
blestel se dragoceni je nakit
na golih udib, v prešnštvo vabecih;
v kobilje razuzdanem smehu nje
se greh je rogal in krvi naslada
žehtela je od vročega mesa.

V vrtincu burnoddaznem pa za njó
kentavri kuštravi, pijani pani,
junaki, polbogovi davnih dni,
in David kralj, izvoljenec gospodov,
in modri Salomon in Cezarji
v škrlat ogrnjeni, bršljan nad čelom;
menihi trgali so raševino
s těles, tiare z glav maziljenih
so padale pred njene noge v prah.
In bil je krik in vriski in cviljenje,
ki počeval načburkanih strasti;
in sama harpa, ki pred Višnjim poje
prebirana od kerubinskih rok,
našla je glas, ušesu všeč vlačuge.

In videl sem jib, ki sem živel z njimi,
ki lilijo nosili so pred svetom —
e, brate, kje je tvoja lilija?

I tvoji prsti k njej trepečejo?
In njo sem videl, ki sem dal ji dušo:
metulj se bil bi zmouil in priletel
ji na oko, tako je bilo roža
v dnih, ko ljubezen evčela je iz njega;
najbolj sem videl njo. (Oko, si motno?
Bolesti isči svoje — noč bo dan
in kamen bo kristal). V nje grob sem videl,
v mrak skozi kamen kakor v roževino
mi sel je pogled: spodaj je ležala
objeta z njim; ha, in tako sta vstala,
z rokami preko ram, teles prižetih
hitela s tropom sta v omami slepi,
in njuju smeh zvenel je preko vsega.

Okoli križa je besnelo kolo,
po nebu kolo pohlaznelih solne,
in Babilonka je stopila predenj,
ponudila bohotno mu telo.

Od studa mi okamenel obraz,
ozrl sem se na križ, ki se je zibal,
z očmi ujet oči umirajoče. —

»Zakaj, povej, si se razpeti dal?«
sem prašal ga s sovražnimi očmi,
on mi z ljubečimi je odgovoril —
in pal sem v uje pred njim.

78

Prebujenje.

Čuj minute!
Trdó
kakor kaplje srebrne
skozi temine črne
minute noči prečute
bijo.

Tam krožijo solnca in merijo čas,
večno mirna,
brezobzirna
noč in dan teko preko nas.

Mi pa pod njimi se bijemo, vijemo,
sijemo, gasnemo,
škodimo, hasnimo,
v kupe medu in otrova si lijemo,
prostor vesoljni z željami prepletamo,
večnost v trenotek begoten ugnetamo,
z duhom za zadnjimi zvezdami grabimo,
grozo izzivamo, v dušo jo vabimo,
vriskamo, jočemo —
hočemo, hočemo.

Hišo sedanjosti so le šotori,
mi potupoča samo karavana,
ali nad našimi poti prižgana
fata morganna —
gori, varljivka — resnica nam, gori!
Kaži nam mesta v cvetoči pokrajini,
kupol kipenje v solne skritih sijajini;
nam za obzorjem še solnca so tista
mlada vsa, čisla,

le hrepenuja se stolpi so vzpeli,
z njihovim svitom glavé si odeli,
in njih zvonenje vihra čez višave,
kot bi iz lin se jim vile zastave,
zlate zastave iz zlatih lin.

Kogar zvonenje to k sebi zavabi,
v blaženi hitel za njim bo pozabi
skozi zadušne mrakove globin.

Dvigni srce, kdor pomicljaš si v tropi,
pa ga v žarenje visoko potopi:
vedel ne boš več, da bilo presunjeno
kdaj od krivice je kruto;
naj je ponižano, naj je oskrunjeno —
z zlatom nebá bo obsuto.

Jezik se tvoj je zapletal jecljaje?
Zdaj bo modrosti globoke znanik,
roka bo rušila tesne pregraje,
duh se bo prašal: Kje mi je mejniki?
Kje so prepadi, da nisem pogreznil se vanje;
da jim izderem zadnjo skrivnost?
Kje so višine, da nisem povzpel se nanje,
da jim poberekam najslajšo sladkost?
V ktere pustinje še niso prodri mi glasi?
Kje je tujina tak daljna, da nisem ji gost?

Tvoje življenje bilo je pozabljeni,
neizrabljeno
ginilo v glôbel kot voda na Krasi —
zažuborelo bo, v solnecu blestelo,
sebe in brod bo neselo zibalo,
bodro do morja potff bo iskaloo:
tam — kot borila bi se za obzorje
širom, brez konca razliita
nebes in morje
večnosti dve, ki nasprot si strmita . . .

Padajte zdaj, minute
noči prečute
trdó
na srce moje!
Vzhndile ste ga iz sanj,
in kakor vi padate nanj,
krepkó
zdaj več ne trepeče, le poje . . .

— 74 —

Nočni psalem.

Zvezde hite čez visoko polnoč
tilie, zlate;
škeda zate,
duh, kam blodiš obupujoč?

Ptič prešumel je plaho gaj
do družice;
tam — cvetlice:
vonj in šepet je obkrožil ves kraj.

Pošli še enkrat k zvezdam oko:
svetla cesta
v bajna mesta,
duš tam hrepenenja pojo.

Slušaj navzdol: rodoi dreves,
od obzorja
daljna morja
zlagajo himno nižin do nebes

Kakor iz školjke motnjava glasov:
dih skravnosti —
ni radosti,
ni bolečine, a polno je snov.

Sredi vsega razprostri peroti
kot dve zarji,
in v viharji
harpa bos, ki jo prebira Gospod.

* * *

Epilog.

Kadar dvigne labod
blesteče perot,
nad ribnikom v gaju večer se zasveti —
kot da plamen se bel
med valovi je vnel
in ugasnil, se predno je mogel goreti.
In tako
tiho, duša —
kaj tvoj spev?
Kdo ga sluša?
Komu mar njegov odmey?
Pod peroti skrij svoj soj,
stisni v prsi melodijo,
naj strasti globoko spijo,
naj bo mir in mrak s teboj.
Bodi sama: kakor luna
isprašuje svoj obraz:
sredi nočnega tomuna
— Kdo si ti in kdo sem jaz?
Bodi nema: jaz in ti
govoriva brez besed.
Bodi slepa: brez oči

nama sije zlati sled
tihih cest do božjih mest —
tam je sanja vsa bolest.
Glej — vesoljstvo spodaj kroži —
vse, kar vriska tam, kar toži,
se v akord zamolkel spaja,
kakor jarka luč prehaja
ublažena skoz zaveso:
tam se duši duša trese
in neslišna meledija
se iz nje svetlo izvija
in spiralo svojo vpleta
v harmonijo vsega sveta . . .

A kaj dviga labod
blesteče perot?
Prenesti ne more sam svojega soja.
In jaz in moj žar?
Suj bliske, vihar!
Molče izgorela duša bi moja . . .

* * *

Tih, tih je kraj.

Tih, tih je kraj, sami v sebi zaokrožen:
dve svetli obli, jezero, nebō,
oklepata kot školjka dragocena
svoj biser, svet.

Glej meseč: ni ga še, a že je vrgel
v vodō srebrno mrežo preko smrek;
zvezde lovi; a komajda prileže,
da bi pregledal plen, že v lastne mreže
je sam ujet

Ti zreš v nebo? — »V nebo; pravkar je padel
utrinek zlats«

Jaz sem ga videl v jezeru: navzgor,
do brata svojega se je pognūl,
in tvoj ni pal, le poletēl je dolgi
do brata brat . . .

* * *

S l a p.

Sredi samotnih sten
v pajčolanih pen
slap pada, pada, pada.

Sonce nad šumom mavrice spleta,
ptica meglice pršeče preleta,
stresa dragulje s peroti :
prišel po daljni sem poti
preko strmin in čez loge,
z mano nevestica mlada,
pa sva oba kot zakleta,
vklenjena v biserne kroge :
venomer
slap pada, pada, pada.

Tiho večer
nad sanjajočim se jezerom hoči,
najme misli prepletene
v božjem počivajo naročji ;
kar se skloni z glavó do mené :
» Tam pa sam
sredi samotnih sten
v pajčolanih pen
slap pada, pada, pada . . .

Troje oken pred vsemi noč,
mrka, stroga straža, stoji ;
poleg možá vsa vroča leži,
v spanju ga objemajoč,
v snu zamrmljá iznenada :
» Joj, tam sam
slap pada, pada, pada ! »

Koliko let še ? Šli so pred nami
bratje in šestre nepovratno pot ;
tih, skrivnostni tisti so hrami,
tih, kot gleh je njihov rod,
ali jih niami, ali jih dñamì,
kø tam sam
sredi samotnih sten
v pajčolanih pen
slap pada, pada, pada ?

Veter gre,
orje in rije po jezeru mračnem,
moti in meša po nebu temičnem,
zganja meglé in oblake na ples.
Plane v les,
stresa hraste, vije bore,
vzbuni šum od gore do gore,
pr ga vrtinči z zemljé do nebes.
Dvigne divje race iz ločja
v loku zaveje jih do pobočja
v loku jih vseje spet nazaj . . .

Na škripajoči verandi smo stali,
za roké se z dekleti držali,
bledi gledali zmédeni kraj :
le labod, samotni ptič,
mirno prevaža, kot da ni nič,
po valovih svoj beli sjaj.
Vonj tvojih las je kot rože sladak . . .

Zvon je zaječal, zvon na oblak ;
veter raztrgal mu je prošnjó,
vrgel jo v mrak,
razbil ob goró ;
obnemogal zvok je vsak,
grom gospodari v žrélu prostorja,
bliski pletó kolobar krog obzirja,
sipljejo grozo gorečo na cerkev-in hram.

Spodaj na cesti — odkod in kam ?
pride, izgine — deseti brat.
Veter se mu je v plašč lovil
ko je tam za jelovlje zavil
v hudi uri prečudni svat . . .

Na škripajoči verandi smo stali,
za roké se z dekleti držali,
bledi gledali zmédeni kraj :
le labod, samotni ptič,
mirno prevažo, kot da ni nič,
po valovih svoj beli sjaj . . .
Ali vonj tvojih las je kot pělin grenák . . .

Žebljarska.

Od štirih do ene,
od štirih do ene
so zarje rumene,
so trate zelene,
od štirih do ene
vodâ nam kolesa, mehove nam žene,
nad nakli smo sključeni;
vsi, fantje, možje in dekleta in žene
od štirih do ene
že vsi smo izmučeni:
vodâ nam kolesa, mehove nam žene,
od štirih do ene,
od štirih do ene.

Pol treh, pol treh —
spet puha nam meh!
Zareči žeblji so nam v očeh,
do osmih zvečer žeblji, žeblji v očeh.
Od štirih do ene
vodâ nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh
zareči žeblji, žeblji v očeh . . .

Smo jih v polje sejali?
Po polju naši žeblji cveté;
poglej v nebó:
vanj smo jih kovali
od štirih do ene, do osmih od treh,
da nam bodo tudi ponoči v očeh . . .

Pa ondan sem pred zrcalom postil:
o, kakor da sem po sebi kovál!
O, kakor da delam ves božji dan greh
od štirih do ene, do osmih od treh!

Od štirih do ene,
od štirih do ene
vodâ nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh
zareči žeblji, žeblji v očeh . . .

742

Otroci mojijo.

Oče naš . . .
Če bi ti res bil oče naš/
zdaj bi raztrgal svoje dlani,
s križa bi se snel,
da bi otroke uboge objel,
Oče naš . . .

Oče naš —
on je ob Visli ali ob Drini,
saj sami ne vemo, kje,
on ima prestreljeno srce,
on ima prebodene roke,
pa nas objema čez vse goré —
oče naš !

— 372 —

Zelena čelada.

Nekóga sem videl z zeleno čelado,
z lasmi kakor vihra goreča pod njo,
brez sedla je jahal in stegno mu mlado
stiskalo iz konja je pene s krvjo.

Oči iz duplin so kipele mu vroče,
iz grla hripavega trgal je glas:
Vse ure so bile . . . in nihče še noče,
a odprto je morje in votel je kras . . .

Ustavil konja je sredi ravnice,
na grivo naslonil glavó mu za hip,
vzravnál se, razširil drhteče nosnice,
in kot da posluša daljin utrip.

Od juga so sape vse vlažne, vse slane . . .
Si srknil kdaj sebe okusil, svoj duh?
Si sklonil kedaj se nad bratove rane?
In v tebi sok je še vedno suh?

Kaj ni šel glas od koče do koče:
Odprto je morje in votel je kras!?
Niso ure odbile? . . . A nihče še noče,
čez mrtvo zemljo jezdí spas . . .

In treščil ob tla je zeleno čelado,
razjahal je konja, v polje ga pognal,
z rokami prijel se za čelo je mlado,
preklel je nebo, na zemljo pal . . .

Dragotin Kette.

(1876—1899.)

Metuljček.

Nad travnikom cvetnim ob reki šumeči
metuljček mlad leta
od cveta do cveta
in srka med sladki, dišeči.
In krilca razgrinja
in zopet zjedinja
kot navrica tam na obzorju,
kot biserna školjka ob morju
metuljček še naš izpreminja . . .
O lepi, o srečni metuljček . . .
Ah, škoda, res škoda ga ! Onkraj valov
po kamnati strnji šumečih
zagledal je drugih in lepših cvetov,
na pisani loki cvetečih.
Ne more se revež premagati več,
in krilec razpnè in odplove
od kraja prelepega, rodnega preč
čezi hitre, dreveče valove.
V poljane le gleda, ki vabijo ga,
a mokri valovi drevijo.
drevijo, vjemó, ah, zagrabijo ga . . .
Adijo, metuljček, adijo !
Čemu si pač sreče v tujini iskal,
zakaj nisi rajši v domovju ostal,
v poljani ostal sredi zelenih trat . . .
Tako si pa vtonil tak lep in tak mlad ! . . .

248

Zimska romanca.

O dedek naš, povej, povej,
kako pa je biló potlej ?

Oči vanj vsi uprli so,
za drugo vse umrli so.

In gledala je deca vanj,
a gledala ni Metka vanj.

Nje bajka ni zanimala,
tam z glavico je kimala

A dedek puhal dim — tako —
in pravil pravljico lepo :

• Tam sred lesa zapuščen kraj,
tam stal je grad zaklet nekdaj.

Tam spala je že tisoč let
kraljičina kot rajske cvet.

A nihče v lozo ni prišel,
da bi prelepo spet otel.

Pa v gozdu izgubil kralj se mlad
in prišel je pred beli grad.

In v grad se kralj izgubil je,
kraljičino poljubil je.

In glej — vzbudila se takoj
za ženko kralj jo vzel s seboj .

Vsi bajko so poslušali,
premagati se skušali.

Le Metke ni zanimala,
tam z glavico je kimala.

Pa stopim k lepi Metki jaz
in jo poljubim na obraz.

• Nič se, kraljičina, ne boj !
Jaz kralj sem in rešitelj tvoj !

To je debelo gledala,
par gorkih mi povedala.

Pa kaj — če pogled jezen je,
ko v srcu le ljubezen je.

248

Misli starčeve.

Tiki gaj, mrtvi gaj
že nič več ne šumi . . .
Le še malokedaj
skozenj ptička leti ;
le še malokedaj

lep spomin se vzbudi . . .
Kako smo ljubili, živeli !
Tudi tebe, gajek borovi,
tudi tebe so danes odeli
snegovi . . .

249

Zapuščeni.

Še lani sva ljubila se,
a letos omožila se
je ljubica moja.
In še je zima in še ni rož,
pa že pride k meni njen lepi mož.
Ej, lepi mož, lepa gospa!
Preljubi moj, predragi moj,
moja ženka bo porodila nočoj!*

In tako je dejal repeč:
»Naredi mi zibko pisano,
na jedno stran rožo narisano,
na drugo pa nagelj rudeč,
da bo zibala, da bo sanjala,
z nogo da bo zibko poganjala
in aja-tutajala«.
In delam zibko pisano,
na jedno stran rožo narisano,
na drugo pa nagelj rudeč;
da bo zibala, da bo sanjala,
z nogo da bo zibko poganjala
in aja-tutajala.
Že delam jo tri dni, tri noči,
pri mojem srcu zdravja ni,
ah, kakor da vidim, se mi zdi,
pred sabo črno krsto tu,
vse svoje želje, vse nade na dnu,
vse svoje srečne dni . . .

Na trgu.

Noč trudna
molči,
nezamudna
beži
črez mestni trg luna sanjava.
Vse v mraku
mirno,
na vodnjaku
samó
tih veterc z vodoj poigrava.

Vodice
šumé
in rosice //

pršé
brez konca v broneno kotanjo,
brezdanj je
ta vir,
šepetanje,
nemir
brezkončna, kot misli so manjo.

Pa blizi
ni cest,
ah v Elizij,
do zvezd
ne morete kaplje šumeče.
In smeles
željé
do Angéle
mojé
hitite zaman hrepeneče . . .

Noč trudna
molči,
nezamudna
beži
črez mestni trg luna sanjava,
in ruši
pokoj
moji duši
nocoj :
brezskrbno pa ljubica spava.

Šumi les . . .

Šumi les. Greva
po senčnih poteh
molčiva, brblja
pa sinica vrhēh :
Fuj, fuj, cicifuj.

Šumi les . . . In jaz
zavriskam glasno.
In skrije obraz,
jo poljubim sladko . . .
Fuj, fuj, cicifuj.

Kraj tihе vasi,
Marijo zvoni.
Marija molči . . .
V mojem srcu žgoli :
Fuj, fuj, cicifuj.

Bo kmalu zvonil,
zvonil bo zaman,
ah, zaman bo glasil :
Fuj, fuj, cicicifuj . . .

A d r i j a.

I.

O Adrija, kako naj te objame,
kako te naj poljubí pogled moj !
Ti si ko deva, ki si venec sname
na dan poročni z dražestnoj rokój.

Kakor se ženinu oko zavzame,
ko je zagledala nežno pred seboj :
tako si, Adrija, razlila name
raskošij svojih pisani nebroj

A več, ko svatih je zvezdic na nebū
in več ko ladij jadrnic na tebi,
morjé, ti v srcu želj rodilo si.

O srce, kaj si morje mi postal,
da bodeš nove želje pokopalo,
ko nekdaj stare potopilo si? . . .

Zimska idila.

Proti cerkvi veseli mi svatje gredó
po snegu, po snegu v svečani;
nevjestica ima že sivo glavó,
a ženin kožuh s tulipani.

In v cerkvi zagodejo šolski gospod
okrogle, pa v durih, ne v molih.
Dekletca so mlada poskrila se v kot,
v cerkvenih se kihajo stolih.

Tam zunaj je zima, aj, zimica pač,
pa vendarle solnčece greje!
Potok se hahlja, ker ne more drugač,
poredno se vetrček smeje.

Pa kaj, da se ne bi smejal pač sladkó
potoček in veterc s farani,
ko ima nevesta že sivo glavó,
a ženim kožuh s tulipani!

G a z e l a.

Pa zelene brstiče poganja
vsaka vejica kostanja.
In poljubi jih solnce jedenkrat,
pa privabi že listke zelene;
in poljubi jih solnce drugikrat,
sredi listkov že cvetje požene;
in poljubi jih solnce tretjikrat,
ah, že je omamilo mene.

Na molu San Carlo.

I.

Na tisoče let, vsaki dan
hitiš črez visoko obocje
k nižinam obzorja
v mehko naročje
vesoljnega morja,
solnce nebeško !

Poslušaš na tisboe let
lahne govorce
in zreš neprestano
v mokre zenice,
ti strastno in vdano
drhteče neveste.

Kako bi žarelo ti
v samotah neskončne praznine,
kako bi živelo ti?
ko jaz, ki mi gine
mladost nevesela
brez ljubice drage ?

Kaj ne, da bi dalo ti
življenje večno kaj rado
za jedno družico,
nebeško zvezdico,
za jeden trenotek?

Josip Aleksandrov-Murn.

(1879—1901.)

Ko dobrave se mračé.

Ko dobrave se mračé,
k meni spo glasovi tibi
kakor tožbe tajni vzdih
srca, ki v žalosti živé.

Mir, ah, lega na zemljó,
meni ni ga moč dobiti,
ni mogoče potopiti
duše v spanje mi sladkó.

Tiki, polunočni čas,
trepelanja zvezd v višavi !
glas vpijočega v puščavi,
trs samotni to sem jaz.

Pridite, nevihite ve,
pridi, burno ti življenje,
pridi, šumno koprnenje,
in prevpijte mi srce !

Jasnih, jasnih, solnčnih dnevi,
polnih borb, polnih ječanja !
Tiko, tiko dalje sanja
noč z bleščecimi očmi.

— 24 —

P e s e m.

Kakor roža na poljani
vsa mi v svatovskem bleščiš,
ali greš mi v svate, dékle,
ali sama se možiš ?

Oj, ti dékle, dékle moje,
nagelj poljski že cveté,
rastejo že rdeče rože,
od željá srce mi nfré.

Oj, ti dékle, dékle moje,
pojdi, pojdi za menoj,
kakor veter z drobno travo.
jaz igral bi se s teboj !

— 25 —

Pesem o ajdl.

Kakor bela grud
gorka od krvi,
mlade radosti
v cvetju ajda diši.

Že vsa polna medu
zacetveta je,
palta k nogam ko v snu
ji čibela je !

Grud prostrana jo
napojila je,
z božjo pomočjo
vase skrila je.

Zdaj stoji, diši,
na daljave blešči,
ko golub mi upira
v svet rdeče oči.

Kadar klas šumi,
kmet počije še,
kadar ajda diši,
ji odkrije se !

Plača za ves trud
z medom kdo, s krvjo ?
ktera druga grud
nežna je tako ?

Ah, že skoro bo prišla
mrzla in hladnata
na ves svet
legla je čarownica.

Tu je jesen, in mi se ženimo.

Tu je jesen, in mi se ženimo
prepevajoč,
hej, ženimo se, ne naženimo
ne dan, ne noč !

Glej, blagoslovil nas, dež, volčji miraz
poslal nam Bog
in kratek dan in tmava in noč natob
ko kozji rog.

Pa kaj, zakaj ti treba je zvezdē,
saj ti gorfi
in prva zvezda, druga, tretja še
lepo blešči —

Oj, ljubica, oj, deklica, zakaj,
zakaj medliš ?
ko vitki trs na sred vodē
tako drhtiš.

In cvetki dve, oj, zmrzujoč obē,
so ti oči
in sēm čez plan, čez studeno ravan
se mi mudi !

Jesen, jesen, ti lepi, bajni čas,
ne zveni mi !
mladost, mladost, ne hodji iz sres,
zeleni mi !

V e ē r.

To mehko ono je zvonjenje
iz tibih, nepoznatih dálj —
Molk, kes in gorko hrepenenje,
da nikdar bi vas ne poznal !

Srce molči in pričakuje,
a ni stopinje od nikjér;
zamisli se in po nečem žaluje
ves dolgi, samski mi večer.

748

Romanca.

S cvetlicami, zavesami zastrto
na cesto okno je napol odprto,
a v sobi tih kraljuje mir, globok
sred teških vonjev, perzijskih preprog.
Vsak šum zamrè tu, ropot vsak,
tišina smrtna, smrtni mrak. —
Svetilka zlata le blešči lahno,
blešči opalnobelo njeno dno,
pri mizi pa kot izgubljena v stvar
sedi na stolu žrtev lask, prevar,
pred sé upira pogled svoj meglen,
obup tovariš zli je njen . . .
Dà, pride sodba, pride črni dan . . .
sladak je greh, ko peklo sad strašan . . .
Čuj . . . tiho, tiho . . . nekdo plaka —
V hip ustala je . . . kdo zunaj, kdo koraka . . ?
Vse tiho . . . ura le tik-taka,
Srce je, soba polna mraka . . .

Silvin Sardenko.

(* 1876.)

Kdo je zahteval slovo?

Kdo je zahteval slovo
najino — ti ali jaz,
ljubljena moja mladost ?

Skup sva hodila do meje,
kjer se končajo gredice,
kjer se nerodne stezice
vijejo v polje samotno,
Z mehko si segla ročico
v mojo tresočo desnico,
z mirnim si segla pozdravom
v moje nemirno srce . . .

Kakor utrujena ptica
vračala si se od mene
in med gomile zelené
tamkaj pri cerkvi šentjurški
večno si legla počivat . . .
Jaz pa sem hitel zakrivat,
kar mi je šlo čez obraz . . .

Kdo je zahteval slovo
najino — ti ali jaz,
ljubljena moja mladost ?

N a g e l j.

— Sveti solnce jutranje,
v okno moje sveti !
Kaj da brhki nagelj moj
noče več cveteti ?

Morebiti branijo
sapice mu sitne ?
Morebiti zemljice
nima rodovitne ?

Morebiti žarkov ni,
gorkih kakor lani?
Ali zvezdnata ga noč
z roso več ne hrani?

— — O, ne misli, deklica,
da cveteti noče,
saj ne more dvigniti
glavice cvetoče:

Ko negdo se vsak večer
kakor tat po prstih
bliža mu in boža ga
po zelenih brstih.

In z očmi mu žejni
nežni vonj izpiva . . .
Mladi cvet se ga boji
pa se varno skriva — —

— —

Z rožnega trga.

Na rožni trg je s šopkom šla
Emilija
in sredi rož je sevala
kot lilija.

In kdor je bil dovolj sladak,
dovolj lokav,
dekletec mu je dalo cvet
in vso ljubav . . .

In temu dva in temu tri
in komu pet cvetov,
na večer pa je žalostna
odšla domov.

Z gredice so zagledale
jo lilije,
pa niso je poznale več
Emilije.

— —

Deklica s črešnjami.

Ob voglu jasne vile
sloni s prosečimi očmi,
na roki j-rbas črešenj.
A kupcev ni.

Zbog rožnih usten njenih
ozre se marsikdo po njej,
in drzno misel misli.
In gre naprej.

Po tesnih potih mestnih
jesen se skriva kakor tat,
kako prerano v srcu
zamre pomlad.

Prelepe črešnje troje,
obraz se lepši črešnjer tvoj:
Le beži, dete zalo!
In Bog s teboj!

Vida Jerajeva.

(* 1875.)

P e s e m.

Zunaj na rahlo
sapica diha,
lilije v spanji drhtijo :
ključek obrnem,
sobica tiha,
in ti porečem: adijo !

Pa so vodice
temne, široke,
pa so gorice tam zunaj,
in če že pridem, ljubček, do tebe,
kak pa se vrnem domu naj ?

— 74 —

B a l a d a.

K jezeru prišla je
z Bogom govorit
duša zapuščena
in pokoja pit.

V parku pozlačenem
žuborel fontan,
vetrček budil je
lilije iz sanj.

Jezero je vzelo
zvezde v naročaj,
pelo in zibalo,
aja aj, aj aj.

Kaj si izgubilo,
dete moje, tod,
da te v noč privela
je samotna pot ?

Bičje zašumelo,
povprašalo, kam ?
Zvezde govorile :
mirno lezi k nam !

Jezero je vzelo
dušo v naročaj,
pelo in zibalo
aja aj, aj aj . . .

— 75 —

Pesem matere.

Oj mladost, kje vene
tvoja rožna gred,
kje umira pesem
fantov in deklet ?

Sijaj, solnce, sijaj
v okno mi in hram,
zori, zori, dete,
sad, ki ga imam !

Za goró deveto
zvezda zagori,
kane v jasno solnce . . .
zvezda mlađih dni !

Ziblje naj te pesem,
sladka pesem ta:
Dala ti je mati
vročo kri srca,

dala lic ti rože,
dala prsi cvet . . .
Sijaj, solnce, sijaj,
v mojo sadno gred !

Cvetko Golar.

(* 1879).

Vasovanje.

Travice liše čez polje,
lahen dež gre na podolje,
v pas me trdo klasje bije,
troje solne mi v dušo sije,
kadar k devi grem, junak,
rž šumljaj, zveni korak.

Pisana so gori lica,
izpod nje cinglja vodica —
Njena okna — rajske duri,
ko potrkam v tiki urí.
»Kje si hodil, fantek moj,
bliska se nebo nocoj.

• Noč ljubezni naglo mine,
hiti in se mi ne müdji.
belo se bleste blazine,
snežno plamene mi gradi,
in na njih ti zglavje bo —
Rožni grm diši sladko.

Bela je lilijsa.

Bela je lilijsa, kelih je zlat,
deklica, pojdi z menoj svatovat !

Ze zasijala prečista je zarja,
svetla ljubezen gori iz viharja.

V togi in žalosti je porojena,
sijo srebrno sedaj iz plamena.

V rešnji je krvi očiščena lila,
naj bi se vekomaj mama svetila !

Deklica, z drobno objemi me roko,
pojdi z menoj na to goro visoko !

Bela je lilijsa, kelih je zlat,
pojdiva v angelsko poljece spat !

V ognju.

V ognju rdečem vsa žari se
svilena ti otomana,
iz škrlatnih tulipanov
kače z želi sikajo.

Sikajo, ovijajo se
rož ognjenih, rož raskošnih,
in pohotno zvija, plete
se strupeni kolobar.

V belih rokah ves gorim ti
in drhtim v opojni slasti —
naj utrgam vroči plamen,
tvejih nedri sladki cvet.

Kot bi opij v težkih valih
bil v srce mi plameneče —
trudna strast v naročju tvojem
me objela je noč.

Ali zunaj . . . v tročem mrakn
kriki in ječanje bolno —
skozi noč sopavno, temno
črne sence hladijo . . .

— 24 —

Gozdna.

Žari se poletje,
in solnce bodi visoko —
sredi gostega smrečja
pot v šumo vodi globoko.

Kjer vir iz skale izvira,
in rase bršljan zeleni,
rdeči se divja roža
na obraščeni steni,

tam deklica bela
o mladi ljubezni sanja,
in bor se od daleč
kot stari svat ji priklanja.

— 25 —

Ognjeni cvet . . .

Ognjeni cvet iz tal gorj —
slap jasnih sap z obzorja
zveni, drvi skoz mladi gaj
v šumeča žitna morja.

Kot biser-riba blisnil ptič
je v solnce nad slemenim
ozarjenih, srebrnih kril,
ovit, oblit s plameni.

Golobje sivi splavali
so belo pit megleco,
oblaki snežni trumoma
objeli so planico.

Dišeča rosa trav in rož
se v kelihih utrinja,
pri solnčni maši sredi polj
se v božjo kri spreminja.

In v zlato poldne Jezus sam
gre tiho čez ravnicu
in blagoslavlja dol in plan,
mak, grozljje in pšenico.

Ljudmila Poljanec.

Narodna.

Sla je deklica v beli halji,
v beli halji na božjo pot,
k cerkvici Sveti Trije kralji,
da si od neba isprosi dobro!

Sla je deklica z vencem na glavi,
z venčem na glavi — glasno pojoč,
pri rimski procesiji k božji slavi
bode prepevala pozno v noč.

Sla je deklica s svetičico v roki.
Lepo pristoja ji srečka v rokah
Kakor lilia — haljica bela,
venček blesti se ko solnčni prah.

Moli pobožno pri svetem oltarji,
Muška jo Mati, Devica devic,
milo jo gleda v nebeški zarji,
s krono na glavi, Kraljica kralje!

— Vrača brez venca se deklica zala
v haljici beli — brez svečke v rokah
— Vse si o deklici, vse darovala!
Ali nazaj te ni v srcu strah? —

Intermezzo.

IV.

In sanjala sva sredi rož
— Ko minejo tri leta,
iz fanta ti boš mlad že mož —
jaz žena — iz dekleta! —

In sanjala sva bogrvekaj?
V tem lepem rožnem maju,
en sam pogled, en sam smehljaj
in srcu se spoznajo . . .

Sto cvetov vzbujta nam pomlad,
a redek je jeseni sad! —

XVI.

Mimo naju šli so svetli maji,
smehljajoče rože na vrtéh.

Mimo šla je sladka pesem v gaji,
mimo zvezde jasne šle v nočeh.

Mimo naju so hitele nade.
Ijubav šla je mimo plakajoč . . .
Majev ni, ne rôž, ne pesmi mlade,
v dalji skriva se brezzvezdna noč!

XIX.

Ptice so pele
spev o ljubezni,
on jih je slušal
in jim verjel.

Rože so cvele
v slavo ljubezni,
on jih je trgal
in jim verjel. —

Hvala vam, — pevke!
Hvala vam, rože! . . .
Hvala ti — da me
nisi umél! —

"

Radivoj Peterlin Petruška.

Poletna slika.

Po nadoblačni
morski modrini
k svoji družini
v pristan mračni
z jadri planutečimi,
s poljubi gorečimi
solnce se vrača.

Sredi rjiv požetih
in kop neštetih
med pisano čedo
v rahli večerni zefir
v dalj nedogledno
piska na piščal pastir
pesem veselja.

Cesta buči od vozov
z žitom naloženih,
a iznad žoltih snopov,
izpod razkuštranih las
deve zagorel obraz
svetlih, žarečeh oči
se šmeji.

Vojeslav Molè.

Psihe in Pan.

Šepečejo, šume dobrave črne,
poljublja gore sinje mroči dan.
V bregovih gorske rečice srebrne
tolaži solzno Psihe stari Pan.

»Če zlata zvezda se z neba utrne,
kaj je obok nebesja bolj teman?
In glej, mladost se moja nikdar več ne vrne,
a kaj moj spev, moj smeh je manj glasan?«

In gladi lase ji in se ji smeje;
in v gori ji vršijo šumne veje
in zadnjic ji vzblesti gasnoči dan.

A Psihe dvigne kot paroti ptice
blesteče roke, krije bledo lice —
Skrivaj si briše solzo stari Pan . . .

Rokoko.

Na gozdni loki zvoki vijoline:
zamišljen pol in pol smejoč duet.
Svilnati Gilsi, bele Kolombine
sred cvetja plešejo svoj menuet.

»Nocoj v srébrnem blesku mesečine«,
zašepetal ji v plesu je razgret,
»pokličejo te strune mandoline,
kjer v vrtu v noč jasni se breskvin cvet . . .«

»Nocoj — . In roka v roki je vzdrhtela,
pahljača je zakrila purpur lie
in svilna krila vsa so zašumiela.

Na loki sred vonjave in cvetlic
mladost mladost je drugo razumela,
zasnulo dvoje src je sen pravljic.

Od vekov ji je lice vse razprano,
a v gorkih solnjenih žarkih se smeji
iz polnih rož nad marmorno fontano,

kot se smejal je nekdanje dni.
In z večnim svojim smehom prepojila
ves tiki vrt je, kot da smrti ni.

Šume nad njo skoz zrak pomladni krila
golobov, zid prepleta venec trt,
drevesa so se s cvetjem ognila.

Od oken tih pesem gre skoz vrt
o sreči in ljubezni in življenju
in o bolesti, ki imajo jih smrt.

A maska v svejem marmornem blestenju
iz rož smeji se kot negdanje dni
in vsa šepeče v vode žuborenju:
»Ah, poj, življenje, poj, saj smrti ni . . .

De profundis.

O solnca, le solnca! — da mine ta mrak.
Smehljajti, vera je v njih, lesketanje, —
nad grozo kot cvetje v polnočni zrak, —
a same iz molka rastejo sanje.

Z življenjem o brzdnu ugank govori
nesliško, nemo brozupna temipa,
praznota t-mne, globoke noči.
Končano Molčanje, mrtva tišina.

Igranje obupnih utripov srca
vse tiše in tiše placi, se smeje,
nad nami nekdo še blazno igra
na zadnji le stroni hitro, hitreje.

Skoz tmo odmeva mrtvaški le smeh,
umolknile v grozi pesmi so naše,
razlitlo vino po blatinah tleh,
raztrgani venci, razbiti čaše.

Iz „Sužnjevih sonetov“.

IV.

Za senco senca šli smo v pusti dan
z upehanimi, trudnimi koraki.
Krog nas jesen, nad nami jata vran,
za nami grozni, žalostni oblaki.

Počitek kratek. Top pogled čez plan:
pri križu križ — par tisoč — vsi enaki.
Kot da ves svet je njimi posejan,
molčijo v stepi križi nad junaki.

Na grob sem vse del se in bral besede:
»Junak, Ujetnik — in pepel in prah.
Zdaj spim. In spi moj up in spi moj strah.«

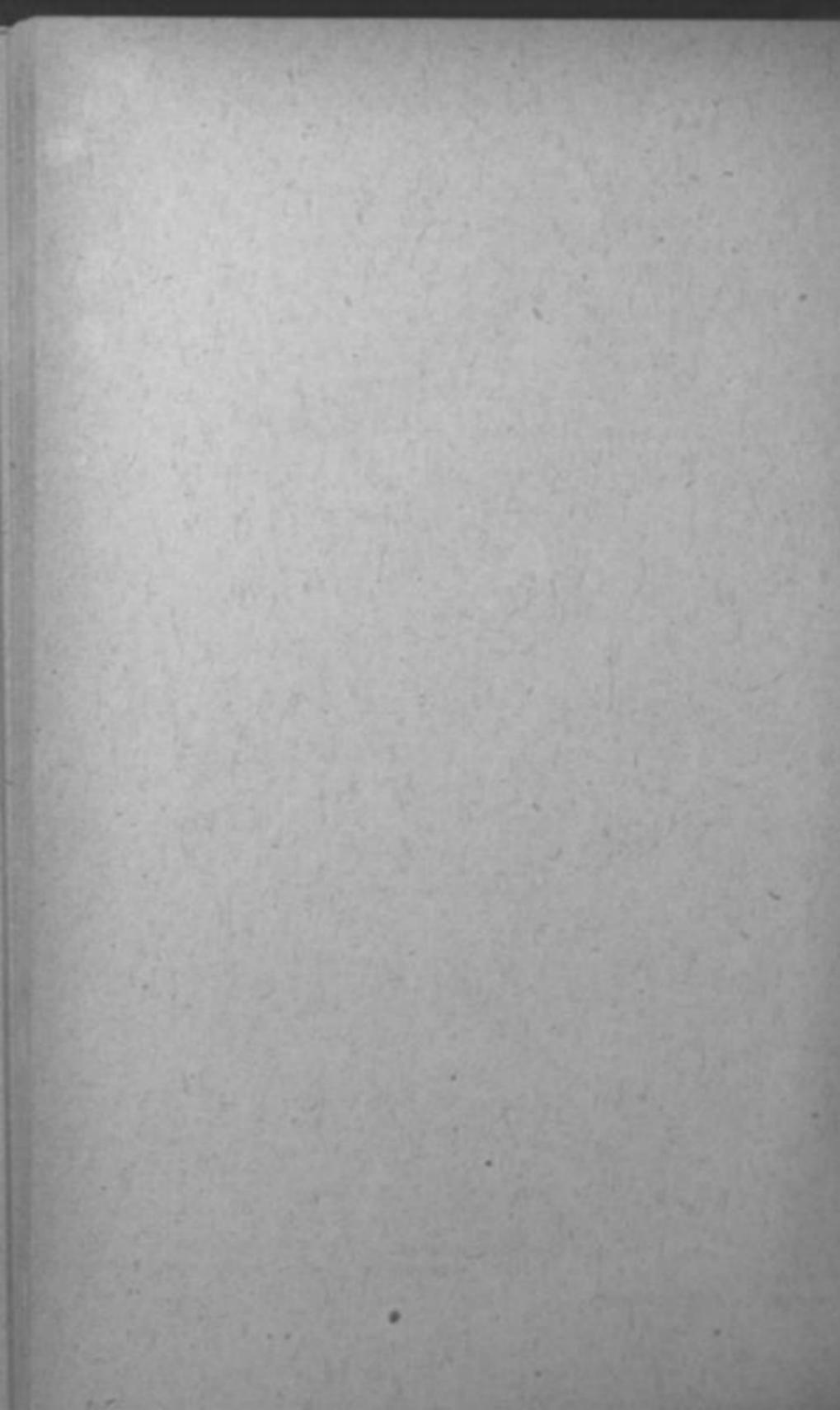
Pogled je križev štel neštete grede,
roké so se zarile v grad prsti...
»Da bi že spalo, srce, tudi ti!«

Krasnojarsk v Sibiriji 1918.

//

Oponiba: Na poti iz Krasnojarska v Vojenny Górodok — tabor vojnih ujetnikov — leži pokopališče, kojer je pokopanih 10.000 vojnih ujetnikov.

III.

Veljko Petrović.

(* 1884.)

Pauk.

U noći, što živi kučnjem srca dobra,
kad pavit podleže mesečevu čaru,
niha se i nudi nečujnom bumbaru
što hitro sav nektar iz krunica pobra;

s lista jorgovana, napojena rosom
na tananom vlaknu, kô po duši cveta
vešt se pauk spušta, sa tisuću kreta,
kô strast kad se titra s devojačkom kosom.

Siguran i mudar, oprezan i smeо,
zanesen, žurajiv u stvaranju nemom,
on strepi u borbi s nagonskim problemom,
i igra u tkaju, sa kojim je ceo.

Kô zvuke iz grla, prozračne, svilene,
oni izvlači žice iz sebe i mota.
I svrši, i samog zanese lepotu,
i veselo sleti u sredinu mrene.

I, kô na žarište, srecem svojim leže,
i obgrli krug svog najsitnijeg tkiva.
Trepte žice pod njim kô komada živa
njegovih živaca, izraslih u mreže.

. Kaplje smola s kore napukle, bez zvuka.
Mesečina pada na mirno drveće.
Sa zracima njenim stapa se i spleće
protegnuti živac pobednog pauka.

I dulje se niti, kô zrake topline;
zapinju za zvezde, vezuju sva tela.
Po njima odiše vaselena ceha,
i struje kô eter u beskrajnoj tmine.

I kad svestan svoje stvaralačke moći,
on zatrese mrežu, tada njome krénu
žbunje, mesečinn, zvezde, vaselenu,
i postade srce očarane noći.

Zuljave ruke odmara na plugu.
Duboko diše, i kao da dremlje.
A vetrar, čuhom prolobđeno zemlje
Nadojen, trese sedu vlas mu dugu.

Pred nogama mu poleglo, spokojne,
Bogate brazde, i kako ih gleda.
Kô svoja dobra i marljiva čeda,
Bezmerna nežnost obleva mu znojne

Bore, u mučnoj borbi uzorane.
On voli zemlju tu, na kojoj stoji,
Napornim radom, znojem što je gnoji,
Na kojoj svoje on tavori dane.

On sa nje klikće, s nje ga seta mori . . .
I kada seme nećujno pucketu,
Ilj klasje šniti, giba se sred leta :
On to razume, to mu zemlja zbori.

I kad je tako miluje, u grudi
Nesvesno mu se tiha pesma javi :
Prosta, kô zemlja, kô različak plavi,
Sumorna, blaga, bez golemih žudi . . .

Priča umire.

Doboki grabik miruje. Sa trudi,
kao s lepeze, suza jedna kanu.
U trulom panju ušara se budi,
a u čestaru mesec nemo planu.

Stojim i čekam, da se priča javi :
— na sočnoj glijivi patuljak sa krunom
od svog zlata na sumornoj glavi
i do pojasa s proredenom vunom.

Na mabovini tu bez koloseka
skriva se deša starib, dobrih snova.
Od košutina ona živi mleka,
a umire od seče i lovota.

I kad se sruši kruna zadnjeg debla
i crno zrno od nekuda plane,
ona će pasti ranjena, ozebla
negde u mrazu — kô posleduje lane.

Vidoviti.

Ne mogoše ga u platno ni povit',
a neutešnog sumora sen siva
neotvorene oči mu celiva:
— oh zajeca i postade vidovit

I sad preko svih voda, stepa, gora,
kroz zavese, bedeme i mandala,
on vidi svaku suzu kad je pala,
jasno, kô noću kaplju meteora.

On vidi suze i neisplakane,
iz suvog oka što na dušu kanu
da skamenjene prokrvave ranu,
i stalno bride kô olovno tane;

i srca sva, što sama sebe jedu
kô zadnji živi posle opštег sloma,
koja u sebi nose oganj groma,
a tu, bez iskre, mrznu se u ledu;

sva, što se grće u gluhome miru,
kroz rite, oklop, i kroz zlato toka,
kroz zveket lažnih osmehovih šljoka,
on vidi bistro kô šljunak u viru.

I noć kad seda kao mukla sova
s krilima mekim povrh kule bodre,
on vidi mòru gde u lože prodre,
i besanicu, i leptire snova.

I vidi kako jedan oblak raste:
— uzdasi, čežnje, iznad crnog grada,
a jato misli, iluzija, nuda
svud mrtvo pada kô po snegu laste.

... I svuda suze kapaju bez mere,
kô večna jesen o prozor mu tuku,
i svuda, kud on pruži svoju ruku,
kryavo voće, bolna srca bere.

Na brodu.

Petoro sedimo na krovu od broda,
Zgurenji, sumorni, zlovoljni i mračni.
Zapljuškava, šumi, penusi se voda;
Kikoću oblaci, proletnji, prozračni.

Petoro sedimo: jedna seda dama,
Sa sledenim bolom, kô dréwna Meduza.
I jedna devojka, s tananim usnama,
Upalih prsiju, i usahlih suza.

A kraj njih éutečki blesnušmo u ništa
Nas tri mlada starca u velih ohraza,
Kao ukinuti cvetovi s grobišta,
Umornih pogleda, tupih, bez izraza.

... Kad ukroči ona, gizdava i gorda,
U crvenu ruhu, sa crvenim štitom,
Titrao se vetric po telu joj vitom.
Što se lelojaše kô igra akorda.

U ružičnom senu kupala je lice,
I pustila da je žudno sunce ljubi;
A kroz žedne, sočne, i drske usnice
Uporni i beli blistali se zubi.

U svoj svojoj pompi, kô carica neka,
Svesna svoje moći, ponosna i hola,
Kô dočaran sanak vremena daleka,
Stala je po sredi našeg tmurnog kola.

I kô da nam žiće sva gorčina nestaj,
Utrnuše stare i goruće zlosti,
I mi uzbudeno prignusmo se s mesta,
Blagujuć u njenoj raskošnoj mladosti.

A kad ona ode, mi još dugo po tom
Gledasmo za njome sa krova od broda;
Zaslepljeni njenom zanosnom lepotom,
I muzikom strasnom njenog gipkog hoda.

... Ali pljuska dalje, penuši se voda,
Kikoću oblaci, proletnji, prozračni,
A mi ostadosmo na krovu od broda,
I opet zgureni, zlovoljni, i miračni.

Proka Jovkić.

(1887 - 1915.)

Pesma riti. 4

Ja nisam rodēn da na žrtvu palim
Sebe za zakon svojih praočaca,
Ni da se mrtvima stvarima pečalim
U kakvom tihom lugu kod ovaca.

Ja nemam smisla da živim kraj peći,
Ni svet da stvaram u lejama luka;
Ja volim život gde caruje muka
I bol i otrov i jed od svih veći.

Šta! Zar da srdžba u meni ne plane,
Kad vidim bedne, zgurené i bleđe,
I suve, crne, žuljave im dlane,
I tupe oči što samrtno glede!

Šta! Zar u meni gnev, da se ne smuti,
Kad vidim jedne gde nemoćno prose
I krvlju crni, grki lebac rose,
A drugi tranke ne imaju čuti!

Ja nisam pesnik onih bednih ritá
Što sramno, stidno, u prašini gumižu,
A ljudska gordost u srce im skrita.
Ne! Ja sam duša onih što se dižu!

Ja nisam porod onih koji čute,
Pate i trpe, jer se podlo boje,
Ja sam, kô Demon, čeda borbe ljute,
I vrtlog borbe, — to je mesto moje!

Ja sam sin Greha, sin Večnoga Žida,
Potofmak zmije koja masku dere
Bozima lažnim, ne priznaje neba;

Ja sam Proklestvo što blagoslov kida,
Idole ruši praočačke vere,
I traži sebi u Svetlosti hleba.

Rito ! Ti gadna, niska, gnušna rito,
Zar se još nečkaš ? Zar još i sad, gnilo,
Ležiš kô vojskom pregaženo žito ?
Diži se slepa, okovana silo !

Šta si se tako zgurila i stisla
U strah, kô jato preplašenih ptica;
Kô da te tresu hiljade groznica,
Moć tvog života zar je tako svista ?

Ustaj već jednom ! Čemu nemoć sramna ?
Ta što te stidno pred silnjima povi
U jaz gde ječi od okova zveka ;

Ustani ! Besna, vulkanski pomamna,
Digni se ! Našto postelja i snovi.
Kad, eno, Sunce sja i na Rad čeka !

Milutin Bojić.

(1892–1917.)

S o n e t .

Jadaju staze u večer jesenju
I modra reka ogrće se čutom,
Leđenim srebrom, a po velu žutom
Umornog lišća drše puhor tuge.

Mrak teško spava u hrašću i klenju
I prožima me pesmom davno snutom,
A u vazduhu pepelom posutom
Privida mi se odsjaj tanke duge.

Grobnički pokrov skrio je sve kute,
Samo tvoj pogled moje oči slute
I čujem smeh tvoj koga nema više,

I toplo mi je u tom predvečerju.
Dok stupa pozna jesen u paperju:
To tvoja duša šumi i miriše.

— 74 —

Ja znam . . .

Ja znam da imam krvi divljaka,
Što gori bolom, strašcu i žudom
I plamti besom golih gorštaka
I razliva se u trenu ludom.

Ja znam zašto me noći razdraže,
Kad vreli vazduh sažiže, peče.
Znam zašto sunca oči mi traže,
I zašto krv mi jače poteče
U razdražljivo, u julsko veče.

Ja volim sunce, kad plahim žarom
Pali do kosti i žeže, gori,
Tad pijem život punim peharom,
Golih Nerejki tad hor se hori,
A strast se besna vodom vijori.

Ja znam zašto ne jesenje sure
I duge, mutne, bolesne noći
Ispune strahom, kad jugu jure
Pakisli ždrali i traže moći
Daleko negde i u samoći.

I groblje tada puno je kiše,
I mokro lišće staze prekriva,
Dok vetr mutnim poljima briše,
A iz groblja se odjek odziva,
I u fijuk se s vetrinom sliva.

Ja znam da imam krvi divljaka,
Što gori bolom, strašću i žudom
I plamti besom golih gorštaka
I razliva se u trenu ludom.

— 24 —

Bajka o Ženi.

Ljubičastom parom diše Zemlja sana,
Modri su čempresi sagli glave tužno,
Vrh Mrtvoga Mora krikne koja vrana,
U zlatnomete bakru tone sunce južno.

Usijan se pesak beli i preliv,
Zadrev u nebesa red planina spava,
Na crvenom žalu slet ždralova sniva,
Roj mušica dršće iznad rečnih stava.

Vruć, zapuhnut mirom i muzikom boja,
Sa dosadom Čovek sav taj raskoš motri,
Leži s rov, krvav, pun dlake i znoja,
I traži u suncu da svoj odgled smotri.

Zrelost jednog dana prazna mu je sena,
Nejasnih oblika jedno Novo čeka,
Skup raskoši, sunca, nestalno kô pena.
— I odjednom on se strašću zacereka:

Sa jelovih gora slazila je Žena.

— 25 —

Vetrom šibani.

Volim tvoje nde sazrele i vruće
I nemirno oko što ludošću žeže,
Volim te kad licem plane ti čeznuće,
Kad se mrkjom kožom prospu ruže sveže.

Volim tvoje ruke pohotne i male,
Volim tvoje telo kad živcima cepti:
Tisuć kapi krví lije se u vâle,
Od straba pred Novim svaki damar trepti.

Volim te i niko voleti te neće.
Živcima što dršću hiljadama kapi,
Dok demonska ruka požudno nas kreće
Do pred ambis strasti što pred nama zjapi.

Čas u grēu plačeš, čas jecaš očajno.
Čas se zvonko smeješ kô suludi pâni
Ja te volim jer smo nemirni beskrajno,
Dršćući kô vali vetrinom šibâni.

Da otvorim žile hteo bih u trenu
I ti na njih usne da postaviš žudno,
I krv da mi sisaš, dok ti žudnje vene,
I, dok mrem, da topliš moje telo studno.

I tad, otrovana dahom moguf leša,
Da me grizeš dok ti trnu udi goli,
Da kričes dok ti se žuč krvlju komeša
I da svesno pojmiš onaj ponos holi.

Kad se divlje, ludo samo krvlju voli.

— 24 —

Žene.

Jato žena grobljem bludi kradom,
Ćutke gazi, da mrtve ne vreda,
I niz žutih voštanica reda,
Dok decembar jauče nad gradom.

Skamenjene krnj krstača, neme.
Hladno veče u srž se uvlači,
Ali malo mraz i tama znači,
Jer za njih je umrlo i vreme.

Nigde zvuka, nigde jednog kreta,
Smrzla suza niz obraz ne teče;
Ni uzdaha, da znak Živog reče;
To se grle dva zamrla sveta.

Samo vetri jednostavno cvile
Tugu, što je srež ženâ skriva.
A planina planinu doziva:
— Veliike su kao što su bile!

— 25 —

Stojte, galije carske! Sputajte krne moćne!
Gazite tihim hodom!
Opelo gordo držim u doba ježe noćne
Nad ovom svetom vodom!

Tu na dnu, gde školjke san umoran hrvata
I na mrtve alge tresetnica pada,
Leži groblje hrabrih, leži brat do brata,
Prometeji nade, apostoli jada.

Zar ne osećate kako more miji,
Da ne ruši večni pokoj palih četa?
Iz dubokog jaza mirni dremež čili,
A umornim letom zrak meseca šeta.

To je hram tajanstva i grobnica tužna
Za ogromnog mreća, kô naš um beskrajna,
Tiha kao ponoć vrh ostrvila južna,
Mračna kao savest hladna i očajna.

Zar ne osećate iz modrih dubina
Da pobožnost raste vrh voda prosuta
I vazdinhom igra čudna pantomima?
Te velika duša pokojnikâ luta.

Stojte, galije carsko! Na groblju braće moje
Zavite crnim trube.
Stražari u svečanom opelu nek otpoje
Tu, gde se vali ljube!

Jer proći će mnoga stoljeća, kô pena
Što prolazi morem i umre bez znaka,
I doći će nova i velika smena,
Da dom sjaja stvara na gomili raka.

Ali ovo groblje, gde je pogrebana
Ogromna i strašna tajna epopeje,
Kolevka će biti bajke za vremena,
Gde će duh da traži svoje korifeje,

Sahranjeni tu su nekadašnji venci
I prolazna radost celog jednog roda,
Zato grob taj leži u talasa senci
Izmed' nedra zemlje i nebeskog svoda.

Stojte, galije carske! Baktinje nek utrnu,
Veslanje umre hujno,
A kad opelo svršim, klizite u noćernu
Pobožno i nečujno.

Jer, hoću da vlada beskrajna tišina
I da mrtvi čuju huk borbene lave,
Kako vrućim ključem krv punuša njina
U deci što kliknem pod okriljem slave.

Jer tamo, daleko poprište se zaci
Ovom istom krvlju što ovde počiva:
Ovde iznad oca pokoj gospodari,
Tamo iznad sina povesnica biva.

Zato hoću mira, da opelo služim
Bez reči, bez suza i uzdaha mekih,
Da miris tamjana i dah praha združim
Uz tutnjavu muklu doboša dalekih.

Stojte, galije carske! U ime svesne pošte
Klizite tihim hodom.
Opelo držim, kakvo ne vide nebo jošte
Nad ovom svetom vodom!

Neočekivani.

Slatkih usta bele odaliske,
Poigrajte vrh meka brokata,
Nek se raspu od smaragda niske . . .
Ko udara zvekirom na vrata?

Medovine daj, slugo, i vina!
Pesme, cure! Biser vam je plata,
Hoću gitar i zvuk mandolina . . .
Ko udara zvekirom na vrata?

Krši okna! Kroz prah noćnog vela.
Daj mi evasti mirta i granata:
Opija me miris mladih tela . . .
Ko udara zvekirom na vrata?

Na put neću! Ne lupajte, straže!
A do smrti još je mnogo sati,
Da me mrtvi na pijanci traže! . . .
Ko udara zvekirom na vrata?

Ako robije muči gvožđe brava,
Znaš presudu. Ne traži Pilata!

— Gospodarni Lazar vaškršava:
Lazar bije zvekirom na vrata.

Janko Polić—Kamov.

(1886—1910.)

Sunce.

Kroz redove, gdje već meso gnijje
i gdje leže polomljene kosti,
gdje se patnja idijotski smije
i gdje jezik osušiše psosti,
On ide velik kô u priči Hrist!

I zaveslao krilom laganim
pa valovje se prosulo topline
i cjelov tislo na licima svijem,
gdje plam je gasnô sreće i vedrine —
kô Betlehemom kerubima kor!

I danas je s rasipnijeh grudi
kô zlatnu da je razasuo kosu
i ono časkom . . . izmiljiše ljudi
kô da ih zemlja od ludosti prosu —
i dah je njegov — kô Jehovin dah!

748

Voluptas.

Tu do žala, gdje se usna
ljetnog sunca pjenom ljubi;
tu u ljesku morske puti,
što se blndom s vrha rubi

žena plovi. Val je pljuska,
morski štipaj halje dere —
sve je bujmi, sve je pije
i ljudskih je mrlja pere.

Pa kad klone saviv ruke
o grebene tvrdih zubi.
jedan pogled po njoj pada,
što joj s visa lice ljubi.

Nakvašeno, crno platno
kožom joj se zmijiski svija
i kroz njega trzaj mesa
u ružičnom dahu sija.

To je žena trudnih sisu,
što sa neba sapu traži . . .
a morski je cjelov pljuska
i grebeni nokat draži.

To je žena — s njenih kosa
kapi drhte suzna sjaja . . .
i preko nje tek će pjesnik
da drhtavim perom baja.

... Nijemi vapaj što se nosi
u sunčanom topлом oku —
gorki grč što tupo tvrdno
zarivši joj mlat po boku...

749

Kitty.

(O njezinoj udaji).

I.

Turobno leprše glasi — kô oblak kudrav u mraku,
kad zapad gori u strasti i uzdah krvi ga kida —
nose mi turobne vijesti: »Zamisl Kitty u braku
i tvoje će lebdjeti želje kô kraci Vječnoga Žida«.

Vjenča se, turobni glase! Vjenča se prvom o traku
proljeti nove i kraće — prvom tonuću stida. —
Vjenča se, turobni glase! Pozdravljam buduću raku:
tvrdoču mladosti ženske u raspad gliba i žida.

Podi pred oltar... a onda... u hladne plahte kreveta...
a onda... spremati ručak... a onda dojiti čedo
i davtom nazovi uzdah, što dužnost katkad presjeca.

A ja će spominjat' prošlost, kada sam na tebe gledao
zanosno dižući prijetnje na ruke Vječnog Mesara:
Ovo je lijepost kô piće — kô pjesnik za se izgara!

II.

Bješe to... drhtahu misli kô metalne strune i rime
i oci pisalu tajne nevidne, samotne, meke,
i zaborav gušaše prošlost, rođenje, zakon i ime:
bijasmo knjiga bez kupca, bijasmo glazba bez jeke.

I mnijah: svemir će tonut' od naše krvave plime,
i mnijah: svemir će propast' u naplav bujične rijeke
i bit će razorna vatra, ljeto u vječnost, bez zime,
ljubav od smrskanog daha, ljubav od rastuće dreke

Ah! nudah ti mozak i život — podimo, dahnuh ti, Kitty,
hartije sve će razderat' i srušit' zgradu ideja;
tresnut će kao meteor, što bezum bescilju hiti.

Tek trag bi ostao crni, da nad njim fukara bleja
i oštiri mozgove tupę i jasnost predodžbi muti...
Alkohol bijasmo bitka, alkohol bijasmo puti.

S gladi.

Mrtvo — tek cvrkuće ptica
il' pućpuri tuka —
čovjeku nema ni glaska ni traga
i moja zapinje žica.

Gladan sam... to mi je znati
i ne znam toploga praga.
Moja se duša s davtom brati
i smijehom prikrivajad.

I sve je sitno, majušno, glupo,
i pjesme ljuveni stih,
kad tijelo bujmi Veliki Glad
i suho će grlo: žderao bih !

Na što mi pjesme prosute ludo
i topla krvca ljubavnog sna?
Suludo piljim pijanim okom
i pitam nebo: a čemu ja ?!

Zapao tudi po srijedi ljudi,
što sudba goni pod jaram jedni
i ne znali nikad, koli su bijedni.
Jedna im sreća: rakija ljuta,
druga im sreća: debela žena,
a treća, treća: batina kruta, —
pa kad si žena, budi bijena!
A tad se kadšto popo prošeta
sve s centom mesa
i jedva može da digne oči,
gdje dršću blijeda nebesa.

Tek šuštaj lišća, što život plače
i magla vječna
i mrtvež tupu,
a srce moje nemirno lupa,
skače i skače
i — plače . . .

Ja ljubim ljudi makar su jadni
i samo za to, što su svi gladni
i gladni kruha, vina i bluda
i krví same
i misli veljih i umne hrane.

Oj, amo svi vi pod pero moje,
svi amo, ljudi, što glad vas pati !
Gladan sam i ja, nek je znati,
ne vidim žene, ne vidim kruha,
blijedo je nebo, grla su suha . . .
Oj, amo svi vi pod moje pero,
pjevat ēu ludo, dugo i ludo :
— žderō bih, žderō ! . . .

Na licu kostur tvrdo se boči
i leđa svijam k drvenom stolu
i ljubim usnam hartiju golu
i na nju pero stihove toči.
A davno skače pobjreko mozga
i turka handžar u zdene ruke
i šapće: kolji, laži i ubi!
Dovragna mukو,
svi su ti krivi,
ali ti — živi !!

I šapat ovaj hukti u crijevlju
i rokti basom kô prasad smradna
(Prostite, ljudi, crijeva su gladna,
ne znaju ona za etiketu.)

... A ipak ... eto ... nešto me plazi,
o toli nujna, dobra i slatka
i dirka misô i davla gazi
... patnja je kratka ...
Nešto se smješka kroz bijedne boje
i kalni drum i zaspalo selo ...
A to su one ... utvare moje
i sve je glatko, čisto i bijelo.
A tu na čelu osjećam usne
i uhom mojim cilici bruje
i zrakom cijelim akordi struje ...

Iz gladi crne rodî se dijete ...
Kukavni cvijete!
Kukavni ljudi, glupi i jadni,
što ne bjesti -- gladni !!!

I s usna onih čelo mi gori ...
toplo je, vruće,
znojim se cio ...
a ja bih pio
i tepam, klecam i lomim ruke ...

Vani je mrtvo — cvrkuće ptica,
pućpure tuke —
i moja zapela žica ...

Fran Galović.

(1887—1914.)

Proljetna pjesma.

Bijeli, sanjarski cvjetovi
U šumoru zlatnijeh pčela,
Sunce i raskošni svjetovi
I kristalni glasovi vrela!
I vrtovi, mirisa puni,
U drhtavom, toplome zraku . . .
Gle! Cvijeće bašću nam kruni
U dugačkom crvenom traku'

Starijem stazama sadosmo
Do ribnjaka našeg tamno!
Klupu i jasike nadosmo,
Gdje sanjat i smatrati znamo . . .
I opet se vraćaju dani,
Što dugo već bilo ih nije . . .
I sunce je veselo vani, —
Ah, tako je bilo i prije!

Ribnjak je miran, i gledamo
U zrcalu likove naše,
Skupa kraj obale sjedamo — —
I ruke mi čela se maše . . .
— Zar nije to proljeće došlo
I raskošne mladosći časi? —
Zar nije to prebrzo prošlo? !
Gle, srebrni moji su vlasti! . . .

Bijeli, sanjarki cvjetovi . . .
Tišina već krajem je sjela, —
Grimizni, čudesni svjetovi
I umorni glasovi vrela . . .
I cvjetovi, padaju, venu,
I sunce na zapadu tone,
I vrtovi navlače sjenu . . .
Čuj! Večernji zvonovi zvone!

Iz „Španjolske Romance“.

II

B a l k o n .

Mermer-stupi. Bršljan. Lukovi sa tajnom
Čarobnijeh, čudnih, zlatnih arabeska.

Ponad bijelog vrta zatravljen se ljeska
Drevni balkon. Žali, osut sunca sjajnom
Zrakom, što se u blad spušta ćežnjom tajnom:

Koraci se čuju povrh nekog pijeska.
Brokat. Biser. Srebro mjesecovog bljeska.
Sunčev trak se vuče za senjorom bajnom.

Izišla je eno.

Donna Isabella, —

Preko devet gora dopiru joj gbsi;
Kao bajka lijepa, kao bajka mračna.

Vijenac crnih ruža dvorkinja joj splela —
Teških, crnih ruža — u noć crnih vlasti.

Nestala je tiho kao sjena zračna.

VIII.

T a j n a .

Don Raimirov grad se krilom strave sjeni.

Grimizna se baklja kô na grobu žari.
Ponad mrkog zida.

U toj kužnoj bari
Gradili su nekad ruku jednoj ženi.
Nevjerna je bila. Zidi zamračeni
Sakriše je živu. Raskoš, carski dari
Grobnicu joj kite. Drveni neimari
Culi su, gdje ginu uzdisaj i njeni.

Sad je muk nad grobom.

Zelena je mrena
Pala već na kamen, grobnicu i vodu.
Ne miće se nikad. Vječnom tajnom skriva
Ono, što je prošlo.

Tako ostavljena
Davna, h'jela žena u dubokn svodu
Ispod muklog zida počiva i sniva.

U salonu.

U salonu bl'jedo djevojče sam snio
S v'jencem b'jelih mirta — tužnim, mrtvačkim.
Vremena je talas grobnim batom bio
Pokoj teške noći — nestajući s njim.

— B'jela, draga sjeni, ja bih snatrit htio,
Snatrit i ludovat gajem proljetnim,
Al' sam davno, davno sve zaboravio . . .
Ljubav, zanos, mladost! — Kraj je sanjam svim . . .

— Zašto si mi došla, tiba, dobra sjeni,
Spokojna i mirna kao priča draga
S majčinijeh usti o dalekoj ženi,

O dalekoj onoj, sn'ježnoj kraljevnoj . . .
Zašto? — Nema tome nigdje više traga,
Samo zvuk klavira ruši pokoj moj — — —

Zastor.

Iza crne svile gine moja nada,
Čeznuće, suze. Sve je zalio
Plašt sumraka — i sve razvalio.
Digao se. Šuti. Kraljinje i vlada.

Već ga dugo gledam. Ali iznenada
Trak sumnje, što me dugo palio,
U duši bljesne. Bol se svalio
Kidajući mozak. — On sve tiše pada.

Išaran je srebrom. Ja ču istrgnuti
Strahotu tajne, prividjenje slika,
Što tiše i tlače poput olova.

Znadem, što će doći. Raskošiti puti
Na dodir svete ruke izbranika
Procvatjet će vječnom žudnjom bolesti.

Lutnja.

Imao sam nekoć, ne sjećam se kada,
Jednu staru knjigu, već je dugo tome.
U njoj vidjeh čudo čarobnoga grada,
Vile i junake, cvjeće i paome,

Zlato ljetnog polja, lugove i stada,
Oblake i šume, vale, što se lome;
Snatrio sam dugo samotan u hladu
Čekajući bl'jedu, nesuđenu mladu.

Kladenac je tamo bio pored hrama,
A kraj njega o stup oslonjeno d'jete.
Kosa joj je crna. Ovdje stoji sama.
Zvonce mrtvih zvoni. Bolni zvuci lete.
U ruci joj lutnja, u eku joj čama.
A na licu sm'ješak, blazi posm'jeh sjete.
Uz to bl'jedo d'jete moje misli čase
Slušajući lutnje neslušane glase.

Ljubo Wiesner.

(* 1885.)

V o ċ e.

Plave, žute, rujne boje kao vatre
Plamte. Dode jesen, svijetla nestošnica.
Razbacano voće, i mnoga sjetna lica
Žedaju nad plodom i pohožno snatre.

Očarana, sitni s građa pjesma pticā.
Otkrilo se nebo. Blistaju vedrine.
Muzika nebeske tihe violine
Doziva nam sliku rajske vjerenica.

Geri rujna jesen. Niti glava, niti
Moje srce znade, što baš sada hoće, —
Samo tinja od potajne vatre.

O ljubavi sfera! Čežnja hiti i hiti
K otima, što — drugdje — zamišljeno snatre
K ustima, što plamte kô mistično voće.

R u ž e.

Ruže! S vaših boja, što se tamno maste,
Lupa srce i bilo moje krvi tmaste,
Te ostadoh bez dah, ostadoh bez glasa
U slutnji ljeputa Sarona, Sirusa

Vi ste pjesme — rujne i smjerno ružičaste —
Stvorene da hvale, uznose i časte
Nju, od koje moj se nemir ustalasa,
Te mi ista smrt kô jeka zvoni spasa.

Vaš miris (kô san il' glazba neponjatan)
Nosi mi kroz pčelā roj, kroz oblak zlatan,
Nju, za kojom vazda misli moje kruže: —

Kruže misli rajskej bašči ukraj puta,
Baš kô oko mene miris njenog skuta.
Miris njenog bića, miris ruža. O, ruže!

Pješma.

Mirno plandovanje uz zemljina njedra.
Niti čuha. Niti sluha. Tek opaja
Ova pjesma žita, opojna i jedra,
Što se u daljini sa obzorja spaja.

Kao d'jete spava duša (mirna, vedra,
Obasjana od nekog unutrašnjeg sjaja).
I sve moje želje razapele jedra
K luci nekog modrog, nepoznatog kraja.

Lete paučine kô čarobne barke.
Lete lastavice. Sve nekuda leti
I sve neku prozračnost i tugu ima.

Lete oblaci kô mog života val.
Kakvi su to glasi ? Htio bih umrjeti
I kô plava sjenka otići za njima.

Odrazi.

Staklo prozora se maknu hitrim bljeskom,
Pa se mlako sunce u l'jepoj prilici
Javi na stonjaku i na vazi ljeskom,
Na b'jelom krevetu i na jednoj slici.

O svjetlo ! O prugo sunčana ! O kako
Ćistom rubeninom mirišu ormari !
Iz vrta se slute trešnje. Trešnje ! O kako
Mislimo na pčele, med i bijele stvari !

Sve je vrlo milo ! Šetalica ura
Sneno priča i priča — kô bakica neka.
Sve je tako drago : micanje tanjura,
Miris lanjskih jabuka i miris mljeka !

I dok kose zrake smireno se maze
Kutovima, gdje se svjetlo u sjenu spaja,
Veselo nas glede iz pupčaste vase
Naša čudna lica i komad našeg kraja,

Pa se dobro vidi iz obline njene
Kako ptice lijetaju nad malim selom
I kako se kućni krovovi crvene,
A sunce je stalo na zvoniku b'jelom.

Vilko Gabarić.

(1889—1917.)

Vinograd.

U žaru vinograd gori,
loza pod teretom l'jega,
rumeno lišće mrmljori
na tri rodna mi br'jega.
Grana se breskve svija —
Sutra u berbu ču i ja.

Grozdrovi puni su ml'jeka
od ljubavi kasnoga ljeta . . .
Kl'jet mi spremina već čeka,
rasuta čeznu bureta.
Još prije ranoga sunca
kliknut ču sa tri vrbunce.

I čut će poziv moj brda,
jeknut će njime dolina,
a zora će naći nas tvrda
s mješinom mladoga vina.
Prije no gaji se zbude
uz kolo ječat će dude.

A ja ču u svjetlu dana
plesat i plakat bez stida
i gledat put onih strana,
kud si mi nestala s vida.
Čekat ču, u pratnji noći
hoćeš li opet mi doći . . .

Nikola Polić.

Otrovani vrt.

Puno boja u cvijeću. Bolno duša strepi
Od mirisa nekog, u kome se gine.
Otrovan je davno perivoj taj l'jepi,
U njem ima suoca i zlobne mjesecine.

Očajnu tišinu ovo cv'jeće širi:
Sve nijanse gorkih, progutanih r'jeći.
Pa kad se u noći javi netopiri,
Ovo cv'jeće tada himnom straha jeći.

Tad iz zagasito-tamnih karamfila
Izlaze svirači — umorni i s'jedi.
Gitare zabruje tugom crnih krila
I stazom se prospe talas noći, bl'jedi.

Pa se zvučan napjev raspleo sa struna
I perivoj sv'jetli čežnjom sakrivenom. —
Sviraju svirači. Neumorno. Luna
Pala je po cv'jeću zelenkastom sjenom.

Tanke grane sniju u ovu noć dugu.
Duše od svirača po vrtu se šeću.
Sviraju gitare. A u crnom krugu
Netopiri l'jeću. Netopiri l'jeću.

Staklena noć.

Na modrom plaštu dršću krijesnice —
Za suzama se nebo osu ?
O, da ste zdravo, dobre zyjezdice,
Što sipate po travi rosu !

Čuj, vrbe šapču ! Sitni vjetrovi
Sa plijeska nose radost svježu.
U vrtu énte slijepi cvjetovi
I mjesec na njih baca mrežu.

Probudiše se tamki slapovi,
Il' kristalna to pjena puca?
Po trnju tu se truse trakovi —
Duh vode se u noć svjetluca

A ponad vode rijetki oblaci
U prozirnoj tišini slaze.
To kao da je magla staklena.
— Uz vodu jasne nični staze.

— 248 —

Topla kiša.

Ta mi smo davno čuli (lane il' jošte dalje)
Te kestenove krošnje što šume bez prestanka.
O, kako lijepi zanos južni vjetar šalje.
O prozore već sipi kiša topla i tanka.

Ne govorimo ništa. Čekaj, dijete, i stani,
Jer stari zastor priča nešto, pa se njiše.
A naša lica tonu kao lijepi dani
Što vraćaju se, tihu, sa pohodima kiše.

Po krovovima, vani, dimnjači bez dima,
I vrapeći su se stisli, pospani, pod strehom.
Naš dan u susret kreće mokrim tragoviru
I nebo pada na nas sivim snom i smijehom.

Pa neki tanki prsti — pankove noge —
Na crnomo klaviru sviraju, sve krišom;
I mélodije stare i melodije mnoge
U posjetu su došle sa vjetrom i sa kilom.

O, čudesni su ovo koraci što kroče —
Kô neko znano evijeće vrh ostavljenih cestâ —
I kako vjetar ide, tako grane moće
Naš prozor stare ville. On davno živjet' presta.

Zvonko Milković.

(* 1888.)

Mrtva priroda.

Nakon ručka. Ljenivi se miris jela
Gubi sivom sobom . . . Kraj ubrusa b'jela,
Bačenog na stolu gdje sve pusto šuti,
Nekoliko l'jepih jabuka se žuti.
Vedre ove boje, kao jantar jasne,
Kriju slast i radosti jeseni krasne;
Kao klicají su u mrtviliu sobe,
Dokle siti sati sitni sumor drobe.
San i mir, i nešto jednostavno sveto
Zalazi u oči. Kako je draga sve to :
I sjaj voća, i plave sjene koje ima
Ubrus b'jel u jednostavnim naborima!

Voćnjak.

Ispod jabuka, što gvire s plodnih grana,
sakri se samoča i toplina rana.
Među lišćem, sneno kô da minu vodu,
sunce sja po rumenom i žutom plodu —
i u trave slazi . . . Blizu, u šljiviku,
vlažne i meke sene, u nespretnom obliku,
menjaju se. Čaroban je nemir: to se
uzvijaju s trava tanke magle r̄se.
Radoš je u zraku jutarnjemu. Čeka . . .
Onda, naglo, lupnu vrata kleti, s preka,
i sve se pritaji. Kao da će amo
neko doći: sve sluša. Tek tu i tamo
u voćnjaku šutnju prekinuti znadne
snukli zvuk, kad na tle plod koj' zreli padne.

Lutanje samoćom.

U lišću šuštu šum. Dah svežine rane
Proš je kroz šumu... Klanjaju se grane,
Pesma tieša, iz sna, javi se i minu
Izmed ožarenih debla u dubinu.
I čutanje... Tek iz dubokoga loga,
Zagositim glasom zahutala roga,
Kukavica, skrita negde, pita... Što je
Očaralo vlažni hlad i svetle hvoje?

Zaboraviv na me, moje srce luta
Mekom mahovinom, šutnjom šumskog puta,
Pa ga krilo tice koji čas ponese
U svodove grana priklonjenib, gde se
Magleno n lišću tišina svetlaca...
Život šume strnji zamišljem, i kuea
U mom srcu. Sam sam... A sreća, bez cilja,
Pada na sag mek i zelen šumskog bilja.

Vladimir Čerina.

(* 1892.)

Ardenza.

U ovu noć, dok cvijet miriše,
I zvijezda bezbroj zlato lije,
U meni duh moj jedva diše
Od čežnje gorke što me pije.

Ni jedan list svud da se gane,
Tišinom srebra more šuti,
Svim nebom trepte zv'jezde sane,
Po rosi dišu b'jeli puti.

Kraj st'jenja idem sam, bez pratioje
I sanjam rukn divne žene,
A od gorke i svete patnje
Sve suza su mi pune zjeně.

Ja znam da neću nikad naći
Tu ruku koju duh moj sniva
I kad će sjajna noć ta zači
O, doće srcu žalost živa.

Ja znam i l'jepo suze ove
Što tiho moje oči mute,
Niču s cvijećem s koga plove
Ti mirisi što ljubav slute.

Al' sve su boje u toj duzi
I sreća b'jela u snu živi,
Ljepote trepte tek u tuzi —
Živote moj, kô jesén sivi.

Gle, sve su staze pune dah-a,
Kô šutnje nočas miriva zv'jezda,
A ova moja ljubav plaha
Mre sama, kao prva zv'jezda.

Samoča i vino.

U čaši se iskre dobre i zvone,
pjevaju zvuci daljina;
kaplje se bisera u staklima gona,
noć ide na kolima vina.

Obalam plivaju svjetla i znaci,
grane se njišu sa gora;
vodama padaju sjene i zraci,
magle se bude sa mora.

Svirale jezerom nekuda sviraju,
promiču horovi žena;
visine zvukovi u tanama diraju,
padaju krugovi žjena.

Zemlje, čuj, tuguju, livate bujaju,
prasine gore maglina;
snovi se rujni u mrežama ljujaju,
plavet se roni s tiskinu.

Sulamit, gledaj: večeri plivaju
na mjesecu srebrena, mirne;
vrtovi kameni u maglama snivaju,
kô smaragdi vodama Smirne.

Kud idem po ravni neznanih krajeva,
kud pada to duh mi s visina?
Trepte li krila skrivenih zmajeva
ili putuju lagumi vina?

Ja vidim gradove, granice, svijetove,
grinjiz se maštama ljeva;
rumen se truni na čudesne cvjetove,
moj obzor u plamenu sjevu.

Oblaci, ostrva, krajine, rumeni,
sve se u zvucima ziba;
svijetovi gore kô crveni numeni,
moj mezik se stvarirom giba.

Vjetrovi fijaču sjevernih zima,
sve pustinje gore od zegâ;
mirisi šume svih minulih klima,
kô more od plamenog stijega.

Ej, na tome moru sjaja i zvuka,
haje sve duge vremena;
moj život se lijuja u prahu od huksa,
kô crveni oblaci pjenâ . . .

Tišina.

Po sobi je padao srebrni tâk
staroga, teškoga sata;
kroz prozor je s polja išao mrak
svjetla, baršuna i zlata.

Ništa nam nije diralo san
u mir potonule sobe;
u mraku su duše snivale san
neznani, neznane obe.

O, što joj nisam uzeo bluge
ruke bijele i meke;
prosuo riječi velike drage
kô putnik iz zemlje daleke?

Bila je l'jepa kô tuga Istoka,
svjetla kô biser od zvuka;
crne su noći dva šumiša oka
i ronila kosa od mûka.

O, što joj nisam do nogu pao,
klekô: koliko je volim!
na četiri mora kako sam zvaô
po cestam je ravnim i golim.

O, što joj nisam srcem na krilu
kô ludo zaplakô dijete?
poljubio bisernu kosu, tu svilu,
i mramorne grudi i svete?

U tami, bez glasa, šutljiv i plah
ništa ne rekoh tog trena;
a sobom je išao miris i dah,
do mene je bila žena.

I ništa nije pomnilo san
u mir potonule sobe;
u mraku dvje ikone snivale san
mramorni, neznane obe.

Augustin Ujević.

(* 1801.)

Zavetina.

Strasnim mirisom lipa draga veče
sa nspomenom na olbanske zove *)
— (Nočas će zadnja krvca da isteče
iz ognja bila i iz grudi svę). —

Miriš lipa pred Sveučilištem.
Ulica struji zaboravom jada.
Nečujno gazam svojim mučilištem,
u pitanje se grč savesti sklada:

— Je li to onaj Zagreb koji ima
da blaži vatru groznice u meni
što minuh tadin među domaćima,
dok još se reka bagreno rumeni? —

Oblak na oblak. Seta potrh sete.
Sa praznom duškom ja ču tu da slažem
bokor uz bokor, sonet na sonete
i teret suza na licu da valjem;

A dotle, noću, ja ču, kad, da slušam
valove mora u mom slepom oku,
talase šuplje što prepasno kušam,
kao kroz školjku, kroz savest duboku;

i onda, tiha varoš, sunce spasa,
nudi mi konak stojeg ogrtača:
a ja kroz sreću noći znam, bez glasa,
užas od sebe i zlu nemoć plača.

—

Na povratku.

Gore nego taj što vidje domom pustim
križe uspomena svojih zora nežnih,
okamenjen, zblenut, neznam da izostim
grč zlih svojih misli i nuda betežnih.

*) Saint-Albans u Engleskoj.

Po kakovim evo padob garištima?
Gde se prosu mojih zubalja svih pepô?
Što bi s ognjištim, s mojim žarištima?
Kuda li se vanstrg moj i gnev rastepô?

— Čute mrtve stene. Dišu mraz duvari.
Prag domaći ruši stravom i prazninom.
Avaj! avaj! gde ste rodbinski čuvari?
(Pad Udar u teme krvničkim mašklinom).

Nema mojih milih. Oni sniju negde
u grumenu mokrom primorskih kadulja.
Nad njima ni laste. Tekar magle lebde
nad humom što ne sja topli dašak ulja.

— Nemam ove moći u stegnu i boku
da posetim njine oborene križe.
Jedva gasim svoju lomaču duboku.
Bol gre na bol, i grč na grč. Plamen liže.

Ko će meni vratit moje lepe mašte,
i srce iskreno, i veru u sutra?
Belesna sunašca povrh tije bašte,
i primorske noći, i zagorska jutra?

Ko će meni vratit sne neiskazane,
i plamen celova, i dašak nebesa?
bajčicu o kruni vile Glorijane,
i gospodstvu kosti, i plemenstvu mesa?

Plavu, vranu ko će meni vratit Mladost?
ure strasnih zora setom i plakane?
moju svetu srdžbu na današnju gadost
i u neizmerje duge čežnje sane?

Kad bih imao suza, sad bih isplakao
u trenutku groze celu svoju dušu;
kad bih imao daha, svu bih sapu dao
(i gnev reći) drumu gde orkani dušu.

No ja nemam suza. No ja nemam reči.
S desna me na levo ludi vetri kreću
kao bolesnika, kad se ognja leči,
na ludu krevetu, u maštinu cveću.

Što je Enoh Arden i mrak Orestija
prama ovom ovde polomljenu stubu?
Celo telo posta jedna tragedija,
rana mojeg srca žeže me u zubu.

— Ona dakle spava uz umorna oca,
moja sveta Majka, krvavi mučenik!
Za životom sebra nade smrt taoca,
dok za drugim frontom bejah i sam plenik!

One dakle sniju, moje sestre dobre,
dve sestrinske Muze, mala i velika,
s dušom što ih, voće, rujna žetva pobre,
krte ploti, ali kova od čelika.

I on dakle usnu, brat mog osećaja
za dobrotu svoje tihe veličine;
a sunce je jošte puno hladna sjaja;
plavet Dalmacije nebeske modrine.

Oni dakle sniju Ja neznam mališa
da na drumu, deran, prstom samilosti,
dušin skromni lelek ljubazno usliša
i pokaže busen gde im trunu kosti.

Treba dakle ići, samac, sami, sami,
cestom kuda kišni potočići deru,
na varavu sunca ili zlobnoj tamni,
svojem većem Bogu i vrućem Homeru.

ali nigde — nigde — da se duša nađe
bez koje su tašta sva ljubljena dela,
brže železnice, i bojovne lade,
i crvena krila grešnih Arhangela.

Kada danas, srušen, nemam porodice,
kad ne sreh na valu istinite ljube;
preklinjem te, reci, o Bogorodice,
čemu tvojem Sinu sve tragičke trube?

Vidiš li da evo, pedepsan, trabunjam
u nemilost svojih crnih perspektiva;
izranjen, sa maćem u zlom srcu, lunjam
raskršćem gde nikog moga, nikog živa! —

Da mi onda katkad, lude slovke vrishu
iz odsutna bola njenih molitava;
čemu patnje javi? čemu patnje u snu?
Tina nije m:tva; ona samo spava.

— Sad sni u svom hladu podno kiparisa,
devičanska žrtvo razbojničke ruke! —
Ja ti neću platiti zalog svetih misa,
a odočenih evo stići u hajduke;

ali evo, kada, pišući za stolom,
kad zatvorim oči u vizije prisne,
kao neki sanak dahnut alkoholom
tvoja sveta glava čutke mi se prisne;

te u premiranju svoga srca budna,
opet kušam tvoje dlane ovlažene,
zlopatnički gutan znanja uzaludna:
da će morat volet i voleti žene;

a da za to vreme dok se na mom pragu
u orlovsko gnezdo deše kukavice,
srljati će tudi na tudem topragu,
i na širu zemlje iskat slično lice.

— — No njega će tekar da dočara noću
mesečina koja blagorodno ospe
zlatne i srebrne trakove po voću,
a u tihe sobe fantastične gospe.

Đorđe Glumac.

Studenî vetre! . . .

Studenî vetre, što se otrže
Iz tuđih strana, u tebi se gnezde
Uzdasi, suze i svud gasiš zvezde;
Zlokobni čopor konjâ tobom hrže!
Proleti kraj nas, iščezni što brže!

U naša polja očaj se uvlači,
S naših očiju, gde zvezdice trnu.
Na dušu našu misli kobne grnu;
Tuga kô polip stišće nas i tlači . . .
Učuti vetre, kroz polja ne plači!

I posrćuć kreni polako, što tiše
Kroz polja pusta, gde se sela stisla
Plačna i nema kô jata prokisla . . .
Dah tvoj nek suze lagano ubriše
Na licu našem što se skameniše.

Dodiri tvoji kada naš probude,
Sakrij se u džbun! Probudi proleće!
Kroz polja pusta prospri svuda cveće —
A sela zaspî u zlatne pelude! . . .
Proleće duše naše bolne žade . . .

Živojin M. Paunović.

(* 1890.)

Bela noć.

Sunce polako i kao bez daha
Poslednju rumen horizontom prosu,
Nebo se nežnim prelivanjem osu,
I noć nastupi puna belog praha,
Što nam jesenju prvu nosi rosu.

Sve belo, belo kao beli veo,
Koji su zvezde iz lišća istkale
Od belih ruža; sa neba su pale
Poslednje zvezde na horizont ceo
I es belim velom kô neveste stale.

A mesec stari, ove noći bledi,
Baci na zvezde nevidljive strele,
I kô bela lada kroz talase bèle
Plovî kroz zvezda roj redi i redi,
Moleći da s njim čar noći podele.

Belo i belo . . . I čudno i meko
Mene osvaja noć jeseni ove,
Kô da me stara uspomena zove. —
Al' kroz mrak vidi, blizu i daleko,
Labude crne kako nebom plove . . .

ii

Dragoljub J. Filipović.

(* 1884.)

Mrtvi Jugovići.

Devet leže posećenih krina,
Devet brata, devet dobrih sina,
Časna deca starca Jug Bogdana
Nebom gori tužna voštanica,
Oblak pada, večna plaštanica:
Stud se spušta mučeničkog sana.

A kô vetrom srušuti sa gora,
Polomljeni kô borje do borâ,
Oko njih su skrhanji alaji.
Tri jezera krvava ili dele
I tri brda — polomljene strele.
Štit do štita stravnim poljem sjaji . . .

A Jug mrtav u sred mrtvih nada . . .
Seda pala po grudima brada,
Kô smet snega po jelovoj grani.
Mrtav starac mrtve ruke širi;
Još se Bogdan sa smrću ne miri,
— Mrtav otac mrtvu decu brani . . .

Nejaki Nenade.

Mlad kô zora durdejskih čestara,
Pod kalpakom sperom tice sojke,
Spava . . . Usta kô da ljube majku,
Ili pustu detinju svirajku.
Grlo belo kao u devojke . . .

A krv kaplje kô suza sirote;
Cveta ruža pod srcem na svili.
Plavo oko gleda u daljine.
Veče . . . Sunce na zapadu gine.
Pčela usnom, kô po saću mili.

A on srećan, sred Kosova ravna
Gde od krive damaskinje pade,
Spava — nevin kô zaklano janje.
Spava, tužne Mlave milovanje,
— Soko lepi Nejaki Nenade . . .

Jela Spiridonović - Savić.

V e t r u .

O vetre što dolaziš
iz dalekih daljina,
i što si dahom tvojim,
ljubio talase mora,
i što u naručju nosiš
lišće neznanih gora,
što si mrsio ljudske kose,
i njihao voćke zrele
i milovō ruže svele
dok ih nisi ostavio
nage . . .

O kako su mojoj
bolesnoj duši drage
melodije
zamaha tvojih ogromnih krila.
O vetre sećaš li se ?

Crna noć je bila
kad ono kiša je bila . . .
i kad si sivu pesmu pevao
i kad si tiho zašao
kroz razbijeno okno
u bednu sobu
ocajnoj ženi . . .

O kako si besno igrao
pa kô da si se titrao
bolesnim
čulima rjenim . . .
I dirao joj
njene crne kose,
njene suhe usne,
njene očajno vrèle prste . . . "

Dok je ona
u ogledalu sa strahom
pratila izraz
užasa
svojih ogromnih
crnih zena . . .

To više nije bila žena
nó sena,
avet . . .
brzz . . .
Kako je hladno bilo.

O sećaš li se
kako je njena duša ridala
i kako se kidala
bolno
nit po nit
razuma njena
u te duge, duge,
beskrajno duge noći
O vatre sećaš li se? . . .

Ai' ti ode . . . ode . . .
ti mirno dalje ode,
da ljubiš talase mora
i nosiš lišće gora,
i mrsiš ljudske kose,
i njihas voćke zrele,
i miluješ ruže svele,
dok ih ne ostaviš
nage . . .
Pa ipak su
melodije
zamaha
tvojih ogromnih krila
i tvoje
nadljudske snage
mojoj bolesnoj duci
tako beskrajno drage.

* * *

Sviraču.

Sviraj mi
omu tvoju čudnu pesmu,
zlatni ključ,
kojim otvaraš ljudska srca . . .

Pa nek u meni grea, grea . . .
moj stari
slatki bol . . .

Nestalnosti,
rastavljanja,
zaboravi,
umiranja,

Ianske laste,
lišće svelo,
jedno srce, toplo, vrelo,
gde ste? gde ste?

Daleko, daleko od sveta
od ženâ i ljudi,
od strasti i studi
hoću samo violinu tvoju
i njenog tona krvavu boju,
njom nek me obvije
kô kakvim
purpurnim plâstom.
Pa skrivena od pogleda tvoga
sa sklopljenim očima mojim
kao da te se bojam,
da mi dno duše poznaš,
hoću da plaćem . . .

A tonovi oko mene
nek se viju
kao vile,
nek od meke
svoje svile
tku tkanja:
otvaranja starih rana
zaborava, nova tkanja.

Nek se viju kao zmije,
neka štežu
srce,
grlo,
dok ne bude sve umrlo
u duši mi.

A kad mi se duša sledi
i mi ćemo biti bledi
kao seni . . .
i ti ćeš mi
onda prići . . .

Metnućeš sordinu
na violinu
i sviračeš
toplo,
meko,
kao da si davno čekô
taj trenutak,
da qbasjaš
svaki knutak

moje drše . . .
toplo . . .
meko . . .
kao telo baršun-ruže,
kao krila belih ptica,
kao grlo u grlica,
morendo, morendo . . .

Ali' kao nagli crescendo
zasjaće malom sobom
Jutarnja zvezda,
rećiće danu:
»Svani!«

Sviraču,
ti tад stani.
I pošto sam bila
svu noć dete,
hoću da postanem čovek,
jer ne može se dovek
biti iskren.

Pa čuj me sviraču,
nko me negda sretneš
po mōm nestalnu putn
i ako nekom rekneš:
»Jednom . . .
nekad . . .
dok je moja violina bolno gresla,
ova je žena tihо jecala,
cele noći . . .

Nek te ne zaboli
muj osmeh prezrivi,
i ne čudi se ako
glas, drukče ti poznat
kaže:
»On laže!«

Božidar Purić.

Requiem.

O, more, sa tobom sva su naša srca,
svi pogledi palih u tebi se kriju,
imaš svetlost suze poslednje što grca,
i sve boje naših pomrlih očiju.

Svi uzdasi naši plaču s tvojih voda,
i tonu u bolnu i ritmičnu luku,
po dnu tvome kao da večito hoda
elegija tužna iskidanih ruku.

Draž bisera čuva površinu siva,
i svećanost tajnu nevidljivih sila;
u syom tamnom sjaju svaki koral skriva
jednu kaplju kryi iz patničkih žila.

Svaka noć na tebi svoju bajku ima,
i čarobnost koja zvezde s neba skida
i baca ih morem beležeći njima
put nevine dece od Krfa do Vida.

Kroz svesti nam večno šume tvoji vali,
još daleki neki predak nam te dao,
jednoga trenutka, na tvojoj obali,
sav se jedan narod bio zaplakao.

Danas imas boju bledog svelog krina,
i kroz slani vazduh jedan miris truo,
kô prigušen vapaj iz tvojih dubina
plač prošlosti crne ja sam opet quo.

I stešnjeno tako sred planinskih brazda,
gušeći se bolno od bolesnih snova,
tj ličiš na pokrov što nam sudba sazda,
i jezero smrti kraj naših grobova.

Ratnick

III.

Naši se konji nemirno roguše,
zveče demovi . . . Al' sve mi se čini
nemamo tela i da naše duše
lutanju same po mesečini.

Misljam na mrtve. Spavaju u hladu
s ranama teškim na sru i glavi,
lepi i sjajni kao za paradu,
kô da je mladost umrla na travi.

Ko zna koliko žena noćas plače,
kršeći ruke i strukove vitke
pred ikonama, da postanu jače,
noseći u srcu strašni odjek hitke.

Prolazi veće jesenje i sveže
kroz našu dušu veliku i mladu;
kroz naše duše tamne senke beže,
kao da hoće nekog da ukradu.

A vazduh tako pun je milovanja,
kao da nekud daleko, bez moći,
sa vjetrom koji silazi iz granja,
deojske tihov pевајu u noći.

XXIII.

U groblja nam se pretvorise snovi;
u groblja naše nestladane volje,
kad nevideni lovac koji lovi
poče da muči duše i da kolje.

A ipak niko ne zapita kuda,
i niko od nas ne zapita zašto,
ni da l' će biti uspeha od truda,
il' samo delo varljivo i tašto.

Jer kud vatrena pregazimo polja
i izgoresmo oči sred megdana,
ostade ipak strašna naša volja
na šančevima peraza i brana.

Jer, zemljo naša, mi smo tvoje senji,
sokoli tvoji, vojnici bez ljage,
jer nosimo te, u krvavoj peni
i u smrt samu ostatkom od snage.

Jer preko polja, gde prošlosti trule,
oči pevaju svetost tvoga lika
i blagoslove u mesto da hule
na krst od Boga »staroga krvnika».

Nemamo mržnje ni suza, ni kletve,
u bolu mi se ponosimo time,
i kô cvetovi Bogu posle žetve,
mi umiremo kličući ti ime.

Ivo Andrić.

(* 1891.)

Marta mjeseca.

Stara i znana ljepota zemnih stvari
I bijedni sjaj prolaznog
Ne dira više moje oči. Ovo
Dobro poslanstvo ne nosi ni traga
Jadnih i praznih dana koje prođoh.

Meni se sanja oproštajni san
Kratkog viđenja.
Marija gleda, oborene glave
Kako odlazim dugim putima,
Kuda je pala magla;
Moj ogrtac je pokisoh i težak,
Moj put bez povratka. Marija plače.

Mala i znana mjera zemnih stvari
I bijedni sjaj prolaznog
Ne dira više moje misli.

P e j z a z.

Lagana magla i blijedo nebo
I puno želja.
A poljem, kud je polegla travna,
Kd dašak nečijeg sna da leži,
Tanana rosa;
Noćas je tu prenoćila jesen.

Lagana magla i blijedo nebo
I malo dima
Vrh starih kuća. Izgleda kao
Da im to zadnji dah života
Lebili nad njima,
I stare kuće umiru tiko.

Lagana magla i blijedo nebo
I malo nada.

— — — — — — — —

— 264 —

S a n.

Tu snivam. Nada mnom,
Pod nijemo zvono u starome tornju
Dolijeću tice. Vlat žute slame
U kljunn nose
I bijelo jutro pune radosnim žagorom.

Nijemo je zvono na nebeskom platnu
Zamrzla žalba,
Ispod njega se, u mramoru i tami,
Kameni mrtva ruka.
Na prozorn sunce
Božjoj majci svete ruke ljubi,
Sarovit polumrak
Nebeskog ognja i Njenog modrog skuta
Legō na kamen. Neprinešena žrtva je
Sva moja snaga i moja krv;
Uzalud sam tražio za koga da je proljem
I sad tu spava.

Vidovit vjetra i u tornju tice,
Sto mojim krajem slobodno letite
Recite:
Nek loza tiho ispred kuća plače,
Sporo nek kesten smolav pup zavija
I sunčev luk nek polagano raste
Nebom,
Jer crven damar u mramorju igra,
Mlaz vrele krvi već teče potajno
Kroza nj;
Recite vjetri i tice, zaklinjem vas,
Nek sporo pupa proljeće, polako ljetò zri,
Da mi se mrtva iz kamena ruka
Ne takne zvona
Prije vremena i sudena sata,
Nego kad dozri ljetò sa vrhunca
I ispuni se glas i volja božja,
Kad more, polje i gora
Sapatom jeknu: hora je, hora!
Uskrnsnuće moja ruka
I zazvoniće koban čas,
Kako se zvoní za posljednji put.

— — — — — — —

I moje nikad mrtvo srce
Okrenuće lice nebu kô crven cvijet,
Staće ivanjsko na zenitu sunce
I biće ognjen, dug i strašan dan
Kasnih žrtavâ.

Jedan listopad.

Studen. Duboka noć.
S daleka prozori kuća
Svijetle.
Svijetlo se stazama toči
Kô mnogo tihih sreća
Vezenih na platnu noći.

Vidim kako je dobro imati noćas svoj kut,
Sporo i bez svrhe idem,
Gola mi stabla bilježe put.
O dobrî ljudi, gorko je meni
Kad blješte oči vaših sreća
Na moje mrtvo polje,
Pa ipak sumnjam i ne znam ni noćas
Ni šta je dobro, ni šta je bolje.

Sam svojim dahom grijem mrzle ruke
I slušam kako vrijeme neumorno —
Okreće kotač,
Vječno i sumorno,
Svijetlo i tamu hiteć da sjedini,
I prede pokrov, velik i jedini
Za moju sumnju i za vašu vjeru,
Za vašu sreću, kô i za moj bol.

Miroslav Krleža.

(* 1893.)

Iz „Sutona“.

Borbeni triumfator Ja kliče varvarski:

Ne!

Ja ne ēu, da mi žuti, bolesni kišni sutan.
Muti moje Saznanje.

Ja hoću snage,

Ognjenih para,

Vrcav h iškara na nozdrye zmaju.

Ja hoću livada, šuma sunčanih u maju,
Kad volojoj riču I djeca klikću. I pseta laju —
I moje lice sja od radosti.

I ja bih čitav život grlio.

I one sjajne plave maglice

I one zlatne sitne mušice,

I one blijede ljudi patnike.

O, ja pjevam sedam glorijsa,
Pletem lanac lovov-vijenaca

I sve ti, sve ti sipljem pred noge,
Divni, zdravi, sunčani čoveče!

Oblici nek sví se cijeluju i grlo, miluju i maze

Kō ideje za sunčane ekstaze, —

Kad ljubim Život,

Kad ga silno ljubim

U svim njegovim svijetlim formama,

U svim strašnim crnim bolima.

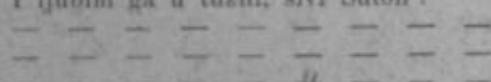
Ja ljubim,

Ljubim,

Ljubim,

Život moj!

I ljubim ga u tužni, sivi Suton !

A vani zvone kapljice kiše sivu, žalosnu pjesmu:

Pomrle su boje na sprovodu Dana,

U oblačju svi su pogasli se snovi,

U talasu žita smirila se Bol.

I žalost je šuma siva. Uspavana,

Pomrle su boje na sprovodu Dana !

Utrnula se čežnja maglenih ravnica,
Zanijemile frule. I sveci u roketi,
Što mole na mostu, priklonili su glave.
Sad kraljica kiša u peplonu sivom
Sa povorkom dugom svih žalosti leti.
I gasnu akordi melodije plave
I plaču pjesme nevidljivih žica. . .

A Kraljica zvona u velo zavija
Sve crkvene sjene i kolibe male.
U Njenu se slavu crljen-okna pale
Pred Njenom su boli bolne duše pale —
I Ona ih velom Smirenja zavija.

I gradovi sniju,
I u njima ljudi,
Nesretni i tužni, umorni i tihi.
U samotnim, bolnim dušama se budi
Žalost. I kor im se penje —
Do prijestolja kiše, gdje pjeva Smirenje . . .
Sveto, tiho, sutanje Smirenje . . .

Kao posljednji akordi titraju još u tmini mirisi ruža
opojno i bolesno:

Mirišemo sneno.
U sutoru se čuje,
Gdje šumi silna voda . . .
Ptice negdje plaču.
I bolesno, tužno odlijeću na Jug.
A nas Sutan miriše i truje,
Cjelov mu je plav i mistično dug —
— —
I mistično dug. —

Iz „Noći“.

Čovjek Junja ulicom. Progone ga Uspomene.

Tiha je ulica, tiha,
Kô pjesma bolesne duše.
Vijugavo trepeću svjetla
U crnoj vodi asfalta
Klokoću proljetne vode.
Kô da mrmori more
U zelenoj sjeni Rialta. —
Plavo mrmori more,
I zvoni srebro Lune.

Sjećam se lagune !
O, na laguni !
Gdje parovi vječno se ljube
I golubi guču stihove života,
O, na laguni plače
Svibanjska plava Golgota . . .

Gondoljer je bio blijed kô Haron ;
Utopljeni mi duša, kô alga na dnu Lete,
Zeleno pila vino mrtvih snova.
Gledali smo jato crnih galebova,
Gdje nad lagunom lote.
Kosa ti je bila napršena bakrom.
I paniku nijesi osjećala Scene,
Kad naivni i bijeli kô djeca !
Na portiku nekom smješkala se zlobno
Tri mramorna sveca:

Tiha je ulica, tiha
Kô pjesma bolesne duše.
Vijugavo trepeću svijetla
U crnoj vodi asfalta.
Klokocu proljetne vode.
Kô da mrmori more
U zelenoj sjeni Rialta.

“²⁴⁸”

Iz „Pana“.

Mladići u koru (u crkvi):

Kolju noževi božji
Srce crveno mlado.
O gdje si, sunčana Lado ?
Krv topla puši se, teće.
Gnjiv božji peče.
Boli.
O zašto se ovdje molji ?
Mirišu u nama pašnjaci i ljeto.
Gromovi i kiše — oblačje i sunce.
Livade i šume punе sjena.
Dobre naše šume,
Jagode i granje.
Naše modre, čiste, svjetle šumske sanje.
I krčma mala u seoci na br'jegu,
Rascvali Šljivici i modri vidici —
Pjesme tihog vjetra na bakrenoj žici.
Livade i jagndaj i oblaci plavi.
A ovdje nas Ruka Crne Tajne davi.
I ta strašna crvena sparina —
I zeleni prozor što mrtvački svjeti —

Vani b'jelo jato golubova leti.
Oblaci nad gorom raskošno se zlate —
Svjetla kiša snova, kaplje sa nebesi,
Gje si, Lado, gdje si ?

Pjesma Pana.

Već ključa krv.
I dršću žilice mirisnog Tijela.
Lepršu jesenja vela,
Prozirna, blistava, bijela.
O sveta je divna igra
Svijetla i polusjena,
Kad nas cje luje Jesen,
Dobra bogata žena.
Popodne prska,
Svijetli,
Smije se,
Gori.
Novorodene zvijezde
U modroj boji svijete.
Jesenja plima voća,
Mirisa,
Grožđa,
Legije sunčanog ognja,
Bogova,
Tornjeva,
Snova.
Južno šarenilo žari,
Blistave ptice lete.
Zvone zvuci pjesme
Jesenje raskošne svete.

August Cezarec.

Čas Velikog Izlaza.

Ceznem za potresnim časom velikog Izlaza,
Velikog preloma sa samim sobom.
Krise jedne velike,
O kad ih i onako ne bi bilo dosta već!
Pa ipak, još jedne krize, najveće, odlučne,
sve neka se reši.

Sve zvezde neka se obese za noge moje kô kugle robijaške
po mlečnoj da putanji, hodačku velike svemirske tamnice,
kô po zvezdanoj čupriji predem nekuda u Neznanu,
nekuda u Rešenje.

Syuda je oko mene noć. Tiha, umorna
kô katakombe u kojoj spavaju zaboravljenе žrtve vernika.

Ova je noć kô sipa što na svest je moju
duhnula sive mlazeve sutona i miraka,
samo da me u štipaljke napasti svojih privuče
i da me zaguši i sve moje mrtve radosti da ispije

Kô zavodljiva sipa ova je noć.
Tiha i crna kao izgubljen mrtvački kovčeg, negde na bezimenoj stazi.

Telo moje osvetljuje zelenim svetлом staklena kruška
u električnim svetlim voćnjacima sazrela,
u lišće od zelene hartije zavita.

A duša moja još nije našla svoje sunce,
još nije našla svoje svetle voćnjake,
u kojima bi svojima se plodovima hraniла.
Još nije ih našla, o traže li se svetla ta
ili ona iz dalekih daljina, iz dubina samih nas
u objavi trenutačnoj netražena, sâma dolaze,
sâma se javljaju?

U dušu je moju urezan sivi pečat groba u tamnici,
I soba u kojoj sedim,
u kojoj she svoje snevam, rastrgane, čudne, nejasne,
i život svoj podlažem mučilima savesti
i krikovima optužbe,
i soba je moja kô čelija tamnična.

O zašto ne mogu iz tela svoga istrgnuti svoju dušu samotnu
kô mladicu da je nakalemim na telo zdravije
te novim, lepšim plodom da se oplodi?

O zašto je duša moja za telo moje vezana
i siše život svoj iz njegvih nerava
kô bezlisna zimska krošnja iz podzemnog korenja?

I zašto ne može da ga ostavi kô ptiče odraslo
što ostavlja gnezdo pretesno i zagušljivo?
Moja je duša ptica ponoćna i samoj sebi guće smrt.
Moja je duša zatvorena u duplje starih podrtna.
Moja duša po tami leti i samoj sebi guće smrt.

I nije sunce. Nije dan. Nije podne.
I ne tali se na podnevnom suncu kô lojanica
čudnom bogu nekom u počast zapaljena.

Sumrak je ona. Najviše što ona jest, to je sumrak.
Presećena na prelazu svih svetla u tamu i tame u svetlo.
U njoj su samo prelazi, prelazi, prelazi.
I svako svetlo gasne i za svakim svetlom dolazi noć.
Užasno nesnosna noć kô sipa što sipa sive mlazeve
i privlači me u svoje štipaljke.

O zašto ne mogu dušu svoju istrgnuti iz tela svoga?
Jer telo je moje sipa, telo je moje tamnica,
telo je moje duplje, telo je moje noć.

Čeznem za časom velikog Izlaza.

Antun Branko Šimić.

Djevojče.

Ja ljubim april, njegov rosnji pjev i boje,
Kô zvonki glas tvoj, dragi, i crne oči tvoje.

U rano jutro — još se čuli p'jetli —
Ja vidjeh, kako za grm lik se sakri sv'jetli
I ljupko lice, satkano od cv'jeća,
Sto na tebe i na tvoj sladak osmjeh sjeća.

Zlatokosi taj lik je april možda bio.
Poljubit' sam ga htjela: tako bješe mio.

Ja hoću, dragi, da kô i ja snivaš
U sv'jetle, slatke noći slade snove,
Ja hoću, da se i ti za grm skrivaš
I glas da tvoj me jutrom budi i zove.

Pa budeš li mi pun kô april sklada,
Vragoljan spretan, gizdav kao moja maca
Poklonit' ću ti raskošna i mlada
Sav miris svoga cv'jeća, sna i poljubaca.

748

Ljubomora.

Od menje beže niz ulice kuće
i stabla.
Ženska vela nose vetrovi.
Na sivom nebu mrtvi oblaci
vise kao razderane prnjed!
Vetrovi nose oblake i vela.

Večeras meni sve su razmrskali.
Preda mnom leži smrskan
moj svet kô dečje razbijene igračke.
Večeras padaju na me
krpe mrtvih oblaka.

Pokriven sivim žutim prnjama
posrćem preko razmrskanog sveta.

Večno je nje nekoliko metara
trčim, trčim
stanem kadšto,
izgubljen i slomljen pas

Na svakom uglu stoji jedna Smrt.

Ljubav.

Zgasnuli smo žutu lampu,
Plavi plašt je pao oko tvoga tela.
Vani šume oblaci i stabla,
Vani lete bela teška krila.

Moje telo ispruženo podno tvojih nogu.
Moje ruke svijaju se, žude, mole,
Draga, neka tvoje teške kose
Kroz noć zavijore, zavijore
Kroz noć.
Kose moje drage duboko šumore
Kao more.

Gustav Krklec.

(* 1899.)

Jastuci.

Jutros su stvari bile mrtva telesa
sa mrtvim sklopljenim očima
sa bledim voštanim licem;
jutros je čitavu sobu
prekrio suri plašt
i boje su bile tužne kô jesenje misli
kad teške kapi kiše biju o stakla

Jutros se magle vukle pod prozorom mojim
kô tužne udovice
i stakla su bila mutna, mlečna i siva
i soba je bila puna pospanih sena.
Zrcalo stajaše mutno u mračnomu kutu
kô da mu poslednja ruža u mrtvim dubinama vene.

Samo su jastuci veselo pevali pesme
o belom telu žene.

Mrtva ljubav.

Usne su tvoje izgorele blede i suhe
i dojke ispijene vise. Dve bele mrtve ruže
u jesenje veče.

Nema više tela, ni krv, ni strasti,
sve su bezbrojne čežnje mrtvaci,
a preko tvoga mrtvoga tela
ja bacam mrtvačka vela,
crnu košulju smrti.

Uzalud proleća bure i ognjeni kresi,
kose su uvek jednake i telo bledo,
i jedva se trza od mojih
bezbožnih dodira.
Ženo!

Nema više proletnjih noći ni dana,
kad su te moje ruke grizle kô zveri
i moje oči pile kô žedne sene ponoć.

Moće je mrtvo, mirno. Čempresi čute
i idu korakom crnih grobara
obalom dugom u magli.

Sada si stara zverka
s očima koje gasnu i blede
i uzalud čekaš iz zasede
poslednji vrisak i krv.

Ti ne ćeš umreti u borbi,
tebe će noćne magle odneti u smrt.

— 24 —

Grad.

II.

Grad je zeleni pauk,
on večno pređe, pređe i pređe,
on večno plete, plete i plete
i veze tanke niti u crne mreže
i čeka.

Ja znam, da kuće i lepe žene
i ulice žute, putevi, ceste, kavane
i creće, knjige, odela, zlatno prstenje,
likeri, pjane noši, ciparska vina,
kočije, automobili,
da sve su mi sredstva, kojima doživlje mene
u čarobnu mrežu
i san . . .

III.

Grad je zeleni pauk,
on žeda moju crvenu krv i detinje meso,
on drhti sav za mojim nerinim telom
on strepi . . .

Dve godine zelene požude u njegovim očima gore.
Dva gadna zelena smeška
večno se šutljaju za mnom
i večno prate
svaki moj korak.

Za mojim se stopama šutja kô noći lukeš,
kô strasni lovac za svežim tragom zveri
u snežno jutro.

Sve ruke njegove za mnom kriče i gore,
sve oči njegove za mojim korakom lete,
on žeda kô zvijer u pustinji
i čeka . . .

IV

Grad je zeleni pauk;
ja bežim pred njim cestama dugim i crnim,
ja bežim, plačem i vrištim kô nejako dête
i hvatam se svake slamke;
preti mi duboki vir.

Ja bežim pred njim uzalud kô nejako dête,
ja kričim uzalud;
večno je sa mnom i večno čeka i čeka
još jedan poslednji čas.

Ja bežim pred njim i nosim pobožno srce.

Za mnom se smeju kuće, poruge crne,
za mnom se smeju ulice, puzave zmije
i staklene oči stupova telefona,
tornjevi,
krovovi,
ljudi, —

Smrt.

— 718 —

Srebrena cesta.

1.

Ja ne znam tko si? čuj me, dobri druze;
kad padne veče ponad tvoga krova,
kroz mrak se javi čuk i hukne sova,
a oblaci kô jata ptica kruže
nad tornjevima sela i gradova.

izadi u noć... idi... Divlje ruže
opijat će te putem; trn će evasti;
otvorit oči lopoči na vodi

izadi... idi... Srebren plastić će pasti
dalekom cestom-kud te srce vodi.

2.

Ti znađeš i sam do svetove nosiš
u samom sebi, i da na dnu duše
sja jato zvezda, ponori se ruše,
i ako hoćeš oluji prkosиш
olujom koja u tvom biln hui.

Izadi u noć..., Pevat će slavući
u crnom grmlju. Žaborit će vrutak.
Nad glavom će ti bela zvezda sjati.

I ako hoćeš, ti ćeš za trenutak
videti boga što te cestom prati.

3.

Ne veruj noći čoveku, ni buri
što kida greben tvoje volje. Gazi
na putu zmiju, guštera na stazi
i budi kao putnik što se žuri
dalekom stepom zelenoj oazi.

Izadi u noć... idi... Divlje ruže
opijat će te putem; trn će evasti;
otvorit oči lopoči na vodi.

Izadi, druže... srebrnen plastične pasti
dalekom cestom kud te srce vodi.

Ljubomir P. Micić.

Kišna noć.

S presvetim čutanjem kô bogovi što ēute,
korak u korak, dodirujuć skute,
telom pokraj tela,
hodasmo noću ispod crnog ambrela.
Vukli smo senke zagrljenih vela
ulicama pustim,
gde se svaki kutak hladnim osmehuje smehom.
Pod crnim ambrelom kô pod slatkim grehom
onemela Ljubav skovala nam usta,
dok po nama kiša padaše gusta,
dok nad nama plakaše vetar
Prolaznost i Večnost.

Za nama graknuše ulice od smeja,
a mi dalje nevinî, bez greha,
ispod starih streha
podošmo u Život,
Ljubav, Mladost,
Prolaznost i Večnost . . .

247

Smrt proletnoga dana.

Mnoštvo se tamo sodomskih boja
utrnuo nad grobljima;
mnoštvo strašnih izlomilo uzdaha
i jeknalo u većere prema hladnom
što proguta svetlo svetih mi likova
i pogasi sveće umiraćeg dana.
Mnoštvo se tamo slomilo krikova.

Grane se viju kô tužni plesači
od bola i gneva.

I zeleno dok lišće sumornih jablana
po nebu šara,
dok vetrovi vitlaju moju čistu dušu
od bola do ranâ,
od života k smrti,
dotle ja pogružen kao tužna vrba
stojim na grobu jednog mrtvog proletnog dana.

Kiša peva jednu pesmu bônu,
kiša peva pesmu vasionu . . .

Danko Andelinović.

(* 1891.)

Šipak.

Djevojko čuješ! — mladost mi cvate, plamti i gori,
kô nebu šipak plamenim cv'jećem, rujnim kô krvca,
grud moja puna sunčana zrnja cvate i zori,
od snage puca.

Djevojko gledaj! — Ja srćem s neba sunčanu krveu,
vimena sasnem majčice zemlje nabrekla ml'jekom,
kô napet luk je dojedna grana na mome drvcu,
zelen sam v'jekom.

Djevojko stani! — cvatem kraj puta; ulomi grann,
uberi ploda, razaspi zrnje, pak dalje kreni;
okiti grudi! . . . Na b'jeloj dojci imat ćeš ranu . . .
. . . Trn je na meni! . . .

Kesteni.

Plavim se okom nasmiješio danak
Aleji cvatna kestenja,
S krošnja prlinu magličavi sanak
Pred kišom zlatna prstenja.
Pramičke magle niz livade nosi
Obijesni vjetrič jutreni —
Tiko se njisu na vilinjoj kosi
Zeleni, tamni kesteni.

I gore krošnje kao lustri zlatni
U crkvi s bezbroj plamova,
Njisu se, njisu, kestenovi cvatni
S tisuću bijelih cvjetova.
A cesta teče . . . S travnika u rosi
Zivka me vjetrič srmeni,
Tiko se njisu na vilinjoj kosi
Zeleni, tamni kesteni.

Tomislav Prpić.

Mrtva grana.

Pak opal je sneg,
zabelil se breg
moj mali, dragi, pospani.
Pak došli su oni
v belo zamotani dani,
i lepo je sada počinuti
črnoj, zamišlenoj grani.

Ona je gola, je slečena
i čisto po poli odsečena,
al niš ju to više ne boli
V žutom, jesenskom jutru
jemput je samo zavrismula
i onda se tamo stisnula,
da hrgu je videt još golu.

Bumo je v zemlju zakopali,
naj tam si dole još spi.
Bm toplo ji nutri i vezda
kad malo se ona stopi.
Kad vse bu zeleno pak,
i ona bu onda se stala —
i cvetja bu morti još dala.

Il v zemli bu rajše ostala,
ne bu već štela na svet,
je lepše ji bilo yumret.
I ak na njezinom grobu
mi bumo čekati šteli,
dok padal bu sneg
i belil se breg,
mi skup bumo beli, tak beli.

Stanislav Vinaver.

U mirisu od jasmina
U mirisu jorgovana
Moja setna, mlada ljubav
Bludela je nepoznana
Čeznula je mnogo dana.

U mirisu od jasmina
U mirisu jorgovana
Moja ljubav mlada, setna,
Do njenog je išla stana.

I ljubila usne, lice,
Boje bledog, nežnog krina
Mirisom od jorgovana
I mirisom od jasmina . . .

Mi se čudno razumemo
Kô dva bola, kô dva vala,
Kô dva mosta u otkrića.
Ja te volim čudno, nemo.
Ti si ona čudna, mala
Mašta drevna moga bića.

O tebi su pitalice
Od vekova moje bile
Odgovor o kom se sanja.
Odgovor je tvoje lice.
Ti si slika one vile
Iz dečačkih nagadanja.

I svi stari snovi, evo
Polagano nadolaze
Kô da ide vreme tavno.
Svaki gest tvoj ja sam snevô,
Znam napamet tvoje fraze
Svaku reć sam čuo davno.

- U palati od blistava kama
Boravi čežnjom infantkinja dane,
Čudljivo čudna, i večito sama,
I ulaz samo tišine što hrane.

Palate kamen sav je u čipkama,
Delo pradrevnih i nežanih dleta
I, kada padne mirisava tama
Nečujnim korakom kroz odaje šeta.

A zatim stane, zamisli se cela
I dugo traži po svakome kutu
Uspomenu onog što je snivat htela
U ovom tibom, čežnjivom minutu . . .

I snilo mi se (kô: padaše inje,
Ružičnih zvuka, zastorom od svile)
O, daj, muziko blaga, milostinje . . .
— (I sve su oči uplakane bile).

O, nebo bola ! nebo moje sinje,
Nikada čežnje, nikad da iščile,
O, koje sile, uvek sile kinje
Jad naših bića, naše duše gnjile.

I ljudi uvek, kroz akorde strasne,
Plaću — strah, bedu, sve napore kasne.
Da plačem, bruji vaseljena cela.

Bled prostor drhti, grči se u bolu.
Kô eho daljna zapeva u molu . . .
U očajanju njihaju se tela . . .

* * *

Priroda je priredila bal.
Muziku predvode slavuji,
i setno ona i ljubičasto bruji,
i plaću zvuci sa violinama,
čije su žice mirisi jasmina.

I ruže nežne i čedne i snežne
na flautama purpurnim poje
daleke čežnje svoje.

Hor malih i crnkastih čela
arpedžira meko duž violončela,
a sivi i mrki su dobošari —
bumbari.

Orkestrom dirigira palica plavog zeffira.

I gosti, svak u toaleti,
po etiketi,
stupaju kao veličanstva
s gracije puno i dostojanstva.

U haljini bledoj bledo Vreme,
obućeno u hrizanteme,
kroz uzdahe se smeši neme.

Oko njeg stope u masi
Časi;
Usne im blede boje
večito šapatom broje.

Jedna čežnja, anemična i vita,
u kolo hita,
nesmela i bela
kolo traži.

Jedan Bol, u karucajna što puževi vuku,
klanja se puku,
i dignuv otmenu ruku
skida cilinder.

Trupa baleta — konjica vilinskih četa, —
i pljeska gomila sveta
njihovoj igri.

A tamo, daleko od sviju,
u miru tiju, sred mraka
jedna nova raka čeka
Čoveka . . .

* * *

Po belom čilim snežnom
Bez kraja što se pruža
Predelem u velih ruža.
Što mru po taktu nežnom...
Po belome čilimu snežnomu,
Putnici, neki
Daleki
Idahu.

Otko njih sneg i sneg i sneg,
Ko snega steg
Vije se breg,
Bregova red,
I vazdub, smrznut i bled. —
Samo je sneg, i samo je led.

A sunce nad glavom
Po nebu plavom . . .
(A sunce nad glavom
Po nebu plavom
Sa bolom, sa travom
Tih se leće).
Crno drveće
Granama golima kreće:
Proleće nikada videti neće . . .

Po kad-kad, kraj puta
Smrznuta,
Uvijeno u tišinu,
U tišine pomrčinu,
Groblije minu . . .

Uviju se u plašt slutnje
— Ko daleka zvona tutnje...
Prekrste se . . .
Pomole se . . .
Zamisle se . . .
Odu dalje . . .
Sunče blede zrake šalje . . .

Kroz ogromne prostorije
Nigde glasa glasnog nije,
Samo kad kad, s pirovanke
Sa zvečanjem, bele sanke
Ritmom tamnim uspavanko
Iz dalekih pratišina
Začnu se . . .
Pokažu se . . .
I odjure
Bele sanke iz daljina . . .

Kad kad opet sred bespna
Ispletene gle od pruća
Kolibice . . .
Kô trag vide davnih kuća,
Nad njima su crne tice,
Što kukaju danomice.
Svnd tragove i tragove
Gde no gavran vrani zove . . .

Sunce je tonulo trajno
Kô davljenik, kom dođe poslednja snaga,
Grešće očajno,
Dok preko tela mu naga
Smrt se ne naže blaga
I poljubi smrškanoga diva,
I pokriše ga platonim sumraka siva
I posle ga odneše,
Voštanice su zvezde — plaču i bolno se smeše.

Putnici u to vreme
Na poljane neme
Stigli su —
Tu —
Od kud i svetlost beži, i mirak sklanja
Na poljane očajanja:

Ogromna polja snega, a među njima
Kô finim, tankim bledilom dima
Uvijeni,
Zaledeni,
Ukočeni grdnji vrti
Smrti.

Zaplakali starci setno,
Osećanje davno — sretno
Planni im kroz želje stare,
I kô odsey davne jare
Oblakom ih umotao . . .

Na umorne duše njine
Kô poslednje u mirak: »jao«
— Pune straha i praznine,
Pomrćine i tištine —
Mir je pao . . .

Miloš Crnjanski.

Pozdrav.

Tebi što si me srela na moru
i zbrisala mi sa čela žig
majke bludnice i roba oca,
skinula mi sa vrata zmije,
žudne žalosne ženske ruke,
slava Slobodo.

Tebi što si me srela ovenčanog trnjem
sumnjom, zakonu, suzom i veru,
i zdrila mi sa cела venac.
Tebi što si mi narumenila usta
plodom dobra i zla, da ga neznam,
slava Slobodo

Tebi što si mi u telo
zasadila vetrovito bilje šuma,
iščupala stid i strah.
Tebi što si mi oči pomračila
tugom zveri, a kožu osvetlila
veselošću oblaka,
slava Slobodo.

Ne priznajem, da sam rođen
i ne radam, nisam ničiji,
ne čujem reči, ne vidim boje.
Van zakona sreće i bola,
kao jadro na vetrnu ja kličem
tebi Slobodo.

Prva jeza.

Desi se: da se začudim,
kad me iznenadu rastuže:
kišica plaha,
il' jedna smeđa dečija glava,
u koju se zagledam duže.

Desi se, da se probudim,
od noćna bliza neba plava,
i stavim ruku na srce,
što kuca jako.

I da se tad u mislima zanesem,
i osetim polako, polako:
da je mladost prošla,
pa se stresem.

— 2 —

O Ć i.

O koliko puti kad pred tobom
osetim: da želim
da ostavim za sobom
moje tužne misli,
u očima ti bistrim neveselim . . .

O koliko puti
kad nam nad posteljom sat učuti,
i na tvom pobledelom licu
od milja
primetim dosadu lutalicu . . .

O koliko puti tad ustajem sam,
poguren i crn, pa se zagledam
kroz mutan prozor u proplanke daleke.

I osetim da mi nije dosta ljubav nevesela.
Razočaran od tvog umornog tela,
radoznao milijem bludne i meke
velike oči bilja.

— 3 —

V e t r i.

Ne grli čvetne poljane moj glas.
Nikada me nisi čula još da ječim,
nikad me nisi videla da klečim,
nikad u mojim očima pljušnno nije
begunac talas.

Daleko je ono daleko,
što moje zdravlje pije.
Često zazvoni u noći, mirisno i meko.
Često je kao sunčana morska stena,
na kojoj sja jedini kamen koji cveta: mir.

Smrt moja zavisi od pevanja tica,
a nemam ja doma ni imena.
Daleko negde stoje vite jele snežna lica,
rad njih mi je majko draga da si poštenu.

Moje vruće usne ne žude više
živa devojačka prebela tela.
Noću kad lutam u senci grada,
kraj raspeća baština i groblja,
ne žudim za sinom,
ne planem za roblja.

Vetri će za mene kličući da jezde,
U vrtlogu kamenja i neba pašće krikom
u zavejane mlade jele, i posuće im krila,
dahom našim, što će se slediti u zvezde,
negde... gde ni-am bio... i gde nisi bila.

Pod nehom u ledu rumenom gde zora spi
disaće jele, što disasno mi,
i stišaće zvezde osmehom i snagom,
što je vetrova talas
odneo sa nas, odneo sa nas.

T r a g.

Želim:

da posle snova
ne ostane trag moj na tvom telu.

Da poneseš od mene samo
tugu i svilu belu
i miris blag...

puteva zasuti' lišćem svelim
sa jablanova.

Na ulici.

Kad svetiljke sinu,
i ulice podu u visinu,
u tami stojim ja.
Na svemu što dođe
moj osmeđ zasija.

Nestanu boli okovi i laž,
od mog pogleda zavisi sva draž
svega što prođe.
Žene prolaze i oblik gube,
smeše se, pa mi priđu da me ljube,
a ja im novu senku dam

I dok tio zamagli noć
ulice punе seni,
ja imam neba bezgraničnu moć,
svi boli svetski skupe se u meni.

Kô cvjetići beli sa meseca
radaju se po ulici deca.
Od odsmeha mog umire dan,
i svakog koga pogledam
stiže moja sudba sreća i san.

Kad manem rukom neotice
nove zvezde sinu.
Tad sjajan tužan ceo grad
liči na moje lice.

Svi idu u nebo a da me vidu
po ulici zvezda i srebra.
Ja stojim raspet sam na zidu,
a Mesec mi blago probada rebra.

Dušan Vasiljev.

Odbegla duša.

U oku sa sjajem munja lutalica,
i kao sa nadom iznenadnom gostu;
sa setom oblačnih banatskih bubalica
o Uskršnjem Postu,
nogu lagano pred nogu mećem

i ljude, koje na putu srećem,
pitam za moju odbeglu dušu.

Ja ne znam šta joj bi da pljune
na banatske ambare pune,
i da onda uteče, —
kada smo zadovoljno, svako veče,
slušali raskošne pesme
kakve samo kod nas rode!
Znam da se nije zaželeta
hladnih šuma i beskrajne vode,
gde nema luke, bola i straha
od guste, crvene krvi u vrenju, —
kao ovde kod nas,
gde ipak svi ljudi oséde u poštenju.

Najposle, meni i sada je dobro.
Duše, istina, nemam;
al' imam beskrajno banatsko polje,
gde rodi zlato, strast i pesma
i gde veselje ide do srži;
gde sunce sve grehe sprzi,
i svi ostanemo uvek čisti.

Ha, ha, ha, ha!
Zar meni ovako nije bolje?

11

Todor Manojlović.

Posle bure.

Sura plaštanica suza
Cepa se na nebu,
I mala plava ostrya
Promaljaju se, ljupka, nasmejana.
Iz tamne plime,
Kao dragih plavih očiju sjaj
Iza crnog vela.
Dobri vetrar kida i raznosi
Turobni veo;
Ubave plave oči,
Sve veće i veće,
Blistaju, svetle
Pod čudesnom dijademom
Presajne duge.

Zlatno lišće kovitla
U veselom koln
Uz plahu glazbu mora —
I hitri, beli galebovi
Kruže nad pijanom pučinom

Zlatna strela mladosti moje
Pogodila je najlepšu od ptica
U snežna krila;
Ali je ne rani,
Niti joj ukrati let:
Sa zlatnim nakitom,
Znamenjem mojim,
Leti sada gordi
Izabrani galeb
Vaskrsom suncu
I željnoj i željenoj obali,
Što čeka radosnog glasnika.

V. Massuka.

(Velimir Živojinović).

Tišina, bura i čežnja.

Na nebu se crtaju ruže
u krvavome moru večeri.
Kroz polusjaj zlatice kruže,
a daleko se bleštē glečeri.
Prozračni miris i mir. I drhtaj mlak.
I sjajem protkani mrak.

Tišina. Samo krešti
u srcu mome bura. Ciči, besni.
I kida srce svesni
bol. I mučki trešti
za ljutom munjom grom
u dom, u moj dom.

O, kako bi dobro bilo
kada bi, daleka, ti
došla, i na svoje krilo
spustila glavu moju umornu, da zli
dunovi u njoj uljuljkani budu!
Da usnama, koje duboko čute,
da rukom, što potiljkom traži pute,
umiriš srce moje, ovu ludu.

Pa onda, za večeri jasne,
uz vedre odjeke kasne,
da tiho, da tiše spim,
dok trne sumrak i sjaj,
i dah, i dah moj s njim.
Pa noć. Pa mir. Pa kraj!

Idila.

"

Kad jutro seosko po granju se ospe
i sunce ti zarudi na nedrima,
i rosa na bose noge ti se prospe,
a talas jeze promili ti bedrima —
devojko, čuj,
sa punim sretaj me vedrima,
da srećan i vedar bude mi dan!

Kad vетар истоћни зашуми по гранама
и сунце злато по коси ти пролије,
а бодри поклиći заоре се странама —
девојко, ћуј,
нек талас песме твоје мene полије,
да щаšn bistru vedrog jutra dolije,
да срећан i vedar буде mi lov !

Pa kad сe вратим под ноћ тиho-šumornu
sa dalekih poljskih putanja,
i zлтeknem te kraj ognjišta umornu —
девојко, ћуј,
подарићu ti sav plod svoga lutanja
i celо veћe osmeha i ћutanja,
da vedra i blaga буде ti ноћ.

B o I.

Bol има krila, i sve stvari,
i ceo mali život taj
spušta daleko i ozari
kô dolju-kad se kohac stari
digne u nebo i u sjaj.

I sve je onda мало tako,
i dobro sve što ikad bi;
mirno i milo drvo svako,
najteže opet biva lako,
a nemir kao dolja spi.

Jedino bol, kô kohac stari,
uzdići može sebe sam.
I dok visoko, crn, krstari,
krila mu sunčev sjaj zažari,
te kao živi blesne plam.

I ћarolijom čudnom tako
od tame opet буде sjaj:
drago ti sve zbog ћег si plakо,
i milo opet drvo svako
i celi mali život taj.

Povratak.

Vinjage, vinjage i laste i trem !
O, oči moje mladosti daleke !
Hodite vedre, hodite ; da I' smem
ižljubiti vas, ižljubiti vns meke ?

Kako je lepo ovde kod vas sve !
Po tremu hlad se sedi i sad šeta ;
loza je stara krotka kô i pre,
a nebo puno tijijega lêta.

Još stoje piljeti u prahu na tu,
još bunobar kruži po senčanom krugu,
tu, gde sam poznâ bosonogu nju,
i prvu radost i najbolju drugu.

I pauk, eno, onaj isti još
o ničem visi u plavome kutu,
a tamo krivi, crvotočni koš
i golub beli na crnometu prutu.

Još evećem pčelâ leluja se roj,
a brdo crni u gori od sljiva :—
i još vidikom trči — Bože moj ! —
dugačko kolo livada i njiva.

I smeju mi se vrapci na sav glas,
što mi na oči suza navre . . .
Ta željan ja sam, ta željan sam vâs,
velike oči moje svete Lavre !

Vi ste me svuda pratile kroz svet ;
i ova gnezda ispod starih gredâ,
i lasta dobrih nedokučni let :
kô pesma vere iznad zla i beda.

I sad se bude iz kutova sto
spomena starih jâts, jâta mnoga
i, cienc', lete, lete kudn ko
u slavn strefe, slobode i Boga !

Zeljna su da vas redom vide sve,
pa kruže, kliču i suze im teku.
I ja sam sročan što se smejet' sme
ubogi vrabac ubogom čoveku.

Vinjage, vinjage i laste i trem !
O, oči moje mladosti daleke !
Hodite vedre ; hodite, da I' smem
ižljubiti vas, ižljubiti vas meke ?

Desanka Maksimović.

Čežnja.

Sanjam da ćeš doći:
jer mirišu noći, a drvoće lista,
a novo se cveće svakog jutra rodí;
jer osmesi ljupki igraju po vodi
i proletnim nebom što od sreće blista;

jer púpe topole, i kao da hoće
k nebu, pune tople, nabujale žudi;
jer u duši bilja ljubav već se budi;
jer mirisnim snegom osulo se voće;

jer prirodu Gospod za tvoj doček kiti.
Radi tebe čežnje u vazduhu plove,
Jer sve pokraj mene čeka te i zove:
cveće, vode, magle, jablanovi viti.

Dodi! Snovi moji u gustome roju
tebi lete. Dodi; bez tebe se pati!
Dodi, — sve kraj mene osmehi će ti dati,
i u svemu čežnju opazićeš moju.

Strepnja. 3

Ne, nemoj mi prići! Hoću iz daleka
da volim i želinu tvoja oka dva.
Jer sreća je lepa samo dok se čeka,
dok od sebe samo nagoveštaj dà.

Ne, nemoj mi prići! Ima više draži
ova slatka strepnja, čekanje i stra'.
Sve je mnogo lepše donde dok se traži,
o čemu se samo tek po slutnji zna.

Ne, nemoj mi prići! Našto to, i čemu?
Iz daleka samo sve kô zvezda sja;
iz daleka samo divimo se svemu.
Ne, nek mi ne pridu tvoja oka dva.

Pokošena livada.

Livada kraj reke sanja.
Zrikaveći tužno zriču.
Pomrlih travu duše
još lebde vrh otkosa
što se lagano suše.
O, vi ne znate tužnu
o smrti travu priču.
Zrikaveći tužno zriču.

Jutros dodoše neki
divovi kao hrašće
u domovinu travu;
i mrtvo pade bezbroj
ljupkih šarenih glava;
i bezbroj nežnih tela
zdenuše u plašće
divovi kao hrašće.

Svega devojka jedna
zlatnog, okruglog oka
i trepavica beli'
leprša na livadi
i ranjenicima deli'
mirisne osmehe, čedne,
u mesto crvena soka, —
devojka zlatnog oka.

Sutra, opet u zoru,
doći će divovi oni;
i strašne surove vile
zdenuće u semu mnoga
mirisne glave mile.
Ležače u jednom grobu
toliki milioni . . .
Doći će divovi oni.

Tužno zrikaveći zriču:
čuje se do oblaka.
Večera celog žale
zelen-konjici svoje
lepe viteze pale.
Plaću nad grobovima
mrtvih, dragih junaka;
čuje se do oblaka.

Trifun Đukić.

Samoča.

Mutna se tama po vidiku svija,
Kô teška slutnja koja srce steže;
A negde pesma žalosna i tija
Kô vapaj duše kroz noć se razleže.

I tanka, zvnačna flauta je prati . . .
Noć ova stare bobove otkriva;
Od prošlih snova opet srce pati
I sve tužnije i tnžnije biva.

A moja setna dnuša sva se stapa
U sinfoniju večeri bez zvezda,
I nad prošošću suzne oči sklapa
Kô tica iznad porušenog gnezda.

Dora Pfanova.

L i n i j a.

Šta li samo znači linija na licu
sa čarobnom tajnom oko usna snenih?
Nikad još ne reče jednu rečenici
a da se ne javi čudo smiješka njenih.

Ah koliko puta ona mi se ruga
i na blijedom licu tajna koja šuti,
dok su oči sjetne i duboka tuga
zapliva u jednoj prolaznoj minuti.

Kojim čudnim tonom u duši zazuvi
melodija slatka, strašna i duboka
i koja se cijela nikad ne dokući?

Kao jedan mali pjev iz jedne pjesme,
koja negdje zvuči tiba i široka
i koja se cijela nikad znati ne sme

Miroslav Feldman.

Svitanje.

Jutro je svanulo sivo
i mlječno kô nerotkinja žena
željna ljubavi.

Kroz zastore padaju magle
na jorgane naše.

Kraj loga mrtvo se cakle čače
i pjena Šampanjca
noćnoga.

Netko se smije
i pije
žutu pjenu.

Netko će u tu zornu, što svijeće
htjeti ženu.

— Dok spava kraj mene,
oči su duboke njene.

O te duboke oči!

Tri će još vijeka proći —
a želje će ispitati tijela.

Tri će vijeka još proći
kô magla pijana, bijela.

Sinoć su drhtala svjetla,
sinoć su drhtale ruže
crvene
nad logom jedne ljubavi.
A sada plače
nad grobom jedne ljubavi
crveno svjetlo dviju spolova
u ritmu belesnih molova.

Jutro je svanulo, gospojo,
sivo i mlječno kô nerotkinja žena,
željna ljubavi.

Žika Miličević.

Budućim pesnicima.

Vi koji budete pevali
u boljem, budućem vremenu,
imajte nežnosti i sažaljenja
za nerazgovetne akcente
naših božanstvenih poleta
i za bolna jadanja
naše neverovatne slabosti.

Razumejte nas!
Sudite koliko je velika
tragedija pesnikâ
koji žive u ovo doba,
kada se čovek, svojim duhom,
i suviše uzdigao,
da bi mogao biti ravan starim bogovima;
i kada je, avaj! —
pred svojom sopstvenom savešću i saznanjem —
ipak pao toliko nisko,
da više ne može da se izjednači
ni sa životinjom.

Siroti izgnanici, siroti bolesnici!
U našim srcima su gorele vatre
na kojima se vi grejete.
Naše duše su bile buktinje
koje smo mi, latalice u pustoj noći,
visoko u svojim rukama prinosili,
tračeći puteve
kojima vi u miru prolazite.
Sa tugom mislite na nas,
pesnike ovog vremena;
jer mi smo,
buncajući o pravdi što bi bila večita,
natapali svoje ljudske ruke
u krvi svoje braće, —

i na iskidanim delovima srca,
kao na listićima hartije,
ispisivali stihove,
koji su mirisali na svežu
i nerino prolivenu krv.

S bolom, koji će za naše
žalosne senke da bude
možda kao uteha,
pomislite :
kako su naše duše bile mlade
i slične vihorima.
Uverene da u svojim krilima
nose zvezde nebeske,
one su,
uvidevši najvišu i najtužniju obmanu, —
uvidele, da je to bio samo san ; —
i od žalosti potonule su
u okeanu svojih sopstvenih suza.

Alojzij Gradnik.

P o m l a d.

Med travo pisano spi v solnčnem kresu
blesteča kača, bela po telesu
in gladka, mirna, zvitna v mal obroč,
se ko zapestnica srebrna žili . . .
Če trava zašumlja, se razpusti
in čaka . . .

Bila je pomlad nekoč,
in zdaj je spet . . . Jaz grem čez sočne traté,
in moje misli so vse misli nate . . .
Še v tvojem strupu teče moja krv,
še gnile rane so. — Zastonj bil lek
je vsak mi in zastonj ves beg
pred tabo, v srebru se blesteči crv.

O saj ne morem reči ti besede . . .

O saj ne morem reči ti besede . . .
Če sem ti ko duhteča roža, vtrži!
Če sem ti kakor čaša vina, drži,
o drži me pri ustah in me pij,
da zadnja kaplja v tebi izkopni.

Ne misli na poznejše moje bude,
O nič, prav nič naj te ne moti zdaj!
Potem? Kar je storjeno, je storjeno.
Potem me rožo z nogo razcefraj,
potem me časo trešči v belo steno,
da bo ti v slast še smrti zvenketanje.

Ker vem, da kot razbite tvoje sanje,
kot bolečina, kes in kot zločin
bom vedno še hodila ti v spomin.

Na Kalimegdanu.

O Golgota nekdanjih črnih dni,
kjer v krvi so umirali junaki,
kaj zopet vre iz tvoje zemlje kri ?
Povsod, povsod cvetó rdeči maki.

Počasi stopam tihimi koraki,
in kakor že ne vidijo oči
ní več ko kri, se mi zazdi, da v vsakë
cvetlici zhódeno srce leži.

Kaj tržeš starka ? Je li to tvoj sin?
Deklé ! Je fant to, ki ti bil izbran je ?
Ti vboga decu, je to bil vaš oče ?

O pokleknimo vsi ! Povzdigovanje
rdečih hostij je. Naj zdaj v spomin
njih muk se srce naše vsaj izjoëe.

Anton Debeljak.

Skrite orgije.

Kot tiki menih
procesij svitkih topolov sred mraka
ob cesti koraka.

In nurne jim urne najela
je za muzikante Noč bela,
da v vetrju zdaj rajajo vitki asketi,
objemajo plaho se v plesu razgreti.

Vsa mirna je širna
poljana, kjer smeje zbor liliij se belih:
metulj — lehkoživec skrit v slednji je kelih.
Prižemajo tesno ob grudi se liliij,
ki prosijo, prosijo sladkih nasilij.

Črni mrakovi.

Črni mrakovi visé nad poljanami,
sova sovika iz hoste temneča.
Duša spet, strastni ljubavi izdana mi,
tebe objema prek dalje drhteče.

»Hladen bom stopal in nem ko temá
po življenja razvoženi cesti«.
To sem bil sklenil — pa ti si prišla
in moj sklep ti leži zdaj na vesti.

Da se izlije ta žgoča ljubav
čez brezmejne prepade nebeiske,
bi zakipela prek moje daljav
nedoglednih za misli človeške!

Črne zavesa poljano zastirajo,
v lesu mrtaške skovilajo sove,
moje oči pa se v nadi ozirajo
k bližnjemu vzhodu, bodočnosti nove.

Fran Albrecht.

Na križišču ulie.

Šel sem pogledat, kako trpijo,
kako se upirajo, kako umirajo,
kako se borijo
z življenjem ljudje
Sel sem kot v cerkev: da se poklonim Življenju —
ah, ne! — : da se poklonim Trpljenju!

Šel sem, o, in s sabo sem nesel ljubezen.
Ljubezen, ki bi nasnila tisoče!

Šel sem in nisem srečaval ljudi,
visoko vzravnanih, s ponosnimi očmi —
le sence.

In našel sem ženo: na križišču ulie stoečo,
visoko, bledo, potajno ječečo,
kako se je sklanjala, poljubovala,
negovala, ljubimkovala
obrazek beli —
in nato trgala, trgača
s prsi velih
in nudila mimoidočim
kakon na prodaj —
svoje dete.

Svoje lastno dete tujim ljudem! —

Nisem razumel, kaj je ječala ihte —
a čul sem, kako ji je v prsih hropečih sreč
kričalo: Vzemite in dajte mu kruha!

Da, kruha . . . ljubezni?
Ljubezni dovolj!
Čim globlja ljubezen, globočja je bol . . .
Kruha, kruha.

V e t e r.

Težke reči mi pravi veter nocoj,
grenke in bridke pozdrave mi nosi,
tihov v vejevju tam joče in prosi,
kot da na tihem žaluje z menoj.

Veter, ti dušam raztrganim brat,
večnih nemirov goni te sila,
dalje ti krute rastrgajo krila,
ali ti večno šumiš: smeh in jad. —

Veter, s teboj bi jaz preko sveta,
plakal in tožil bi tuji bolesti,
laske bi česar sladki nevesti,
zvezde poljubljal bi vrhu neba.

Veter, s teboj bi jaz v prostor brez mej,
proc od sveta, samo proc od ljudi!
Veter, glej, črne so moje oči
od hrepenenja in studa in glada in žeja!

— 24 —

Spomini.

Nad gajem tam daljnim spominov nebrom,
odetih v mrak moje duše; nocoj
pojo žalujoče molitve

Kot vase začaran srebrni smeh
mesecine se koplje v zelenih valeh
toparov, ki težko zvenijo.

Sen spečih vođa sred pokojnih trat
še mojo utrinja mladost ko takrat . . .
O, zelepi in veli spomini!

To bilo je v maju: somrak je dehtel,
tih veter je vel, val vod je šumel
poskočne valčke ljubeznii.

In v tvojih deviško-sinjih očeh
se kopal je mojega srca smeh,
tvoji črni lasje so goreli.

Tvoji črni lasje so se ziliti po tleh
— goreči valovi — krog naju dveh
pod mračnim, meniškim topolom.

Da, mračni meniški topoli okrog
so pelj svečano: o, mladi bog
pomladil, ime ti je ljubezen!

— 24 —

Notturno.

I.

Na vrtu višnjevih nebes
vzcvetele so rože zlate;
te rože so, Anica, zate
in zame vzcvetele nocoj.

Za najino krasno ljubav
te rože je Bog zasejal,
vsem daljam je zarje prižgal,
da sijejo nama nocoj.

Nocoj je ves svet paradiž . . .
Čuj, strune srca mi zvenijo
najslajšo nocoj melodijo:
Postani mi žena nocoj !

II

Sladko zvenijo ure polnočne,
v srcu zvenijo, v dalje šumijo
tiho, da tvojih sanj ne uzplašijo,
ki jih premišljaš, ljubica moja.

Bela kot tvoje telo je blazina,
temno blesteči kot letni mrakovи
padajo čez oči ti valorи
las, ki kot tvoje sanje dehtijo.

Čuj, in jaz pridem: da te ne vdramim,
bele blazine narahlo razgrnem,
tiho pogreznem v mraku se črnem . . .
K svatbi zvenijo ure polnočne.

— 218 —

Skrivnostni tip.

Kot bi nevidno goreli mrakovи,
nad zemljo tli sopar, —
vanj jek in zamolkel udar,
kot ranjeni, daljni zvonovi . . .

Tišina krog tebe, srce.
Kako gorí to molčanje,
to udušeno kričanje
v vaših prsih, ljudje!

V prasrce posluhnji, srce,
čuj — mrko bobni in odmeva,
kakor od žolča in gneva,
se trga drébovlje zemljé.

Neslišni potresi zemljé . . .
Najtišjih ur molčanje
sesa se in vpiya v brezdanje
troje bolesti, srce.

Po tajnem utripu bijó
srca: gnev, grozo, nemir . . .
Sesaj, izsesaj nam, vampir,
to plahost — bol našo temnó!

Jaz sanjam veliki potres,—
ki zruši nad nami obzorja,
da bruhnejo narodov morja
podzemeljska v svet kakor kres . . .

Neslišno, po prstih gre
skoz noć skrivnostni hip.
Mar čuješ v njem utrip
zhodočnosti, srce? . . .

Ivan Albreht.

P e s e m.

Kako vzklop, zavre življenje v polju,
ko solnce se zasmeje mu v obraz!
Med ptički, cvetkami in med dekleti
bi kmalu bil vesel še jaz,

In od radosti legel bi med brazde,
da v sanjah tam bi znoj in kri sejal,
in vse poletje in vso dolgo jesen
bi mirno sredi njive spal.

In v snu bi čul ves čajni tok stvarjenja,
bolest oddal bi zemlji in bridkest,
a potlej vstal bi in z dekletom mladim
objel bi srečo in mladost.

—

Prva postaja.

»Ne moči mi s solzami nog,
ne briši jih z lasmi,
saj kdor živi, ta ni ubog —
ne boj se Magdalena!« —

»Ah, Rabí, ti
moj večni, ti moj Bog . . . «

In kakor v snu o mladih dneh
ji pal je z lice, iz duše greh . . .
In dvignila se je do njega,
do čela in do ust. —

Tedaj so vstali farizeji
in z divjo jezo si zbežali.
In Izrael ju je proklet.

Janko Glaser.

Doma v planini.

Očetu.

Tu po tej cesti trudoma je stopal,
ž njim jaz skrbi.

Njegove bukve senčile so naju —
sedaj jih ni . . .

Na plan posekanu sedaj žge solnce —
in kriv sem jaz —
In sence težke vse, ah, legle njemu
so čez obraz . . .

75

Večerna pesem.

V večernem solncu grejejo se lesi,
jaz roko v roki v solncu grem s teboj;
se zadnja luč odmeva pod drevesi —
jaz v rokah tvojih vzel jo hom s seboj . . .

Kot pesem sladka, svetla šla bo z mano:
o troja roka, mlada, strastna zdaj,
kako ležala gorko in udano
v spominih dragih v moji bo nekdaj !

Od rose tu spet bodo mehke trave,
da ne bo čuti njenih stopinj;
iz globočin pozvanjalo bo ave,
in zarja bo sijala prek planin.

Kak mnog spomin bo v tisti zarji vroči !
Gorak, umiljen, drag in lep in čist.
In zadnja straš bo padla od srca, kot loči
brezbično z veje se za listan list.

Spet roko v roki bova šla v jeseni
in mirne v sreč bodejo strasti;
le se odmev od njih drhtel bo v meni,
iskren in zvest in pola toplote : Ti.

Anton Novačan.

Po nevihti.

Nisem romar, ne grešnik, nisem Slovenec več!
V mojem srcu je slast in mir po obupu,
po nevihti leži na tleh
moja lepa mladost, moja grena . . .

Bi hotel, da bi še romar bil,
hodil brez cilja iz kraja v kraj
v solnec in dežju, burji in vetru
dvomil o Bogu in prosil za raj?

Bi hotel, da bi še grešnik bil,
dekleta sleparil, zapeljeval,
in kakor katolik ves licemeren
za greh se kesal in zopet lagal?

Bi hotel, da bi Slovenec še bil,
advokat, kmet ali dober žandar,
imel pod Triglavom tiho domovje
ali pa nosil črni talar?

So časi strogí zidali mojo vest,
dušili pogana, ki bil bi v meni zorel
kot solnčna agava visoko k nebū kipel,
vzvetel, dal plod in usahnil v svojo prelest!

So časi temni zastirali moj pogled,
da bil sem lepoti le pozni svat,
med dobrim in zlim v procepu, kot gad,
ostavljal za sibo nejasno vijugasto sled!

Zdaj pa nisem romar, ne grešnik, nisem Slovenec več!
Moj dan se vedri in naj po nevihti, obupu,
leži mrtva na tleh
moja lepa mladost, moja grena . . .

Na njenem grobu hočem staviti hram
obokan čez njo v sijajnem svodu:
Jaz hočem sebe da drugim dam
v tem svojem zadnjem strašnem pohodu . . .

Pomlad.

Pomlad je in sveti Juri
slavi svoj pohod.
Odprite mu duri,
zdaj je sveti Juri
velik gospod.

Trobentice mu trobentajo
in zvončki zvonijo,
svetemu Juri ptičke
na roke letijo.
V poljani mu kraka
čudni črni vran.
Kakó dolgo bo solnce
kolik bo dan?

A tam v Konjiški gori,
kjer so gosti gosti bori,
zvezajo zmaji —
med njimi najmlajsi
sanja težke sanje
o Prijapovem gajti.

Za našo mejo, za zeleno loko
vsak večer devojko vodi za roko
ciničen starec in ji ljubi usta,
oj kako je meni ta igra pusta!
Ko se mrači, prijema jo za grudi,
ko se znoči, ima vse drugo tudi.

O sveti Juri
daj temu starcu srce zakuri
v ljubavi vroči,
da se mu razpoči!
In da devojki mladi
bi jaz ugajal,
do druge pomladí
se z njo naslajal!

Igo Gruden.

Iz parka bezeg . . .

Iz parka bezeg tiko v noč dehti —
še v spanju tvoja roka kolaj se zgane,
iz sanj telo še kdaj ti zadrhti,
za hip tedaj polnoč drhté obstane —
sladko spi . . .

Iz parka bezeg tiko v noč dehti —
po mraku vonj do naju se pritiplje,
čez naju se prelijje iz noči,
ves božji ser noči na naju siplje —
sladko spi . . .

Ob jutarnjem svitu.

Sladko — utrijena ljubav
ti na vejicah drhti še :
prve zarje dih sanjav
zunaj nad kostanji diše . . .

V sobi je še tih somrak,
v njem strasti so nočne skrite ;
vse od naju v mlačni zrak
v mehkih valih so prelite.

Nizko sklōjen nad tebōj
gledam te, o, stimo gledam ;
da sem bil vsó noč ves tvoj,
komaj, komaj se zavedam.

Komaj sladkih ur pozdrav,
z vejic tih spomin drhti še :
prve zarje dih sanjav
zunaj nad kostanji diše . . .

Joža Lovrenčič.

Pogled na mesto.

Nad mano milijon zvezd blesti,
pod mano milijon luči gori.

Milijoni zvezd
pojo melodijo končanih cest,
milijoni luči žarijo
nekončanih poti melodijo.

Milijoni zvezd, vašo pesem poslušam :
molčim in jo sanjam :
milijoni luči, vašo pesem okušam :
trpim in se ji klanjam.

Med milijoni luči in milijoni zvezdā
je temā —
daleč, daleč je do nebā.

75

Večerno razpoloženje.

Bela maglica golobov
dvignila se iz samotne je vasi
in kot da gre kopat v kri se solnca,
čez dolino na večerno stran hiti.

Živi žarki pot ji narekujejo,
dvoje oglov pa za njimi mre,
mre in v ogenj hrepenenja se spreminja,
ker v spominih koplje se srce . . .

Visoka pesem.

Zlate roke ko dva plamenata
skozi noč do mene blešče ;
v njih žari tvoje srce,
žena !

O svetlobe !

11

V njej je vzraslo drevo spoznanja in drevo življenja
in drago v drugo stikata mogočne veje
in zreli sad izmed zelenih listov
veselo se iz časa v večnost smeje.

Pavel Golia.

Zapuščena.

Večerni zrak,
ves blagovonjav od glicinij
poljublja tvojih usten mak
in se dotika tvojih linij . . .

Večerni čas,
nemiren od pričakovanja,
resnobnost diha ti v obraz
in s tabo se boji in sanja . . .

A zvon zvoni
in v črne slutnje te zagrinja . . .
In njega od nikoder ni.
On se te nič več ne spominja.

— 24 —

Gorijo zvezde . . .

v Dobrudži padlemu podporočniku Vladimiru Koblerju v spomin

Gorijo zvezde, kot mrtvaške sveče
nad hladnimi grobovi tujih tal,
list šelesti, molitev v mrak šepeče
in tiha tožba playa preko dalj.

Vesti od sina tamkaj mati čaka
vsa sklonjena in stara dan na dan.
Za dnevom dan se v gluho noč pretaka,
a pisma ni. Moj Bog! In vse záman . . .

Gorijo zvezde, kot mrtvaške sveče
nad hladnimi grobovi. Spava in,
odrešen rane, strašne in skeleče,
o tebi sanja, bedna mati, sin.

Dobrudža, 1916.

Gustav Strniša.

Spremenjenje.

Nemir sem vgnitel svoj v te božje čare,
in med pšenico seme posejal —
blesk svoje duše vlij sem v solnčne žare,
sam v črno grud sem zemlje se vsesal. —

Začutil pokoj večnega soglasja
sem v duši trdnji, ves sem zagorel,
ovit v šuštenje težkega sem klasja
v hlepenju silnem k solncu plamenel. —

Tedaj življenje dvojno je zaplalo
in iz srca pognala nova kal:
iz mené žitno klasje vzvalovalo,
med njim rdeč mak tresoč se je smehljal.

Vesoljstvo s tajnostjo me je prepreglo,
in bil sem ptič v žareči mreži dalj. —
Naenkrat se vrnilo je odbeglo,
v presilni slasti ves sem trepetal. —

In dvignem se... A kdo sem? — Ni človeka —
v sinjini jasni žarek tih miglja —
pred njim trepeče lahna senca-beka,
in pesem mu skrivnosti šepeta — —

Miran Jarc.

Skoz zastore . . .

Skoz zastore drhtave kakor pajčevina
se vsipaju odbleski streh zasneženih
mi v tiho sobo — kraj želja omreženih,
ki zbuja jih brezbrežna nehesna sinjina.

In same iz sebe v zimski mrak se pnejo sanje,
ki vse še bolj rasto in v temno dalj kipijo,
objete z občutljivo melodijo,
ki pritajeno od nekod se vlega nanje.

Dogodek v noči.

V temotni, ozki ulici se je v zvezdno noč
odbil od sten krik strašan: Na pomoč, na pomoč!

Tlak je ječal od divjih, zmedenih korakov rezko, težko . . .
Obupni klici — ko da so se vase razbile —
se zasekali so v temo — —

Nad strehami se je bočilo nočno nebo:
tam zvezde le psalme ljuhezni pojo.

BIBLIOGRAFIJA.

- Almanah Književnog Juga, Zagreb, 1920.
Almanah Srpskohrvatski za g. 1910. i 1911., Zagreb, 1910., 1911.
Alaupović Tugomir: Probrane Pjesme, M. H., Zagreb, 1902.
Albrecht Fran: Mysteria dolorosa, Ljubljana 1917.
 Pesmi Življenja, Ljubljana 1920.
Albreht Ivan: Slutnje, Ljubljana 1919.
Andelinović (Andelo) Danko: Galebovi, Zagreb 1918.
Arnold Đuro: Izabrane pjesme, M. H., Zagreb 1899.
 Čeznuća i maštanja, M. H. Zagreb 1907.
Aškerč Anton: Balado in romance, Ljubljana 1903.
 Lirske in epske poezije, Ljubljana 1896.
 Nove poezije, Ljubljana 1900.
 Četrti zbornik poezij, Ljubljana 1904.
 Izabrane pjesme, M. H., Zagreb 1913.
Badalić Hugo: Hrvatska Antologija, M. H. Zagreb 1892.
Begović Milan: Pjesme, Zagreb 1896.
 Vrelo (1896-1911.), D. H. K., Zagreb 1912.
Bojnić Milutin: Pesme, Beograd 1914.
 Pesme bola i ponosa, Beograd 1920.
Cankar Ivan: Erotika, Ljubljana 1902.
Cezares August: Stihovi, Zagreb 1919.
Ćirićanin Miloš: Lirika Itake, Beograd 1919.
Casopisi: Bosanska Vila, Dom in Svet, Grič, (Hrvatska) Prosvjeta,
 Kritika, Letopis Matice Srpske, Ljubljanski Zvon,
 Misač, Plamen, Savremenik, Srpski Kњижевни Glasnik, Zvezda.
Ćerina Vladimir: Raspeće, Split 1912.
Čurčić Milan: Pesme, Beograd 1906.
Debeljak Anton: Solnce in senče, Ljubljana 1919.
Domjanović Dragutin: Pjesme, D. H. K., Zagreb 1909.
 Kipci i popevke, D. H. K., Zagreb 1917.
Dusnić Jovan: Pesme, Mostar 1901.
 Pesme, C. K. Z., Beograd 1908.
Feldman Miroslav: Iza sunca, Zagreb 1920.
Filipović Dragoljub J.: Kravne strune, Svilanjan 1908.
 Manasiye, Krf 1918.
 Kosovski bojkuri, Krf 1918.
Funtek Anton: Izabrane pesmi, Gorica 1895.
Gabarić Vilko: Stihovi i proza, D. H. K., Zagreb 1920.
Gestrin Fran: Iza mladih let, Ljubljana 1893.
Glaser Janko: Pohorske poti, Ljubljana 1919.
Glumac Božidar: Beli cvetovi, Žemun 1920.

- Golar Cvetko : Pisano polje, Ljubljana 1910.
Rožni grm, Ljubljana 1919.
Sto let slovenske lirike, Od Vodnika do Moderne, Ljubljana 1920.
- Golia Pavel : Pesmi o zlatolaskah, Mat. Slov., Ljubljana 1921.
- Gradnik Alojzij : Padajoči zvezde, Ljubljana 1916.
- Gregorčič Simon : Poezije, Celovac 1918.
- Gruden Igo : Narcis, Ljubljana 1920.
Primorske pesni, Ljubljana 1920.
- Harambašić August : Izabrane pjesme, M. H., Zagreb 1895.
- Hrvatska mlada lirika, D. H. K., Zagreb 1914.
- Pešić Fran : Cvjeće slovenskoga pjesništva, M. H. Zagreb 1906.
- Iljić Bojislav J. : Pесме I. и II., С. К. З., Beograd 1907. и 1909.
- Iljić-Mlađić Bojislav J. : Песме, Beograd 1920.
- Antologija srpske lirike od Branika do danas, Beograd 1920.
- Jakonić Mileta : Песме, Велика Кикinda 1899.
- Jerajeva Vida : Pesni, Ljubljana 1908.
- Jovković Prokla (Nestor Жучина) : Књига борбе и живота, Beograd 1912.
- Katalinić-Jereć Rikard : S moje lire, M. H., Zagreb 1904.
Sa Jadrana, Zadar 1908.
- Kette Dragotin : Poezije, Ljubljana 1907.
- Korozić Mirko : Песме, Задар 1914.
- Kranjčević Silvije Str. : Bugarkinje, Senj 1885.
Izabrane pjesme, M. H., Zagreb 1898.
Trzaji, Donja Tuzla 1902.
- Pjesme, D. H. K., Zagreb 1908.
- Krklec Gustav : Lirika, Zagreb 1919.
Srebrna cesta, Zagreb 1921.
- Krleža Miroslav : Pan, Zagreb 1917.
- Tri simfonije, D. H. K., Zagreb 1917.
- Lovrenčić Joža : Deveta dežela, Trst 1917.
- Brstje iz vrta slovenskega pesništva, D. Sv. M., Celovac 1919.
- Lovič Božo : Hrizantemo, Split 1914.
Svetlo proljeće, D. H. K., Zagreb 1915.
- Luković Stevan : Песме, Beograd 1903.
- Maksimović Jovan : Песнички зборник, Mostar 1900.
- Marković Daniča : Трџуци, Beograd 1904.
- Medved Anton : Poezije I. i II., Ljubljana 1906. i 1909.
- Micić Ljubomir A. : Ritmi mojih slutnja, Zagreb 1919.
Spas Duše, Zagreb 1920.
- Milaković Josip : Naša pjesma, II., Samojevo 1905.
- Milutin Josip (Сибе) : „3rd, Mat. Срп. у Дубровнику 1914.
Књига Радости, Beograd 1920.
- Miljković Zvonko : Pjesme, Zagreb 1914.
- Molč Voješlav : Ko xo evelo rože, Ljubljana 1910.
Tristia ex. Siberia, Ljubljana 1920.
- Murri-Aleksandrov Josip : Pesmi in romane, Ljubljana 1903.
- Nazor-a Vladimir-a Djela, II.-V., Zagreb 1918.
- Nikolić Mihovil : Knjiga pjesama, D. H. K., Zagreb 1917.

- Пашуровић Сима : Оковани слогови, Д. Н. К., Zagreb 1918.
 Стихови, С. К. З., Београд 1921.
 Пауновић Живојин М. : Бесмртни симболи, Београд 1921.
 Pavelić Milan : Pjesme, Rijeka 1913.
 Peterlin-Petruška Radivoj : Po cesti in stepi, Ljubljana 1912.
 Петковић-Лис Владислав : Сакупљене песме, Београд 1921.
 Петровић Милорад М. : Сељачице, Београд 1905.
 Васкрсенье, Београд 1908.
 Петровић Вељко : Родољубиве песме, Београд 1911.
 На прагу, Земун 1915.
 Polić-Kamov Janko : Ištprava ljetnica, Zagreb 1907.
 Psovka, Zagreb 1907.
 Poljanec Ljudmila : Poezije, Ljubljana 1906.
 Popović Bogdan : Antologija novije srpske lirike, М. Н., Zagreb 1911
 Prpić Tomislav : Modri časovi, Zagreb 1920.
 Mrtvi grad, Zagreb 1921.
 Пурдић Божидар : Песме о најма, Београд 1919.
 Јубавне свечаности, Београд 1920.
 Рађић Велимир : Песме и проза, Београд 1908.
 Ракић Милан : Песме, Београд 1904.
 Нове песме, Београд 1912.
 Sabić Marin : Trenutci, Donja Tuzla 1901.
 Sardenko Silvin : V mladim jutru, Ljubljana 1903.
 Roma, Ljubljana 1906.
 Neko žari, Ljubljana 1916.
 Спиридоновић-Салић Језа : Са уских стаза, Београд 1919.
 Стефановић Светислав : Сунца и сенке, Београд 1912.
 Сирофе и ритмови, Београд 1919.
 Шантић Алекса : Пјесме, С. К. З., Београд 1911.
 На старијим огњиштима, Mostar 1913.
 Pesme, Književni Jug, Zagreb 1919.
 Šimić Anton Branko : Preobraženja, Zagreb 1920.
 Tresić-Pavičić Ante : Glasovi s mora Jadranskoga, Zagreb 1891.
 Nove pjesme, Zagreb 1894.
 Valovi misli i čuvstava, М. Н., Zagreb 1903.
 Sotonski soneti, Zagreb 1904.
 Јевић Аугустин : Лелек сребра, Београд 1920.
 Vidrić Vladimir : Pjesme, Zagreb 1907.
 Викандер Станислав : Варош зних вољнебника, Београд 1920.
 Zupančič Oton : Časa opojnosti, Ljubljana 1899.
 Čez plan, Ljubljana 1904.
 Samogovori, Ljubljana 1908.
 V zatru Vidove, Ljubljana 1920.

SADRŽAJ.

Predgovor	strana	3
I.		
Ilić Vojislav J.:		
Ljubičica	"	9
Tibulo	"	9
Jesen	"	9
Veče	"	10
Grm	"	10
Prvi sneg	"	11
U noći	"	11
Sivo, sumorno nebo	"	12
Ciganče	"	12
Zimska idila	"	12
U poznu jesen	"	14
Mitrović Milorad J.:		
Dva lista	"	15
Nenapisana pesma	"	15
* * * (Daleko, daleko da mi je...)	"	15
Bila jednom ruža jedna	"	16
Jakšić Mileta:		
Letnja noć	"	17
Prvo cveće	"	17
Medu gorama	"	18
Veselo je	"	18
Santić Aleksa:		
Proljeće	"	19
Pod jorgovanom	"	19
Na mermeru česme	"	20
Pod vrbama	"	20
Jesen	"	20
Ostajte ovdje	"	21
Novo pokolenje	"	22
Sijači	"	22
Proljetne tercine	"	24
Veče na školju	"	24
Na pripeci	"	25
Pretprazničko veče	"	25
Prazna koliba	"	28

Petrović Milorad M.:		
Celo mi selo omilelo	strana	29
Arnold Duro:		
Kud zirnem samo		30
Na zapadu s tiha		30
Kopni snijeg		30
Na brvi		31
Mak		31
Harambašić August:		
Noć		32
Iz »Ružmarinka«		32
Sitne pjesme I., II., VIII.		32
Kranjčević Silvije Str.:		
Mramorna Venus		33
Iza spuštenih trepavica		35
U maskiranoj gomili		37
Eli! Eli! lama azavtani?!		38
Zadnji Adam		40
Ditiramb		42
Tresić-Pavičić Ante:		
Pjesnik i lijer		45
Žuk		45
Lacrimae rerum		46
Veliki Pan		46
Vojga		48
Alaupović Tugomir:		
Svelo lišće		51
Sumornost		51
Susret.		52
Stijene		53
Sabić Marin:		
Favente nocte		55
Au clair de lune		56
I još se sjećam!		57
Jeste li čuli		57
Ja sit sam uma, Gospode		58
Katalinić-Jeretov Rikard:		
Ljuven sanak		59
Jesen		59
Nevera		60

Proljeće	strana	60
Zimska slika		61
Lada u noći		61
Proljetni glas		61
Gregorčič Simon:		
Na bregu		62
Soči		62
Nazaj v planinski raj!		64
Moj črni plašč		64
Človeka nikar!		65
Aškečec Anton:		
Javor in lipa		66
Romanca o roži		66
Na mohamedanskem grobišču		67
Krišna		67
Ahasverjeva himna Noči		68
Na Kale-mejdanu		70
Na suženjskem sejmu v Bohari		70
O Morje!		71
Funtek Anton:		
Kapela		73
Gestrin Fran:		
Bahada o prepelici		74
Medved Anton:		
Samoti		75
Z Adrije. I. Volosko		75
Kaj si tak!?		76
II.		
Dučić Jovan:		
Tišina		79
Morska vrba		79
Podne		79
Nočni stihovi		80
Čežnja		80
Poznanstvo		81
Leto		81
Zvezde		82
Ekstaza		82
Zamor		83
Susret		83
Mirna pesma		83
Dubrovački poklisar		84

Bdenje	strana	84
Pesma ženi	"	85
Najtužnija pesma	"	86
Rakić Milan M.:		
Dolap	"	87
Zelja	"	88
Kao bajka	"	89
Iskrena pesma	"	90
Čeznja	"	91
Setna pesma	"	91
Jedna želja	"	92
Zimska noć	"	96
Večiti putnik	"	93
Površni utisci II.	"	94
Božur	"	95
Jefimija	"	95
Napuštena crkva	"	96
Luković Stevan M.:		
U pôzni čas dana	"	97
Jesenja kišna pesma	"	98
Simić Dušan:		
Noću	"	99
Marković Danica:		
Na bunaru	"	100
Letnje veče	"	100
Ćurčin Milan:		
Da l' hoćeš tako?	"	102
S drvećem	"	102
U Bećkoj Šumi	"	102
Ne beri ljubičice	"	103
U troje	"	103
Rajić Velimir J.:		
Ljubavno pismo	"	104
Setva i žetva	"	105
Rasklapa zora...	"	106
Petković-Diš Vladislav:		
Prvi zagrljaj	"	107
Na Kalemegdanu	"	108
Jesen	"	109
G.	"	109

Nirvana	strana	109
Po grobovima	"	110
Poginuli dom	"	111
Među svojima	"	112
Pandurović Sima:		
Svetkovina	"	113
Njen odlazak	"	114
Pada cveće	"	114
Tišina	"	115
Današnjica	"	115
Novembar	"	117
Na Kumanovskom razbojištu	"	117
Na poljima mirnim prohujale bitke	"	118
Stefanović Svetislav:		
Proleće	"	119
Pred kraj leta	"	120
Nokturna	"	120
U ime Večnoga	"	120
Pesma jutarnjeg oblaka	"	121
Dar	"	122
Tama	"	122
Akord	"	123
Poslednje sunce	"	123
Smeh	"	124
Smrt	"	124
Ilić Mladi Vojislav J.:		
Iz jedne šetnje	"	125
Zvoni	"	126
Zalazak sunca posle bitke	"	127
San u cveću	"	128
Korolija Mirko:		
Kikot	"	131
Menada	"	131
Balata četvrta	"	132
Izbledela	"	132
Vrisak	"	133
Gračanica	"	133
Karadorde	"	134
Himna Vardaru	"	134
Vidrić Vladimir:		
U oblacima	"	136
Dva levita	"	136

Na Nilu	strana	137
Pompejska sličica	"	138
Pomona	"	139
Silen	"	139
Jutro	"	140
Notturno	"	140
Ex Pannonia	"	141

Domjanić Dragutin M.:

Zimnje noći	"	143
Modri sanci iz djetinjstva	"	144
Glicinije	"	144
Ljeto	"	144
Ne vjeruj	"	145
Vjetar	"	145
Sutnja	"	146
Figurice	"	146
Megle	"	147
Protuletna	"	177
Mak	"	147

Nikolić Mihovil:

Nocturne	"	148
U mraku je bilo	"	148
Smiješiš se	"	149
Januar I. II.	"	149
Padaju pahulje snježne	"	150
U sumraku	"	150
Dvije duše	"	150

Begović Milan:

Soneti milinja	"	152
U doje, 2.	"	152
Ti neznaš naše sunce	"	153
Dunja	"	153
Liddy	"	153

Nazor Vladimir:

Ruža	"	157
Zaton	"	158
Sorór dolorosa	"	158
Bor	"	158
Cvrčak	"	159
Bog u šumi	"	160
Faun	"	161
Mi	"	161
Sikara	"	162
Rum Moapka	"	164

Lovrić Božo:

Masline	strana	168
Djetinjska igra	"	168
Svilina	"	168
Okamenjene majke	"	169

Matoš Gustav A.:

Ziva smrt	"	171
Labud	"	171
Utjeha kose	"	172
Mačuhica	"	172
Ljerki O.	"	172
Srodnost	"	173
Notturno	"	173

Miličić Sibe:

Vetar	"	174
Iz »Sunčanog dana«	"	174

Pavelić Milan:

Bakice moja	"	176
-------------	---	-----

Cankar Ivan:

Iz lepih časov	"	178
Iz »Dunajskih večerov«	"	179
Španska romanca	"	181
Sulamit	"	182

Zupančič Oton:

Hi!	"	184
Oranža	"	184
Prva pomlad	"	184
Doma	"	185
Vizija	"	185
Prebujenje	"	187
Nočni psalem	"	188
Epilog	"	189
Tih, tih je kraj	"	190
Slap	"	191
Vihar	"	192
Žebljarska	"	193
Otroci molijo	"	193
Zelena čelada	"	194

Kette Dragotin:

Metuljček	"	195
Zimska romanca	"	195

Misli starčeve	strana	196
Zapuščeni	"	197
Na trgu	"	197
Šumi les	"	198
Adrija I.	"	198
Zimska idila	"	199
Gazela	"	199
Na molu San Carlo I.	"	200
 Murn-Aleksandrov Josip:		
Ko dobrave se mrače	"	201
Pesem	"	201
Pesem o ajdi	"	202
Tu je jesen, in mi se ženimo	"	202
Večer	"	203
Romanca	"	203
 Sardenko Silvin:		
Kdo je zahteval slovo?	"	204
Nagelj	"	204
Z rožnega trga	"	205
Deklica s črešnjami	"	206
 Jerajeva Vida:		
Pesem	"	207
Balada	"	207
Pesem matere	"	208
 Golar Cvetko:		
Vasovanje	"	209
Bela je lilija	"	209
V ognju	"	210
Gozdna	"	210
Ognjeni cvet	"	210
 Poljanec Ljudmila:		
Narodna	"	212
Intermezzo IV., XVI., XIX.	"	212
 Peterlin Petruška Radivoj:		
Poletna slika	"	214
 Molè Vojeslav:		
Psihe in Pan	"	215
Rokoko	"	215
Antična maska	"	216
De profundis	"	216
Iz »Sužnjevih sonetov« IV.	"	217

III.

Petrović Veljko:

Pauk	.	.	.	strana	221
Ratar	.	.	.	"	222
Priča umire	.	.	.	"	222
Vidoviti	.	.	.	"	223
Na brodu	.	.	.	"	223

Jevkić Proka (Nestor Zučni):

Pesma riti	.	.	.	"	225
------------	---	---	---	---	-----

Bojić Milutin:

Sonet	.	.	.	"	227
Ja znam	.	.	.	"	227
Bajka o ženi	.	.	.	"	228
Vetrom šibani	.	.	.	"	228
Zene	.	.	.	"	229
Plava grobnica	.	.	.	"	230
Neočekivani	.	.	.	"	231

Polić-Kamov Janko:

Sunce	.	.	.	"	232
Voluptas	.	.	.	"	232
Kitty	.	.	.	"	233
S gladi	.	.	.	"	233

Galović Fran:

Proljetna pjesma	.	.	.	"	236
Iz »Španjolske Romance«, II.	.	.	.	"	
Balkon	.	.	.	"	237
Iz »Španjolske Romance«, VIII.	.	.	.	"	
Tajna	.	.	.	"	237
U salonu	.	.	.	"	238
Zastor	.	.	.	"	238
Lutnja	.	.	.	"	238

Wiesner Ljubo:

Voće	.	.	.	"	240
Ruže	.	.	.	"	240
Pjesma	.	.	.	"	241
Odrazi	.	.	.	"	241

Gabarić Vilko:

Vinograd	.	.	.	"	242
----------	---	---	---	---	-----

Polić Nikola:

Ctrovani vrt	.	.	.	"	243
Staklena noć	.	.	.	"	243
Topla kiša	.	.	.	"	244

Milković Zvonko:		
Mrtva priroda	strana	245
Voćnjak	"	245
Lutanje samoćom	"	246
Ćerina Vladimir:		
Ardenza	"	247
Samoća i vino	"	248
Tišina	"	249
Ujević Augustin:		
Zavetrina	"	250
Na povratku	"	250
Glumac Đorđe:		
Studeći vetre!	"	254
Faunović Živojin M.:		
Bela noć	"	255
Filipović Dragoljub J.:		
Mrtvi Jugovići	"	256
Nejaki Nenade	"	256
Spiridonović-Savić Jela:		
Vetru	"	257
Svjraču	"	258
Purić Božidar:		
Requiem	"	261
Ratnici III. XXIII.	"	262
Andrić Ivo:		
Marta mjeseca	"	264
Pejzaž	"	264
San	"	265
Jedan listopad	"	266
Krleža Miroslav:		
Iz »Sutona«	"	267
Iz »Noći«	"	268
Iz »Pana«	"	269
" " Pjesma Pana	"	270
Cezarec August:		
Čas Velikoga Izlaza.	"	271

Šimić Antun B.:		
Djevojče	strana	273
Ljubomora	"	273
Ljubav	"	274
Krklec Gustav:		
Jastuci	"	275
Mrtva ljubav	"	275
Grad II., III., IV.	"	276
Srebrena cesta	"	277
Micić Ljubomir P.:		
Kišna noć	"	279
Smrt proletnoga dana	"	279
Andelinović (Andelo) Danko:		
Sipak	"	281
Kesteni	"	281
Prpić Tomislav:		
Mrtva grana	"	282
Vinaver Stanislav:		
* * * (U mirisu od jasmina . . .)	"	283
* * * (Mi se čudno razumemo . . .)	"	283
* * * U palati od blistava kama . . .)	"	283
* * * (I snilo mi se . . .)	"	284
* * * (Priroda je priredila bal . . .)	"	284
* * * (Po belom cílimu snežnom . . .)	"	285
Crnjanski Miloš:		
Pozdrav	"	287
Prva jeza	"	287
Oči	"	288
Vetri	"	288
Trag	"	289
Na ulici	"	289
Vasiljev Dušan:		
Odbegla duša	"	291
Manoilović Todor:		
Posle bure	"	292

Massuka V.: (čin)		
Tišina bura i čežnja	strana	293
Idila	"	293
Boj	"	294
Povratak	"	295
Maksimović Desanka:		
Strepnja	"	296
Čežnja	"	296
Pokošena livada	"	297
Đukić Trifun:		
Samoča	"	298
Pfanova Dore:		
Linija	"	299
Feldman Miroslav:		
Svitanje	"	300
Milićević Žika:		
Budućim pesnicima	"	301
Gradnik Alojzij:		
Pomlad	"	303
O saj ne morem reći ti besede	"	303
Na Kalimegdanu	"	304
Debeljak Anton:		
Skrite orgije	"	305
Crni mrakovi	"	305
Albrecht Fran:		
Na križišću ulic	"	306
Veter	"	306
Spomini	"	307
Notturno	"	308
Skrivnostni hip	"	308
Albrecht Ivan:		
Pesem	"	310
Prva postaja	"	310
Glaser Janko:		
Doma v planini	"	311
Večerna pesem	"	311

Novačan Anton:		
Po neviliti	strana	312
Pomlad	"	313
Gruden Igo:		
Iz parka bezeg	"	314
Ob jutarnjem svitu	"	314
Lovrenčič Joža:		
Pogled na mesto	"	311
Večerno raspoloženje	"	315
Visoka pesem	"	315
Golia Pavel:		
Zapuščena	"	316
Gorijo zvezde	"	316
Strniša Gustav:		
Spremenjenje	"	317
Jarc Miran:		
Skoz zastore	"	318
Dogodek v noči	"	318
Bibliografija	"	319
Sadržaj	"	332
Popis pesnika	"	335

POPIS PESNIKA.

	Str.		Str.
Alajupović Tugomir	51	Jakšić Milem	17
Albrecht Fran	306	Jare Miran	318
Albreht Ivan	310	Jerajeva Vida	207
Andrić Ivo	264	Jovkić Proka (Nestor Žučni)	225
Andelinović (Andelo) Danko	281	Katalinić Jeretov Rikard	59
Arnold Duro	30	Kette Dragotin	195
Aškere Anton	66	Korolija Mirko	131
Begović Milan	152	Kranjčević Silvije	33
Bojić Milutin	227	Krklec Gustav	275
Cankar Ivan	178	Krleža Miroslav	267
Cezarec August	271	Lovrenčić Joža	311
Crnjanski Miloš	287	Lovrić Božo	168
Ćerina Vladimir	247	Luković Stevan	97
Ćurčin Milan	102	Maksimović Desanka	296
Debeljak Ante	305	Manojlović Todor	292
Domjanić Dragutin	143	Marković Danica	100
Dučić Jovan	79	Massunka V.	293
Đukić Trifun	298	Matoš Gustav	171
Feldman Miroslav	300	Medved Anton	75
Filipović Drogoljub	256	Micić Ljubomir	279
Funtek Anton	73	Miličević Žika	301
Gabarić Vilko	242	Miličić Sibe	174
Galović Fran	236	Milković Zvonko	245
Gestrin Fran	74	Mitrović J. Milorad	15
Glaser Janko	311	Molè Vojeslav	215
Glumac Đorđe	254	Murn Aleksandov Josip	201
Golar Cvetko	209	Nazor Vladimir	157
Golia Pavel	316	Nikolić Mihovil	148
Gradnik Alojzij	303	Novaćan Anton	312
Gregorčić Simon	62	Pandurović Sima	113
Gruden Igo	314	Paunović Živojin	255
Harambašić August	32	Pavelić Milan	176
Ilić Vojislav	9	Peterlin-Petuška Radivoj	214
Ilić-Mlađi Vojislav	125	Petković-Dis Vladislav	107

	Str.		Str.
Petrović Milorad	29	Spiridonović-Savić Jela	257
Petrović Veljko	221	Stefanović Svetislav	119
Pfanova Dora	299	Strniša Gustav	317
Polić Nikola	243	Šantić Aleksa	19
Polić-Kamov Janko	232	Šimić Antun	273
Poljanec Ljudmila	212	Tresić-Pavičić Ante	45
Prpić Tomislav	282	Ujević Augustin	250
Purić Božidar	261	Vasiljev Dušan	291
Rajić Velimir	104	Vidrić Vladimir	136
Rakić Milan	87	Vinaver Stjepan	283
Sabić Marin	55	Wiesner Ljubo	240
Sardjenko Silvin	204	Zupančić Oton	184
Šimić Dušan	99		

